

P/M 17044

a. fad e e v

acqiaza

19. aphañt7qutazra • 36

А. А. ФАДЕЕВ

Р А З Г Р О М

Перевод: Н. С. Патеина и И. И. Адзынба

ГОСИЗДАТ АБХАЗИИ СУХУМ 1936

a. a. fadeev

g/p

a c q i a r a

(razgrom)

4041c

PM 17044

48315

leitargæit: n. s. pałcipa, i. i. azənba

с. № 41980
19-13-36 р.
vii

apsnəp həntkarra lqutətra aqua 1936

АБХАЗИЯ с.м. А. А. ТУЛАНОВ

akṛi axuta

I. morozka

aiaponia aha jəxaa iqunəz, ačəxua amarduan iləkus-ləkusua dabalbaan aguarṗ dnəkugəlt levinson. adkua rṗənr abaq-cxa (greṗixar cxa) aṗə aaṗahauan. aiaxs-lap ca ialaffə ajyan aguə ialalanə ineiuan kuərḱua mra.

ordinarec¹⁾ morozka aguarṗ aṗə abrezenṗ iəkupsanə iryon akıar, acesar-kuṭkua ṗəlalə iəzəmčasuaṗ qamṗəla ipxaço.

— şaldəiba ioṭriad aṗə iugaroup,—iḱan pakətk knə inapə zaıçəixṗ levinson.—ajala uəs iah... mamzargiə, egiaurəm, ua ianəup zegiə.

morozka iaaijəməonxan, naq ixə nairhəit iqamṗgiə aaxair-giaṗt—acara itaxəməzṗ. iguə pərjaxian agurṗəoniga kazen nəqua-rakuei egi-lapsazakuam apakətkuei, zegi reihagiə—levinson iəb-lakua iara uaaṗikuamzi. uərt asia eipş iəauəlanə, itbaaza, morozka ixanəṗ ifapaqənza drədərhalon, egiərbəon uərt, izdəruada, iara morozka farda iəlanə, izguamto iəqazgiə.

„gəzmal,—aaiguaxuəit ordinarec iguə ialərsnə iəlakua ərquəs-quəsua, nasgiə iara uajqia, dşafəəlaz eipş iaazakəitṗəit:—auriakua zegiə gəzmalkuoup“.

— uzgəlouzei uara?—iḱan dguaanə aaṗəitiṗ levinson.

— iəqalazei, ayəza komandir, qara caroup rhacṗxıaza morozka iḱoiṗ, aoṭriad aṗə uaha uay dəqazamla...

morozka cashoup izəiḱa „ayəza komandir“ ḱa, iaja ofical pşra aiurazə: abjaapnə iəjlala akuən dəşiəṗxioz.

— uəs akuzar sara scar akuxəeiṗ, ə?—dçaaıṗ levinson lap-şəjgiəla diəxuapşua.

— izban uara uzco? icaşa maṗxuəma...

¹⁾ ordinarec—ar rṗə auəsuyə. auəs ssakuei aṗṗkuei rəmyapagarazi ana-ṗalnik inapaçaqa dəqoup.

levinson, xaala ialşoz zegi pəziəz azə ieipş, aşərha apaket iqaba ilteiceit.

— unei, istaça uabqar nayxoz¹⁾ iƣə,—iheit levinson tənq morozka dəçnaxraƣa,—uca iaxiəutaxəu, uara ueipş ailagəyə sara dəstaxəm...

asəias itqianə apşə-xaa iaauaz morozka ixaxuə-rhə elanajjon. aca ampən amra iarsan igələz aguam ialaƣaz arçəukua, aƣər-çər rəxga rbjə ahaua aşəra ialayuan.

— uaagəl,—iheit morozka iəlahı eikunə.—iaag aiquə. ziquə iyəçra ianavçeiçoz, levinson zaqa iirdərəz aiha iara ixazə eiləikaait:

— aotriad alçra sa szə izalşazom, abqar aitaçara—ui ačkə-sgıə ieijoup. uara, dad levinson, uəla sirkua rzakuəm hara ari auəs zeilaharş!.. iaailqianə, (iaarkiaƣnə) şaxtior bəziəla iuasho ubrioup,—iheit daaitaian morozka dəxumarua, abb zəxiətəz ixəlpə iəstaxıqə dnaguəçasən.

— uəsoup-uəs,—ihan daayueit akomandır,—uajraansa ulak-yakəuaneı (ueilaıoneı)... bzaməqu...

morozka levinson iihənqra danknə, daaiəxanə, xuət-xuətla uəs nieiheit:—sara alazaret aƣə variuxa laxı scoit ha şwərxəianə səşgələzoup upaket knə uşaasədgəla. uəs anakuxa abzaməqu-ıqıa zaxıəu uara uoup...

morozka iəla ərəla iƣərgəzmalnə daalajquən dəyueit,—iphəs ləzbaxu akuən iihoz, axa iara abraqagıə daniə aaxəs dzəlcələz ajhara nalaimçakua amuit.

— timoşa!—ihan ibjə neirgəeit levinson, iqarınəçəsxa abar-ça iəkugələz izə.—uaainə akıar uaxələpş, morozka dƣəjloit.

aƣtra apxia, ƣəçxa iəstəz aiaha ilakuçanə ikuiərıuan asaxtanƣ kıaxıkua açapjayə gonqarenko. xəlpə ixaməzt, ixə amra iabəl-xian, izakıa ekua ajyabjra aaxəyua alasaxa eipş eilarhən. dəz-ƣəz akıaxıkua ixə akucala inartbaa-nartbaanə, aıqarapat ac eipş, iguər dəu alhara dəƣən. iyyaıaıqıa tbaakua (mıxaradəu-kua), iləz akıaƣ aləukua reipş iaçageıuan.

— iəqouzei, uara, ueitadəkulaxma?—ihan dçaaıt açapjayə.

— uəsoup, uəs, vaşe podriateliskoe stepenstvo...

morozka iƣeiçəxnə daagəlan, ixaxıə imgakua, inapə iaxıaku-nagaməz iladkəlanə ayeşt iiteit.

— „volino“ (uxə uakuitəup),—iheit gonqarenko dazəmgua-akua.—sargıə uəs sangazaz əqan. uzzərəstua auəs arban?

¹⁾ nayxoz—anxala uəs quşa iaxələpşəu anayalnik.

— baša srəstueit, sfaṇə neiçəsxər itaxxəit aqomandır. ara uəqazar axšara uouər ha sloit,—iheit aqomandır.

— bzaməqu...—iheit ačapjayə, ašaia xapəcla ipjo. — ubar-barua, iuʔaialagi zegiə uhoit.

morozka aʔtra iaatigəit kiakuak, abra (aprəkuj) dəuna, ikuəlкупšua, aləmhakua ləeivqia-yeivqio. ʔəoruəuan, axuə aku-sse, neiuəj xəpxəpk, izʔəz ieipš: iargiə alakua oran, itahsek, aləpkua xuanə, ʔərgaza-gəzmalk, nkədhalə-aakədhalak.

— ahə-ə... miška... gəzmal... miška... iguəpxanə iışaz hai-uan...—deiguəronanə abas ho amguxakua iromouon morozka...

— aiaşazə, miškəei uarei leiha iquəşda ha uayə ieidikəlar—uara uakuəm miška iakuʔaşa, miška uara iuəkuʔazaroup iku-nagou, anja inəs,—iheit gonyarenko.

morozka dʔəjlanə, dxəp-xəpua araxu rtəp dnyəst.

akətamya eimalaxiaz, esaaia azəias iazəaiguaxon (aʔad-nakəlon). nərj amra rəlaʔuə, izazo, iguazərhagaxa iftan aʔar-takua. sixotə-alinʔ axrakua akurşa pxakua, rxə iəjakua aguəlñho izazo igəlan.

aʔa-cxa alyə iaaiʔalloz, ipənça ərtbaanə daxanə iʔeigalon morozka, iʔə akʔərakua eiçəçuan, iəlakua caoncaonuan. iguə neiçəxnə, amra ianarşə, aʔərtbaanə aʔəstnaxəuan, abyə amra iarşua eipš.—araj saba (abb) iafaxianə iəlaz ipsə, dəzxaanəm iabftra dgial-ekuəja tənʔ amqala, aitra iəʔən.

ay-biparak aqne morozka dşaxtiorən. zxaʔ njagiə, uaagiə zzəjgiaz iabdəu, suyanʔi iabdəu—makiana djaonon, iab adgiəl ekuəja nəjnə araj axi dəiaşt.

morozka diit aşaxta № 2 ampən abarak lafcaʔə, seʔəmtanʔ aitaqramə, azauad abj-taxuaʔ auəsujə ianrəpxioz aamtazə.

— dpou?...—ihan dçaait iab, aşaxtaʔ hakim auada xuyə danaadəlç, dpoup iie uaha daʔazəmkua ha anieiha.

— ui dəpłyəkəup...—iheit iab iʔaanraalo, rxpxiazarakua neic-čanə,—abzazara guəronaroup...

nas ibrezent kĩaʔ, araj zəxiʔaʔaz aailxarpanə uəsura dceit.

morozka jaya şəkusa anaaixəç içeit azauad bʔə acgəlara, avagonetkakua rəkuərra, aja baapskua, uan ha ajhara, auatka ajra. suyanʔ arudnik aʔə arəjʔ tiərtakua akoperkua¹⁾ rxpxia-zara eiçaməzt.

aşaxta 100 sazenk uannayslagi arxakua aanjon, nas xuən. uanʔ akəta ilarəlapşəua igəlan aşəclamf rəxişə apsa dəukua.

¹⁾ akoper—alaqa zlaçarço amafəna.

afəj cixaffkua rzə, ataigəp bənpakua azauad bəjkua iraclabnə
ieibarqaauan. axubjara iəjakua rkəzəzə jgiakua rpe, çəxua pjara
zmaməz arehiskua ihazo irəkuən esəmša rajla ipnə astancia
kangauzqa icoz avagonkua. axu-iəkakua rpe amazuť rəxıtata
iəqaz abarbal ekuajakua aşaxa rxxa iarxəj-xəduə iakudərşon
iqər-jəruaz atroskua (aixəp şaxa rhkua). afxakua rlapənə,
apsara aguəpə, iabaanagəei uharəpə, axahp xəbrakua axiəku-
gəlaz, auəs ruan izzərua dərzəmdərua auəapsəra, bjə-xkə rajala
illuan „akukuşkakua“ agugua rəxga auəs ruan aelektronp xaga-
lagakua.

iiəşajqianə, guərənara bzazaran.

ari apstazarape morozka mya-peç daftaməzt, dcon ipərıaxıaz
ajəp mya-xuastakua rəla. aamta anaai asařina kĩapeı amagu-
kuei aaxuanə anəhakua rzə arxa akətəxi dəlbaaua dalagəeiť. ua
iyəzja rpe amarzəkan airhon, arparja drakupon, arpxafəga
iakua ihon, akəta sorabjagıə „bjəixəuan“.

„aşaxť-uaa“ aynəqa ianəgeťuaz amyan auətrakua irtalanə
akərpəjkuei, muromp naşakuei rşon, afxa zənə-ryaşkua rpe rpe-
kuabon. rəxumar bjəonuəuakua ataigəpə iəqaz rxə tnaqıon,
axra iavlilianə irəxuəpşuaz amza bzəta rəçaləcuan, azəiəs ixqəla
iləciuan açəxp pstha pxa.

aamta anaai morozka dtarkəiť açəifyə axigoz, kaçalə iaxı-
pəz apolicia ruqastkəpə. ari qaləeiť aprelp astaykakua ianrə-
sakıahəmtəz, arudnikp pəlaikua rəlaəərş eips ixualsa, adgiəi
açənp iyeiəz azə aşaxťa maxutakua uaxəi-şnəi irtəpəz, uayə
iantimtoz.

iara dəztarkəz, daara xaçara dəuk iuit ha akuəm, başa iəpa-
tarəzoup: iguəniəuan axadarakua rəxişkua dərıanə ihaziərhar ha.
zəfyə goz akəmerape maixinp aspirt nəqugəja daxırəctəkəz
ireiheiť çya rəməmkuə arpxafəga lafkua, axa dtəzkəz iərtəxəz
axadakua rəxiş imheiť.

aamta anaai afrontəxi dceiť—akavaleria dalalt, ua agiərt
zegı reips əlaqəja rpe əqazaara patəu akuicəməzt, fənp dər-
xuit, yənp ixə tərqeit, nas dşəibgaz dalçť arevoliucia qalaanza.

aynəqa danəgeť yəmyəbjqa ayəjra dəpən, nas aşaxťa № 1
ape avagoneťkakua zərkuəruəz, halalk, zkalt iakuitəməz, xşaa
dəzmouəz phəzbak—phəss daaigəeiť. iara iəqaiçoz zegıə, akə
dəzxuəcənə iqaiçəməzt: suqənp auətrakua irtəz, muromp anaşa
kumpəlkua reips apstazaara ibəşou, egi-iəpsam akə akuəz
qəifon.

izdaruada ubri azə akuzar, jaa şəkusa rze iphəs daaftəxne asovet uəs azə kupara dəzca.

işakuxalagi ui naxəs arudnik aƣə aneira dakuitəmxəei; asovet mƣə afakurxara iələmşei, amƣ ƣəc iəqalaz ari ieips iəqaz auaa rajak jtaŋə rəkunaçoməzt.

.

miška guaənə afapə ƣapakua aqəp-qəp ha iəkukşo acara iaƣən, aƣəmç-apškua təp arəmtə, azzə-azzə ha aƣə iaxageŋuan. axuə rƣalarpsnə iachauan, afa aargo aqənsa.

morozka sviaginƣ aibalra auƣastka dyəkuəlt. arasara axuə iaƣa anaysan uayə ibartamkua iəqan krəilovka; ua akuən iaxiəqaz şaldəiba iotriad.

az-zə... az-zə... ha iaaqumçzakua rbjə gon aƣəmçkua.

axuə iaavyən iaagəeiť aguərki ha bjə-omak. inastarxxnə dəryagi, xənrəgiə... aday pjanə icaz amf amaxukua aoiy-aoiy ha ixnəjjoła.

— uaagəl,—iheiť morozka, iƣə aoiura aaƣarsnə. miška iaraznak aƣənarxxanə iarsuła iaagəlt:

— iualuou!.. ixəsueiť... — ihan iƣəyeiçəxnə dšəryua daa-quənd-quəndť ordinaree.—a-ai... ixəsueiť!

ta-ta-ta... ha apulemiot bjə axuə iaavayəiť, aberdan bjə ləmhaçqiaagakuei, aiaponia karabinkua rjəuabj eilgakuei mcabz raxuəcla eilazaxəua.

— karier-la!.. ihan dəynəŋaaiť morozka.

ilap pənçakua afkəl ikəlapst, inapə natrəsən itapanƣatra aapnarťiť. uəsƣan miška axuə axalara iaƣən, aƣəkikua aguəçho.

axuə zənza dəymxunakua morozka iƣə daaxan iaanikəlt.

— ara uaagəl,—ihan, dəlƣəjpan iaoiura akuadər amaxa inaxairť. miška kədƣahalara ztaxəz akə akuməzt.

morozka dhazo axuə dyxuneiť. arəonaraxi, krəilovka ilavsnə, cəp iaşala, dərta, aparad aƣə eips, rxəlpakua ayaŋ-iaƣa kurşakua rəmanə iəyua iləciuan eipsəz afigura xuƣkua, arəmaraxi, irhanə, (irahanə) eixiəťta-eiptťta rxə axiərgara rzəmdərua, işəyua rəftaxiqagiə berdanala ixəsua aƣarta ialan foukə. şaldəiba izaənə anaxi-araxi iqamƣə aƣiara dəƣən, axa izənkələloməzt iuaa. (morozka, şaldəiba didərt iƣə ekuei, iaafəŋja xəlpə kuaji rəla). qoukgiə rbant qapškua mazala iaməjjanə iaxikarpsoz uayə ibartan.

— hai, qouftť... iəqarçozei, iəqarçaşazei!..—iheiť, axəsra esaa-ira deicranario, dquənd-quəndua morozka.

irhanə, iəynə icoz rçəxuṭanṣaṭi auaa, aguəp dərximso, dəyua daareṣṭahaua daaiuan qavrala ixə ɸahane, kalakir kɪaɸk iinə, ilaki rhazo, dcərkiua, arpəs abaakə. iyəzja iəmacara dnə-ɹnə acara rtaxəmkua izəpṣua, rɸənkelo icon. ui aguəp esaaira iəoraxo ialagəeit, qavra ṣkuakuala zxə ɸahaz arpəsgɪə dkaheit, axa dlaməzt, akərkuagɪə ipazəikəit agələra, ahazara, inapkuə rxaxaza dqaaua akə ihon iuzeilmərgo. iyəzja iara daanəɹnə, ixiampṣkua, inarououuanə idəkuit.

— hai, qouftt, iəqarçəṣazeil!..—iheit dəryagi morozka, deila-ianə apxə zəxiṣəz ikarabin esaaira inapkuə alarpsnə imquə-çarououo.

— miṣka, araxi!.. — ihan dəynəɹaait morozka, ibjə eicaknə. miṣka ijouəxaa, ala aləzzua, apənça apsəp iqio iyxunəpan, affəha ikiər-kiərua iniədxxəlt...

morozka aminutkala apsaat eips dltpraanə aqarta dlaləlt. iguamçnə az-zə ha ixageɹuan eilaarcərua aɹəmçkua, qara-qara aṭəṣa itahazla, aɸə aquaqu aɹaxəuan, aɸə aqarta ialɹraanə iaxicoz, afamxə aya pnacqiaauan...

— uia!.. — dlakuqaait, aouura azəmyaɹiraxi inxiariua, deic-raianə, iəzlapək alagɪə aɸə imahməz aguəçakṣo.

miṣka axə iajlanə apṣlapək rəla apara iəɸən, ala zəxiṣə, qavra ṣkuakuala zxə ɸahane ikiua-iəəzua ikaɹəz iəmpən.

uia!.. ha aouura aixala dəɸasua, daapksanə dakuqaauan morozka.

miṣka afamxkua kəq-kəqua ilaçapsanə aɸlounaɹt.

a-ai, a-ai, isəxiueit!.. ha dkiuan axu dəstəxnə ordinarec akua-dər danxəifuz. axu dɹəṣza ipṣṭə ixqianə dəqan, ipaça maa-cəzt, ixə-iɸə ckian, ala iɸəṣən akuəmzar.

— ubjə umərgan!..—iheit morozka.

pətrak aftaxi, morozka iɸə aouura akurinə, iəynapək rəla axu dakuknə dknə levinson iotriad axiəqaz akəta dəyua axuə daakuṣeit.

II. m e ɸ i k

aiaṣa hhozar, morozka apsra iajəniərxaz arpəs, danəniəxuapṣ naxəsgɪə diguampxəeit.

morozka ickiakuakuaraza iəqakuou auaa bzia iboməzt. iara ipstazaraɸə izlapəilalaxiaz ala, art reips iəqou auaa, ilak-yakəu, akɹɪə iapsam, iguragam uaanə ipxiazon. ui adagɪə axu axa-nnaɹgɪə xaçara zlaməz azə ṣiakuez uayə idərraɸə daapṣeit.

— aƿəçyaɣdəu... mayk iaəçkuara dəxınarseit,—iheit morozka riabec iƿə, axu iƿəizəmdərúa ajardəuə danləkurça. morozka, daara iguəxiəu ajak ihar itaxən, axa iihəşəz iƿəmieit.

hara ataxəm, duay başoup... ha dquənd-quənduan.

— uzərquləei-ƿləeiuazei...—dəniəkuqaan iaja aəpiçeit levinson.

— baklanov!.. uaxa ari arpəs alazaret axi dəjgaroup.

axu dƿarheit. ikiəƿ aqəbaƿə irbeit para pətkəi, idokumentkuei (iznəz pavel meyik ha), salam iqukuakəi, phəzbak lpatret.

yajayək raqara zəlaxi eikuçanə igələz, zəpçə samz, amra iarəikuəɣaxiaz ineimda-aaimdanə irbeit ari apatret. apatret danən, lxaxuəz rhnə phəzba xəƿə pşkaraxk, apatretgiə pxfanə atəpaxi igetçeit. axu iƿəizəmdərúa, ikiəl fakuarak əkumkua, imkuaco, inapkua xiffə dəkuən.

açəx lafcəzə adrog xuar-xuar dakuçanə akəta dalganə danərgoz meyik iƿgueitarəta dəqaməzt, asakas dançanə rƿə-nənərxoup iƿənəidər. asakas iarçəsra aarla eiləikaaua danaləgoup izəsəla ixanə ajyan aiaɣa şkədəzgiə iara ubas aarla eiləikaarəta danəqala. açəx lafca xumsəs rəkurşan, spirtla eiçəula irƿailon apsarei abonə xuapei rəlyə.

dərtənynə affəha dəzgoz rzə aqlara aaqaiçeit. akə nreihar itaxxan, ikiəlgiə aairçəsən, axa egizəmhakua adəryagi dən-təleit.

ayənɾ rzə danaapş ƿənlan, şaxian. alya zəllioz apsara iələztuan amra-aala kəta amərxuaga. meyik aifəraƿə ajardəuə dəkuian. iarəmaraxi dgəlan, bolnicəɾ tagala xuak ilnə uayou farxık, iarəmaraxi ala lxə larqunə dixagəlan ləxjəz dəukua ləjya-xər iaxərftnə phəs tənɣ razək.

meyik dşəapşəz eipş, rapxiasa ixşəy zəzcaz, ari aphəs tənɣ loup—ləla aguə jəikua tbaakua, lxj xuə-guza kəmfəfəlzə, inapə ekua quandakua, irxəlçuaz iara dqanaçeit, iara izalçguəfozei axa, nbri lzə farda zçazkəua, çəxuapɣara zmam agubəlrei aguəpşkarrei iəmanə.

— sabaqou mlan?—ihan dçaait ibɣə rmaynə meyik.

auayə harak, boia mərquə, inarguəç abaa xəxiənɾ ilaiəstən ipulis aagueiteit.

— akəmzarak...—iheit tənɣ.—varia, aƿəharazə iataxkuou zegiə-rxəia, xarçenkogiyə baaiəpxia...—pətraamtak ƿəmtkua dgəlan, nas-izziha uayə izəmdərúa uəs naciçeit:—eraznaknə.

meşik aarla ielakua dyarəxanə iyəstixən ijəjoz dəyiəxuapşt. ui ixə-iyə aunə iyejən, ielakua taxalanə, itahanə iəqan icərcərua. uərt alakua, egizəmhəoz, gucara rəməmkua tənq axu iəxuapşuan, nas rəuak iaalərqiənə aguəəouira uayə iaaxəibalarəya iaaquəşt.

iəyaaxiaz axurakua amarli ccaxa qəqa antərgguoz daara iəxiuan, axa meşik ibon irfallaknə, napəpškala iksiəsuaz aphəs napkua. ui aqnəp iyhəuan, pəituaməzt.

— İta izamanoup,—iheit auay-au, aəaharagiə dalgəeit.— iəxurakua xpa—xurakuəjqioup, ixəyə.bəša iəjəkust aup. məzk ala ianəmona, sara ştaşinskii sakuəm. iara pətək eiha daalaxt-pəxtixəeit, inajakuagiə iaarccaknə iaaçəsəit, amala ielakua iara apasa eips, guəəouira uayə ixəibaalo uəs icərcəruan, iaronə bla eipsnə macara ilajquəsuan.

meşik iyə idərzzəit. nas iməfxuəlčkua iəçarsnə dyeixan, iəkuşa-məkuşa dnapşə-aapşəit.

abarak eixasa iadibahala loukə akə iəyən, atrəba alyə iəja tqia icon, aynə aquaqu ayə amzaşa alttuan. çlarkuəku-xapəc ekuəja. uəs dəuk iəyəuəla aştəbq gon abna açkar ayə. təh-mədə guəəəzək, izakia şkuakuəza, tagalak iinə, ilabala iəçərguanə dnapşə-aapşua dgəlan.

atahmadagiə, abarakgiə, meşikgiə zegiə irxəzso icon, amzaşa alyə zkurşaz ataiga tənqrayə.

meşik xəmyəbjaqa rapxia, ipuťiovka, idokumentkua imagu iavaça, itapanya iqəba itaça, akalaki dalçnə danaauaz, iapxiaqa dzəniaşaz ckia idərnə dəqaməzt. kalaki ala xaa xuyək dguəronaqa dəlluə ihon, ifa şuan, itaxən, akə ieipsəmkua iəlou pəiliaracə.

axuible zxařpanə axaçara dəukua zəlsaxianə atabya itəpəz (gəzetla macara iidəruaz) rəpsə tkaanə iapxia igəloula ibon. iəlsapha dəzkuguəəouəaz axaçara dəukua, danrəz xuəclagi, nasgiə aphəzba xaxuəz-rhə ixaaza danaaigualəlalagi axagara izaauan...

iqalar, lara, apasa eips, ləjəmtan akəhua apeyenie adkəlanə iljuazar, nas ləiqukua kiad iəjak aarəkurşanə, iaaəahənə açaraxiə dcozar...

krəilovka ampanjqiə qoukə abard iaavibəhan amya aapqanə iaagəlt riakikua knə.

— uarban?—ihan, dçaait arpəsk, ixə-iyə aaxuxuanə, matros xəlpək ixanə.

— abra... akalaki ayəntə saarəstəit...

— udokumentkua?

imagukua aaiəfxnə ipuťiovka tigar akuxəeit.

„При... морской... областной комитет... со-ци-листов... ре-лю-ци-не-ров“... ha akakala dapxion amatos, aj-kša eips, znə-zənlagi dənɟəɟpsnə meɟik dənɪəxuapšua.—uəs—uəs...—ihei inarouia, izxəiħaa uzəmdərua.

nas eraznak dyeicralan dnamčasnə meɟik ikiaɸ aguahpə aankəlanə daairxəɟ-xəɟən dəyiəkuqaait:

— işpəkuəz uara, aɟəriaga... uab ipsə... uan ipsə!..

— izakuəzei? izakuəzei?—iəqala izəmdərua dəkuxəeit me-
ɟik.—iarabi ari—„amaksimalistja“... uapxel ckia, ayəza!..

— deiməjda!..

pətrak astaxi meɟik—dxuaxua-ɟaxuanə, iabqar iəmxnə dnar-
gəeit aafəl xəlpary kuajk zxaz azə iɸə. ui bla çəikuajəakuak
ha aaiəxuairpšəit, ixanəɸ ifapanənza dabelua.

— uərt irzeilmərgəeit...—ihei meɟik, ipsə iəxulaxanə, dəkə-
aftua.—iara uə ianəupei mian „maksimalistja“ ha... ckia uxşəy
azəlt, uxačkə...

— nas, iaagəi ukiaad.

aafəl xəlpary zxaz apuiovka daxuapšua dalagəeit.

ui daxuapšua, akiaad eilaqgua alya axəlçuazla iubon.
nas amatos iaxi dnaxiapšəit.

— agasa...—ihei, dguaa.—iumboi „maksimalistja“ ha iaxi-
anəu...

— nas umboi, abar!—ihan dəynəqaait iguə iaaxuanə meɟik.
—sa isəmħazi—amaksimalistja ha!.. ari dafakzopei...

— nas uəs akuzar, başa dahpqazaap... abar asir!—ihei
daaxixunə amatos.

ui aɸnəɟɟia, meɟik aotriad driuanə dənrelagəlt.

iara ara dəzlanagalaz, anaxi iguə iaanagoz auaa izlareipşəz
egıəqazaməzt. art auaa eiha iləmɬxa, içapsaxa, iqaqanə, ɔiaɬa-
maxajanə iəqan. uərt dara-darala rpaɬronkua eibazon, eij-
huan uan ħa egı-iapsazam azə, kuac sak azə eiguədəzzala
eisuan afa rələibaxəua aqənza. uərt meɟik izəixəmyqoz egıə-
qaməzt: iəkəlakı kɪaɸ, ibəzla ckia, aɬakı arəckiafa axizəmdəruaz,
nas akrəfaraan aya funɬk eiha axizəmfoz azaarkza.

axa art auaa iquə uaaməzt, eilqia-eiləuəɟaa iəqaz uaan.

uajə aɬaiga aimqıara tənɟ aɸə daxiəstaz, art zegıə ɸəc iguə
itəxon. aotriad axi danaauaz iguə azəħo, deiguroŋo iaara gua-
las iəman.

uajə ara aɬaiga tənɟ ɟasəsra aɸə, iəkuşa-məkuşa iara izə
aiyaharei agubəlrei iiboz, akə eipşəmkua izəxaanə, igurquanda-
ganə izəqan.

agospitali y-ryaşk rxə axiaailaloz igəlan. abna aƣaj aƣə aqlarkuəku axapəc itəbj axigoz eidəxuət-xuətlo igəlan manuzurƣ aqla ekua dəukua. anays abaxu aƣaqa aj-xuda raznə fac iaguəl-ƣraanə axixiaha iləeiuan azəxikua. axujei ayəmazyjei rajaməzt. yəga rakuən ionuouaz: zəonra axə taƣaz suyanƣ apartizan fro- iovi meyikəi.

esəltəmtan abarak taqukəra axuja anaadələrgalagı atahmada azakia-zəş pik ipsaxəmkua meyik dəniədgəlon. ui uaxiəniəxuap- sua iugualalon zegiə irxaštixaz ankıatı saxiak: ƣəstra amamkua iaxitənqəu, ašəclami əkuffə farda zxəɣua askit igəlou ampan, azia abərlaš xəku askufeika¹⁾. ixaçanə dəkuƣanə apsəs ikəueit tahmada zəş tənük. itənqəup atahmada ixagəlou ajyan, itən- qəup ašoura ialou apsakua, itənqəup ašəjra zxəpou azia. jaroup, tənqroup...

iqalan ari apxəz akuzar meyik iguxiaaigo?

pika, akət dikuan ieips ibjə narou-naroua iəykuən „akrasno- gvardeec“ iəzbaxu dalajajon.

— aai... daait səykuən aynə. hara ataxəuma, sara əlxaguara aƣə stən danaai. nas, haibambeitəi akər ɣuan, hguədibakəlt— hara ataxəxəuma.

iəlxı eikuən, akə iguə işalaz zbeit... — dad, sara ƣitaqa scoit, — iheit. — izban ui? — dad, ua ayexoslovakja kəlst. — nas iaa- rəda, ayexoslovakja?... — sheit. — ara uəqaz; umboi ara zaqa ibziar- tou? ... — sheit. egi-iaşanə: səlxatra aƣə qanat ada iagəuzei; ara iəqoup aƣaa-ɣla, iudərueit. — aƣaqla itəup, əfxa... au-uə... au-uə..

pika ixəlpə ekuaja quəmiəi xuƣə aaixəxnə iguə tguəronaaua. iəkuşa ineiga-aaigon.

— iuharəzei?... dmaagəlt! dmaagəlakua dceit... uajə səlxagua- ragiə „kolqakaa“ ieimərjeit, spagiə dəqam... abar apstazara!...

meyik ui izəzəryra bzia ibon. guaxuas iəman meyik, atah- mada ibjə rmaynə inarou-naroua, tənq iguə tkaanə, dnapər- xaxo ijajala.

ui eihagiə guaxuas iəman „милосердная сестра“-laaira. alaza- ret şeibakəu zegiə zзахəuaz, izzəoz lara laakuən. daara agubəl- radəu ləman auaa rzə, meyik iəçagi dalkaanə iaha guəpşkala diei- ƣahauan. iaha-iaha deionxa cəpxiaza meyik aƣakala dləxuapşua dalagəeit. lara akər daailaqəquən, dəpşpədan, lnapkua pñəs napəm uharəpə irəlanə iəqan. lnəquafa ui aqara eiƣkaamkua iroiuouanə dnəquon, ləbjə eskiəngiə akazə aguəonra unaton.

¹⁾ skufeika—apartjei aberjei lrxarçon, launa xəı gejnə axəlpə.

lara daainə iapxia ikrauat danləkuṛpalagi, meyik dənynə
dzioməzt. (aphəzba xaxuəs kamfafəl lṗə akuzar as izəmgua-
guər qalarən).

— znəquafa ɸeiau azə lakuəm, ari varka,—iḥeit znə pika.
—lxaça morozka aotriad aṗə dəqoup, lara ara zegiə dənred-
halo drəloup.

atahmada dlatquua iaxiirboz axi dnapšəit meyik. abṭəla-
šara aṗə dəzzon varka, aferšəl xarṗenko ua dlədquarṗarlo
dləvan. ui uajə-uajə ixə nlədkələnə aja xaakuak nləeihon, lar-
giə lassə-lassə dəzṗəu daaquəçnə akalafə dəiṗapšua dalagon.
pika „dənredhalo“ ḥa iḥaz ailkaara meyik daara itaxxəit.

— dqazçazei lara uəs?..—pika diazçaait meyik.

— akraadəruou, lara as dguəbzəomə dqazça. az map ḥa
ləziaḥazom—ubri akuxəit...

meyik rapxiasa varka daniba iguə iaanagaz anigualafə—
iəlanı aaikunaçeit.

ui naxəs iəlapš ləxmərpo dləfklapšua dalagəit. iiaşaqɸianə
daara axaja „rxə lgon“,—azə icxəraara itaxəmkua, zxala
xuṗək zxə zzəneitəhoz zegiə. ui uḥargiə, agospitalı aṗə uaha
pḥəs dəqaməzt.

leṭəmtank, znə, axuja anṗarḥakua, lara meyik iarta şlər-
ɸeiuaz daaiçaxəit.—bləṗa znə ara, sara sṗə...—iḥeit ipşṗə
eitakəua.

lara danəzzoz, xarṗenko dəşiəxuapšuz eipş, akər aamta
ixşəy izəftnə diəxuapšua dgəlan.

— si-si...—iləznəmkəlakua ilamxaḥeit iaaqalanə.

işakuxalagi, iarta anaalərɸei iapxia dnəkuṛeit.

— xarṗenko bguə daxuuou?—dçaait meyik.

dzəzçaz lmaḥait,—ataks, lguə iaanagaz dazxuəcua, ləla
tbaakua rəla meyik dlədəlخالon:

— ari dəykuənazoup...—nas daalɸian:—xarṗenkou?.. iəbərgəu-
zei, xar iəmam. lara zegiə eipşəu... xərṗagak iaanastəit.

meyik inapə ixṗə inaçaçanə, gazet kɪaadk iəlahanə akə aaçəi-
gəit. zja zəxɸiaxiaz apatret aqənṭ iaaiṗapšəit iidəruaz zoiab
xaṗək, axa paseipş iara izə iguknə imbo dqaləit, ui iəxuap-
şuan iṭəm guəronara sifatnə. uəs iəxiəz ajərgara dajlozargiə,
abni uajraansa, abri aqara xuəcərtas daxiəmaz qeifo dalagəit.
aphəzba xaxuəz kamfafəl lpatret varka ianliərboz, ckɪa izeiləm-
kaacəzt as zzəiuazgiə, ikunaganə iuazəugie.

„cecpa“ apatret znə iaaiguana daxuapşuan, nas Inapə nei-
çəxnə, inaskiaganə; uəs iaraznak apatret nkarinə, dəynəjaanə,
dyaçqian, aşərha ləftaxıqə dnaxiapşt.

— abar aqaimat,—iaagəeiť açla iaavəynə bŷ xıərvərķ.

meŷik dnaħnə danənapş dneiŷapşəiť iibaxiaz azə ixajku-
kuən haŷəmuə ŷakca ixəlpə iaaçəħħə, iəlakua ɔrəza, paşə
aŷakala ipşuaz.

— iəqalazei, bəzŷiazei?—təny iaagəeiť abŷə xıərvər.—sara bara
bzakuəm izəşha—apatret azoup... larda ħsa elserxxeiť sara, axa
azgıə lpatret səmam.—bara patretk znə isəbəmtari?..

varia lguə aalpsaxən daayueiť.—hai səşpauriei...—lheiť iəl-
ŷənz pħəs bŷə naroula.—uabaakəlnagəei uara aystaak?.. nas
meŷik iaxı ləxə nalərxən uəs lheiť:—ari sxaça morozka ioup.
ianakuəzaalakı ŷəgıkrak imuər iuam...—aai, uii sarei haibadə-
rueiť... mayk,—iheit, aja „mayk“ dnaçasnə daaxəxumarla.

meŷik dəstan deikupsə, dəpxafanə iihara iŷamlo. varia ika-
iaz apatret lxaştıxan, lxaça dəşiaŷajozgıə dlacıragəiť. meŷik
apatret stəfx ħa dəpxafanə izramheiť.

variei morozkəei aŷaigaxıə ianca, iŷap axiaaqəntŷ ixapəc eixar-
ɔnuɔuɔ, adgıəl iəçacalaz apatret yəstixən ikukunə ikəeipseiť.

III. f y ə l a

morozkai variei igeŷit səbŷəstaxı, azəi-azəi eixuampşua,
iaapsaxa, ikara-uaraxa.

morozka abŷəlaşaara dnəkugəlan iəynajak neiŷaknə, abra-
gıyças xəntŷ aŷərı dast, uləmhə açɔu əçnaxraŷa. alaku
aŷeips, alapə akkə iħħua akiakua xurħə abna ianaalqıa, moroz-
kəei aŷəi danənarəxuapş, meŷik igualaleiť, uərt rapxıaza iaxe-
dibalaz.

— mixriuťka... alaxşa... uguə ŷəɔuıma?..—dəxumarua dŷa-
jon aordinarec.

morozka dŷəjnə meŷik danəniəvsuaz iŷərgəzmal-ŷəçayqanə-
dnaieħxuapşt.

nas morozka axukua dənɾəkusua, azəħt iaŷa ħərkuə dənɾəç-
sua daxıənzacoŷ, znəkəmkuan digualaləon meŷik.—iabahadna-
galoi abri ieips iəqakou auaa?—igunəgo, iqalo dazxuəcuan.—
ianaplaagoŷ uay dubazoməzt, uajə ianəmazeixa iaaueiť. meŷik
„imazeiəz“ aŷə daaiť ħa akuən ui iguə iaanagoŷ. uəsqan auəs
uadayŷqıa rapxıaqa iəqan.—daakəlsueiť abri ieips iəqou aşpen-

drik—dəlxiassoit, ma fəygərrak qaiçoit, nas hara iharfəir aku-
xoit... abri sara səbzaməqugiə abni iədəlbəazei?

nasgiə dazxuəcuan, apstazaara esaaira aƿaxiərgəzmaluaz,
suqanƿ ajəƿ myaxuastakua axeimaloz, iərgiə ixala iəmya əlx-
ƿnə işiəmaz.

dəzfəlamz axuəcra xiantakua ixə şrəlaz, morozka izguamta-
zakua arxa dyanəlt. ua—ajxuda fyəxaai abnaƿ samquər xərħəi
izazo iaxigəlaz aƿartakua, akka illua irəçitraauan aƿbəgakua.
—auaa rzə daara iuəs mşə bziaxuən. auaa rzakıakua aklever
(asamquər) eipş irhnə, rfamxə aqənza iləeuaz rxarpkua pxzaşaxa
irhn. uərt auaa rfarkua uajə-uajə ilrəçarqualo, ilanə iəqaz rfapə
neixəgarala ineiuaz,—ahaskiəngiə izazanə alyəxaa axəlio ila-
rəfkləhuan.

abqarla ixəiaz aƿəuay eikuła danərba, tənq ruəs iaaquəçnə
rnarkua auəsura iarzaonənə iəqaz amra azə rxə iaadkəlanə
iəçpşnə akraamta izpşuan.

—ajəmzeipşəup!—morozka iƿəjlafa eiguəronon,—iərgiə iəb-
oia riasənə ilkəi dyangəlanə, iapxiəƿ kuadər maxaxi iƿnarnaanə
ajəmza abzeipş xuqə-xuqla dyəstpo dəkuqraanə dxəp-xəpua dcon.

azəias arxuara daxınavsəz akətsovet xanƿayə xoma riabec
iuətra dannauala, morozka iƿə aouura aƿəeikən daagəlt. auət-
rakua işxlapşədaz, axəlapşra bzia şrəmamz udərrəpə iəqan:
auətra zƿəu ajlar ruəs danagalagi, iuətragiə ahaskiən iakəueit,
iabdəu ibouragiə baəueit, ahaskiən zxapou afənka mguləƿ-
kuagiə lassə iluam, auətra mamərđagugıə zəpsə zxəzxəua apsaaƿ
eipşəup.

aouəy ieipş dnapş-aapşnə aboura naaxi daaqeinə iƿənei-
xəeit morozka.

dkəlpş-kəlzəryua dnəynapşəit. ua uay dəqazamzt. kiəntəj-
kuakəi, ƿbəga pıaxa ıakcakəi, afənəkəei anaşei rja kanzakuei
ynapsan ua. morozka dƿəjpan ixuərqən akuadər iaamxnə, iƿə-
larqunə adgiəl iƿeiurənə auətra dəntəlt. ajja ħa arakuakua eiməj-
jo afənəkakua ixuərqən iteiguon, bzakgiə ifamxə iləkukşanə
iaapƿƿnə ua ifon.

miška açəxua qio, aƿərgəzmalnə morozka iəxuapşuan dəz-
ƿəu eilnakaauala, iaraznak itəbıək aləmha iaatasən, aləmha
xumsəskua yəstnapaan, azəiasaxi aşərħa axə lanarħəit. apsləşra
daalçt ipaça xuxuaza tahmada bay-xaƿra dəuk, şə-ikuak iəfanə,
uapıa xəlpə ıapık ixanə. ui rəcharəla inikəloz akata ipaqı-pa-
quua işpsra itaıən psəz dəuk. apsəz ialçuaz afei, akata iaxiə-

kukuo² azəi eilazyənə, i²aplnə ixilalaza iəst-ikuei ix²əz ifapə
ououakuei irekuron.

miska iaraznak dadert,—wtrak a²ə eiykaanə iactakəz, iac-
yoz, akiakuarala izəxilo² a²əan gu²am tbaa-z²əz xoma egor-
ipa riabec. iaaguəbzəonə aləmhakua yeivnagan, axə yaqian,
igaza guəronanə iaak²er-kiert.

morozka dlanə dyaq²qian, i²əlarxuanə iəynapək rəla axurgən
şəikəz dəlxənpsəlt.

— iəqouçozei... uara?...—ihan dguaanə, ib²ə tən²yəm²kua, iro²u-
onuanə ²əaitit riabec, akə eipşəm²kua iguə işalsəz udərra²
diəxuapşua. iouməst²kua ikən itrəsua² akata,—apsəzgiə, iara i²ə
izamər²haz, dzərşua² ajakua rqnə² iguə eisua² eipş, ipaqi-
paqian.

morozka ixurgən lkaj²nə, dlanə, dqəqu-qəqua i²əaxiə dəyt.
dan²əjla iaaigualəleit, itaz kapsanə axurgən şgə²əz, dəzrarga-
maşa iquəxk nəm²xarazə. axa, uajsta zegi dararoup,—ihan iki-
kua imahməz narbanə işalşoz eipş dəynə amya dyanəlt, abb
xar²pala.

— uaagəl, ukunaga uakuhariap hara... uakuhariap!.. uaku-
hariap!..—daouuan riabec, i²əaxaz ajaza²ək iho eitaho. nasgiə
izxaçoməzt, dguə²əuaməzt, məzkə pak ieipş akri²əço, deilaho
iəmaz auayə iuətra d²əffə diəjonə²p ha; eiharakgiə ari auətra
z²əz, adunei zegiə azə auəs axiəiuaz azə daxiəmzakua ahaskiən
anaxə²joz aamtazə.

riabec ibahya alfəra aqnə, eimaryabnə iəqaz axsaala eiçəxnə
astol giat iəkuz dad²əlanə, pşəxura iəqanə uaj iaaiz diaz-
çauuan levinson.

amuzik aguabanaki rəs zlnə, a²əaja-eimaa zlanə igəlaz apşə-
xuyə, aiaponia iər şanə iaxı²əz rəgutə²ə²qia dəqanə daait.
amra iabləz ixə-i²ə giat guəronon, aaigua ajgiara dəzku²əz ipsə
axia²jigaz aqən².

apşəxuyə işəi²ho ala, aiaponia iər aihabəra aştab gəlan.
iakovlevka²ə. y-rotak spassk-primorsk aqnə² eitəçt sanda-
gouqa, axa ialouxəi, sviagiən² aixamya cki²axəeit şabanovskii
kliuy aqənzagie, apşəxuyə iəcaait şaldəiba iotriad eiuz abqarla
eiku²əz yəqa apar²tizanja.

— nas şaldəiba dabacei?

— korei² axutorkua raxi...

apşəxuyə axsaala²ə ipşaar itaxxan, axa ui iara izə iuəs
mariaməzt, ui aqən² işəizəmpşauaz diərdərər itaxəmxakua,
inaja z²əneirxaz ampən iəqaz auezd inakuikt.

— krailovka ampən uərt ɣgia ixudərppəit,—iħan aɸɸaha dja-
jon, ipənça abɣə rgo.—uajə rəbzayək akəlakua raxi eimɸəit,
şaldəibagiə koreit zimoviaɸə dɸoup, ayumiza ihahueit. irhoit
ɣgiaza ajra dalagəit ha. deilagazeit zənza.

levinson eidikəlt uaj ɸəc iahazi, iacə daubikintɪ aspiɾ
nəqugay şirkşa iihazi, akalaki aɸənɾ izaarəstixazi. ɸei şəqamz
agura izgoməzt. artkua rzə levinson fəy-yəda zkəuaz uayən—
axulpçəs eipş, albaɾi adərga yəda iəman.

əuəskua ɸeim uharəɾa izlaqakuaz ui aup: akoooperativ axan-
ɸayə spasskqa icoz, yəmyəbɣa çueit iynəqa dəmgeɣitɪ, xə-
şqa çueit sandagouskɾ anxaja pətyək iaraznak rəynkua aarəx-
taianə aotriad aɸənɾ ibnalənə iceitɪ, uborkaqa srəccoit ha
aotriad irəlaz xunxuz li-fu cərkigə, izzakuu uayə izəmdərua
drəlçnə (drəcrəçnə) azəias fudzina axra şəqaz dceit.

levinson diazçaauan, deitaiəzçaauan, nas dəryagi axsaala
ixə akucala dɾan. iajnə axapəckua kapsaxiazargiə eiçamxakua
amɸra dəbo, larda xəi-xşara rquəşra eiaaira zkuəm ala, kuəqma
guartak pəzara rzəunə inəquzgo ataigəɾ kuəqmaj eipş, ɸhara
dəu zmazi izkuəzkəua nazəgzozi uayən levinson.

— ita, qara akə uguə iaanagaraɾ... guyaras iqauçarəɾa
akgiə umbazei?

apşəxuyə iihaz izeiləmkaaua dşanxanə dəiɸapşuan.

— iyəla, iyəla!..—iħan levinson inajakua aaidkəlanə ipənça
iyadikəl-yadikəlt.

— iyəkgiə sɸamst... işəqou eipşoup...—iħeit ixara guatanə
apşəxuyə. „zakuəzei, sa slouma“,—aaiguaxuəit, iguə azənxanə,
ixə-iɸgiə iaraznak ibzaməqunə iqaplsə iyeicrateit, sandagounɾ
bazar pħəs xuhaxutyə ləeipş.

— uca, ita...—iħan inapə neiqeit levinson, dəixəɸyanə. iəlaor-
rakua çknə, daxicoz dəizpşua. levinson iəmacara dxuəcua abahɸa
daxinəçalaz, aɣa dnadgəlan, açla aɣa iavçxoz, apsləmz pşɾə
zmaz axuaya xə-ououua akəraamta daxuapşua dgəlan; izləeiha-
sab zdərxəuada, axa iaraznak uəs izbit—zaa ckia rɸanazəqa-
rəmça, dəuk mərçəkua iotriad şərcqioz.

levinson aguat xuyə aɸə iaaiɸahait ribeci iara ipomoşnik
(icxəraay) baklanovi. baklanov yajaqa şəkusa zxəçuaz arpəs
kiaɸ-ɪpak iakuən, ɸuha kiaɸ ɣəxuak ilən, məc zəmħo ikolit¹⁾
iqunən.

¹⁾ kolit—tapənɸa jloup.

— işpeizaauri morozka?.. — iaraznak iaatiərgeit baklanov,
iəqəmskua eimarǰaxunə, iəlakua apərorə eipş iaaçərpşua. — riabec
ifənkakua izon... abar ita!..

baklanov dlaxərxuała inapkua rəla, aqomandiri riabeci iaai-
 ƣeirpşəit, eibeirdərer itaxəzla. levinson baklanov uaja eips
 dguaanə dəimbeiqtei akər ƣuan.

— uara umqaan,—iheit tony ixə itagalane,—aqaara atax-
zam. iəqalazei?..

riabec inapkua kəg-kəgua inaiəmçeikəit axuərgən məzda.

— ayəza akomandir! auətra abza əkuixt, iiaşaqıanə iuas-
hoit. sara, iuahou, znək şpaaxarılalə akatakua guaston...
apsləşra saalçuanə...

nas irounə, iəqalaz šeibakuəu zegiə eiñeit, eiharakgiə iɸzə-
dcalanə iihoz—adunei zegiə azə auəsura dʒaɸəz, iara inxara
ʃguəguteiəɹəz.

— iuahou, aynə ahsakua iəqou, auaa rʔə iʂapəu eipʂ,
auətrakua draʔozar akuən, uəs akuəmkuə uəri aʔarxra aqa adər-
baloit, iaʔəup ilaipxiəʂxa!

ui iihoz zegiə levinson tənq dizəzərynə iirhan, morozka
iaxı iaarlasnə uay ddəkuiceit. morozka iƣxarşalanə daakəlst
ixəlpə iəstaxıqə ireicaqianə ixacənə, pxafarak ha iəlazamkuə.
uiəlakıakıanək iməuzo. ui uəs iƣəqaiçalon akə ixaranə danə-
qon, amegriə shom, iaxrənzaşogriə sxə sərkiəialap aniguaxuuaz.

— ari uara uxuərgən auma?—iħan dċaaıt aċomandır, eiċaxara zkuəmz, iəla ċarkua morozċa iaraznaċ ilaiəlarououanə.

— саступ...

— baklanov, iəmx ismit...¹⁾

— işpasəmuxəuei?.. uara isəutazma?!

morozka ganxa dneitapan, aşərha itapanya atra aapirtlæit.

— uaquəç... uaquəç...—iñeiṭ baklanov iəqəmṭkua iəçagiə
iaaimarḡaxunə, ipseibakra may-may iaankəlo.

abqarda danaanxa, morozka iaraznak daamafcaxəeiť.

— nas, zaqa zgarəzz uərt afənəkakua sara?.. izakuəzei uara xoma egor-ipa, iuəçalazei?... akgıə iapsazam... aiaşakuzar!

— riabec, iəqalo zbaŋ ha, ixə larqunə asaba zəkuɾaz iŋaɟkɪar
xɬkua rɕəsua dgəlan.

levinson aprikaz qaiçeit, morozka iuəs axuapşrazə, axulpaz
ialərşanə akəta eizara aotriadgıə akurlanə iqalarc.

1) smit—atapanya smit-vesson.

— zegiə irdəraaiṭ...

— iosif abram-ipa... — iḥan daajajeiṭ morozka, ibṭə taxu-
aṭnə. — ibzioup ita—aotriad... zegi dararoup. amuzikja zata-
xeuzei?

— iəsho uahuou, xoma egor-ipa,—iheit levinson riabec iaxi
ixə narxanə, morozka iguxiaa mkəkua,—uara uqnə uəsk
semoup... uarei sarei hamacara.

iajya aankələnə dnaskeigan ieiheit, abart ayəməṣ rəla akə-
tarṭə aya aaizganə jabaqa put asuxar iziəryaracə.

— amala azgiə izəmdərroup—asuxar zzəqouço.

morozka iuəs açəxuala ajajara iʃalgaz anidər, iəlaxi eikuffə
iṭəneixəeiṭ akəraulja rtopaxi.

levinsoni baklanovi rəmacara ianaaizənxa, aprikaz iiteit uajə
marknə aṭkua akıar iazərhanə irərtalarazə:

— anayxoz iah, azaga azna ritalarəṭə.

IV. i a z ə u

agospitalı aṭə apstazaara tənq iarrahəṭəz meyik ipsə,
morozka iaara ipnargəeiṭ.

izban, abri akgiə sapsamṭkua dəzsəxuapṣuazəz? ḥa iguə
iaanaggəeiṭ meyik, zordinarec danca.—amca saləigazaaiṭ, axa ui
xəuyara azin inatoma?... dcargiə-daargiə... eskiəngiə...—dəlrə-
xuapṣt iabaaxaz inajkiarakua, eikuṭaḥa axəza iəçaz ifapkua,
ajəṭ iguə itəpsnə iəqaz igualakuagiə rṭdəṭṭəcən ipsə eilaxuo,
iguə pjo dalagəeiṭ.

arpəs xaṭə ṭəpsa, aj-kṣa eipṣ iəlakua jərkṣapanə iəxuy anik
aaxəs, azə diədməglakua zegiə ixəuyon, igualakua reilkaaragiə
azə daftaməzt. atənqra, arahatra, agubəlra axiəqaz agospitalı
aṭəṭqia iəqaz auaagiə iara apṣta ziarhoz—nap ziədərəkəloz—
uərt ua uəs rularanə iualnə irədən azoup. zegi reiha ixiantanə
igutlaaganə meyik izə iəqaz, ayartaṭə ifa ankəeiṭa aṭtaxigiə
dzajnə ixə axiboz.

uəsqaṇ piqa dənıajajar itaxxan axa, atahmada abna açkar
aiṣərə aṭə ixəlpa pṣka ixə inaçaqguanə tənq dəjan. ixaguta
akəlonaṣra acərcərra iakurṣanə iakuḥḥən irazən xaxu cərcərkua.
yəqa arparja—azə inapə iguədḥala, agiəi dcərkiua aṭaiga iaalçiṭ.
atahmada inixagəlan azulikja reipṣ ineilajquəit. acərki ṭəck
aastixən, iəqəmskua dyarəxanə iara deimsaṣazla iəlaxi aaimarc-
canə, piqa ipənça iyteikṣeiṭ. piqa aja dṣalaz znə daaḥcə-
mcən, fərt-qərt, iḥan inapə akər iaaiqeit, nas açəki ḥa deim-

seit, zegiə rguə nanagzarəpə. ryəqagiə eibarquənə, adgiəl rwei-
upnə, ionəynə icozia ičeiqu-čeiqua, ixiapsua, ruazə inapə
iguədərəuəuəla iknə, agiəi dkulkışhua eibaryt abarak axi.

— ei, uara, apsjaha ipomoşnik!—iħan ibtə neirgəeit znapə
zguədħalaz arpəs, arquarəpə xarçenko varia dlədpalanə daniba.
—iəuazei uara, hahsakua unapə aarxişua?.. ha, ha, sargiə sna-
ləsti... —iħan iƣaarguəbzəoinə, varia ariraxi ala dənəvəpən
eibgaz inapala varia daaiguədiklt. pħess iħalou bara az zaqək
boup, ari ajeriaga, alaxša, iabipsə... naq biəçaqia!—iħan iara ui
inapala xarçenko naqtiraxi ala daxiləvəpəz dneiguəçast, axa
xarçenko eihagiə iwlədiəuəuəalon, ixapəc eiqarakua „amanq-
zurka“ iaryağəz xərqaqa dəyqo.

— sara sabəto?.. —iħan daaəəziť acərki. — ari zakəzei,
aiaşa (asamartal) abaqou, axu paťəu ikuzçaşada, —la işpajbo,
iguə iaanagozei, dadraa, ayəzja?..—iħan iəlaəəz aaxəzzəlo,
inapkua qio dparparuan.

iyəza daxıřaz dnasəřtuam ħa apər-pərħa iřapkua rqiara
dařən. uəsqañ xarçenko ikiəťeiax pto dəyqo, varia lkořta
přřala inapə ataçara dařən. lara lřrouřnə, daapsanə dəqouia
lřəřtaəisənə, xarçenko inapə aguəçasragi dařtamkua dəřřaz,
meşik izəmbəřnə dəřləxuapřsuař angualta, abonaaħa dyəçqeit,
lkořta lmaqa ilavçəqgua, dqapřsa deicrařanə.

amçkua acxa ianakupapo eipř iuəkupapoit, iuxapoit, ařəx-
xaakua!.. ħa lguanəla iħanə, lřə ləkuəřnə abarak axi dəyt. ař dna-
zdəlçuaz ləřtaxi ianəñkədləřla lkalt akəit; dguaan iəřtrəsə
inavçəlxən, ař dəryagi ubasqak iəuəuəa iykədləřəlt, atřame
zlaqguaz açəřa lkədyit.

— abar aehřagiə!—inaroula inaiħeit acərki, atatən dařyuazia
iəłaxi aaimairccan, iƣaarguərgaganə, ibtə nəçakla irgiəmdanə
daayqeit.

ařřəřəpə, př-jartak rəřřara aqara iħarakəz ařardəuə dəkuian.
aguaqrei ayəməzarei rəřřra əuəuəanə iznəz iƣyař ajyanaxi
irxanə dəřřua dian axu apartizan frolov. ui iəlapř, apřə iřə
eipř, bařan, akə aboit, akə eilnargoit uħo iəqaməzt. frolov
iəxura—dəzřəñxarəřa iəqaz xuraməzt; ari iargiə idəruan iəmgua
axiaa řgiəla danarguateiuaz, rapřiaza iara ixəřə blakua rřə
řeit zmam ajyan axə larxanə ianəiba aaxəřgiə. frolov iəlapř
iəməçəsuaz meşik iədxaləřa anəiba, dřanə daəřřəsən naq iřə
naiəřhit.

— arparja (aykuənja)... iakuəm rueit...—ibjə aarla iaagəeit frolov, inajagiə aairçəsit, makiana ipsə şlaz azə iirdərer itaxəzia.

meşik imahazazla qaiçeit.

frolov meşik dəixəştirteit akər çuan, axa ui uaxi anapşra ijemorən, axu iəlapş uajgiə işanxanə iara iədxalənə iəqou qəla.

işakuəm iplarxuanə, abarak daadəlçt adoktor şaşinskii. aqagua au aneicərxəua eipş, eraznak iəyəairiaşeit, abni dandəlçuaz abasqak iəzłairiaşazei uguaxurəpa. İaəpa İbaala iəaaixan arparja rəpə daait, dara zitaxəz İxəştə, dxuəcua, iqafə, iəzłak ərquəs-quəsua daagəlt...

— şouron,—İheit pətrak əstaxi, irqudəz İxaxuə İaxiacartam axi İnapala İypxiassəua. İakuəmkuə varia aguxiaa dəiərgoit, anıagiə phəsragiə zəgi İpə azə izlələşarəzei ha rashap houp şaşinskii dzaadəlçəz.—aiara uguə arpəoməu?—İhan diazçəait şaşinskii meşik, nas dneixagəlanə İnapşərguəc iəłaxi İla-kui-kəueit.

as iəpaxəqaiçəz meşik İguə İaaxueit, axaəguaguən qəqa İəxuda İqəlagəlanə İarəznak İapxanə, izətnə İcazia.

— sa szəu?... səabziəxəz sceit,—İheit meşik.—uara uzə?... eskiəngiə abnaəp uəqoup.

— uəs ataxəzar?..

— izakuəi İataxəu?—İheit meşik İihəz İzeiləmkaakua.

— abnaəp səqazaaranə...—şaşinskii İnapə İxə İaakuixt, abərjə zəjək əup İəla ekua-cərcərkua rəla ailkaara itaxnə meşik uayças İəlakua İiaşanə danələrxpşəla, uərt, meşik İəla-kua İguryo xarənp İpşuała akuən İşəqaz, sixotə-alinskəp mceikuçara ailaykua rəpə İpəhaərou aəaigəp azajkua esəuaxa jajarada auaypszəguəfra agurya şeibakəu rəoroula.—İləşkəaueit,—İheit meşik, İguə-İəłaxi aaiukuçanə, dəgiaapəİryueit İpəərguə-bzəoİla İguə-İəłaxi şeikuəz.—akətəpə uəqazar qamlozi?... nas İarəznak zeilkaara uadaynə azçaara İəqaiçəz aaiəpsaxən uəs İheit:—uara uxata uzakuəm—agospitalı akətəpə?

— ara İaha İpxiakərtoup... uara uabanzaəİu?

— sara skalakıəup.

— akər çəuou?..

— mzkə aiha çueit.

— kraizelman dəudəruou?—İhan şaşinskii daaləxt-pəxtəit.

— xuyək dəzdəruueit...

— nas dəşpaqou ui ua? uaha İəudəruada?—adoktor İəla eİha İərccaknə İaaİərquəs-quəst, nas İarəznak İəstaxi ala azər naİəça-

səzia, axəp ha dlakuteit; axa iɣarta ʒɣiaxan dəztənyəmkuə
akəraamta dhəʒə-həʒuan.

— bonsik, dəzdərueit efremov...—iħan eikuəipxiəso dalaɣəeit
meyik,—guriev, frenkel—abla sarkia zmou iakuəm,—ui sa
dsəzdərueit,—axuyə...

— uərt zəɣi „maksimalistjoupei“?!—iħan iɣeifeit şaşin-
skii.—uərt uara iaboudəruei?

— eiħarak uərti sarei haicəup...—iħeit izəshazi ha iaaijəmo-
xo meyik.

„ə-ə-ə“...—iħar aaitaxxan, axa imħeit şaşinskii.

— uəs bzioup,—aaiɤqəit ixaamkuə, iguə işaməxuəz udər-
raɤ, daɣiyaçqəit.—ubzəiaxa, ubzəiaxa...—iħan meyik uaha diəxu-
ampşkuə ilaɤa aarəuəuənaə abarak axi iɤəneixəeit, iəçəɣi ʒaɣa-
rala dəikərha diəia.

— vasiuŋiɣə dəzdərueit...—iħan ineisteiçeit, ɤarpak ipşaar
itaxnə.

— aiei... aiei...—iħan mayk daaxiapşla inəquəla iəçəɣi inar-
əuəuənaə iɤəneixəeit.

ui iguə iaaməxuəreəz ak şiamxaħaz idərn daaiçanacalan
daɣiəqapşxəeit.

ari amzazə ixəsxiəz iguryakuə zəɣiə iarəznək iaaiçəpaxt, ui
iguə nəzkəlarəz akə igualalar itaxxan, axa iamuit. ikiəl aakuac-
kuəceit, iələkuəɣi quəs-quəsua ialaɣəeit, iəlaəməzkuə niçəlar
itaxxan, axa iznəmkəlakua iəlaəməz ipakuə aħhəha iləeiɤileit.
iəlaəməzkuə şəiznəmkəloz aniba, iguəpşkara azə ibərha daɣpɣa-
lan, axəza ixə lɤuəçeiçan, aɤənçəlara uaha aħasəb imçəkuə,
ineiuəɣnə iɤmərcəsəkuə ibɣiə məɣakuə aɣəuəra dalaɣəeit.

dɣəuan ui iɤəizəmɣlakua fardə aamta, iɤuəcɣəkuəɣiə iəla-
əməzkuə reipş içəan, içançlan. nas iɣəuəra danaquəçɣiə, iara uəs
iɤmərcəsəkuə ixəza ixə işakuəz dian. varia lassə-lassə daainə
dgualton. varia dəpsaanza aidara zmou avagon aguəçasra ləku-
əula, lnəquəra aştəbɣ daɣəmyəso idəruan iara. ikaruat apxiə
pətrak daagəlanə, iɤəxəra lzəmgəuəkuə dcon. nas pika dbərueit
(dgəiua) daaiçəgəlt.

— uəjouma?—iħan dçaait, ibɣə eilganə, iərguəbzəəmə. meyik
dəɣazla qaiçeit. pika hamtak dixagəlan. axəza iakuɤəz, xul-
pazɣi akubrkuə rəştəbɣ uahəuan.

— nas uəɣaz...

axularazə, variei, daɤəzəi aaiədgəlan, aştəha dzəkuiaz aştəxə
abarak iynargəlt. ua qukəran, şouran.

— uceif, uceif frolov iaxi... sargiə uaj sneiueit.—iħeit varia.

pətrak daaixagəlan, nas ixə iakuəz axəza yçraanə diazçaait:

— iəuuazei, pavluşa?.. ueijaxama?..

lara pavluşa ha uajada ialəmhacəzt. laſcan, mejiq lara ckia diboməzt, axa idəruan lara ſlakuez, dara ayəqa rədagiə abarak aſə uaha uay dſəqamz.

— seijoup...—iheit aarla, iəlaxi eikuça.

— uſapkua uəxiuama?..

— map, ubas...

aſərha lxə larqunə, lguahp taſa dəukua rəla ləəliədərəu-
omalanə, aſax ha ikiəi dnaguzəit.

V. amuzikja

iguə iaanagakuaz eiləikaarazə, levinson zaa aizaraxi dceit, amuzikja sənrelazəryər, izdəruada qara ajabſ Ƴəckuak sahaua-
zar ha.

iaxeizoz aſkol aſə akuən. aizaraſə iaaxiaz maſyən. zaa zuəs kaſnə (iaquəçnə) igiaſəz qoukə abarçaſə iſanə idərxulon. zəi arſəz auada uaxiənəymaſſua dəubon riabec, alyak zəxiſa-
taſ alampa-ſəca axargəlo aſəmza axiairkəuaz.

— ua-a bziala uaabeit, osip abram-ipa!—rhan amuzikja ləiei-
xərxuanə azazala inieidərxon auəsura aqənt imſxaz rna-
pkuə. levinson zegiə rnapkua aarəmxnə dneiən piſala, tənſ amar-
duan dləkuſeit.

aſ-nərgəntſ iaayuan auəs zuaz aſsa-xuſkua raſahabſ; aſei,
ajaakra iaſəz abbəi, amca eikuçarakua rəlyei rəlyə uſaſuan.
aparom aſə aſə aapſa-guamçkua axeisuz rſəz bſə uahauan.
axulpazſ laſcara quandeſ, adrogkua rəſtəbſəi, iərmxiacəz, zəzxa-
raſa iəqaz ajkua irounə rəqaarei rəla iaanſon amuzik uəsəmſ.

— imayyup eizaz,—iheit riabec dəyđəlçən.—uajaanə ui azgiə
zegi uzeizgom, uaxənla aynəqa iaazom, ua auəs axiərua ipxia-
loit eiharayək...

— izataxəuzei aizara auəsuramſxa, guaqra, ccakəra əqouma?

— aai, iəqoup uəs xuſək...—iheit riabec,—ant ireiuaz azə, sa
ſə iəqaz, baapſrak iuən... iiuəz akə iapſou akuəm, axa aſpa
dəu axəlçt... levinson danəniəxuapſ, daapxalan iaſa daaquəçt...

— egie iapſamzar, haizgaſəmzt!...—rhan aoiəu aaildərgəeit
amuzikja.—uajə ubri eipſ aamtoup,—inxo izə saatk ſarda iapſoup.

levinson iəqaz rxə itagalənə ireiheit. nas amuzikja azəi-azəi
idəibamərſo rənxaſə iərguamçkuoz aſara ialagəeit, eia-
rak aſarxrei aſovar-darei rəſpa.

— osip abram-ipa, unəkulanda znə iaabjərqiata aṗa axihar-xəua, iubanda izladər xkuo? ieibgou ɸbəgak azə iəmam, ixuəzar iuouam,—zegi kuəriəup, eipəup. uəsuram,—guəgroup!

— simon baa, iaxia izaku ɸbəga bziaxuəuzi iəcairyə! dəm-guaqəuei, auəs azə ipsə jgioup,—dcoit amata iəma dəkuyrə, amaləneips ašaku dasua, anəl yəlguəgura aɸəy anaaxəirga-lagi!.. nas egia ieipəufərgiə...

— aai giədəi, iʃpabziəzif „ališovka“!.

— sa sɸkua iərugəfəxiozei?—iheit riabec dxuəcua.—izal-garəuf? sənɸa aṗa barakiatəup,—amɸəʃansa iaxiaɸəu izal-ganda. e-ci... akər ihazɸara iəqoup ari albafra.

axarp ʃkuakua-jaf aukua zikuənə aizaraɸə iəaikuaz aṭṭaḥa alampa alašara rɸaalarpson. uərt ireiuanə goukə, auəs axiəruaz aqənɸ iʃiašaz iəakuaz, eilaḥarakuak rkən. art irəcnə iəaynalon amuzikja rjajafa dəunə, adiogoti, apxəi, ɸəc irxəu aḥaskiəni riyə.

— uaa xulbziakua, dadraa, bzia iheit...

— as-s-ir! ubou uaaift, uaaift, uara ivan araxi alašaraxi, hlouɸarpšəif! dəʃpariei gunaha, aɸpšənjaon (ašxərjaon)—məz-dakua. izbon uara uanərk, uəynə uancoz ueihtərpə!..

— uara, azyaxuə, sa sɸaxiə ualalanə izurxəzei?

— iarban uara iəuɸəu? uxəuɸəu? sara aḥaa iəkuriəɸqianə isərxəit, uara uɸə ialasxəi, isəmou sa isəzxoup...

— izdərueit zamanala... iuzxoup! uhakua rakuən, suətra iʃtou itəzoup, iara ua itaxiərgiə qalap... isəzxoit ḥa daəueit!..

iəlanə, uay-au ekua dəuk, iəzlaq alaʃcaraɸə iərcər-cərua aizaraɸ dərxəḥḥo daərləgəlan uəs iheit:

— xəms ɸueit aiəponec sundugu dneiiɸtei. ɸuguevɸkuak uəs rḥon. daait, aʃkol dəynalt, nas iaraznak aḥsakua raxi: „Руськи барышня, руськи барысьня... сю-сю-сю“ — iḥan iguə eibaknə inapə apərḥa ineiɸian iaja ua iəapəiɸeit.

— ui hara ḥqənzagə daara dəqoup, hara ataxəm...

— ḥzəkuləzei umḥoi!..

— nəx, daxicalakgiə amuzik tənɸra iəkuəm...

— amuzik ioup zegiə zkuahaua, zegiə iaral iəqalalakgiə ak qalanda...

— zegi reiḥa rəcharas iəqou, jcafa amanə iəqazam! as adamra utalərgiə, as akuba utalərgiə uaxico akoup ieiɸərgo ḥa agiəqam!..

levinson aja alamçakua dzəryuan. dərxəʃtit, dguartəzoməzt. ui uaxiəniəxuapšua uay pšradan, ixəlpei, ipçə-apləi, ifamxə.

iyaxəsua iəfəz eimskuei roup dəzləxəzəzgiə. amuzikja raja eila-
psa daxiazəzəryuaz iaarələikaauan, iarəzk eiləikaauaz ilartəz aja-
kua.—haimdərpuet... xəmpada haimdərpuet...—ahara dəfən iguə-
nəla, nasgiə dazxuəcuan iəqaiçaranə ikunagaz:—uajəqgia stəşin-
skii izəyʔəup axuja anaxi-araxi ineişa-aaişarc... haqazamia pət-
raamtək hʔəərpsnə, hʔəəbjarəznə haqazaroup. aqaraueitra harou-
ouaroup...

— baklanov! uaaift ara minutk!.. — ihan ibjə niəkuirgəeit
ipomoşnik. — iəqou uboma... uai uaaiguənə uasədʔal. ahertə
adəfə azə ioup qarauəls igəlou, imayəup ha səqoup. kreilovka
aʔənza ʔəla apşəxuja əkurgəlarəzəroup... eiharək uaxəla... haw-
hartənyzeit...

— ə-ə, iəqouzei?—ihan dyəstpeit baklanov. uəs ilartou akrə-
qouma?... ma izakuəzei?—aşər ha levinson iaxi iaaiərhit, iəkurinə
isəz ixə, atatarja rəlakua reips, iəlakua tlaza ieizəpşua itərxaxa
diəxuapşuan iiharəzeif ha.

— dad, aibafraʔə eskiəngiə ilartoup, uguə uʔəanəzaroup, —
iheit levinson iaargubzəor-şamnə. — iudəruazaait aibafraʔə,
marusiei uarei ara ynaçartaʔə ianəqou akuəu qəumfaait... —
akər-kər ha daayqan, dəxumarua baklanov dəniedsəlan daa-
ibouit.

— hai, zaqa uquəşəuzei...—ihan baklanov, levinson inapə
aankəlanə dəxumarua dirxxo dalagəeit.

— uʔənkəl, umtrəsən, egia uʔurxxargiə uzcom!.. — ihan
dəxumarua, ixapəc eixarəuouua levinson inapə ərçiuə, xuyə-
xuyəla agual dadiroūouualon.

— uneif, uneif, — aban marusia duəpxioit...—diəxumaruan
levinson.—souʔ uara, aystaa!.. pxafaroup ara aizaraʔə...

— pxafaroup ha, mamzar iusərbara səqan..

— unei, unei.. aban marusia.. uneif!

— pşəxuyəs az dazxoup ha səqoup,—ihan dyagəlan iʔə-
neixəeit. levinson dpələryqo dizpşuan.

— dxaçəʔqioup ari upomoşnik,—ihan ʔəajtiʔ azə:—ijuam,
atatən daxom, eiharək—iəykuənroup. xəmsqa çueit aynə dnein,
xomutk staxəup ha... „fərqənk aqara, apərpəl zmou ujer qam-
lari“ anəsha, „map izjuam, akə isərjəndəz uguaxuuazar axş sərj,
axş, həra ataxəm axş bzia izboit“. asabi iəfaloup iəmou,—aqam
ianʔalanə, aya açarkuakuanə... həra ataxəm dxaça-ouououopl..

rlakikua cərcəruə, attəha aizaraʔə aaira ialagəeit apartizanja.
uərt ianaamtəz rʔeidkəlanə (rʔeikurlənə) iaait, açəxuʔanza iaait.
aşaxtiərgiə timofei dubov xəş drəmanə, harəkək, suyanʔən,

ai uajə də-vzvod komandirəup. dara rʰeidkələnə, ixazguəpnə, rʰəmʂakua ajlar inrəlagəlt; morozka naskia kuakitak aʰə dnaʔeilt iəlaxi eikuçanə.

— ə-ə-ə... uargiə ara uəqouma,—iheilt dubov, levinson daxi-
ʔaz axi dnapʂən, dəimbeiʔtei kərçuaʒiə; levinson ara dɔaləp ha
iguə iaanagazoməʒt.

— izakuəzei, ari habziaxu iəqaiçə?—ihan dçaailt dubov ibʔə
aarguayanə, inapə-ekuaʒa dəu levinson iaxi inarxxanə.—ixşəy
aacəʔəup, ixşəy aacəʔəup... agiərt azə uəs aura iguam-
pxarəʔa,—ihan agugua aaixgəeilt levinson, iaxəihaaz inagzanə
dazəmzəryəkua.

— abri morozka iahasab kəzar kunagazəiʔtei akər çueilt; aot-
riad ʂeibakəugie rəxiʒ ʔgeiʔueilt,—ihan daabʔapəlt arpəs bʔə-
xaak, „açəsəonra“ ha izəʒtaz studentk, xəlpak ixanə, imagu
rəckianə.

— uara uay dəumazçaailt!—iheilt diəxuampʂzakua dubov.

arpəs dguaanə akərgiə iʰaairuən, axa levinson, dixəyʔo
dʂəizəpʂuaz angueita aguəp dənɾəlaikua dceilt.

— iubuou dzeipʂəu, iəqazʂou?—iheilt iəlaxi eikunə dubov.
—ilouxəuzei abni ieipʂ iəqou?... irhoilt ani, iara ixata aonəyrazə
ainstitut dtərceilt ha.

— iuahaua zegi xomçalan,—iheilt levinson diabʔo.

— iləeinda ʂta,—ihan drəpxion abarçəʰə dgələnə riabec,
ahaskiən iagaz iuətra ari aqara auaa axeiznagaz qəʂo inap-
kua nakaakəua.—ʂta ialaganda, ayəza akomandir?... arbaonikua
ʰərtəanza ara hʔouma...

VI. arəʔ uaa

auadaʰə ʂouran, alya ixəʔalaz iaxqianə, iaʔaranə iəqan.
aʔartakua rəzxoməʒt. amuzikʔei aʔəʔizanjei uzrələmsua eilaq-
qnə aʔ iəlaynə eilagələn; levinson iəʒtaxi igəlaz rəpʂəp ixa-
xuda iasuan.

— ualaga ʂta, osip abram-ipa,—iheilt riabec, iəlaxi eikunə. ui
uajə ixgiə dazguaanə, akomandirgiə dəizguaanə dəqan,—auəs
iapʂərgaz akə iapsamkua, ixlopoʔnə daxuapʂuan.

morozka deixəelguo aarla dənɾəlsən, aʔ aʰə dnein dubov
dəniəvagəlt, iəlaxi eikuçanə iguə eibakəua.

levinson rxə itagalanə raʰara daʰən: iəqou auəs ayəqə-
ragiə irzeipʂəmkuə iəqazar, amuzikʔa ruəs iapərxanə iʂeizimgoz,
nəsgie atəpəntə auaa aotriad ialou raʔayəmzar.

— iara izbnə iakuico aup iəqacaxo,—ihan iapjanə iaja daalgəeit, amuzikja rəqazfala. affəia askam dləkurən iəstaxiqa dnaskeiṭ; iaraznak dnarələst, dxuynə uay iəlapš dəcamlo,— ajašə eipš iṯəsteirjeiṭ ari auəs dara rxala irəsbrazə.

ajajara ialagəeit apxiāsa ptyək rajakua eilaganə, ilapərhapua, egi-iapsam ialajajo; nas agiərtgiə nalanagalan aizara aṯə uər-uər ha rəbṭə ououaxəeit. pətrak aftaxi iərḥo uzeilmərgo eilalt, eiharak ijajoz amuzikja rakuən, apartizanja iəqalo aaboit ha ṯəmtzakua igəlan.

— asgiə ikunagouma,—ihan abbə aaixgəeit aləgaj evstafii, šlakə, ašəclami eipš dəxubirza,—ajəṯ aamtazə, mikolaška ixaan, ari eipš auəs azə akəta drəmanə ialalon ddərbo. iisaz ixə itarpanə, muzika cənxuras alagian iasua...—ixəsga naja-ya azə iṯarpaomua iṯadcalanə ahara daṯən.

— uara mikolaška ilagala iular qalom!..—dqaauan, aiaponecja rəzbaxu zhoz auayə ipa blazaṭ. ui eskiəngiə inapkua iqialar itaxən, axa auaa jpanə eilagəlan, tlarən, inapkua axiəizəmqioz eiharak ipšə eibanarkəuan.—uara ucan-uaan—mikolaška!.. mikolaška iaamta, i-ṯəit, iceit, ui ita iuzərxənhuam...

— ibzioup, ita mikolaška haiquačəp, axa asgiə zakuanəu...—ihan amakra daṯən aləgaj.—iara uəsgie inəquaago rajoup. aoməyja rzərharagiə zlahzeionəu egieqam.

— irzharharoup ha uazḥada? aoməyja irədgəlo azgiə dəqazam! aoməyja rəzzərhaui uara uakuzar qalap!..—ablazaṭ ui ziḥo, aləgaj ipak, jašəkusaqa čueiṭ daxica ha uayə izəmdərui dəst.—amala ara daṯakala axuapšra ataxəup! iqalap, morozka iəšəkusa ireiçamkua ieibafua uayəzar, iəqalarəzei nas šənkak aairbəlgiazar?..

— nas izataxəuzei aoməyja? — iḥeit azə.—iarabi, allah,—uamas ialouzei... sa sṯə dneindaz aaṭak aznagiə ləston, iga zaqa utaxəu,—aḥakua irahtətei, xar zmam azə išpaieionahsol!..

amuzikja azə iguaor rəmour uḥaraṯa ijajoməzt. eiharayək iərḥoz abri akuən iaanagoz: ajəṯ zakuan ṯeim, aṯakala axuapšra ataxxəeit ha.

— auəs dara rxala irzbaait rxanṯayə drəma!..—ihan akay aarələirgəeit azə.—ari auəs hara hzalapalarəzei.

nas levinson dyagəlt, aštol dnas-nast iaaiərzəryrazə.

— laai, ayəzja, oṯeredla hjajar,—iḥeit ibṭə mərdəukua, axa zegiə iraharaṯa.—zegi haicjajo halagar, egihzəzbom. iara morozka dabaqou?.. araxi uaaskeif...—nacəiçeit, deikuəlafca. ua iəqaz zegiə adrəuḥa morozka daxigəlaz axi inxiapšt.

— sara arantgĩa iəzboiŋ...—iheit morozka ibŋə nəçakĩa.

— unei, uneil!..—iheit dubov dneiguəçasnə. morozka daa-lak-yakŋ. levinson ašər ha iapxiaqa dneixan, iəlakua eixamər-quəskua arəpa eipš dəniamčasən, auaa jpa dəzlagəlaz, aŋəmər eipš daarələipaaŋ.

ordinarec aŋol dnadgəlt ixə iəkuŋnə, Ƴəcxa dəpšua. apxə iəlyruan, inapkuagiə kəq-kəquan. ua iəqaz zegiə rəblakua ikə ireiçamkua iara iŋiəxuapšua dərənə, szənrelapšuaazar zbapŋ iħan, iəlakua anyəŋtix, gonŋarenko izakĩa uapŋa qaga iƳarŋə dei-macca dneiƳapšəiŋ. gonŋarenko morozka izə iguə nxanə diə-xuapšuan, axa guabləsgĩa diəman. morozka iələmšazŋ, dnaxiaħnə apenqər axi dnapšua dšanxanə daanxəciŋ.

— uajŋta iaazbər,—iheit levinson, apasa eipš ibŋə rmay-sanə, axa zegiə iraharəpa abarça igəlongiə rzaarkša.—ijajar ztaxəda?.. uara atahmada akə uħar utaxən ħa səqoup?..

— iħaƳəuzei ara,—iiho iƳamŋo daaixulaxəciŋ aləgaj evŋafii, —araxi baša hara-harala...

— ara farda jajara ataxəm, uara izbə! —iħan dəryagi aoiəu aaildərgəciŋ.

— atahmada, aja sa isəti!..—iħan daajərqiŋ dubov, iəlapš atahmada akə azə iədxalama uħarəpa ixmərpakua diəxuapšua, ui aqnəƳoup atahmada ħa ŋipkanə levinson izə izəiħa.

dubov ubas bŋək aatirqiŋ, ua iəqaz zegiə iaatrəsən iara iaxi inapšəiŋ. drəls-rəlsua dnein aŋol aƳə morozka dəniiəvagəlt, igan aqadara dəu levinson dəxnayo.

— iara iləzbər?.. iloma?! —iħan aoiəy aatirgəciŋ iguəŋpə rgəlanə,—nas ibzioup hara iaazbər!..—ašərħa dlaquən ubas bla-kuak morozka iləixuairpšəiŋ, difašazĩa.—səŋƳəup ħoup iəuħo morozka?.. sšaxŋiorəup uhoiŋ,—dçaaŋt diəlapanə,—ə-ə-ə... kiaafər-xša —suŋanƳ amaden!.. hara uahƳəzar utaxəm? umyaxqio ualagəciŋ? araj uaa ħja urəjgiəiŋ akuəu? ibzioup!..—qəŋ bŋə əqamkua, dubov iajakua iaxeilagəlaz, anŋraciŋ gual xiantəipš, ixiantaza aguguahə irələhauan.

morozka dxuəlpšša, uniəsər la-kuarak iəlmŋo dšanxanə dubov diəxuapšuan iguə adək-dək ħa eisua.

— izamanoup!.. —iheit dəryagi dubov... —umyaxqia! hara ħuəmamkua ušəqalo ħambari!.. hara... dħalhcaroup!.. —iħan iaraznak iaapiŋciŋ, ašərħa levinson iaxigiə daahəiŋ.

— uazxuəc —iuamxamqiajaaiŋ (iuŋnəmŋaaiŋ)!.. —iħan ibŋə aagəciŋ apartizanja ruazə.

— işpa iara?!—ihan dəynəxuaan dubov aşərhağia iapxiaqa dnatrəst.

— hai, iəvneikəl, ianaqalbeit,—ibjə aagəeit anays akuakita əqənt, ilaz talmadak.

levinson dnamçasən dubov imorra iətrəsne ikne daaxəeit.

— dubov... dubov...—iheit ibjə aartənyne levinson, uφəna-sixəei mayk, auaa urpəragəloup...

dubov iaraznak aqəp ha dləeikuahait, daaφaxan iura izəmdərue, iəlakua quəs quəsua daakuxəeit.

— dəzlalhcəzei ui abzaməqu?—iheit daaçqian gonyarenko, ixaxu-rhə abb (asaba) alaata, zegiə drəlhho.—sara ui siədgəlom, ayəqaragiə rpe uzeichom,—hara ataxəm abaapsə iuit, iuuəz azə esəmşagiə siφaşueit... aiaşa uhar aumi, daara arpəs ououououp. iarei sarei rapxia hgəlanə ussurit əfront haicaxəst. hara iahpəu arpəsup—iguə akəup, uiteiuam...

— dahpəup...—ihan iaaiəmirqəit, iguə ialərsne dubov.—nas hara dahpəm ha uguə iaanagozina?.. iarei sarei daara haiyəzja bzioup... xəməz çueit şinelik haicəçaiəne həjoitəi... ara laxşas iəqou zegiə haxşəy aargoit!..—ahayaha iguə daataieit abjə-xaa açəsoira (açəsoira ha izəstaz).

— abar sargiə uioup səzzaaiua,—ihan iaja deitanalagəeit gonyarenko, dşanxanə dubov diəxuapşua (ui ijhara iara ixə iadikəit).—ari akə azəmsbakua quəçfa amazam, iaraznak ialcaragiə kunagam,—uəs ala iahjənqap. sara sguə iaanago ubrioup: iara ixata hiazçaap...—ihan, ipeumu, iataxəm zegiə, iara ipe aiaşa iaφapqanə iaquişofa, inarguəça eiçəxnə ganla astol iləkuiroiouueit.

— iiaşoup!.. iara ixata hiazçaap!.. ihaait, zxə zdərue azə iakuzar!..

stəpaxi sneiueit ha eixo ineiuaz dubov adəlçərtəφə daangəlan dpiłofa morozka dəiφapşua dalagəeit. morozkagiə izaa izəmdərue diəxuapşuan, iguə eibafo, inajakua apxzə zləçuaz rəla iləz ixiəφ rquyua.

— iha, uara uguə işaanago!..

morozka levinson iaxi dənxiapşt.

— sara uəs...—ašəha dnalagan, axa iaaiφabeit, iihara aja iφamio.

— iha, iha!..—iyeibarqaait daazəqaçala.

— sara uəs... zuazma...—dəryagi iiharəz iφamlakua riabec iaxi dənxiəht...—dara, ubərt afənəkakua... izuazma, uəs zdərər... ma iguə səmanə, ma işpa?.. hanxuəykuaz haislon,—ui zegiə irdərueit, nas sargiə malərşaku... harparja zegiə ha dubov

iñhoz... uəs sara, dadraa!..—iaraznak daaunaftən, pxiaqa dnei-xanə, iguə daakədslanə, deicralanə iəlaorəzskua xəzzəla...—sara sda itou afa azə izə sameigsakua istiueit, azə xiəmzoiək, mə işpa!..

adaxiənp aṛəm bəjkua eisteibaça auada iaaynayt: snit-kienšk şəqaz qara laş-bjek aayuan, ahsaxuykua afa rhon, rəvaraxi apar iṣə qəgu-qəgu ha akə iasuaia bjek aayuan.—irgeṭ-ṭ!..—rəbjkua narounə igon aparom aṣə.

— sara sxala sxə iazəzurəzei?..—ixiaaganə, axa iəçagi ibjə ṣacaza ajajara daṣən morozka...—amala aja iəstaranə səlşoiṭ... aṣaxtiər aja... ui eiṭara akularəm,—uaha sṣəsqiəsuam...

— uaja uzənaməgzar?—iñan diazçaait levinson aṣəha.

— inazəgzoiṭ sara...—iñan morozka daaimacceit amuzikja dərṭpxalanə.

— ianuzənamgza?..

— uəsqañ iəṭaxəu... iṭaxxargiə skədçanə səṣə...

— ukədçanə uagiahṣueit!—iñeit aorəy ha dubov, axa ṣta apasa eipş dəmqaakua, dəyqo, dəxumarua.

— uəs akuzar, halgəeit, haida!..—rñan iyeibarqaait iṣaz.

ari akuzaap uəss egihamazaz...—rñeit iguəronio amuzikja, ari reizara uəs nərxaga aṣəxu pṭola anərba.—egiapsaz uəsəm-kua ajajara dəu axəlçṭ...

— ari aṣə haagəlarəma?.. uaha akər axəzhaaua azər uəqo-uma?—iñan dçaait levinson.

— ixya ubra, af-uəst!..—aorəu aaildərgan ineixəeit, uajraanza iəqalarəzəṣ ha ixuəcua igəlaz aparṭizanja.—hguə aapnaṭazeit, amla hapsueit, hlamgua axuəc eiynaṭoiṭ, hkiəteikua eidahalt!..

— ṣaagəl, ṣaagəl znə,—iñeit levinson, inapə yəṣtxnə iəṣaxi aaimarcca,—ari auəs halgəeit, uajə daṣakə...

— uaha iəqaxəuzei?!

— sguə iaanagoit, abri eipş arezoliucia hadhkəlap ha...—dnapşə-aapşt...—asekreṭar dalhamxzazaapei!—iñan akər-kərha daayueit dəxumarua.—uaaist uara, qəz, iançeif abri eipş arezoliucia: aibaṣraṣənp itajnə ianəqou aamtazə, alakua pxiaco idəkumlakua, inxo auaa mayk irəcxraalaranə. ui ubas uayə ixaiçarapə iñeit, ant azə işiəcxraara agura igoṣla.

— map, hara ui haṣtam!..—akay aarələirgəeit amuzikja iri-uaz azə.

— iakusərit!..—iñeit iguanəla levinson.

— ustəh, adunei uəkuzaait!..—iħan itaykuəm nəçakia ineior-reikseit iəmpan ipaz muzikk.—nas uara, uəs ieionni?.. iiaşa-ıqianə, auəs egiəruaait,—ınapkuə pııarəm!..

— riabec hara xazə auəs izaup...

— izban xazə?—auuə aaildərgəeit amuzikja,—dəzuay-dəuda?.. axanpayra uamas ialouzei, ui zegiə irəlsoit.

— ialga, ialga!.. hazərazəup!.. ianəzaait!..—hua eijəlanə, ako-mandır iihogio imahaua, adəlçra iayən aparıizanja.

aigıədi, vania-al!..—iħan arpəsk, ipənça kuərza, dxumsəsza, atəgu-təgu ha ifayakua rssanə, imagu xuukua əkukšo morozka dənidxxəlan iquaqua (iəzkua) dnas-nasən diəmanə dəndəlçəit. uara uykuəna bzioup, upənçaqı ləiəup axa!..—iəznarək morozka iəkırşa, ixəlpə xiamaa, abarçayə dgəlan.

— naq uceif uara,—iħan morozka dazəmguaakua ani dənigutast.

levinsoni baklanovi aşərha art inrəvsən rəənərxəeit.

— uamajk ioup udəruou ari dubov,—iħan baklanov dalaşəykənə, iııja iyəddua, inapkuə myanço (iərgialo),—hai gonıarovi iarei eiyəryanda! ireiaaip zənguaxuuada?

levinson dəyakə dazxuəcuan, ui iihaz imahaseit. azaza iarjaakəz abb (asaba) rlapə iaçayuan.

morozka rəltaxıza dənxeit, amuzikja aftaxıqa iəqazgiə iapəst. uərt ita tənı eijajon, aizara ayənrə akuəmkua, auəsuxaxıı iaauala.

— uara ari auria duay iaşoup udəruou,—iheit ruazə, levinson izə akuxap. aıəmza xaakua aynkuə iaarəynayıoz akrəlaraxı irəpxion. apstha zəxyələz aşıas it-xkək rəla abıə gon.

— miška makıana azə asmərjzact!..—iħan daatrəst morozka, iasəmşa iıuloz, dəzıçələz iuəskua danənrelagəla.

morozka aaiguara dşəqaz anadər, miška aakıərkiərt, „uaba-dəkuəu uara?“ ha aguə nxanə iahozia. morozka alafcarayə miška abra-qəqa aaipəxiaıan aytra iaatigəeit.

— daaraza uguə iaxueit uajə,—iħan axə dnagutast, miška apənça abaazara iəxuda iannadnakəla,—uara uıəgıknə udəkup, zxə iaaxo sa soup...

VII. levinson

levinson iotriad apsfarazə igələeiıtei xuə-mıyəbja çuan,—ımazara azhaiı: ay-vakkua rəxpıiazara iacəlt, ayəuardənkua, akuxunaıə afaı zlaqarço akuabkuə; uərt akuabkuə irəkuşanə iıan, eibəhanə ağıərt aotriadkuə irıəbınalaz, aııkuə,—

aafara iakəit zegiə, eiharək iəjan akunaga iaxəpanə, aqaraulraṕ
zaarksa. abart seibakəu zegi reitagara zəsbaxu əqaz aifarakua
levinson iəldərsoməzt: dion, iakuəm akə iəmxəqəçar ha, afakt
ṕəckua znə uəs şiuoup uharəṕa iqarçon, znə ifarakua irxəṕ-
yon. znəkəmkua, mɛxuə səziəzei ha ixə deionlon, eiharək
aiaponja krəilovka nəjne iceit ha anraha, apşəxujəgiə farda
jaba verskua inaskiane uay danərəmbəgiə.

levinson abri eipş ilək-yakrakua şaşinskii iəda uayə izdə-
ruaməzt. aotriad aṕə ui azgiə iguə iaanagoməzt levinson akə
azbraan danəlak-yakəua əqoup ha. ui akə anizbua azə diṕja-
jasoməzt, ixəiane inrəmçeikəuan, „aai“ mamzərgiə „map“. ubri
aqəntṕ, dzəpsatqiaz dərne iəqaz dubovi, şaşinskii, gonyarovi
rəda, ağıərt zegiə levinson iiaşou jlayədək daiəuan ha akuən
işəqaz. apartizanja zegiə levinson iṕafa, igələfa, zhəz eipş,
iikuoz rəqəçara iaftaz iəqazsakua zegiə rəla sieipşxandəz ha
iaṕəz baklanov pşka izaərgza, xata-xatala uəs rguə iahon:
„sara rəcha, isəgəu rajoup, iszəmdərua rajoup, səgrakua rəqəntṕ
səzzəmiaaiua rajoup; səynəqa dəqoup iguxiaazgo, səztəxəu
spḥəs, ma isəzhou; sara sreilahəueit afənka xaakua, axş, aṕə
adkəlane, nasgiə xulpazəla ahsaxuykua rxəxrəzə amagu cə-
cərkua. ari levinson zənək dəṕakəla işou uayup. ui artkua
reipş iəqou zxə azco azə ioup ha ugugie iaanagarəṕa iəqou
uayzam,—ui zegiə eiləzkaaua azə ioup, zegiə işrəkunago iqai-
çoit, ui baklanov ieipş ahsa xuykua drəştam, morozka ieipş
afənəkakua izom; ui ixə zdəu, dəzṕəu akə aup,—auəs. ubart-
kua rəqəntṕ abri ieipş iəqou auay iaşa igura umgar, iḥəṕə
umuər qalom“...

axanaṕ, levinson kəmandirs danəqarça naxəs darbanzaaləgi
azə ui dəṕək ala dizəṕxiazoməzt: ubri aqara idərnə r-otriad
aṕə levinson akomanda rətara dakuiane daxiəqaz, qazfa ṕədane
iəmanə dərpxiazon zegiə. levinson danəykuənəz iab inəquər-
gaxiou aynəmatəla daxəxuhaxutuaz dəşiəcxraauaz, iab ipsə
axiənəzətgə abeiara dşəftaz, iab aḥənəpkua dşrəjtoz, apxiarca
ckia işizamərḥoz zeihəlagi azə, ari ikunagou lafəup ha iguə
işpaanagarəz. axa levinson as iəqakuou akə ianakuəzaaləgi azə
iṕə iḥəzoməzt. ui uəs dzəqaz irjəitəxəuanə, iəçəikrazə akuməzt.
idəruan iara „jla ṕədək“ daiəuoup ha dşərpxiəzoz, nasgiə idə-
ruan iara akər igrakuei, ağıərt auaa rəgrakuei, idəruan auaa
ixiərpşnə rgara analşo, dara rəgrakua dərbo, ixəṕ grakua
jərəmgə, irjəitəxəua, aykuən baklanov eskiəngiə iara diṕəp-
şuan, levinson ianakuəzaaləgi ui azə baklanov daxiərxu-

naməzt. aamtala iara levinsongiə akrəizərçoz dərɸəpsuan. ubas-
qan uərt izərçoz uaa iaşanə iara işiboz eipşoup, baklanovgiə
iaxia iara dşibo, uajə açəxuɸanza levinson idərt ui uəs şakuəmz,
axa ui azgiə daara uərt irqlanə dəqan. baklanov levinson iɸəi-
çəauaz, daxipşoz, iədibaloʒ iqazla macaragi akuəm, ui dəz-
xəsxiəz apstazara apəlarakuagi—akupafei, auəsufei, aqazlakuei
rəfcəlarakua rakuən: levinsongiə idərnə dəqan, iədibalo aqaz-
lakua aamtala eiləpşaaxoit, agiərt aſcəlarakua, axaɸ pəlara-
kua anrəclalagi irəlçueit levinson ɸəckua, baklanov ɸəckua.

... çxəbɸon, avgust miza agəlamtazə aotɸriad aɸə iaait ɸəla
aestafeta.¹⁾ ui aazəft aparɸizanja r-oɸriadkua rştab axələpsy
atahmada suxovei-kovɸun ioup. atahmada suxovei-kovɸun
iyuan aparɸizanja rəmy aououara axiəqaz anuyino aiaponia
dşakulaz, izvioletka ampən aibalra ououua şəqaz, auaa rajaynə
iştaxaz, iara ixata azənt ilaracarta-kial aɸə iɸəɸaxnə dşəqou,
ş-xək şləkuiaz, ita rajak izənçrəm uharəɸa dşəqou...

açaxara asbaxu iccaqsanə arxa iannə iaayuan, axa ui apxia
aestafeta aait. aordinarja zegiə irbon, (irdərt) aibalra iaalagəeiɸ-
tei iaaxiaz aestafetakua zegiə reiha iguəstəganə işəqaz ari aesta-
feta. auaapsəra rilara reilageɸra aɸkuagiə irnəpsuan. aparɸizan
ɸə xuəmsəskua rsasakua eixhanə alənɸa eiməcqiaa kətak aɸənt
daɸa kətak axi rɸeiçha iəyua, amya eixaffə-baazarakua irnən...

levinson iout ari aestafeta açəx asaaf akə abzazə; daɸa
saatbzak aftaxi, axiyə meɸelica ivzvod aɸja krəilovka iaaysnə
apşəndaga eipş, eimɸxətraa acara iaɸən sixote-alinsk amya-
xuasta masakua rəla, sviaginɸ aibafərtə auqastkaɸə iəqaz aot-
riadkua iəqalaz adərra rərtarazə.

pləmş daɸən levinson aotɸriadkua rɸənt eipşkuam axabar-
kua reizgara. ixşəy işalşoz auəs auan inapərşsua—izəryuaſa.
axa iara auaa rɸə paseipş ijajara tənɸən, dəxxa-yɸo, iara-
ɸəim iəbla orakua çkəla; baklanov alaf iələixəua „zegi iərtəz
maruşka“ diədkəlanə. znə yiz ilara nkəɸnə, akə zapşəumgo-
zei ha levinson iazçaara anəiguaou, levinson dəxumarua, inaja
rəpɸianə yiz iəlaxi dnasən uəs iheit: „ui açəs xşəy iauəsəm“. levinson
auaa daxiərboz,—abri zegi zxəlçua daara eilkaanə
iəmazla, izxəlçuagiə iaxikəlnagogiə idəruaſa, zeipş qamlac uay
dəzɸlaşa akə akuzamſa, dəzɸəmyaſo axajnərxaraɸ aplan iəşa
qaçanə iəmeiɸtei akər çuaſa iɸəqaiçon. uəsqan levinson aplan
amazaara akuəm, açayə iuadayəu (iəɸgiou) ahasabɸkua irajanə

1) aestafeta—ardərra, iquəla ma ajala.

iaraznak izərtaz ieipş, iəqaiçaraña akə izəmdərua deilaganə, ixə-
iqianə dəqan. nasgıə, aestafeta aara apxia müəbjək şəbjaz idə-
kuiçaz apartizan kanunnikov akalaki aqənʔ iaaigarana iəqaz
axabarkua dərzpşən.

ui kanunnikov, izakia azhanə, dkaraxa, dəmləluə, axa dca-
anza dşəqaz eipş duay-eiçamxaxa (ui azə eicakra zkumz az
iakuən), daait aestafeta anaa aftaxi axuəms rza.

— akalaki aʔə jgiaroup, kraizelimangıə dtakəup...—iheit
kanunnikov, amacasyə azulik iəlasfala aşərha imaorra qara aiquə
aatəganə, dpəiruyə; ui dəquyarəpa guonara iəmasaməzt, axa uəs
qazfanə iəman — dpəiməryuakua dəzjajoməzt. — vladimir-alek-
sandrovskii oligəei rʔə aiaponia idessant aait... suyan zegıə
əkuxəup. atatən auəs!.. uax... — ixizərkəz itatəntraigə levinson
inaıəmçeikt,—uazxuəcər ailkaara uadayxarʔə „uax“ ha iihaz
atatəntrazə ihou, „atatən eipş“ ipxastou auəskua rzakuəu uayə
izəmdərua.

levinson izaaz aıqukua r-adreskua drəxuapşua iərlasnə dıax-
qeiť, akə iara uəs iqəba ilteıçeiť, agıəi aaxəirtit. ui aıquə kanunni-
kov iihaz ajabʔ akuən ianəz. aguərououaga ajakua ianəz inrəl-
pşnə ckia eilkaanə iubon açaxarakuei amqəmxxarakuei iəqaz.

— jgiaroup, ə-ə?...—iħan dcaait kanunnikov.

— iuadayəm... ari aıquə zyəda—sedəix iakuəu?

kanunnikov uəsouy ha dəlxərmaqaqut.

— iguoutarəpa iəqouy: ui eskiəngıə razdella işanoup işəi-
yua... — levinson daapələriyyan „razdel IV: oyeredla iəqaçarəu“
ha axianəz, napxəcla ajaoua naçəist, nas—asigaretka¹⁾ dnafyit.—
başa tatənəup, iiaşami? amca səti... uara ana uyəzja rʔə umpəta-
ait... adesant agıəi ha... atatənjga szaaugou?—atatənjga zlasza-
amxuaz ha kanunnikov iihoz dazəmsəryəkua akiaad apxiara
dalagəeiť.

razdel „oyeredla iəqaçarəu“ xu-punktə əqan; uərt raxıʔ pıba
gazarana, uay iələmşasa uəskuanə ipxiaseit levinson. (eh, moisei
iəda rəcharoup, aaiguaxuəit, kraizeliman itakra, uajə akə eipşəm-
kua iguə ilalsnə). axubaʔi apunkt uəs aħon:

„... apartizanja akomanda rəzto, uajə zegı reiha zahasab
rkranə iəqou, iərulagi iqarçaranə ikunagou, rxəpxiazara rajam-
zargıə eikurxarəup iəuouou, disciplinala eikułou aibafja guəp-
kuak, uaftan uərt... açəxuʔanʔ“...

— urəpxia baklanovi anayxozi,—iheit levinson daaccaknə.

¹⁾ asigaretka—atatən bon rhnə sigarnə iəqaçou.

— aibafja rguəpkua uaftan izəniaşaz ha ianəz inagzane damə-
pxiakua, aiquə anəquaraan inəquigoz iartmaq ilteiceit. ira-
jane iəqəçətkuaz zegiə iaarolkaane, „zegi reiha zahasab rkrane
iəqou gara akə ibon“. levinson dzəxoz nkaiertən, dxuecua astoi
inapə əkuixumarua dalagəeit... „eikurxatəup aibafja rguəp-
kua“... egia iuərgiə abart iərnoz ekua ixşəy azcoməzt, ijaouou
əkiaad aƣə xiniar karandalla iyəz axajak ixəƣə ifakuxane
iəqan. dazəmxuəcjakua inapə axiaadəkuiçaz iaaipəxialt əgriə
aiquə. akouvert iakuyəz dannaxuapş, idərt ari iphəs lqnəƣ iaaz
şakuəu. „ari uaftan,—aiguaxuən adəryagi iğaxəit.—eikuərxtəup
aibafja rguəpkua“.

haklanovi nauxozi anaai, levinson idərne dəqan uərt iəqar-
çəşaz, idəruan inapaçaqa iəqaz anaa zegigie iəqarçəranə rguə
itazgie: uərt akə eipşəmkua irtaxxəst iqarçəranə—aotriad eibafja
guəp ououane aikuərxara.

— iərlasnə ara hakumçər qalom,—iheit levinson.—haxəiou
zegiə?.. nauxoz uoup səzƣəu...

— aai, anayxoz ioup,—iheit baklanovgie,—imaqagie aair-
ououeit, daaguaama uharəƣa iƣaarçədnə, iapxia iəltaz auəs
idəruazia.

— sarou?..— izakuəi, sasə eiçaxarak qalom, sara eskiəngie
səxəioup... amala abri aƣkua rkia azə, izban akuzar...—nas
anayxoz irounə ahara dalagəeit, ibaazaz akia atəzia, ipəjjaz
aidara kuadərkua rƣə, iymazayəz aƣkua, nasgie akia iəqou
işeibakəu arçəsra şəuadayəu, uizəzəryər, iarbanzaalagi akala
dəşxəiam aƣə ahara akuən dəzƣəz, işakuxalagi aitaçraha napə
zlarkəz irzeijou ak-şakuəu ahara dəƣən. ui axiəiho akoman-
dir iaxi apşra itaxəməzt, iəlxə eimarcca, iəlakua ərquəs-quəsua,
dəƣreimho, izban akuzar idəruan iara dşəçaxoz.

levinson daain anayxoz ihənçra aanikəlan uəs ieiheit:

— amc uhoit...

— map iiaşoup, osip abram-ipa, eiouəup abra haƣharou-
ouar...

— aƣərououara?.. abra?..—levinson ixə aairçəsit anayxoz
igazara daazrəchailou uho.—uxgie şlaxeitei: uara uzlaxuəcuaizei,
xəla-akuəu?..

— sara...

— hərə akuəm, ƣəumtən!..—levinson anayxoz ihənçra aair-
təs-trəst eiləikaaracə.—ianahtaxxazə uxəiane uəqaz. iuahau?
haklanov ara uaaixəlapş...—ihənçragie aauijt.

— pxafaroup!.. başoup ukuadərkuə, başoup! iəlakua aaxita-
faxan iguə nxanə diəxuapşua danalaga, anayxoz ua ixaicəzei
akuadərkuə ha dəzəz ui başajqroup ha.

— aai, uəşoup... işpouuri, eilkaaup... ui akuəm auəs zlou...
—daabart iara, akomandir ada psəxua amamkuə ibar, akia
şəibakəu iara iquəqua ala agara uajə dazəraznə dqałəei. —hai-
çəzərxəzei? uamak hazdxalo iəqouzei! nas iaxiagiə akuzaai.
—iaraznak aup...

— ubas, ubas... —ihan daayuei, —sta ibzioup, ibzioup, uca!..
—ihan xuyə-xuyə dənəguei. —ahə-ə, anahho azə...

dgəzmaləup anjapşə, iguəxuə iəłaxi eikunə levinson iaysta-
ara qəfo anayxoz dəydəlç.

axulpazə levinson eizəigəei aotriad soveti avzvod koman-
dirji.

levinson ireihəz zegiə ieipşnə iaxuapşuaməz. dubov dyan
auəxanparak şəmtsakuə, ipačajpa xıfkuə dlarəxo, levinson
iihəz zegiə dəşrəkuşahətxəz udərrəpa. acara zjəməz, akə eip-
şəmkua iaməzkuəz eihərak avzvod a-2 akomandir kubrak
iakuən. ari ui auezd şəibakəu aşə zəgi reihə zəxəz, zəgi
reihə aməz zəuxəz, zəgi reihəgiə iquəşəz komandirən. ui az
diədəmgəlç. kubrak iara krəilovkə, —ubri aqən zəgiə irdə-
ruan, ari iihə izərhə krəilovkə amxkuə şrakəz, auəs iatəz
şakuəmz.

— iəzəei uagəl! —ihan daaişapei axiə mełelica. —dad,
kubrak ikunəgoup ahsakuə rkəi sta iəxəharştrə! —ui, iəqaz-
lala, iara iəxə əjakua ddərguaan, aonəraha aştol itaykuəm
ləkuikşei, ašəpşəstəp znəz iəxəgiə iəraznak apxəz yəlç. —ara
həra akuərakua reipş ałəxgiə həxdərçuam!.. —nas mełelica
dgiaqua auada daaynəł, iəfəz eimaaxumsəskua jəkufua, iqam-
qala aquardkuə xərłua.

— pšlala uara, lassə uəpsar qalap —iheit levinson daapəter-
yan, axa iguanəla ari mełelica, irhəu aa-rjəipş dēixətarua, eilə-
məlak axiakuəz dēigurəon. ari auay minutk itənynə qara
izəzpoz az iakuəməz, —dşəibakəz dəmcən, eškəngiə dguatēua,
iəlakua ərşəq-şəqio, azə snəixəzanə səieisəndəz ha iəqaz
uayən.

mełelica iəkuirgəlç staxıla acarəzə iara iəxə plan, amca ztəz
ixə aplan dəukua irjəom, aibəfra ašgiə adəruēi uharəpa.

— iiaşoup!.. ui iəxə auəs auəzəp! —iheit iguə iəxuan bəklə-
nov, axa mełelica iəxəla aplan dəukua, dəmlakuə daxirəlaləzəz

xuyək iguə aaixinafəit.—akərçuama dʋəxiqaziŋtei, ləpʃia yə-ʃə-
kusaqa çər, hara zegiə akomanda haito dqamlozar...

— meŋelicou?.. u-uu... ui dəxiyaŋəup! — dnakuşahatxəeit
levinson,—ui sheit ha, upagiagamxaait...

uəs sheit ha, zegi reiha sa squəşəup ha dasəu rguə iaana-
go, azəi-azəi ieizəmzəryua eidşəlanə aja şeimarkəuaz, levinson
iplan, meŋelica iplan acənxuras inəkuirgəit. ui uəs uayə izguam-
tarəpə hasab azunə iqaiçəit—iara iplan ʋəç, iəçagi imarianə
hasabla iəqaz, meŋelica iŋə akuzia ialajajo, zegiə irədərəkəit.

akalakı axı atak iqukuei, nas şaşinskii iaxı iiftuazi rʋə
levinson ihoit, dəuk mərçəkua iotriad iroxəzəi¹⁾ axara iəqou
şibişi akətaxı işəieigo, agospitalı xazə aprikaz aiuaansa ua
iaxiəqou işənxo. levinson şaşinskii akalakı aʋə ianəqazgiə
didəruan, alara ahasab ala ui izəiyxiaz alqukua raxıŋ ari yban.

farda açəx neixianə drəlgəeit iuəskua. alampa itaz agaz
nŋon. iartəz apenqər ala iaaynəllon ajaakərei abon-xuapa iyəi.
apeyka anays uayə iahauan aŋarakankua rəstəbŋ, nasgiə agiəi
aynaʋə axər-xərha iəjaz riabec iəxuda abŋəi. levinson iaaidu-
alaian iphəs iaaləstəz aŋquə, alampa agaz itapanə dapxəit.
iʋəçəu, uay iguə iaxuara akgiə. apasa eips, amaçurazə qargiə
drədərəkəlom, ilteirəpə iəqaz, zegi ltiit, ləpsə zkəu „auəsujə rgar-
qapf aup“, axuykua ɣmazjoup acingəei²⁾ ala mayrei rəmoup.
ubas dşəqougıə lara akə ieipşəmkua levinson, xiaas dlə-
moup. levinson izakia dlalxo akər daaxuəcən atak iquə ayra
dalagəeit. iynra atəşla irounə ayra znə itaxəmxazt, axa nas
xuəy-xuəyə dalanagalan iyəit apxiara uadaynə irssanə y-bonəck.
abra iiyəz irəlan irajanə ubas ajakuak, abart reips iəqaz aja-
kua levinson iabeidəruaz uharəpə.

mcxuə iŋajara aqənŋ deisəinə dəzlaqaz ala, sʋəneicəsxər
iŋan dəndəlçən aguarp dnəkult. zlapkua neitak-aaitakəua aʋtra
itagəlaz aʋkua, aʋpa-psəla iərfoz aouərd-ouərd argon. ayapŋay
itakı eimlarououua iguədkəlanə axəb dəçəpənə dəjan. aqara-
ulja abas iəjazargiə zdəruada, aaiguaxuəit levinson. pətra-
amtak dxuəcua dgəlan. iargiə aja darguaqəuan, axa aguxiaa
mkəkua dnein akıakua aatəigəeit. akuadər akuicəit. ayapŋayə
douʋəxaxəuaz. „hait alaxşa“, aaiguaxuəit levinson. affəha,

¹⁾ iroxəzəi—zə-xizup.

²⁾ acinga—ɣəmazaroup, iqanaçoit afaŋ aʋə auətratəx analam, nas aŋər
uayə ianəimfo.

leqaz ixəlpə aaxəxuə ara inəceiçan, dəyƿəjlan dceit aqaraulja gueitarazə.

akuəkumədərkua iƿrəto, araxu hərtəƿə dneit.

— uarban uara?—iħan asey aaxəirgəeit aqaraul, əiakı aclam-
hagiə aƿƿaha aštəbɿ aagəeit.

— aratəup...

— levinson?..—iəqauçozei, uaxəla uzdəkuəuzei?

— apşəxuja əqazma?

— joxuqa minut çueit az dəqan, dceit.

— xabar ƿəcs iəqouzei?

— makıana tənɿroup... tətən uəmou?..

levinson ui „manızurka“ pətk inapə inanipsalan, asə dnə-
rən, adə dyəkuəlt.

iaagəçpxəeit amza ilaıza, azasa ixərnaanə iamaz akuəkumədər-
kuagiə ixualza alaıcara iaagəçəit, asəias albaaƿƿartakua izanə
axuxua ħa rəbɿə gon. iapxiəqa axuə aarla iaakuibaait pı-ƿjak.
levinson dnəmyaxəçən iƿpxiaknə daagəlt. iaaguasənə rəbɿə
go iaıagəeit. levinson eileikaait, yəqa pşəxuɿam.

— iaagələi,—iħan daangəlt amyan. rəƿkua xuər-r dərgan
rganaxı inapeit. aƿkua rəuak levinson dzəkuɿaz əkiakua ana-
dər, iaakıər-kıərt.

— as uay duərıar qaloit,—iheit aonaraha apxia igəlaz.—Tıı,
agıaaur-xşal...

— iħəkuou zuəsda?—iheit levinson iƿərzaaiguatııa.

— osokin ipşəxuɿa roup... aiaponia marianovka dəqoup...

— marianovkou?—daatrəst levinson.—dabaqou osokin iot-
riadi iarei?

— krəilovka dəqoup,—iheit apşəxuɿa ruazə,—hara staxıqa
hceit: aıbaıra ououa əqan, hƿhaznəmkelɿ, hara uaxı hdəkur-
çeit iuhardərrazə. uajə koreit akətakua raxı hcoit... iara iaıa
xıantakua iəkuououazıa, ixə iəkuɿnə akuadər danɿalan.—zegı
əçayrt. yənyajayək taxəeit. ari apxənra ari aqara pxasta hmou-
cəzt.

— krəilovka şaanza iəkuçuama?—dçaait levinson.—ıgıaɿə
ıəstaxıqa,—sargıə stəccoit...

...dgıaɿnə aotriad aƿə danaai, şaxıan, deixulahənə, iəlakua
qapıza, aja axıəgəz aqənɿ, ixə xıantaza.

osokini iarei reıjajara argama iunarbon, levinson iplan
şıaşaz—rəıta ərzua zaa acara. ui aplan şıaşaz iaıagiə iargamanə
iunarbon osokin iotriad aqazıa: aualər iaıəu, zmaqakua ɿakcou,
aıxa aquəu ala ılasər eıməııa işco eipş, osokin iotriad zegı rzə

heimta icon. uert akomandir iho iazəzəryuaməzt. uəsda aguara-
kua inertahaua idəkuən, foukgrə aya iaganə iəqan. zəgi reiha
diguatəlon uay abaa xubərk. — ui amya ampən adə dəkuyənə,
iəlakua xəgagaa çaqa dəpşua, gasarala dguaanə ipatronkua
akakala ciltapso, aşara aqələfcara alaçara dəwən.

levinson dgiajnə dşaaizjqa iiyəz aiqukua iaxiazkəz idəku-
i. azgrə ieihomezt levinson, iotriad iəmanə aaxular akəta dalç-
ranə şeizbəz.

VIII. a o r a j a

amuzikja reizara adəryawənə levinson şaşinskii izə iiyəz
aiquawə iahon: aīarakua şəqaz, xuəyə-xuəyla alazaret atarja
şataxəz, ianəccakrəxo xiantara mēxuək rmourazə. ahakiəm ui
aiquə znəkəmkua akərkua dapxeit. danapxioz iəlakua iərccaknə
iaxiəquəs-quəsuazi, iφ-yaŋ awə iclamha abaykua iasaaira iəl-
guəguə iaxiəqazi rqnəp, zəgrə iŋjəmoixə, rəlaŋi eikunaço iala-
gəeit. şaşinskii inapə abaakua rəla iikəz apakeŋ jəş-xuə,
levinson ilara ciləmgə ihazo, aşşə axgə iaatəçəziə—haskiən
lata cpxiazəi, uapşə cpxiazəi rguə aqənŋ agospitali awə ista-
lfa iəqaz atənŋra aguə tnaqiazia.

...iaraznak amş bziaxu awəicanakt, amrei akuei ietarkəua
ialagəeit, manŋzurŋ açlakua aguə eiçaxara aīa rhon, awəyra
tagalara aaiguara zəgi rapxia apba kəua. açlarkuəkuaj axapəc
ekua uayə işəimbac ala awraapknə abaj iasuan,—piŋagrə daa-
guryeit, wəituaməzt, dlaxt-wəxtəməzt, xulaanza dbərua abna
dəlan, dxənħuan daapsaxa, iguə namzo. asaxra dalagon—ara-
xuəckua eilaxuon—ipŋon; aşaşka asra dalagon—daçaxon; anqəz
xuŋ-pala asaya xual daxanə ajra dəwəziə akuən iguə şəqaz.
auaa akətakua raxi awşara ialagaxian,—guronara zkuəmz rsol-
dat məpakua ailahara iawən,—rguə-rəlaŋi eikunə ipətəryuə,
azəi-azəi rnapkua rəmibaxəuan. varia rəxura wəhagakua guato,
uaha işeibamboz dərənə iguədəlkəlon, ilguzuan; uert rimaa
wəckua aşəclamt ialaffua rxə axiənaxaz icon...

zəgrə rəstaxi varia dnaskialgon acərkı.

— myamş, səxaara!—lheit ikiəŋ daguzua,—anja bzia uiboit,
umboi zakurŋ mşə bzion iuəita... hauxoumərştən hara axua-
şakua...

— dabaqou iara ui anja zəbħo?—ihan daayyeit acərkı.—
dəqazam iara anja... dəqazam, dəqazam, ipsja...—dawa aja
ianəxumarua irho, naciçar itaxxan, axa inapə aaqianə dnahən

dəkrəmφo, itengər axiara-xiara ha iaaiədsəlo amyaxuasta danə-lanə iφəneixəeit.

uajlta inxəeit axuja raxi frolovi meyikoi, nas pikagiə, ui ymazaras iəmaz egieqaməzt, axa acara itaxəməzt. meyik varia izəlxəxəz afəgrən kiaφ φəc iičanə axuəi pika ixalatei igan iaçaçanə iφərnaanə akəruat dəkuφan. ixə zlaφahəz amxən, ixaxuə azhaiφ irhə-rhne ijpanə amajaz yaφkua reips, iəqəmi axaφə aφaasta inəz iφapşəlara arquəşuan, iəkuragiə aznarhəuan.

— abar lta uargiə ubziəxoit, iərlasəngiə ucaşt...—lheit iəlxəi eikunə varia („səstra“).

— sabacoi sara?—dçaait agura mgo, iargiə igəifeit. abri azçaara uajada iargiə ixəφə imaaicəzt, iagiəigualanarleit, eilga-jaməzt, axa iidərkuəz uəskuak,—uərt guonara rəlaməzt. meyik iəlxəi aaiməircceit.—saxico ha səmazam,—iheit iaaxjanə.

— abar asirl...—igalləit varia.—aotriad axi umcoi, levinson iaxi. aφəjlara udəruou? hara h-oφriad φəla iəqou... agiaurəm iuçar...

iapxia akəruat dnəkuφan inapə aanəlkəit. meyik lara dləxuapşuaməzt. uajə aku, uafan aku dəmcar psəxua amam-kua daxieqaz azxuəcrəφə, uajə iataxəmkua auay-ləga aips iəşəza iguə iəkunə ibo dalagəeit.

— uara umlan,—lheit varia dzzxuəcuaz ldərəzla,—upşəoup, uykuənoup, axa ulayəup... ulayəup uara,—lheit lφərguəbzəonə, maza dnaxiapş-aaxiapşən iəlxəi dnaguzəit. lguəbzəonra anra guəbzəonraças iəqan,—...ui ua şaldəiba iφə, ara hara hφə iua-dayəm...—iərccaknə iləmha dəntajəjeit ajakua nagsanə imho.—ui iφə iəqou kəta uaaup, hara hφə eiharayək şaxtiərgoup, ha hφkua roup—rnaalara marioup... uara lassə-lassə sa sφə uaakədğəlala...

— morozka ipsəxuouzei?

— ani zpaφret uəmou ilpsəxuouzei?—atak acənxuras dəiz-çaan daayqəit, aşərha dagiəneidpeit frolov ixə aairhla anəlbə.

— u·uu-i... ləz xuəcragiə sxəştxeit... apəφret pəzəmjei!—nacəi-çeit daaccaknə,—ibəmbei uəsqaan akiaad pəjjaxkua ikapsaz? uərt iarami?

— ui morozka iφə iahagiə imarioup—ui ueizgiə dafəəoup. ui iargiə ddəkuəup... uara umlan, uguə kouməφən, eiharək lassə-lassə uaaila. iarbanzaaləgi azə akə ianouməφən... uara iəum-tan... haykuənja rəφlara ataxzam—uərt uaxiənarəxuapşua ijgiə-ula uboit: unaja anəφouk—ixərçeit aup. uərt zegiə iartam—uaxipsua uəs iuboit aup. ianəgi apxia uara uφuəzqiaroup...

iataxəu, apxia uara uxapəckua xəurqəqəzarəup, uʔapəc jgiazarəup...

— bargiə uəs qabçaloma?

— sa sphəsəup, sa sʔə xazəup, sara ui staxəmxargiə qaloit. —sara bzia baralagiə, gubzəonralagiə izgoit. axaça ui ada dma-tam... axa ui zlam uara uoup,—nacəlçeit. Ixə eita niədəlkelən dənixut-xutt: ui azə akuzargiə qalap bzia. uzəzbo... səzdəruam...

„iiaşatqıoup, guaonra zmou az sakusam,—iħan meyiķ inap-kua ixə inaçaçanə, iəla kədxalanə ajyan daçapsua axuəcra daʔən.—sara isələmşasari? psəxuak uəzarəup, rʔakuderioŋei agiərt“... uajsta ixuəcra ialaməzt aguəryarei azatrei rxiaa. ui ita zegi eiliərgo dalagəeit. ui as dɔqazça iguabziara arəonaraxi axənhroup: iəxurakua ilasnə aonara iaʔən, ijeit dətɔaauan, dəonouuaxon. art zxəlçuaz adgiəl akuən,—adgiəl aspirti aşəs-kəmsəi rəfyə alçuan,—nas variagiə ilbzouran—ləlakua iguarəm-toz əqaməzt, iəlhoz zegiə ibzəiou abzəiabara aqənɾ akuən—ixas-çanda uharəɾa.

... „iiaşatqıoup, sguə zkəhazi?—iiaşanə uajə sguə kaharəɾa səzlaqouzei ħa iguə iaanago dəqan.—iaraznak sʔraqarəɾnə sʔəqasçar: azgiə ianaɾɾəm... azgiə iəsəmtarəup—ui iəlħaz, iia-şatqıianə ilheit. ara auaa daʔakala iəqoup, sargiə ubas sʔə-qasçarəup... uəs zuəroup,—aaiguaxuit, akə eipsəmkua aguəonra dəu iounə. meyiķ varia ilqəilson, an ləqɫarouma uħarəɾa, laja-kuei ləbziabara bzəei rzə.—nas suəskua zegi ʔəcxar daʔakala iqalaşt... akalaki aʔə .sanneilagi səzbaxiou azə səizəmdərui sqalap—nas sdaʔauayxap“...

xaraza dxuəcua dalagəeit—iapxiaqa iaamta şəbziaxaşa daz-xuəcuan,—ubri aqnəɾ ixuəcrakuagiə lasən, rxala iztuan, abɫə-ləşaara iaxaz apta japɫ tənɫkua reipş. ui dazxuəcuan, variei iarei avagon ɫata apenqər artnə, içəsua itaɾanə akalaki-axi işəgiatşə; ua apenqər iaxiənkəlpşua xara ixəgagaa iəubo afxa-kua, iara ubas apta iapɫ tənɫkua izəso irxouɫa. apenqər aʔə ayəqagiə rʔeidərououala iɾouɫa: varia aja xaakua ialħoɫa, iara dəlzəzəryua Ixə affra daʔəuɫa, ləxɫkuagiə ləbɫon eipş ixiyaɾə-uɫa... iara iguala uajə varia, ləbɔia aazxuouma uħarɾ iəqaz aşaxɫa № 1 aʔə avagon iagutasuaz lakuəuɫa ibazom, izban akuzar, meyiķ uajə dzəzxuəcua zegiə iaxia işəqou eipş akuməzt, abas iqalandaz ħa şəiguaxuuaz akuən.

... mşkuak rəftaxi iaait aotriad aƣənt dəƣa iquək,—morozka iouu iaazga, ui agospitali ampən danaai, iihə eilgamkua dəh-
hə abna daalqian, uahla-xela dəpo akə eipşəmkua iŋeit zegiə.
ari izəruaz iguə mɛxuə aƣrouu... başa, „iəruqarazə“.

— azaara uzaama, uara aqnəş!?—iheit iiaz pika, morozka deizaonua.—ara aze apsra dəƣəup uara uxuaaua uhaloup,—
frolov iaxi dnapşnə...

— u-a-a mşəbzia, dad, serafim, ueibgouma uşpaqou?.. mo-
rozka pika dənəixərxueit.

— sara uara s-udadəm, səxiəsgie f-fiodor aup... — ihan
daacnəit pika. pika uaj daazkuəlaz lassə-lassə aguaara xteikəit,
—dəyqarxuxa, drəchaxuxa dqalo dalagəeit.

— aƣiourəm, fedosei, uƣəuməryən, upjarha sloit... səphəs
mşəbzia!—ihan ixəlpə aaixəxnə varia dnaləixərxuan, nas
ixəlpə pika ixə ilaxairpeit,—izamanoup fedosei, sxəlpə uara
iunaalozaap, amala abri uikua ikahaua uyaxar, ikalkəlo iuəfoup
iəriaganə, ƣgia ipşəamkuan iəqoup?

— iəqouzei—iərlasnə akuçra hakułoma?—ihan dçaait şaşin-
skii, akonvert xərtua.—uaftan unci abarak aƣə atak aze,—iheit,
aiquə sapşueit ha ilapə çərkəkiə iəxuda thənə iəftaxiaia ijya-
xər daxəpşnə ipşuaz xarçenko iƣpxiakəua.

varia lperəha rquəyua, ianakuəzaalagı lxaça danipəlo dəz-
laqamlacəz ala, akə dəƣpxafəia, morozka iapxia dgəlan.

— asqaamta uzəmaazei?—iheit açəxuƣanə lƣapşnəmçaja-
kuan.

— bara məzda daara səguxiaabəmgakua bəqam!—iheit
morozka, daaƣxəryuanə, ilədimalacəz ləxiłaləra angueita.—ui
aƣiaurəm, abar bƣuəronap—həap abnaxr...—daaxuəcłə inaciçeit,
iraşanə:—aguaqra...

— uara uiouu xşəys iuəmou,—iheit lara iaaxɣəia, iara diə-
xuampşua meyik dizxuəcua.

— bara?..—iheit morozka iəlhəşaz daazpşua, iqamqə ərxu-
marua.

— sargie uajə izbama, səzscəlou aup...

— nas hamcoi?..—iheit dəlpşua itəp mpsaxkua.

lperəha louɣnə, ləxɣkua ləftaxiqa inarlnə, lnəquafa mərpş-
zakua, iapxia dgəlanə, amyaxuasta danəlanə lƣənalxəeit, meyik
iaxi axiapşra lƣaquəyuhaua. lara ildəruan meyik iəla traə, iguə
eilapşua dşəlpşuaz; ildəruan ianakuəzaalagı meyik işizeləm-
kaauaz uaftangie işizeləmkaaşaz ari iəluaz, guaçamkua ilualnə
işəluaz.

uajəmzar-uajə morozka iƣaalxairpap ha lguə ilnato dne-
iuan, axa iara uəs dälzaaiguoməzt. ƣəmtkua uəs akəraamta
rƣəneiquetxanə icon. ačəxuƣan lara ilzəmyhakua daakugiaƣən,
igəfo, iurəzil haƣio dətgelanə diƣəpsua dalagəeit. iara akər
daalzaaiguaxəeit, axa dləlamkiəst.

— əkə bja ialoup ha səqoup, aphəzba...—iaaiƣqeit, ibjə
tarxuafə, iaankəlo.—azər bəpsə iəlxazar?

— uara, zakuəzei, ueilkaayəuma?—lxə yəstxnə, dio, iƣa-
giaarxaçanə iəla dəxpşəlo dalagəeit.

morozka pasanəƣgiə idəruan, varia danəzəabəz eips, uajə-
giə iara danəqam lkalt dşakuitəmz. morozka idəruan ari dana-
aidnagala aƣnə inarkəngiə; zuəxa daaigaz adəryaƣnə anaşə,
morozka ayo dafnə ixə iəxrua danaaps, ibeit çəqa adafmaƣə auaa
ayo iaganə iəxeilaƣəz rəgutənə „ataca ƣəç—zakuanla iphəs“,
aşaxt! № 4 aƣə auəs zuaz aƣərbəgayə gerasim apfi larei mape
eikurşanə işəjaz. ubasqangio, ubri naxəsgio abas varia lnəquafa
aguxiaa iksəməzt. aiaşazə, ataəjara pstazara axataƣqia abziara
iaçanakəua agiamagiə imbeit morozka; iargio ianakuəzaalagi
iaaajarou, phəs dəzmou azə ieips ixə ipxiazoməzt. axa abri
meqikƣqia iphəs dəljəbzoup ha uajə iguəxuəua danaaqala, əkə
eipsəmkuə gualss iqaiço dalagəeit.

— darbanəuf iara, izdərər staxən?—ihan dlazçazit casha
iƣərpşkanə, iara ləpşəla aguxiaa mkəkua, tənq daxəyqo: iara
iguə işalsəz ləirbar itaxəməzt.—ani ajəgila iəqou iakuzar?

— ui ajəgigiə iakuzaait...

— map, ui xar iəmam --dəckiaquakuarayoup,—daakuşahat-
xəeit morozka.—iaha ixaaxaş. ayavrakua rajanə izəsax—ipən-
çaqı iləeiua arəckiarazə.

— iataxxozar iagiəzzaxər, ipənçaqigiə srəckiar... sxataƣ-
qia isrəckiar! iuahau?—lxə neiƣaknə iaarccaknə ilheit, daaz-
guaanə.—uara uƣzuərxaçozei, uxaçara, ueibagara ialouzei?
xəşəkusa uafəup, sabik duzəqamçeit—başa ubarbarueit, uxə
zdəukəlakuada... başa ƣxarzzalal...

— asabi dəzlaqalarəzi, vzvodk şeibakəu işbəƣcaaua... bəm-
qaan!—laja daaƣapəiƣeit,—mamzar...

— mamzar iqouçaşazi?.. — lheit deicrafo. — səupqar utaxə-
zar?.. aa, iakukəif, izbaşt...

iaaizqalaraxan iqamə dyaxəeit, ari apqaraña iəlhaz iguə
itazamkuə iaaigualalərlazla, axa iqamə louiəƣt.

— map, bəspqom...—lheit, agura izəmgo dagiəspqatƣian-
daz ha dazxuəcuała.—apqara bəkunagaƣqion, axa iabaqou,

sara iara ahsakua iəpqara safələm.-- ibjə ialələkaait, ihonə
ilmahacəz ɟajafakuak.—nas iaauri, bəqaz, bahkuajxargiə qalap...
—aşərha iəlxua daakugjaɟən abarak axi iʔəneixəeit, amyaxi
iqamqala aɪtkua rəkujkua xqiqio.

—ua uara, uaagələi... vania!!--lhan niəkuʔəltit, iaraznak
daaxixuəit drəchafanə...

—istaxəm sara ahja rjənxa, ianamue sara spə dara irəma-
zait,—iheit, iguə eibaknə.

iara lguə eilapşua dalagəeit. dəynə diəftalarəu diəftamlə-
rəu lɟəmdərui, —diəftamləeit. iara arxuara dnavalaanza lʔaa-
nəkəlan, nas iəkubaz lkiəikua ləbzala iaarbaaso, affəha dəif-
tanə lʔənalxəeit.

morozka dlasnə abna dşaalçəz aniba, meyik (aordinarec
daara iəlxaxi eikunə, iʔeiuəɟuə, ironuəuanə, inapkua qio daai-
uan), hara ataxəmkua idərt uərt ua „akgiə şərzelləmxəz“, ui
zəxqiazgiə iara meyik şiakuez. abasala reiquəçra aguəronara
inatazi, vbada axara iədlazi iataxəmkua xuəcərtas iout, morozka
ilaktaɟqia atapşragiə daara iartas ikəit...

meyik ikaruat axigələz aaiguarəɟqia apəj-pəjha ahaskiən
iaxon akiakua xumsəs; morozka iʔaxiə dneiueit uharəpa akuən
dşaauiəz, aiaşəɟqia, iyafəz meyxuafək meyik iaxi ixəuan, axa
morozka iara ixgiə iajəison, xʔra zkuəmiz apagiarei, ajəm-
orei rəla meyik izə dəpnə, morozka ifəpa aaixəiga cəpxiaza,
meyik ixara ailkaara iəzhauan, iguəronara əsuan. meyik iguə
kahanə, iəla tarxulakua rəla morozka ixmərpakua diəxuapşuan.
ordenarec akiakua aonura daamçasən iaanəiklt; akiakua cas
iauaɟla akiəɪ ala ineigutasən, meyik iaxi dnanarhəit, ɟəmonrəla
iʔəz, aʔəm lakta xual xiamta, iaraznak daxuaʔt meyik. ui
asekund azə meyik ubri aqara dlaquzanə, ubri aqara dgurga-
ganə, ixə iguə axlanə, ixə ibon, iaraznak dnalagəeit akşha-
kuoit ha ikiəɪ ərcəsua ajada—iihaşaz ajak iəmazaməzt.

—iʔoup ara atəil¹⁾ aʔə,—iheit morozka ipsaxə eibaknə,
iguə itaz axuafra iakurlanə, meyik ikiəɪ akuac-kuacara iañoz
ailkaara itaxəmkua.—afəgrən kiaʔkuagiə lələçeit...

morozka ixiaaigəeit ari iguaara zəxqiaz varia ləbəaəroup
ha meyik iguə iaanagar ha, axa iargiə izguatoməzt ari zəxəlç-
ɟqioz, dagiəɟhait irounə, ibaapszanə.

—uzərɟhuazi uara?—iheit daaibaknə meyik, morozka iəɟha-
ra aftaxi, zeilkaara uadayəu apsgara aniou.—sara şlapkua pəx-

¹⁾ atəil—afront aftaxi iaxeibamfua.

xaa iscioup, stail uayam...—iheit ipsaxə eibakne, ixə xiamzor-
iane irasane. ubri aminut azə iargiə ixaçane dəqan ifapkua
pəxaajqioupha; işakuxaləgi ubas ibon, afəgrən kias ziəu iara
iakuemkua, morozka iakune.—hargiə iaadərueit uara iucipş-
kuou aironi uaa,—inacəiceit dqaipsa deicralane,—sargiə iuasha-
rakua əqan, ubziara sədəmzar... sa srəchara...

— ahə-əə, uarguaama?—ihan dqaait morozka dyəstpama
uharəpa, pasa eipş dəizəmzərya, iəuayragiə aguxiaa imkəkua.—
iuxaşma amca uşaləzgzaz?.. iharhazoit, hara hxə aməzdarazə!..
dqaait ubas ironuuanə, axiaquiareipş, esəmşa axuja amca
ialəigalozia.—hara hxə aməzdaraku!.. abroup iara iaxiəku-
pou!..—ihan iəxudaqal dlas-last ipsaxə pjo.

şaşinskii xarqenköi abarak iaadələibaheit. frolovgiə izəm-
baxan, aarla ixə aaxeirht.

— izərqaauazei?—dqaait şaşinskii, dərhanə iərccakzane iəz-
lak ərquəs-quəsua.

— səxiəmzor abaqou uhəu?!—ihan dqaauan morozka, uəxi-
əmzor abaqouha meyiğ danəçaa.—abar səxiəmzor axiəqou,—
abar, abar!—deicralane ahara dəfən, iaxiakue m inapə akukəua.
pikagiə variagiə eibarənap-qapua naq-aaqənɾ atəiga iaaləi-
baħan iəynə iaaiuan. morozka dəpan akiakua dyakuɾan, iqamye
rououazane apqay ha ilaguəçceiceit; morozka-daara akə danar-
guaqəua, akumzar, ianakuəzaaləgi as iqamye iqiməzt. miska
iazaane ikiakiaza igəlane iəpeit aganaxi.

— uaanɾas, aiquə ugaroup!.. morozka!.. dguateiua neiəku-
ɾəitit şaşinskii, axa morozka dabaqaz, dcaxian. aɾə iaapknə
iəynə icoz aftəbɿ abna iələynə iaayuan, esaira inaskiaxo.

IX. akɾi anəquara

amya alent eipş ixuxuaza iəyua ipələra iaɾən. amaxukua
naq-aaq morozka iɾasuan attəha, iɾə inarcaraɾa; iəxiəmzor
iguə pnajo dguane iguə aɾə iaxəixəuan, daaquəmçzakua da-
sua akacara dəfən iaapknə axəkulaa eipş icoz ikiakua. me-
yikəi iarei bzaməqula ianeijhaz eibərħakuaz ajakua ak ačkias
ak eijaz uajə-uajə iaatagiəɾuan amca ztaz ixə; morozka dəryagi
iguə nazoməzt, gualas iəman ari ieipş iəqaz auay iəçagi ckia
daxizəiməjhaz.

ui iəlşon dəryagi meyiğ igualəeirɿar, aɾartaɾə ipstazara
xuyə dajiane, inapxəckua iəlarpsnə dşəixiənhalaz. ui iəlşon
meyik bzia liboz, zpaɾet ipidzak aqəba itaz apħəzba ckia,

xaykurtəl pşsa aja baapsəs iəqou zegiə ləzhara—lərqara... axa iəraznak iaaigualəleit meyik zqnə auəs iərou iara iphəs şia-kuəu, aphəzba ekia lərqaragiə uajə dşamərguaaşaz; ubri aq-nəp saoiə igueiçaxara saxəyqalap şəiguaxuuaz, morozka iara iəxiəmsoi rpafa zmamz iahagiə darguaqəua dalagəeit.

... zda əqam aφənza inacanə, morozka kunamgala zgue niərxaz mifka, işalşoz eipş acara iaφən, aoiura aixa, pkra amamkua iaφasuaz, aakuadaxaanza; uaha çaqiara aneiərou, nəquəla oiouəla aφənanaxəeit, iguə nərxazargiə zpaşou kazmətua auay ieipş. morozka axiajkuaqıagiə rəguxiaa ikəməzt;—uərt iaxia abjaapnə eipşəmkua rəbje jgian, iaxia uərt pasa aiha itənqəmkua, igazanə ibon.

abna açkar açaa çlakua rəla iaxiənjoz danazaaigua, iəpxia abəjqıara iəqaz ibjpxanə iaaiφasəit axulpazpi amra. ara tən-qrən, laşaran, guonaran,—auaapsərei axiajkuei reiləxarta eipşəməzt. morozka igupjarakuagiə ixqeit. meyik eihakuaz, ma eihəranə iitaxkuaz aguənəxara-jakua, aguəoi pseibakrakua irə-maz paxian, rəmy canə akgiə işapsamz ala iaapşəit: uərt başan, ui aqara təşla ztaxəmz rakuən. ui uajə daxixuəit meyik iφax-iələeigalaz, iuayra açaxuφanza iaxəizənamgsaz. ui, varia pasa ui aqara dizapsamkua dşəiboz akuəmkua, uajə iaha idərt dəz-iəeizapsakuaz; axa izbit iənakuaəzaaləgi varia laxi uaha dəmgiaq-ranə zəgi marianə ieilganə iaxiəiboz, „zegiə reipş“ daxieqaz aşaxt aφə, pasəpi ipstazarei iarei eidəzhəloz—zəgi reiha izaai-guaz uayən varia; ubartkua rqnəp iaxia danəlquaç, diəmamkua danəqala—ipstazaara aibgara abzeihara iiasəzla ibo dqaləeit, araxi ipstazaara φəc əlata amkəct.

amra, morozka ixəlpə apxia iəmaz içpşnə ineiφəpəxon. ui makiana blaquəsra amamkua axuə iəzləeiuan, axa amxkua rφə iarak əqoup uharəpə itajən, uayps dəqaməzt.

morozka ibon nagza irxəmz amxkua rφə ipxiakəmz, ztəp iəkuçamz aya nəmyakua, ccakrak iaxqianə irxaştəz ahsa rpəra-ħakua, aħħagkua rəc aħaakua rφə iəçarsnə. ayaqua naaφə iia-təmxaz ieipş φəmtzakua iəkuφan alaħa. art zegiə izguamtazakua iəvst. morozka irtəeit farda zxəçua iaysxiaz, dzəkulakuaxiaz zegiə, axa guonara zkuəmz, iəleiaz aidara uay diəmamkua dxatazaqnə ixə ibeit. iara ixata, zəgi zkupsaaz ad-dəu dəzkunə dneiuaz atajra rlağa, iəzajərə iahagiə iououənanə inardəruəit uharən.

axuə iaavyəz aφəstəbj oiouəa iguə iφənzamkua daartəsən dnapşəit. axyəstəxxa iəmtakua daaiφəxxəit apşəxuyə, uay-

eiƿkaa eiƿahahak, alakua ʃaqi-ʃaqio iguateiua ƿəqbara eilam-
gəlak dakuʔanə, — ianaaiƿaha, iaaiuaz iƿə iazəmbatbaraxan
itaxila iantəs auəhja nəkukʃəeiʔ.

— hai, hail.. ala iafaiʔ!.. — daaonən, ixəlpə ixqiaz dnam-
çasən iaanikəiʔ. — morozka uaua? uca ulasnə aynəqa, uca: ua
uahla-xəla eiloup, akə eiluərgo iəqam, anja iəmaƿoup...

— iəqalazei?

— iəqalazei, ibnalənə iaakuaz (adizirtirja) abra iiasuan, uar-
dənk azna irƿaialagi rheiʔ, uardənk azna — aiaponia abar, abar
abra daaiueiʔ ha. amuzikja amxaƿə ruəs kaʔnə... ahsakua ei-
barhha-eibarqaaua... aparom aƿə eijəiʔ auaapsəra, adrogkua,
aƿkua, abazar uxəʃt — sirəup iəqou!.. aparom zʔəu dərfxian,
ayək-ayək aaiəgxəeiʔ, uajəgiə zegi eizərmgact, — iabaqou, eizər-
mgac zaqayəda!.. ari hgriskagiə jabaqa vers rəənza eimideiʔ, axa
aiaponia ixabargiə əqaməzʔ, ikuakuəlaxgiə əqaməzʔ, ixabargiə
iməhaiʔ — mēəup. ibəjʔ, alakua!.. afra rəkunagon ari eipʃ auəs
azə, iara uajqia irguədçazar akuən, anja iəmaƿoup!.. axa apaʔ-
ron iapsam, iapsam... — apʃəxuyə iʔja iƿəddə, iqamuyə qio,
ixəlpə znə ixəxəua, znə ixəço, ixaxuə-rhə daçasnə irhə aja-
jara daƿən: „upʃəiʔt aʃəiabja bzia sʃərbo“ ha ihar itaxəuiʔ.

morozka igualəleiʔ yəmzqa rapxia itanakir ƿkruzka ari auay
iʃəizəz, aʃtaxi dəkunə agura ixaiərçən ari akruzka „agermaniaʔ
afront aaxəs“ iʃsəmu ha. akruzka uajə gualas iəmaməzʔ, axa ari
igualəiʔaz, — iarəznək iara dəzzəmzəryuaz (daƿakə dazxuəcuan)
apʃəxuyə iajakua rapxia, dalanagalt dəzfələz aotriad apstazara
aʔkua rəz xuəcra: aəʃtafəta iaaz, ƿanunnikov iaara, osokin itaxila
icara, axabarkua irahaz, — uajəʔqia aotriad zərguaqəuaz auəskua,
— abart zəgiə iaranə ixapeiʔ, iacʔi ieysəz amʃ alikuara ləiquna-
zzaaiʔ.

— zakuəʔ dəzertir-bnalajada, izakuəzei iəupar-parua? — ihan
morozka apʃəxuyə daaiƿapeiʔ. agiəi iqafanə, iəqəmf dyaxan,
ixəlpə ixəxəz sxasçoiʔ ha dʃaƿəz, inapə izkəz ua iaangəlan,
dʃanxanə daanxəeiʔ. — uara aƿərbarei apagiarei roup uzəzk-
zou!.. — iheʔt marozka, iəlaxi eimarcca dəliəxuapʃən. nas iguə
eibaknə, iƿə aotura aafakʃanə iƿəneixan aparom aƿə dneiʔ.

aparom zʔəz ixuə ixissə, ifarguajkua çarkuakua, ifamxə
açəsxa dəu əkuəzza, uaha iəlamkua dguaqxian aparom rənə
iʃneica-aaiçoz, iara uəsgie makiana ariraxi iəqaz fardayən.
aparom axəku aadgəlaxa amtakua, eijəlanə aguərki ha rƿa-
kurəʔuan: auaapsəra, aykuənja eibarqaaua, agarakua, aƿəuar-
dənkua, — zegi guaqəuan apxia harənda ha, uərt zəgiə eiguon,

iaonəuan, iƣəzuan, ikahuagia dəubarən, — aparom zƣəz ibja canə dəxujərxxo eiƣəskaauciť ħa daƣən. adezertirja irƣjajaxiaz phəsk lpənča xailala, ilasnə aynəqa acarei, araxi iaanxaz ajabj raharei irbjaxaz, uaje xəntənə aparom dajənxxeiť, ahakua rzə asa-masala iƣəz, lara ləčkias eihaz aaja dəuk lapxia iknə drə-guo dneiuan dlapkəua: anja, anja ħa, nas daatgəlaxnə ajabjkua rhara deitanalagaxəuan, apłənt ƣəzgia aparom dajənxarazə.

morozka ari ailəxara danalala, znə jgia imbazť, iqazlala (xumarşaku), iəçagi iaairlar, axa iəqalax zdəruada daxixuən iƣə dəlƣəjpan ƣərtənyra dalagəeiť.

— izaku mckuouzei ibbəjua, iarbanzaalagi iaponia ħa uay dəqam, — daalƣagəłť zƣədərşələnə ipar-paruaz aphəs, — axu-aƣga pstħa aurəjueiť... ħa daaueiť... izaku xuawəga pstħau-zei? akoreija guamk rbəluaztgia, lara—axuawəga pstħa...

amuzikja aphəs iaalquaçən, morozka izəsərya ialagəeiť, — iaraznak xlapşyə uay dəuk ieips ixə ibo dqaləeiť, aroli ƣəc dəztagəłazi, isərłoiť ħa izkuikəz daxaquçzi dregurəmo rxarçara daƣən, adezertirja iərboz zegia şəmcəz—iəsəryuaz auaa ixarça-ansa. aparom giatnə ianaadgəla, ui aqara eiguarei ccakrei əqaməzt; ita morozka auardənkua eiƣkaanə uyaradla idəkuicon, amuzikja iaxixunə iəqan zaa ƣəmxkua iaxərtəçəz; ubri aqənt rxə iazguaanə, rguaor aƣkua irxərgon. aphəs pənča xailalagia laaiei larei azə iƣəuardən lƣakuləjt—y-ƣək rxəi xaça gan-qiakiakəi drəbjazza.

morozka aparom akalam iƣənxərħħanə azə dzaapşəlo igue-iton afləkakua ƣəbjara alax şkuakuakua igiatua rƣeilam-xuakua, rƣeikurlanə, abərja amuzikja şeifikaaz eips, acara iaƣən,—iiuəz iguə iaxueiť.

araxu ħərtə adə aƣə ipəłť ƣəc iəkugəłaz apşəxuja—xu-yək dubov ivzvod iaiuəz. iyyo, ixumarua apsta iarheit, ian ħagia naftaçanə, izban akuzar ui ibara ianagi eigurəmon, uaha ħəƣəs irəmaz egieqaməzt, nasgia uərt zegia zgua jjez, zgua bziaz, zkiaf taz arparjan; axulara xilalagia aaiuan.

— icala ibəlgio!..—iħan iniəviťť morozka, nasgia daaxia-ħən drəçafəcua dərzpşuan. uərt ixumarua, eixudxasua, alaf eibəħo, axuəlpazə axilalara rƣalaknə eibaryua pşəxura iaxicoz, iargia drəłazar jgia iboməzt.

aparťizanja danaarpəla igualəleiť morozka, agospitalı aqnəť dandəkuloz, ştaşinskii iiyəz alquə iaxiaaimgaz, ui azə daxi-dərxuər qalon. aizara aƣə iuəs ianalajajoz, iara aotriad ial-cara ayək agnə danəqaz, aaigualalan, iguə aaiçanakəiť.

morozka uajoup ianeiləikaa, ui aotriad ialcara, iaxia agospitali aƿə dzəkuɪazgiə eipşəmkua—iara izə xaraza işuəs xiantaz.

— mixriutka, syəza, abartkua zegiə sguə aapərɟaseit akə eipşəmkua...—iheit morozka, iƿə aprəkujkua aankəlanə,—milka-giə iər-r ahan axə aaqeit.

aştəb dazaaiguaxo danalaga, morozka xənhra akuəmkua işbait „zegiə drəkuəɟjanə“ aordinarra kəɟnə, avzvod axi, iyəzja raxi aiasra azin amxra.

aştəb abarçəƿə baklanov adezerɟirja raja rƿəixəuan, uərt rabqar rəmxən, akəraul rəkursənə igəlan. baklanov amarduan dəkuɟanə rəxişəi rəɟləei ançara dəƿən.

— ivan filimonov...—ihan iəxuda ixuaanə, işəilşoz eipş aarla ibjə aairgəeit.

— işpa?...—ihan iaarəmyənə deitaizçaait baklanov, levinson iəqəçafala, ixuamc zegiə ijajoz iaxi inəkurɟeinə (levinson as zəqaiçə iaja iacxraarazoup ha akuən baklanov dşəqaz, axa levinson as zəqaiçoz, znə iəxuda axə akuɪaxian, uaha aahəla iəmanəzt azə akuən).

— filimonov?... uab iəxiəz?..

— levinson dabaqou?—ihan dçaait morozka. aɪ rnapə nakur-kəit. ixaxuə aairƿein dləynaşəit.

levinson akuakita aƿə kɪaadkuak drəxuapşuan, iynaşəlaz dgueimteit. morozka aznək azə axərzara izəmguaoməkua iqamƿə aairxumart. aotriad aƿə zegiə rguə işaanagoz eipş, morozka-giə iguə iaanagon akomandir uayə işəimbac dəuay iaşoup ha. axa ipstazara apəɪara ianaħon, adunei aƿə uay iaşa dəqam ha, ubri aqnəƿ ixaıçar itaxən, ari levinson auay iaşara akuəm, —akə eipşəmkua dzulik dəuup, „ixşəygiə ixaƿə iəqoup“ ha. uəs egia iəqazargiə, morozka ixaıçon ari rkomandir auayə dəil-pşnə dşəiboz, iɟaragiə şəuadayəz: morozka akə daharacə danə-neidgəlo—dəpƿnə, dxiasanə akalafə dqalon.

— uara ianagi aħənəp eipş akɪaadkua urəloup,—iheit igua-omnə açəxuɟan.—izgəeit apaket eibganə.

— atak əqaməi?

— i-i-iəqam...

— ibzioup,—ihan axsaala nəkuçanə dyagəit levinson.

— levinson, akə azə suəħar staxən... səzuəħo anəuu, səpsə tanaçə suyəzazaəueit... iiaşanə...—ihan dalagəeit morozka.

— upsə tanaçə səuyəzazaəuou?... ihan dəuqo dçaait levinson.—ibzioup, iha iutaxəu.

— səftə avzvodaxi...

— avzvodaxi?... iəuazei, uadəzcalazi?

— isho salagar iauxoit—sguə axleit, ixouçozar... sparti-zanzamia sqaləit...—morozka inapə aaiqian ɸəcxa dəpşua dala-gəeit, damxajhar iuəs ɸxasteitər ha diana.

— nas iordinarxoda?

— hai, efimka damapaxar qalap, — iheit morozka. — ax, dabari ɸqazou, aiaşa uashap,—ajəɸ ar rɸə ɸəborala azə iitoməzt, xiəz ticalon (apriz igalon).

— səpsə tanaçə usyəzazaauelit uhou? — ihan deitaiəzçaait levinson, ubas ibɸə qaçanə, dzəhaz dzakuşahatxo iara ubri azə akuəula.

— uzəɸuəzei, uara aystaa!..—iheit morozka izəɸuəhakua.—auəs azə uiədgaloup, iara dəuəoit...

— uara umguaan. aguaara uayə izeijoup... dubov iah, efimka dəszaaistrəpa... uara uca.

— abar, ayəzara szəuuit, iiaşanə abziara szəuuit...—iheit dgurouaɸa morozka.—aferxaça... a-a-igiadi levinson... abasoup auayra!..—morozka ixelpa aaiəixən, aguəɸa iəɸxia ilkaiɸt.

levinson axelpa yəstxnə uəs iheit:

— bza-a-məqu...

... morozka avzvod aɸə dannei xulaxian. daxineiz iəqan jayayəkqa. dubov, akuader dakuɸoula, arməz dəkuɸanə aɸaɸə alaşarala inagan eiməritanə arəcklara dəɸən.

— a-a, ajəgikə... — ihan ibɸ-guaya ipaça dəukua iaarəçyəit. morozka iikəz ailahara aniba, iqeifan uəs iheit:—iəqalazei, art uəmapakua iəruazei? umaçəura ualərxəma?

— haida-a?...—dqaait morozka.—aotštavka serteit!.. pensia səmtakua isəgutast... efimka deibətanə ddəkuça—akomandır uəs aprikaz qaiçeit...

— qırak szəumuəkua uəqam?—iheit iaaraşanə efimka, uayə eilaya guançk, apshəstra ixəsənə.

— unei, unei—ua eilhargap... işakuxalagı, efim semion ipa!... amagariy hzəqouçaroup...

morozka iyəzja rɸə dəryagı daxiaanagaz deiguəronan ixəir-tiɸt alaf həra, dəɸəçasua, apima ɸhəs dtəɸpçaaua, izaanə aynə dəynan, avzvod aihabə dləeixapanə abqar zetən ztaɸ xəiritaanza.

— akiah vərver-dou! — ihan daaonapɸapən aquak ha* iəzkua dəlkədsəlt,—morozka ixə neixqiaracə egiaaiəgəmxəeit, ubasqak iəruəuanə diəst.

morozka daara iɸə iceit, axa dəmguaait; morozka bzia ibon dubov iuayəlei iaourei—iara iəda uay izəmdəruaz, iɸamloz:

ajakua rēla daxiaonuz. morozka ara izərulagi zegiə uəs iku-
magoup ha ipxiazon.

— map... ita iaamtan, iaamtan...—ihon dubov.—ui bzioup
iara haxi dəryagi uaxiaanagaz, mamzar zənsak ubjəst—akə
qara iatamkua iftaxaz abreu eipş ujakceit, uara uze ianagi
halaxi apxzə aaueit.

zəgi akuşahatən morozka iaara, axa daşa hasabk ala akuən:
morozka iqazlakua dubov iguampxoz rakuən, agiərt eiharayək
iertaxəz.

morozka agospitali axi icara igualalar itaxzamezt. „uphəs
dəspaqou“, ha azə diazçaar ha dion.

nas iyəzja zegiə drəcnə dccit azəias axi, aškua azə dderj-
racə. naqtiraxi abna aşaj aşə, atə abjə taxuaşnə igon, azəias
ixqəlaz apstha ialaoria ialaz aş-xkua, rləmhakua kiaj-kiajsa,
şəmtzakua azaxiə eixon. acxasya zaza xilaia zkühhez ayəki
xtəfkua eidəpza aquara iavarəpxaa igəlan. „abri aup apsta-
zaara“...—ihən, guanəla dxuəcua ikiakua iərxaanə dakufiuan.

aynə akuadərkuə irəgkuəz qarçon, rlakikuə drəckion; dubov
arudnik aşənt izaakuəz alqukuə ibjə rdəunə dərzapxion; danəf-
taloz, morozka dgiajnə daxiərzaaz ahətər azə, auəxa şaplayəs
dəkuirgəlt.

morozka auəxanşarak eikuşou saldatnə, iəpsou uay bzianə
ixə ipxiazon.

auəxa dubov ataykuəm ououa iguəçasəz darşəxəeit.

— izakuəzei, iəqalazei, iəqalazei?...—ihən dçaaua aşərha dyə-
kuşeit, iəlakua aaxtnə ajəmza dnaxuapşaanza, iahait xaranş
xəs bjək, pətrak aftaxi—dəryagiəx...

morozka dixagəlanə aştra daşən.

— ugəl ulasnə! as-nərg ixəsueit!..

akakala, xrəj-xrəj axəsəbjkuə gon.

— irşəxa zegiə,—iñeit dubov,—uajəjqia adərra rət aynkuə
zəgi rşə... ubas!..—iərlas!..

aləei-psəi rəbjara, aibafra işataxəu ala işəibətanə, aşərha
aguarp dnəkupalt. ajyan aailganə, pşa əqamkuə ixiləlaran. ajyan
„araxu rəmya“ ialgou uay dəznəmlac amyaxuasta xuafkuə, ieila-
yeilasua iəyua irnən aejakua. aşa ynaşərtə akəllafcaara eif-
teipo ikələibafna idəlçuan, eilajja-eilappə apartizanja, ijhauə,
işnəquo rəqantəruazkuə eibarkəua, aškua tərgon. adarkua irə-
kuşəz akuşkuə ilanə eibarqar-qarua ilbaapəruan, aškua ieic-
həuan, ieisuan, ikiərkiəruan.

— alaki itəlx!.. iƿəjəll—ha akomanda reiton dubov.—mitra, senia!.. iəy aynkua raxi, iierƿəxa hyəzja... ilasə!..

aştəb adə aƿəntƿ adinamitƿ rakəta aştəiǵha aǵyan axi iǵxalan aştə axga iltəlt. aǵa ialaz pħəsk apəngər lə aakəllərħħan, iarəznək itaxila lƿəltaxt.

— eiləha...—iħan iaagəeit ilaz azə ibtə.

aştəb aƿəntƿ iƿəntxxəla iaakəltqiaz efimka aguai aƿə iƿətbtə gon:

— laroup (atrevoga)... zegiə aizartəƿə inei iƿəibətəne!.. aƿə asas eixərħara aguai axarpa iaaxarǵeinə, akə nahakuənə dnəçaba dceit.

auaa rəƿəxarazə icaz anəǵiaǵ izlarħaz ala avzvod abzei-ħarayək rtəpkua rƿə iəqamzaap: axulpaznat pşəxiərsra iaxicaz asoiabja rƿə inxazaap. dubov iura izəmdərua dguateiua dəku-xəeit: iəqaz iəmanə dtəçru, ma iara iəmacara aştəb aƿə dcənə iəqou eiləikaarəu izəmdərua, ani, abi, psjei, bzəjei nməǵra irəsteiçeit auaa iaxabaləǵi azəzala irpşaarazə. aştəb aqəntƿ aprikaz rəmanə yəntƿ aordinarja aaxian, eiçamxakua avzvod şeibakəu neiracə, axa iara iuaa izeidkəloməzt, alarax iknə itarkəz aipş alada, ayada iə go, dguateiua aguarp dəkuən; ipsə zləei-laxuoz ala iə iaguədiçar itaxxəeit, iaguədiçargiə qalarən, eskiəngiə idərnə iəmaz iual xianta damqazar. ui auəxa lərdəy aǵiama rbeit, rəçəfarada itaykuəm xiantakua zaaxoz.

açəxuƿanə alakua rəvagəlanə ireişua, aƿəstəbtji aħathəstəbtjei zgua tnaqiaz akəta mya şeibakuu rəmƿxaknə avzvod aguərkiha eixəeit aştəbaxi.

dubov iqeifeit adəƿə aotriad şebakuu ieizənə ianiba. izla-çaşaz amyadəu ieicərxuxua iangəlan adrogkua işəndəkulara,—bzayək ƿəjçnə rəƿkua rəmpanə iƿanə atatən iaxon. dubov iəlakua ərpşaaua dəşgəlaz levinson iəlapş neiəkuleit—ui dgəlan aǵəmza alaşara zkuuƿoz akıərstakua rƿə, tənq metelica diajajo.

— iuəxizei, uasqak uzeiçaxazei?—iħan diaouua dalagəeit baklanov. — abtjaapnə: „ha-ara... aşaxtiorja“... ħa uƿxualon. — ui ipsaxə eibaknə dəqan azoup, mamzar ianakuəzaaləǵi dubov uəs eiħoməzt. dubov ataks inapə aaiqeit. zegiə reiha dubov igunigoz, abri baklanov sabigiə işəitaxəu ala iara irqara azin axəi-auz akuən, axa idəruan dubov abriaqara iəxiəmzəiəifoz arqarəgiə şazəmxoz iara ivba. nasgiə baklanov irqara dubov reiha ipsə axiakəuaz iakuleit: dubov iguanəla əbas ipxiazon, aşaxtiorra xıəz, adunei aƿə xıəş iəqou zegiə reiha pətəu akunə. dubov

İta ubas ixaçanə dəqan, ivzvod axiəmsoi iagaz sujanı arud-
nikgıə, aşaxtafə auəs zuaz rzgıə bı-abiparak rəfənsagıə irxəm-
saaua xiəmsoinə irədzapı ha.

baklanov izxara daonə dceit aqaraulja əkuigarazə. as-
nərt iəqanə iaaz axu-yək arparja rəfənt dubov ieiləikaait aotaja
iriunə darbanzaalagı uay dşəqaməz, levinson iprikaz ala ajvanaxı
ayada axə rxanə başa işxəsuaz. nas dubov idərt, aotriad aibaf-
razə afeikurlara işazxəiou pıarce işəqaiçoz levinson; ui dubov
iahagıə iəborə aapnafeit; akomandır dəşiəkugueoıəuaz aipş daxı-
zəqamlaz, agıərt rəzgıə dfearpşəga bzianə daxızəqamloz.

avzvodkua rfeikurlanə iaakugəlanə ianeibapxiəza iguarteit
iəqaməz auəa şlardayəz. eiharək kubrak ivzvod afeoup iəqaməz
axiərajayxa. ui afeə, kubrak iara ixata iynəqa dcan,—iəmş bzia-
xaait ha rashoit ha, iijəz ayə uajəgı ixəmpsaaçəzt. znəkəmkua,
yənfeəmkua ivzvod raħara dafeən:—ikunagouma abas ibaapsxaz,
ihaxaz pafeə iəkurçaranə,—afeəuara dafeən. aotriad zegıə
irbon kubrak ayə dafnə dşəqaz. levinson ui imbazoia ipeəqai-
çon, mamzar, itəp daxəixər akuən,—iabaqou ixatəpan iəkuirgə-
loz diəmaməzt.

levinson dfeəjlanə dəlrəlsən agulanə daain inapə yəftxnə
daagəlt. iyəftixəz inapə axıfəfərei amırei larxanarfeit. uxənlay
altəbt mazakua uahauan.

— ayəzja...—ihan dnalagəeit levinson, iorouəambəz, axa eil-
fayaz ibtə, irahauan zegıə dasəu iguə aısra iara işiahaua eipş.
—hara hakuçueit ara... haxıco abraxı aup ha iħafəm uajə.
iaponia iəmy, məcxuə azərhara ataxəm, axa ubri iaqaroup,—
eioıəup znə aamtala hfeənapxiəhkərcə. ui zəzhəu alara zənza.
hxə ajahqaxp ha akuəm: map. ui alara ianagı hapxiə igəloup,
ui lara aparfizanja zegıə iəjdəruoup. hara aparfizanxıze iahxəu
ışakunagaz haznəquou?.. iaxıaze ihaznəquəmgəeit... hara azoia-
bja reipş hfeiuhaftit!.. haşpaqaloz uaxa iiaşəqıianə aiaponia
dhajlar?.. akuıarakua reipş hdərqııuan aup!.. pxafaroup!..—levin-
son iapxiəqa ipeəneirxueit, açəxuıanə iihaz iajakuagıə ua igəlaz
zegıə axəeipş ilrəlqeit. rəçafara zəmuə aixəı napxkua alaf-
carazə iıuarnə iərfua, zguzıanəməz akuıəl eipş rxə rpxıəzo
iqaləeit ua igəlaz zegıə.

agıəzzeiləmkaaz kubrakıqıagıə dzazo daxıgəlaz iħeit ixa-
çanə:

— iiaşoup... ui zegıə... iiaşoup...—iaaiqeit ixpfərkca, dagıə-
yeıjkıəst iaarououanə.

dubov dēpšēn abar, abar levinson abas ihara dēqoup:—abar
iahhāp, zegi reiha sēzkuguəməuaz dubov iaxia hakučəmtazoup
danaai,—psramil!..—axa levinson azgiə iəxiəz aimərbazeit. ui
mēcxuə diəlamjajeit, axa iihoz zegiə qarək akuən iaxiaairxoz,
aḡəməi ipa xəguəgu ixuərlanə nazaza iaxamazaasaz ialəeičozia.
iajakua iaxiazikəz inazeit anəiguaxu, dubov iaxi dənxiapšēn
iaalərqianə iheit:

— dubov ivzvod oboz iacnə icoit... ašərha, ifkəl dyangə-
lan iḡəyeiçəxnə, iqamḡə aaiqian akomanda riteit:—itənux...
arəonaxaxi x-yəla... ma-a-arş.

aourakuei akuədərkiei ieikurlanə rəbjə aagəeit, auaagiə
jpanə eistagəla agurkiha inačəsne, azəxual iton apsəz dəu eipş,
ieilazazo izsoia alafcara ialalanə rḡənərxəeit ajəḡḡi sixote-
alinskḡ afxakua iara ubas ijəḡnə iḡəz-ajəlaşara axəyarəvpxoz
axi.

aybaṛi axuta

I. meṛik aotriad aṣə

anayxoz ipomoṣnik ar rəfəṛ arxəiarazə alazaret aṣə iaaiz
ṛəla ṣtaṣinskii idərt aotriad ṣəkuçəz.

— ui levinson daara akər eiləzkaaua uayəup,—ihon apomoṣ-
nik, zəpṣṛə caxiaz iquaqua algugura amra əkuərpəxo.—ui dha-
mamzar zəgi htaxaxiazaarən... uazxuəc abragiə: alazaret-axi
amya uayə izdərsom, ṛarak qalar, hapxarçar hazənṛəkgiə ara
haqoup. nas haubaṣt!.. aṣkuagiə hargiə hafəṛ ara ixəioup.
bzia ixuəcəup!..—apomoṣnik dguərono ixə irçəsuan. ṣtaṣinskii
ibon apomoṣnik levinson dəzirṣxuoz, ui iiaṣanə akreiləzka-
auaz azə axəiakuez azə macara akuməzt, apomoṣnik iara iəlaməz
abziarakua aṣəzə iəlanə azbaxu ahara iguə iaxuon azoup.

ui aṣnoup meṛik rapxiasa ifapə danəkugəla. iəçagəlanə
adhəpṣ aṣə dnarga-aargəit, dguəronon—iagiçəifon afac iṣa-
taṣa daxiəlagəloz, dəzxəyqo əqamkua dəyqon. aṣtaxi aka-
ruat aṣə daxiaz iərccaknə iguə ṣəisuaz gueiteit, ui zxəlçua
iaapsara akuən, ifapkua makiana iaxiəmçədaz aqnəṛ ikəq-
kəquan, ijeiṛə ṣeibakəu zəgi iazguəronianə iguə iəçapəruan.

frolov meṛik dnəquo axiboz-dfəcuan; meṛikgiə frolov iṣənṛ
xarak iədəuṛa ixə ibon. frolov dəymazayəziṛtei akərçuan, ipnəz-
giə larda irguaqxian. ijəmaafakua imaçəura iəṣəz: „abri dan-
bapsuei“, ḥa ianagi rguə iaḥoṛa ibon. axa dəpsər itaxəməzt.
akgiə iapsamkua apstazaara iaxiənhalara anəṛəntra aguə iəkuṛəu
axaḥ qiaçəipṣ zəgiə irəkuououuan.

meṛik agospitali aṣə daxiənzaqaz variei iarei rəqazla
qafəṛən eixumaruaṛa: art ryəqagiə guanəla eibadəruan, izṣta-
ziə akakuən, axa ieiṛon, ruaz dnapəsne iitaxəu guaoune izə-
nagzoməzt.

abri aqara ijgiəz, abri aqara yhara ououua ztaxəz ləpsta-
zaarazə, abri aqara axaja rələei rxaxuəi, rṣṣṛala, rəxiəzṛqia
azaargza rəla ilzeiymdraauaz irajanə iəqaz rṣə dləmbeit azə

zajəkgiə, „iəstaxəu bzia iəzbo“ ha gukala izalharəz. meyik zajək ioup ilguapxaz, izalharəpə iəlbaz. egialheit art ajakua. lara iguə iaanagon—abas ipşson, itənqəu, ixaau, anrazə axiaa ilə-mou arpara zəlşəşə meyik zajək iakuxap ha, bzia dzəlbəgiə iara abri azoup. (aiaşajqia axşara-aura dazxua danəqala, meyik bzia dəlbo danalaga naxəsoup, axa ui xşara lja dala-iarpə dəqaməzt—ləyneuçqa dzeipşraz ala, iəltaxəugie qalafa amaməzt).

Iguaqra qəmtraan guəla diəpxion uaxəla, dizəguəfua dəlp-şaauan iasəmşə, dazguaqəuan auaa drəlganə dgənə ləbziabara xia iəlara, axa izakuəxəu zdəruada ianakuzaaləgi ilzəguənuaməzt argama iahara.

• meyik uəsqaŋ iarpəsra ajjəmta dtagəlan; meyikgiə guək-psək ala iitaxəz ui akuzargiə, iarei larei rəmacara raaidxalara izəguənuaməzt—ixə ajəigon:—ma pikagiə digon, ma iguə ambziara iəcəigon. dion, izban akuzar ianakuəzaaləgi phəsk ləmpən dəmneicəzt; agiərt şamaraxo eipş iara damaramxar ha dion, ui pxalara dəus ipxiazon, ui dəzjpxafəz dəriaainə dzə-qaləgiə, iarəznək iaaigualaləon morozka iguaara,—atəiga daalçnə, iqamqə qio danaaiuaz, uəsqaŋ meyik izəiləxon alarei, ui auay izəiuəz zək izəmlac abziarei.

iara ulri dşalaz iəgxəeit, iəgizhait, axa uaha açəxuəpanzagie aguəonra iələmşeit. izləçuaz qəmuaazla, iəms bziaxaait ha ckia irzəmləkua pikagiə iərgiə ua iəkuçnə idəkult. amyaxuasta ianə-lanə işneiuaz varia drəxišeit.

— uai, ma qeila apşla eibəhanə haiquəçp,—lheit varia daxiəyuazi daxiəpxafəzi rəqən dəaqapşxanə. — ua səpxafəia sqalan... ianakuəzaaləgi uəs sməxiçəzt, ua səpxafəit,—lhan xarak ləduła kiasa kuçək neilərkəit, arudnik aqə ahsaxuykua işəru-loz eipş.

ləpxafə-pxačarei akiasa iətarei drəmarəmla dqaləeit lara. meyik dəara daarəchaifeit, araxi pika dijpxafəon, ikiəlgie aarla inaliərkieşt, lara lta uaha danbazbari ha lələkua traə dəşiəxuapşuaz, ikiəit aaçəs-çəsən lələmərəkua aaxhəit.

— səuxoumərştən, uaakədğəlala!..—ləbte neixiəlgzeit, abna iətaxrəpə ianənaskia, atək anəlmaha iara uajqia aquqəha alac dlələpan lguə pjo aqəuara daləgəeit.

amyaxi, igualakua anixəşt, meyik spartizanjqioup ha ixə ipxiazə daləgəeit, imaxuarkuəgie yçəirkuakueit amra sabləndəz ha: ixaməştuaz variei iarei reijajara aftaxi dəzlanagalaz apstazaara qəç aqə ada dxuartəmzla ibon.

asəias iroxəzəi axialaloz aiaponia ari kolyakaai iəmpə-
 çakən. pika dion, dguateiuan, aləmyanək iəmazaməz axiaakua
 rzə daşşuan. meyik arxala akəta daxəkuşanə dcar itaxxan, axa
 pika imuəit. uay izəmdəruaz aqma rəmyala, axrakua irfəsne
 icar akuxəeit. iboralarcə ayək rəgnə axra aƣqiarakua irfəsne,
 adəryauəxa asəias aƣə ilbaait.—meyik, makiana iououuanə
 ilapə dəkunəquarə dəqaməzt. ašamtazə akorei kəta inalalt;
 qəka zmaməz ayumiza¹⁾ imlafua afara iaƣən. iguaqxa, irechaxa
 iəqaz pika daxəniəxuapşuaz, meyik pasa znə dzeilahauaz—aiəh-
 mada şkuakua tənq, aqalamra zƣəkürşaz asəia tənq ixəkuƣa-
 laz isaxia dizadkəloməzt. pika dxuaşabgaxa ixuapşəlara iahagiə
 iunardəruan ui atənqra pşfarei, pşƣəxrei axiəqam, işəououuam,
 işəmcəu.

nas, auaa iaorianə iaxiənxoz, aiaponia ixabar axiərmahacəz
 ala icon. aotriad aştı iiasma ha iançaalagi, asəias axraxiə
 rnaja akuknə iddərbon, ajabq ƣəckua rzən irəzçaauan, acxa-
 şya ddərjuan, ahsaxuykua rəlapş meyik iədxalon. ita ahsa aqua-
 qra ialagəeit. aya-jpa axhaqra ialazuan amyakua, abzkatəhara
 kat taqkua azasa rəkuhəhə iəqan iəjəmtanla, afixakua au-uə ha
 rəbqə igoz ala ahaua ƣən.

axulpaz art şibişi iaait; abna zkuffə iəqaz axuə alapaƣə,
 amra-kədsəlarta aƣə akuən iaxiəqaz ari akəta—italoz amra
 axuə agiəiraxı ala iadşəlon. iajəz, akuəkubaakua zxələiaaz auxua-
 ma xuyə ampən gorodok²⁾ ixumaruan rxəlpakua abant qapfkua
 atanə, iguərono, rəbqə rxagala, arparjak. ubri aamtazə ala-
 bakua dəkuişon azə eimsə harakkuak iəlanə, izakia-apf asaləeipş
 iounə, axuykua rlaku ialanə zəsbaxu rho açan dieipşnə
 uay asa xuyək,—idəkuişaz ilabakua zegiə akə izakumərleit.
 ixəyqon iargiə dəpxafala dəyqon, axa zegiə irbon ui aqara
 işpxəeimfoz, iargiə dguəronağa dəqan.

— aban iara, levinson,—iheiş pika.

— dabaqou?

— aban, aban, abni apf...—ihan ixraazraaua igəlaz meyik
 daanəjnə, izaazei uharatə aşərha auay asa iaxı iƣəneixt.

— iəpşi, uara,—pika!..

— pika ioumi...

— dmaai, aystaa xqiaş!..

¹⁾ ayumiza—faƣəup.

²⁾ gorodok—labala axumarra.

arparja axumarra iaquəçnə, pika iəkuşanə iaagəlt, meyik nastxa dgəlan iura izəmdərui: ixala dneirəu, ma iəpxiaanza daapşrəu.

— ari iuəcəu dəzusda?—ihan dçaait levinson.

— ari agospitali aƣəƣup... d-arpəs bzioup!..

— ani ixunə morozka iaaigaz ioup,—iheit meyik dəzbaxiaz azə. meyik iəzbaxu şərnoz aniaha dnarədgəlt.

auay asa xuyə, agorodok ckia izəmxumaruaz iəblakua dəun, iquəşən,—uərt iəblakua meyik daarəmpəçarkən, iynuəcqat dyarkşanə daankəlanə pətraamtak ipşuan iəlou zegiə eilərkəatəcə.

— abar saait i-otriad aƣə,—iheit meyik, imaorakua içar-kuakuaz reiçəxra ixaştəz dajpxafanə daaqapfxo.—pasa şaldəiba iƣə səqan... sərxaanza,—hagiə naciçeit iaha ieionnə ialasə-xuapşp ha.

— şaldəiba iƣə uanbananagəei?

— iun mza abzara inarknə...

levinson dəryagi, ixanəƣ ifapaqənza deiləikaarcə blala daaimidan diazçaait:

— uxxəsuo?

— sxə-sueit...—iheit dakaftua meyik.

— efimka... uneinə iaagf adragunka...

atə aargaanza meyik iguəiton, igəlaz. rəzənpəçgiə iara işiəxuapşuaz; ƣəmtkua rəpşra orarəs ipxiazə dalagəeit.

— abar... ƣqiaras uzeixsrəzei?—iheit levinson dnapşə-aapşua.

— aqar!—iheit, dguəronaja azə.

— map, aqar akuəm... efimka agorodok naganə abna afaqa iəkurgələi...

meyik ałakı aanikəlan iəłaxı aaimaircceit (daxıxəsua azə akuəm, ui igəlaz zegiə izaamərxanda ha rhozta iguə aaqalan azoup).

— uarma napə iəçagi uaaxanə ikə—uəs iaha imanlaloup,—ihan daaiabçeit azə.

guək ala ihaz, art ajakua meyik daara iəxueit. iguə aaoi-ouaxan inaja aaçift, ałakıgiə nətçeit, ua iəlakua aaixamquəsər amuit, agorodokgiə afaqa işəkuiziaz gueiteit.

— uxəsueit...—ihan daayçeit levinson.—aƣə aƣə udəruou?

— mamou,—iheit argama meyik, ari eipş axaçara aniu ałtaxı, aƣəmgunaharakuaƣqıagiə iədkəlarazə dəxəianə.

— iauuei,—iheit levinson iiaşatqianə iguə şxnapaaz udər-ƣapə.—baklanov, „ziuyixa“ iət ari,—iƣərgəzmalnə iəlakua aai-

makia.—uaxəlapşla ui, ɸtənykoup. uşaxəlapşsa avzvod koman-
dir iuirçap... iarban vzvodəu dəzdahçara?

— kubrak diədhçap ha sguə iaanagoiɸ,—ui iuaagiə nazam,
—iheit baklanov.—pikagiə iargiə ua ieicəqazaap.

— uəs akuzaait...—iħan dazərazxəciɸ levinson.—İnei...

... meyiķ „ziuyixa“ dannaxuapş, axaçara iuzgiə, ui inataz
aykuən guorakuagiə zegi iaraznak ixanarştiɸ. ari aɸan alaorəz
aɸəkukua, alaxi eikunə ɸəxua-xulɸk, aboia tarxuala, amgua
ləeine zəpstazaarazə farda destəna zjaouaxiaz nxay-ɸək akuən.
uərt zegi rədagiə iagimakiən. ari axis jərlagagiə iara iana-
lonə iaman.

— ari sasəouma, aa?..—dçaaɸ meyiķ iguə kahanə.

— aɸə sirk akuəm,—iheit kubrak, aguɸama inapala dnasnə.
—alapxəckuagiə pxəstoup, aazarakuəu izxarou, kunamgala aznə-
quarakuəu... işəqazaalagi, uakuɸaratə iəqoup...—ix-ɸlərķca
meyik iaxi ineirħən eiteiheit:—uakuɸaratə iəqoup...

— uaha ɸ-ləmasami?—iħan dçaaɸ meyiķ, ziuyixa akuɸara-
giə jəmoies iqaçanə.

çya zmaməz alartarakuei, ayəmazarakuei irjəixiɸalarazə,
meyik abri aɸan jəxaa, ləjəi ləbɸoni, xulpazi iaziukualaşaz
iguərɸəouganə, igupɸaganə irounə iahara dalagəciɸ kubrak,
meyik dzezcəaz azə atak iamħakua.

— uɸəjħə ugiəgnə uanaailagi—iaraznak akuadər akuumxən,
znə igəlazaait apxə alabaansa. akuadər şaakuuxlagi, aquaquā
rquɸə unapala. ma apala, akuadər anakuuçaşagiə aquaquā
rəckia...

meyik ipsə eibakəua, aɸə daxəpşnə abnaxi qara dəpşuan,
iiħoz dazəzəryzoməzt.

iguə azəħo dəzlalaz apartizanra ineixpraa iceiɸ, aɸanax
az-may ianɸalou şanbalo eipş, aɸan lapqiaqia jərlaga ziərtaz,
cashə axanap iəpaɸəu laharquəp ha azə akuzla ibo dqaləciɸ.
meyik daazkuəlaz izkuikəuaz, iəqaiçoz zegiə zəkuirpşuaz, iap-
xiaqa dəzkuəlaranə iizbəz apstazaara ɸəc myoup. abri eipş aɸə
jərlaga dakuɸanə, apstazara ɸəc ha iara dzəkuguorəuaz ixaxi-
giə iaaip ha dəqaməzt: darbanzaalagi azə izdərşam, iara uajə
eitasəz, iououou, zxə iakuguorəua azə şiakueu; rguə iaanaga-
laşɸ, ari pasəɸi meyiķ ɸɸarxu, zəguraganə aɸə bziaɸqia zər-
mtaz ioup ha.

— ari aɸan, agiərt agrakua rədagiə aɸaçxigiə axiueiɸ...—
iħon kubrak, meyiķ iguə nxanə dşəqazi, iiħoz daxiazəmzə-
ryuazi rəguxiaa mķəkua.—ixulɸəzar akuən çarmakiala, axa iaba-

qou açarmakia hamam. kütəqi-loup aƣaçxı zlahxuəitua, uigie xulə bzioup. aoura aixa anaƣouço, akasəj inəkuçanə aoura aixa iakurşatəup—daara iaxuarıoup...

„zakuezei, sa ssabiuma? —ihon iguanəla meyik, kubrak iihoz dazəməryua.—map, scanə levinson iashap, ari eips iəqou aƣə sara szakurpom ha... dapa goukə rzəhan aguaqra sara isualəm (dapažə sixqianoup abartkua zəszərua ha ixuəcra—iguə aŋon). map, ui sara zegi iasharoupi argama, ui iguə iaanam-gazit“...

kubrak iihəşaz hanə, aƣə neietanə dancoup, meyik imzərya danaxixuə. ziuqixa axə çarquəlanə, aarlaña akiəi xəşkuakua-akua eixanakşon, meyikgie idərti ari aƣə apsrategie abzarategie itarnaxəs iara inapaƣə işəqaz. meyik apaseips izdəruaməzt aƣə amaçura rajak ztaxəməz anəqugala. abri aƣan tənü, ƣeilla aƣa-haŋqia dakumleit; aƣtrakua inartahaua, agiərt aƣkua rxuə akiəi nalaguo, aƣkuei aqarauljei rguançua, iguaguo irəlan.

—dabaqou ari afzəsəz, aƣəcla iəqou?.. izƣeimhozei ari iƣanaj!.. ha ibtə gon azə aƣtraƣə,—qamqəstəbtj ououa-kuakgie aayuan.—naq uca, uca, alakua ueimguərjjeit!.. aqaraul! ispərga abri aƣan, axgie aŋapgie...

meyik dhaki-psəkiua, iorrou amcei inəquarei apxəz iəkurpo, akuəckua dərxiqışo, daxineiuu iihəşa aja qbarakua drəz xuəcua, iəjaz aulicakua dərnən, aştəb pşaaui. amyan iaxiəxuməruaz gara, drələlarçə agiaaigəmxəeit—marzakənəjk abtə txaa „saratovskoi“ ahara iəƣən, atəten lya xaŋalan, ahakuei amahməz-kuei xiar-ƣarha rbtə gon, ahsaxuqkua ƣəzuan, eibarxaganə iaxiəkuəşoz adgiei çəsuan. meyik drəzçaar itaxxan, axa dərj-pxafeit iƣənastxanə drəvst. auəxa şaanzagie dđəkuzaarən, dəş-neiuaz azə kuakıtək daavqianə daaiƣamhar.

—ayəza! aştəbaxı səzlaneiuazi?—ihan ibtə neikuirgan dne-idgəlt. ipəlaz morozka şiakuez idərt.—xulbzia...—iheit daara iaaijəməoxanə.

morozka daatgəlan dşanxanə, iihə iƣamlo daaqrəm-ƣrəmt iuzeilmərgo...

—arəouaraxı aybaŋi aguar,—iheit aŋtaxı, uaha iihərzəgie egrielƣamleit. iəlakua rkşanə dənəxuapşən divsnə, dxıampşzakua iƣəneixəeit...

„morozka ioumi... aai... ari ara dəqazaap“...—aaiguaxuit meyik, paseips dzaŋnə, aŋartakua ikurşanə ixə ibo dqaləeit: morozka ieips iəqou, izəmdərua aualica laŋcakua, aƣan jərlaga iaziura izəmdərua.

aştəb danazaiguaxa iguə itakuaz zegiə impəçabeit, dəzza-
azi, iışazi, iışazi akə izəmdərua dqałəit.

aguarp taj dəu agutənə eikuəz amca iakušanə iian yajayəkqa
apartizanja. levinson dpan amca aaguara, akoreija reips ifap-
kua iəçapsan, — amcabzi alyei daxirədubaloz, meyiğ iahagiə
digualanarlon axuykua riaku ialou açan. meyiğ dnein rəstaxi
daagəlt, — daahənə azgiə dixuampşı. apartizanja azazala ahara
iafən alaf baapskua; ialajajon apap lassə-lassə dəzjoz arpəs
iasbaxu, apap iphəs iğəbzara ubas agiərtgiə. art, abart alafkua
iərho ui aqara iyyarxunə akuəm, uaha iərbara rəzdəruam, iyyo-
giə başa iualəup ha iyyoit ha iguə iasbuan meyiğ. axa levin-
son daara ixə azəftnə dzəryua ibjə xagalənə dəyjon—guəkala
dəyjoia. uargiə akə haħha danərk levinsongiə ireiheit iyyar-
xukuaz tourəx ajakuak, axa iihoz atourəxkua iweimkua ieilaxuanə
iqalon; axa levinson, uaxiəpşua, ui xiaas imkəkua iəryarxunə
təny ahara dəfən, aja baapskua iəfəçuaz, iara iguə iasuaməzt—
dəfəzə ihoia.

ui daxizəzəryuəz meyiğgiə jgiə imbeit, iargiə akə nareihar,
aiaşa hhozar iargiə bzia ibon as iəqou alafkua rzəzərya,
ipxafaənə iaxəfə iaaimgoia dirbon, axa zegiə dgarfo iəxuap-
şua ialagar ha dieit.

ui uəs iəfəizrədəmkələsakua dceit, ixə iguə ajcanə, zegiə
drəzguaanə dəqan, eiharak dəzzguaaz levinson iakuən, „nas
ibzioup, uiazgiə ui saxələpşuam, ialaxəzar ipsaait; iiaa aabap,
ui sa səijiom“...—dxuəcuan, ixapəc aƣƣa argo meyiğ.

ari abjarak iaşajqianə aƣə uaha aguxiaa imkəit; ƣəla ataa-
ləm axiəqarço igalon, znə-zənlagiə azə airjuan. iəçagi eilqiaz,
zuəs eiğahauaz komandirk diəkułar, iqalarən iərlasnə dfakuir-
gəlar, axa kubrak avzvod aƣə iəqarço azə aguxiaa zkəz iaku-
məzt, zegiə iara uəs işco icalaait ha dəqan. ziuğixa pxtit,
fara-jra amaməzt, znə-zənlə irəçafanə azə inamçeiřuaz ada;
„egizəmuə, iaafə, ipagiou“ ha iyəzja zegiə jəməəs dgarçeit
meyiğ.

avzvod şeibakəu zegiə rƣənt, yəda zağək rakuən jgiam-
bziam meyiğ dəzdħəloz—pikəei qizi. uərt dəzrədħəloz, uərt
iara ivquəlanə ipxiazonə akuməzt, darbanzaalagi dəfəzə dzəi-
nəmaalt. qiz iara ixala meyiğ iƣiədikəlt ixə igueirpxarazə. meyiğ
alaki iimrəckiaz eiməknə azəi-iarei rgua eizənxanə, axəbra
açaqa atuan daçapşua iəmacara dəşiaz angueita,—qiz aşərha
dneiədgəlan uəs iheit.

— uguaama?.. ialouxai, uiquaç! çara zmam igasou azioup, abniqia zxaφə daazgo dəubaxiou.

— map, sguaasam,—iheit daakupseuqhan meqik.

— nas uguə φəonuama? ui xazəup, ui uhar sahait...—qiz adrog eixərxəz axə dnəkuṭan, iqazfala irəckiaz imagukua rxuṭkua dyarəxəeit.—işpaauri sargiə sguə φəonueit—açara zmou əuaa mayəup ara. levinson zaṭək, ubrigiə...—qiz inapə neiqian dxuəcua ifapkua dlarəxuapşeit.

— ui zakuəzei?...—iḥan diazçaait izakuəu ckia eiləikaar itaxnə.

— ui uiaqara çara zmou uayəm. amala uayə gəzmaləup, hara hala axiz igoit. ixoumçoi?—iḥan iraşanə daayueit qiz. —ai ita! uara uguə iaanagaşt ari daara iuayeibagou, xşəy-mcxuə zinou dpolkovodecup ḥa,—aja „polkovodec“ mcxuə dyaçasia iheit,—uaquəç qouəlt!.. uərt zegiə hara haup izxuəc. ixaça işiaşou... iahḥap uajə abri hara hakuçra aṭə: aquak ḥa haçia hliəjlənə ipxiacara acənxuras, strətegia dəu hasabla abna agua-xiə haixanə hceit! iqalap, ua hafja ataxara iaφəzar, hara ara astrətegia hasabkua...—qiz dəşjajoz dazəmxuəckua adrog akə-laṭ aləixzaap, nas uəstaxiṭə ieitalaləeiçeit.

meqik izxaçoməzt, levinson abri qiz dəşixjajo eipsṭqia dəqoup ḥa, axa uiazgiə dizəşəryər ṭgia iboməzt, izban akuzar ari ieips açara zmou dəiφnəmjaieiṭei akərçuan, axa ui eips ajajara açabərg aiua alazargiə itaxən.

— iiaşaxaru ari?—iheit dyagəlaṭa.—sara ui daara duayeibgoup ḥa səqan.

— duayeibgoup ḥa?!—iqeifeit qiz. uajraansa ibṭə ərxanə ajajara iəmaz kaiṭən, uajə iajakua tlapqaxo, ixə dəu-bei ibo ajajara dalagəeit.—zaqa uyafazei sabic!.. upşəif, zeips uaakuou idikəlo!.. iahḥap, dəzusda baklanov? ykuəna paqiajk! ixə dəu-bei ibo, komandir pomoşnikras iəlouzei ari? ui iaçkəs ieionəu uay dəqamzi? çoup, sa symazayup, squaquasa səqoup—bəṭxək səkuṭaxeit, znəkgiə abzarbzan-xə sxə tnaqiaxeit—sara uiaqara aguamçra zmou atəp saftam, axa ueizgiə ui sieijamxar qalarən xərφxuarada ..

— ui izəmdərzar qalap, uara aibafra aṭə çanə uşəqaz?

— işpouḥoi! ui zegiə irdəruet, abar urazçaa. çoup, isəça-fəcua fardayəup guaoişaku səṭgia uazḥaşagiə qalaşt, axa ui dərəup!..

meqikgiə xuṭ-xuṭə dnalanagalan, iara iguə iaanagakuazgiə akriḥakueit. aṭnə xulaanza ieicən dara. meqik qiz diguapxoməzt.

axa ueizgiə ixə iziukəuaməzt. ui mou pətraamtak dānimbalaḡi diəstalon. qiz meyiḡ iirceit aqaraulrei, aḡəsqaqartəḡə auəsuri axrəḡḡala.—uərt auəskua ḡəcharaxa ianərboz eipš iəqam, ḡuəp-ḡaga uəskuanə iqalo ialaḡəeit.

abri naxəs aotriad apstazaara aillaḡra meyiḡ iaysnə ico ialaḡəeit. aotriad amexanizm arxua dəukua iamaz iboməzt, iərukuozgiə ḡsəxua zmam ḡrakuzgiə izḡuatoməzt. abas aotriad iḡana-quəiga apstazaara ḡəc azə iəmaz aḡuəonrakua zegiə nəḡayrə iceit; amala iḡeit aḡaḡaḡarei, auaa rḡəmlarei; amra dəbəlt, maḡalagiə deiḡaxan, uaxəniəxuapḡua aḡiərt zegiə dreipḡxəeit.

II. alagarta

morozka meyiḡ danipəla meyiḡ izə ḡuaarakəi ḡuaonkəi iəmanə iaximbaz ḡeifon, amala morozka iguə iaanagon auay pərxaga dəryaḡi səmya dʒangəlazɪ, sizəḡḡuaargiə amua szə-qalazei ha. iḡakuxalagi ui ipəlara azbaxu azə ieiḡar akə eip-ḡəmkua itaxnə dʒaləeit.

— abərjə abna aulica sanəlanə səḡneiuz azkuakita daava-ḡiaḡən axəḡha daasḡahait, dundəruei, ani ḡaldəiba iḡə, ixunə iaargaz?—iḡan dubov iaḡara dəḡən morozka.

— nas?..

— akḡia...—aḡtabaxɪ səzləneiuzəi?... — iḡeit. — aban-sḡeit—aybaḡi aḡuara arəonaraxɪ...

— nas iauazei,—iḡan diazḡaauan dubov, ari uay iḡeifo akə-kunə impxiəzo, dəryaḡi eiteipəlargiə qaloit ha.

— nas haipəlt aup—uaha zakuəxəil...—iḡeit morozka, daaz-guaala.

morozka iaraznak iəlaxɪ aaikuicən ui azbaxu ala auaa rəja-jaragiə daaxixuəit. axumarraxɪ scoit ha iḡḡirxəioz daaquəḡən, dnein aḡa iḡalaiḡt, axa egia iuəndagiə dəzməḡt. iaysxiaz atəḡia baapskua ixapan dərəkəit; abri meyiḡ iara morozka dəmyaxəi-qiarḡə caḡha rəmya iaḡa dangəlazɪa ibo dʒaləeit.

adəryaḡnə xulaanza, ḡara iaḡja izəkumḡua dbərua dḡəkuən, meyiḡ deitazbanda ha ataxxara iouaz mḡəla ixuəḡua.

— haḡḡouzei mlan uəsda, aḡuḡəonḡiə haḡəeitei... iguə itouzei, iixuəcuazei abri levinson?...—dubov diədaḡḡəlon morozka:

— morozka iguə zlasəḡəxarəzei ha axuəcra dəḡəup. dəku-ḡəiua, abri azbara dḡadḡalaz iikuakua zegiə irxəeit.

morozka ixuəḡərtakua rəjanə iḡəiḡeilaxaz dubov izḡuatoməzt. morozka iguə aazəḡəxara azə daniəkumla, ma ixazərḡḡsa uəs

cah-cahk animou idəruan agurya jgia ixapaz ajra dşalanar-goz. uaj-ada morozka iguapxarakua drakupo dqamlacəzt, axa iabaqou iəmy kuadan. iguapxarakua iaiaainə dərtərtuan, ipsə eikuzərxarəz abra əkə izəqamlar.

levinson kəta xara pxiačk aƣə iƣanəpxiaik, agiərt aotriad-kuei iarei eiƣcaafa rəmamkua iqaləeiť. znəzənla iaayuz. axa-barkua idərbon auəskua şbaapsxaz, aragiə guaqrəla işəqaz. aşəşkamskua rzə ipsjahane işəqaz imagu, rəchafara muəkua aşəşkams trakua acqion, zxə tqiaz aşəşkams rxə axiərgara rzəmdərua, ma amagu rƣačarpson, ma rƣərzədemkəlakua guəp-guəpla eipxiəťta rxə axənaxo icon, dara rxatə jəjtəra ialazərcə. itənqəm ulaxinť apşa iaanagon ala-lya iyə.

İarda şəkusa uay ifapə znəmgəlacəz aťaigat myaxuasta mazakua rəla adə-oiəba myei iarei rƣeimardeiť. adərra iout dəuk mərçəkua ui aixamyala abqari aicəti myapazgoz aəşelon¹⁾ əiasərc işəqaz. aixamya aƣə amaç zuaz ddərguəoiť ianəiasťqio aamta iarharane. znəmzar-znə aotriad axiəqou, uəsgie-uəsgie əoiəja işaadərpşuaz idəruan levinson, nasgie aotriad aťaigatə patronada, matəpaxada azən rzərxəgoməzt; abartkua rənt levinson izbit ara rapxiazə əoiəja rƣə ajərçra. gonqarenko iərccaknə alaouəmkuə rəqəçara dalagəeiť. uaxək znə anaqua anxəz iakurlane, rəƣzanə əoiəja rəmca aguta inalsnə aixamya inan-gəlt dubov iotriad.

... apouťta myapazgoz adəoiəba iacraħaz tovarla iƣəz avagonkua lacrijeit laouəmmla gonqarenko, auaapsəra ztaə avagonkua pərxaga rəmamkua, alaouəm anpja adinamiť lya rxayqəla znə iyxalan, nas ilaħən anaara ilaƣapseiť areliskua. alaouəm iamaz abardan clamħa ixalanə işləeiuz iiagaz aťelegraf ilaƣapan ua iaanxəeiť,—aťtaxigie ui iavsuaz egiayə arxuct, abri abra ixəzřda, izxəifrəzei ħa.

əoiəja rkavaleria iaapknə işaqio iaxiənzərəťtaəz, dubov iƣkua uaha rələmşo eidaraxa sviagin²⁾ abna iƣəlaknə dʔan; işaaxulaz eipş şyekı³⁾ apsta dtalanə iƣəizeit. xəmsqə rəťtaxı, dubov iuaapsəra azgie tamərxakua deidaraxa şibişi daait.

— ahə-ə, baklanov, uƣərououua řta!..—iħeiť levinson, dəxu-marua iħou, dəmxumarua iħou uaxiəxuapşuala dəuzəmdərua.

1) eşelon—aibafəga dəoiəba.

2) sviagin—dgial xızup.

3) şyekı—psta xızup.

qara ui aƿnəqqa iʃanə irəiteit irəmaz aʃinelikua, aƿatronkua, ahakua, asuxarkua, aƿvakkua irzəftəxʃaz aanəʔnə.

ulaxinʔ arxa ʃəneibakəu, ussuri aƿənza iaponia impəçeik-xian, iroxəzəi axalaloz aƿə ar ƿəc aƿeizgara iaƿən, iaponia ipʃəxuʒa iaxabalagi iʃaqio idəkuən, egiaraanə levinson ipʃə-xuʒei darei eiƿahait, avgust anʒamtazə aiaponia iər ayada eixəeit. icon uərt imccakəkua, axuʔorkua rƿə akər rƿaaikurxo, rʃapə ərpʃaaua, aflangkua rƿə ayaplaja rəjpanə irgəlo. imcca-kəkua rapxiəqa icon, axa izlamccakəuaz alagiə rxə amʔ iaku-guəəuəuən, quəʃrəlagiə inəquoit ha irpxiazon, artkua irəvəgə-lanə irbon ilaʔəz amʔ.

levinson ipʃəxuʒa ilanə rəlakua tca iaauən, ua iərho eiku-ʒəzoməzt.

— iʃpaqaləei abas?—ihan tənʔ deiteizçaauən levinson,—iacə uərt salomen iəqan houp iuha, iaxia ʃəʔəmtan uərt manakin iəqan uheit,—iəqalazei uərt ʃtaxila icoma?..

— is-səzdəruam,—iheit dakə-aʃtua apʃəxuyə.—salomen iəqaz izdəruada apxia igəlaz rakuzar...

— ialudəraauazei monakin, iəqou-apxia iəqou rakumkua, rəmə ʔəuəuəuəra ʃakuu?

— amuzikja uəs rhon...

— amuzikja razçaara akuzaap iaha iuzəmariaxəz!.. aprikəz ʃpauməz?

naq rəgutaxiə srəlalarəʔ səzlaqamlaz ha, iara abraʔqia ixə itxuəcaanə ahara daƿən. iiaʃanə ari iəxiəz uioup: amyaxi ahsakua dzərʃarəz aniarha, aəiaja ja-versk rƿənza danrəznei, dnə-myaxəçnə xulaanza atatən daxo akuəkumədər dəlaʔan, xular səʃtaxiqa sgiəʔər ha. „uaxi acara bziazar, uara umcoi“—aai-guaxuəit iguanəla apʃəxuyə levinson izə, muzik pʃəfala iəlakua ərquəs-quəsua diəxuapʃua.

— uara uxata ucaroup,—iheit levinson baklanov izə,—mamzar ara amčkua reipʃ hdərqiçər qalap. iʃparzəuuri abart auaa? azə daaʃtxnə uƿəjlanə aʃarazə uca.

— izgarəda?—dçaait baklanov. iara iƿərtənʔnə dxuəcua iƿə-qaiçeit, uəsqaan aibafra aʃara aguərouəra ixə itoup: levinson ieipʃ, iynəuçqa iguaxuəuaz—dəzlaqaz araxi ađaxiə uayə iirbar itaxəməzt.

— iutaxəu azə dga... abri kubrak iƿə iəqou aƿəc iakuzar-giə,—meyik iakuəu səzdəruam. dzaku uayəugie eiləukaap. iəz-baxu iʃakum irhoit, amala irhozargiə zdəruada...

meşik pşəxura acara iəkuñaz daara ikunaganə. iaamtanə iəku-
leit. aotriad aƣə dəqaiŋtei rajak mčuanə. izeikult imayəmkuə
iəqaičaranə iualəz iimukuaz auəskua, akuərguəorakua iəqaičəz
iəneimŋsəz, iəqaičaranə iitaxəz iəqaimčəz, uərt zegiə xata-xatala,
iəqaičaxiougriə nalačanə, ita izəpsou, izəzkəu egriəqamkuə iqala-
xian. uajə uərt zegiə izeicəlan, iasaaira iəkuəorəorəo, imanta-
raxa, ixiaaxa izəqan, axalərgafa dzakumlo. iaxia aonaraña
xaçaças znəkŋi iəntəçra ubart zegiə dəyrəlnapaauazia iguə iabo-
dqaləeit.

baklanovi meşikəi iƣəjlanə, ašara akər şagəz idəkult. axu-
kua rƣə abna axəkuŋ aarla ałapl naçalt. afxa ałapanə, akətaƣə,
arbaonkuə uajə yənŋnə aƣərtit. xitan, lafcən, xuŋəkŋriə ita-
ran. iaxiaŋi rtəçra, abjaapnəƣ rtəçrakua izləreipşəməz ala,
rapxia iəltəz ałarakua hriaaip ha aƣərxaçara ryəqagriə imatoz
aguəorəa agiərt zegiə uadayəmkuə idnarbon. rja-rjə maŋk aŋsə-
sara aŋəçan, rəmaxa-faxa rəƣdərxxon, ahauagriə iazaəjəxiā-
lan iƣəcan.

— uƣan zənzak ipxtseit,—iheit baklanov,—aguxiaa ukezaa-
rəm. uəs xuartam... kubrak bzaməqu iuimərçazaap amaç şən-
ŋəz. darbanzaalagı naməs zmou aŋə, aƣə aƣə zdərua abas
aƣənza aƣə guguteiəŋŋ ha iguə iaanagoməzt baklanov.—iui-
mərbeit akuəu?

— işpashari...—daaƣaxəeit meşik. —ui rajak dəsxəlapşuan.
uzəzçaara duzdəruiam.

amc iihoz daŋpxalo, ikuadər danəŋiəlo, baklanov diəxua-
pşuan.

— uara zegiə urəzçaala. hara hƣə aƣə aƣə zdərua raja-
yəup. arpar eilqiakua əqouŋ...

ŋiz ueizgiə ixačanə dəqan, baklanov uayra zlou iakuəm ha,
meşikŋriə ŋiz iihoz axi ixə şəqaz. uajə uəs akumkuə bakla-
nov iguə daxuo dalagəeit. ui deixaorəorəuaca, dkumpəlza, aƣə-
abəia daliaazla dalasanə dakuŋan. iəlakua larguapfən, eilqian,
inazxuapşəz aankəlanə iaraznak aŋgei abziei eildərgon, nas
iəqəçaŋəu aafakudərgəlon.

— ua uara, ukuadər aftaxıqə izcozei shoite! aftaxıŋ mgurxa
zənzak iurəorəuajazaap, uəsqan apxiaŋ rkuadazanə igiəlo-
iamouŋ. uaagəl iharəorəuap...

meşik iəqaləz makiana ckia ixşəy azəmcacŋ, uəsqan bakla-
nov dƣəjçnə meşik imgurxakua dərƣəup.

— uəaua... uƣuapçarŋgiə açaŋƣəłazaap... uƣəjç, uƣəjç,—aƣə-
aquaqu iazeijouŋ. akuadər aakuxzanə ƣeila iakuħçarouŋ.

akər ianənaskia, meyik ixaıçaseit baklanov iara iaçkıəs xaraza dseionez, eihagıə dəsquəsəz, daara akər zdəruaz, ixaça onuouaz azə şiakuəz, ihaəə xaiçalaranə, iihogıə akə axəmhaakua iularanə şəkunagaz. baklanov jgiarak açamçakua meyik dəzləeiznəquaz ala, çoup, iaraznak igueiteit ui eiha iara dəsquəsəz, axa iaqarou az ieips akuən dəşiajajoz, tənı iəfkılapşra ala iəuayəfa ckia eiləikaaracə.

— araxı aibafraxı udəkuəzçada?

— sara sxala saait, aputiovka „amaksimalistja“ isəriteit... ştaşinskii işşəqaiçaz anaaigualala, ddəkuzçaz aorganizacia asbaxu ahara rajak itaxəmxəeit.

— amaksimalistja uhou?.. uərt amala urəftoup, başa jaja-joup...

— sara szə zegı dararoup... agimnazia isəctakuaz syəzja-kuak ua irəloup, ubri aup...

— agimnazia ualgou?—iħan dçaaıt baklanov meyik iaja anagzaxa iəmtakua.

— iarban? aai salgəeit...

— ui bzioup. sargıə stan azanaat şkol, aixajra aəə. salgarəə szəqamləeit. səxıfanə staləeit ua,—iħeit baklanov axər-kiəiara ahasab iguə itanə.—uaanza, seiçba dyedasaanza aıba-kua axıəqarçoz auəs zuan. abar uajə ari amca həlaxəeit...

dəşxuəcuaaz, pətrak altaxı uəs iħeit:

— a-ai... agimnazia... sargıə sanəxuyəz stalar jgia isəm-bazı, axa iamuit...

meyik iajakua baklanov eg-iapsakuaməz akərkua igualanar-ıeit. meyik, baklanov agimnazia daxıtaməz iaha işeionəu ixasər-çoit ħa işadşəla daşən. meyik, izguamtazonə, dəzşəz bakla-nov açara şıəmamgıə dəşuaybziou, dəsquəsəu ixasərçoit ħa akuən. baklanov içaradara bziara dəuk alanə iboməzt. meyik dalalanə aja dəukua eiləeiçoz, baklanov izeiləmkaazeit. rguə eizaaiguazşrəz jajara rzəqamçeit. ryəqagıə inarououuanə, şəmt-şakua, akər aamta, ixəp-xəpua acara iaşən.

amyaxı apşəxuja mayəmkua irpələeit, axa uərt apaseips, mcən iərħoz. ui axıərħo baklanov ixə arçəsra daşən. solomen zəxıızəz akəta unazaanza x-versk bıanə iəqaz axuıor aşə rəş-kua aanəjnə, şapəla idəkuləeit. amş şəbıəştaxırxı iaaxııan, iaapsaxıaz amxkua eiləonraa iəqan phəs kəsəla, ataharakua rqnə itənıza, ipşkaza iftan anaqu jpa. baklanov ipəlaz adrog iakuşaz diazçaaıt iaponcja salomen iəqazma ħa.

— İəŋəmtan xu-yəkqa əqan rheit, iaxia makiana uay dham-
bact. aya apxiakxa hartanda, rkukuəlx nŋeit.

meşik iguə iccaknə aistra ialagəeit, axa dīoməzt.

— ə-ə-ə, art iiaşanə monakin iəqoup,—iheit baklanov.—
iaaz zəihə apşəxuŋa roup. unei axaxa...

akəta inalalt, lakuakgiə aafara bŋə rxnə iaareiş. aagəlarŋa
aguarafə,—drogk ɾa pətk amçapsanə ɸək zçakəz axigəlaz —
inein „baklanov iəŋfala“ axş rŋeit: aqam afə axş aya açarkua-
kuanə. aŋtaxigie akraamta ixaştuaməzt meşik ui aɸnəɾi rnə-
quara, eskienagie dənəxuapşuaŋa ibon, baklanov aiçarkuakua
əfanə, ixə-iɸə qiaqiaza, xəxıɾi ikiəl axş əkuəzzə danəndəlç.
aulica iaxiaangəlaz xara imcackua akuaki daavqeit lkalt çar-
kuakua iknə pŋəs İpa dəuk, danaarɸaha dşanxanə dŋəŋza
daanxəeit. ləlakua, lkasə ilxarŋfəz iaçalt, apsəz azə zçabaz eipş
dhai-haiua. arŋaaha bŋəçarŋa dəynəŋaait:

— uənan, uənan, nanraa, İabacoi?.. çya zmam aiaponecŋa ab-
na aşkol ampən!.. araxı iaaueit, İəy, nanraa, İəy, araxı iaaueit!..

meşik apŋəs iəlŋaz dşazxuəcuaz, iaraznak, lara dəzlaaiuz
amyala akuakıta iaavleit, rŋapə eikurŋanə inəquo, rŋakıkua
rquaqu iəkuça pŋ-yək aiaponia soldatŋa. baklanov arŋaa ŋa dəy-
nəŋaan ikolıt¹⁾ aatpaanə yəŋa rguəŋŋia iarbanə eikukə-eikuknə
aɸəneirxəeit. ayəŋagie axəp-səp ŋa ɸəcxə ilkahait, meşik
danənaps iəlapş iaaçaleit,—ayəŋagie rəŋtaxı afa iykəlŋraaz. axpəɾi
baklanov ipətrən iaahnə ganla iaɸaŋan akolıt eixulaxan uaha
iməxueit. iaanxaz yəŋa rəuazə dəynə ddəkult, agiəi sxəsueit
ŋa ilaki dnamçasuanə, meşik İlara açkəs eiaaiz amı ɸəç iguə
arououan eikuərccaknə at-ŋa ŋa aɸəneirxəeit, aŋtaxıɾi ixkua
aiaponec dəhnə asaba daxıələŋəz iaaxon.

— hayr,—apodvodaxı!..—İhan dəynəŋaait baklanov.

minutkuak rəŋtaxı, aguarafə adrog iaçaknə iguateiua igə-
laz afə aapəɾŋlanə, adrog iakuɾanə, asaba İtərbbə ikualaaua
acara iaɸən. baklanov adrog dakugəlanə işəilşoz eipş aouura
açəxuala afə asra daɸən, azər dhaŋtoma ŋa uajə-uajə dxiap-
şua. akəta agutaxıənɾ iaayuan, aŋara iəqaz zladdərdəruaz abək
bəŋkua raŋanə.

— ara iəqoup uərt... ze-e-giə!..—İhon baklanov, iguə eibak-
nə ixapəc aɸɸa əçgo.—ze-e-giə... rəmy eihabəra!.. iuahou,
iadərŋo?..

¹⁾ kolıt—ŋapanŋoup.

meşik eg-iahazoməzt. adrog çaqa wəcxa daxianəjlaz ipse
anxara deiguərono, dazxuəcuan aiaponec iifəz asaba dəla-
bəlgiə apse axəxra daxiawəz. ixə yəftəxnə baklanov danə-
yeiwarə—iwe əreicaqianə, iwarəşəlara jgiane djerlaganə dibeit.
pətrak aftaxi, baklanov daatənyxan, iguə aaipsaxən dagia-
ayueit.

— daara hmanlalaxəeit, udəruou! map xar hamam. dara
akəta inaləit, hargiə—iaraznak. uara uərxəwəxəeit! map uəsqak
uəlsəp ha səqaməzt. uara uakumzar, ui auay daahalgon!..

meşik, baklanov diəxuampəşua, ixə iəkuaɣnə, dyaɣza, ipşwə
ixəbba, işgəlou abaara ialagaz aya axə eipş—delbahtaane
wəcxa adrog dakuian.

ybaqa vers ianca, uay dəşrəstaməzgiə aniba, açla zaɣ ina-
anə amya iaxagəlaz awə awə aanikəit baklanov.

— uara ara uəqaz, sara açla səkulane səpşlap...

— izban?...—iheit meşik dakə-aftua.—həp hlasnə. irahha-
roup... ita eilkaəup, uərt rəmy aououara ara işəqou...—meşik
iihoz iiaşazəu, iiaşəmzəu iargiə ckia izdəruaməzt. aoiaya raai-
guara aanwəşra iartas ikəua dqałəeit.

— map, haapşər eionəup. ant ax-yək agazaya rəfra azə akuəm
hzaa. eilahkaəroup wəila.

saat-bzak aftaxi, yajayəkqa awja affəha solomen ialçən
rwarəxəeit. „işpaauri hguartar?—aaiguaxuəit baklanov, mayk-
giə daafanə.—drogla hazrəjcom“. işbit iweqazanə iaxiənzəlşo
iwnikəlarce, meşik axuə iavimbaauaz awja amyabzara iaai-
xianə, baklanov daxiəkuwəz igueiteit ar-afəqaja: uərt irajaynə,
ijpanə kolonnala, rabqar eilaarcərua asaba ialəubaaua akəta
iaalçuan, baklanovi meşikəi rwe uaha aləmşo irguaqnə axu-
tor awə iaait, nas dara rəwkuə iyarəkuwəan, işrəlşoz eipş iəyua
şibişqa rxə rxanə amya iəkult. zguə-zwanəz levinson art gia-
taanzagiə (uərt auəxa çəxla iaait) aqaraulra iroiuouieit—kub-
rak ivzvod wəjxnə iəkuirgəit. avzvod xəqara işanə xutak awkuə
irədgəlan, agiərt wəpşon akəta açkər awə ua iəqaz amangol
baaj xuwe ampən. ua iannei, meşik iwan baklanov ineiətanə
iara ua avzvod awə daagəit.

meşik aapsara iəgməzt, axa aja dakəwaməzt. azəias aqnəw
anaqu xəwan, ixitan. pika daxiəjaz dōəzuan, aqaraulja axinə-
quoz afac awə rlapə aftəbɣ gon. meşik iguə xarşala dian
aiaɣakua dərzəpşaaua; uərt ajyan atajərə ekua anays anaqu
parda aarlahə iaalpşuan; meşik iara ubri atajərəeipş, iara
ipstazaaragiə iaha ixuafnə, ekuaranə, iaɣakgiə aləumbaaua,

itajne ibon. meşik dazxuəcuan frolovge ipstazaara abas itajne işəqou eskənagie. ibozaap ha; sara səpstazaaragie abni frolov ipstazaara ieipşxar qalap ha anaaiguaxu, ijeiğe aaixsəzaait. abri eipş axuəcra kaamet iquəicar itaxən, axa ialouxəi egia-iuərgie frolov ixə dtəçuaməzt. meşik frolov abas diboia ibon: akəruat dəkuianə, inap-myədakua xienhalanə, ixə ipe kan-zanə, açlakua apşa iaarəlañoz tənq rəstəbq go ixagəlanə. „dabaqou dəpsxeitei!..“—aaiguaxuəit ipse ixqia meşik. axa frolov inajakua aairçəsən, iara iaxı daahən, aarla ipe aailgon, daapəleruqaia iheit: „aykuənja... iakuəm iueit“...—iaraznak iartape dyəstpa-yəstpaia, akgie yeilcqiəazia; nas meşik, ari frolov iakuzamkua—aiaponec iakuəula ibeit. „ari zaku xarzamanəu-zei“...—aaiguaxuəit meşik, ijeiğe yeixpa-yeixpan. ubasqan varia affəha daaixagəlan, ixə lələrquən uəs iheit: „uara umian“. lara dəxiñafaza, dtatasa dəqan. meşik iaraznak iguə aatənyxəeit. „haneiquəçuaz ckia apsia axibasəmhaz bazəmguaan,—iheit iara iərxaanə.—„sara bzia bəzboit“. lara ləəneiədlərəuorualt. ubri aamtazə meşik art iixuəcua zegie rəçora aapjan, inəçayrə iceit,—adgiəl ape daxiaz aşərha dyəkuřan, iəlakua ərqus-qu-sua, dnapərffua ilaki daftalt, işazaxian. iəkuşa auaa ieilageřua ieilan, rşinelikua rhua. kubrak akuəkumədra davçaiəne alarp-şəgala dəpşuan; zegie hazo izneinə iazçaauan.

— iabaqou?.. iabaqou?.. ha.

meşik ilaki aaipəxiañan, iaastxnə axuə dyəkugəlt, nas idərt zəzbaxu rñoz aoraja şrakuez, axa daxipşuaz uay diboməzt, iargie dçaaua dalagəeit:

— iabaqou?..

— leidguəgulənə ləzgəlouzi ara!—iñan dənrekuqaait kubrak, iorūorūangie azə dənigutast.—cepla ləstaia!

ayəlgugura irxuounə iaxiənzavaiaz, meşik iəxuda txuaa apşra dəfən, aoraja zbozar ha.

— nas iabaqou?..—iñan akərkua diazçaait iəmpən itaz iguəla. ui pəçxa dian, dəizəzəryzoməzt, çaqarəi ikiəť xiorffə, iləmhə uajə-uajə iknə dlaxo. nas afərha dguaan daahən daaj-hait. meşik ui atak ieihaanza ařacañha iaagəeit akomanda:—vzvo-od...

ilaki axə nəkuikt, apasa eipş uay dibazoməzt, akə ieipşəm-kua ixə dazguəauan, agiərt dərbo, iara uay diəmbo daxiəqalaz, axa akomanda „pli“ şaaiahaz eipş ilaki axə axixaz iytirqeit (uəsqan iyəzja rəbzeiharayəkgie iara ieipş uay dərbazoməzt, axa irhoməzt, uaftan irxəyqalar ha ilanə).

— pli...—ihan kubrak dəryagi aqomanda reiteit, meyikgiə deitaxəst.

— ahə-ə, icoit irhanə!..—rhan aorəu aaildərgəeit; zegiə guəronaja, auuə ha ijajo iaailalt, iərbo xamazamkua.

— budia, budia!..—ihan dqaauan kubrak.—ua ixəsua uarban? apatron zjərajoul..

meşik iyəzja daxirəzçaaz iarheit aiaponia ipşəxuja şərzaaiz, apşəxuja zəmbakua ixəsuaazgiə, uajə meşik ixəyqon, izeixsəz aiaponcjadgiə vəjqiəne ikahazla iφxuon. ubri aamtazə arxa şeibakəu aatəzjaane aguakiha iaatyroiť abzarbzən. pətyək ian aguapha vəcxa rəφkarəjť; meşikgiə zjə zcaz azə ieipş daaiçə-ououeit: daadərəitēi abərjada abzarbzən bje imahacəzt meşik. akəta anaysla qara ikahan ipjeit abzarbzən xə. ui inastarxxnə, vəixakrak rəmamkua inaləgt apulemiotkua, alaki bəjkuagiə irəjpane eikuərccaknə aφaadərxəeit, axa apartizanja xəstra qarəmçeit.

minutk, ma saatk (uəsqaŋ aamta guaztodaz) aftaxı—meşik ibeit apartizanja rajayxo-rəzhaua, ua iəqaŋ baklanovi mețeliceit,—uərt axuə ilalbaane ineiuan. baklanov alarpşəga ikən, mețelica iəzəamyak atrəsra iəvən, ipənçagiə ərtbaane ipsəp ləeiga-yeigon.

— uiouma?—ihan dçaait baklanov, iətaxı yeiçəxnə.—ușpa-qou?

meşik myəla daayqala, diazçaait:

— hφkua abaqou?..

— hφkua ataigaφə iəqou, hargiə dəuk mərçəkua ua hqa-łoit, amala abart abra pətk iaaiçarxaφəup... hara hφə uadayəm, —naciçeit baklanov meşik iguə aairoiuouaracə,—axa iuadayəu dubov ivzvod aup arxan inxəeit... hait afasaait!..—ihan dyəst-peit baklanov, iaaguara ikahaz abzarbzən xə anpja.—levinson-giə ua dəqou...—nas dnatrəsne iφəneixəeit aotriad rxuounə iaxiaaz dlavalane ilarpşəgagiə ynapəkla iknə.

ui aftaxı meşik danxəsua, aiaponcja ibon: uərt xaz-xazə eistagəlane iaaiuan, akuəkumədrakua iəynə irəbjesua; ubri aqara iaaignan, caraxargiə uərt ita uay dəzrəjcarəm iguaxuuan *meşik. meşik laraməzt iəmaz. abri zegiə açəxua anbaρjoiha dgua-qəuan. ubri aamtazə kubrak daakəlqian dəynəjaait:

— uaba xəsuei?..

meşik iara izə akuəz qəfa danaaxiaps, igueiteit kubrak dəz-φəz pika šiakuəz; meşik uajraanza pika dibazoməzt. iladaxila pika vəcxa ixə itaguanə daxikajəz, ilaki xərhəhanə dəmpşəkua

axəsra daşən, itəirqioz zaaxoz iapxia igəlaz açla akuən. kubrak daniəkuqia astaxigie iara uəs akuən dəşxəsuz, ilaki itaz apatronkua anənqagie iara uəs ilaki aikukşara daşən. kubrak yə-nr, xə-nr imagu ala digutast, axa pika ixgie yəstimxt.

... nas zegie əyt qara rxə rxanə, aznək azə xarabonara, nas rpeikurlanə eistagəla. meyikgie daxico, dəzco izəmdəruea zegie axicoz drəlan dəyua, axa reiha iguaqrane ianeilay-eilasuzgie iqarçoz zegie xəda iqarçoməzt, iara dşəqaz iqaməz pətyək—iar-gie, iara iəkuşa iqaz iəruea iuan axaztoz auaa iboməzt, axa rəmy igue iadəruea, akətaşə ianpei igueiteit,—uərt uajə pfala eicərxuounə eistagəlanə icon, nas dəzuəsda abri səpstazaara znəpə ianəu ha drəlapşua dalagəeit meyik. rapxia dgəlanə dneiuan levinson, axa ui imauzer dəu qio, iara dxuysanə uaxiəniəxuapşua axə rəzto eihabəu, abri şiakuu axaçara uadayən. meyik, abri ixə itageqia dşazxuəcuaz dəryagi agurkiha axəjpa larourəjt uxaxuə əkunacqiaaua, ui mou uləmha axuəpşka əkunacqiaauama uharəpa. ieistagəlanə ineiuaz aguərkiha pxiala ilatrəst, pətyəkgie iara uaqia ikahait. meyik, dəryagi dəmxəsər amua iqalar pika ixəslada uaha xəsla izəqamçarəpa ixə ibo dgaləeit.

ari aşnə iqəlalakuaz irəuanə, dəryagi eilgamkua meyik igualətoz morozka iakuən: morozka ikiakua asas eixərha, abra bonaua ahaua ialaxuxua, aşəi iarei axeimadou umbo ieilasənə axəkualaa eipş iləiaqeit. astaxi iahait, ari morozka aibafra aan avzvodka aja rəbqgarazə ialxəz aşja dəşriuaz.

ataigəşə aşkua aabəkia istargaz axuə iəkugou amyaxuasta aşə danaai aup, meyik ckia ixə idəruea danəqala—igugie atəp aşə ianaai. ara ləscan, tənqran, kedray¹⁾ amaxu tənqkua aşəslamı rəxissə rşəroiəonə aşrəxyanə igəlan.

III. a g u a q r a

iəyua rşənərxəeit amşkua, rəchafara qazəmçə, zəmyxara dəuu amafəna iəşəcitraanə iaaiua akəi-akəi eipşnə; uərt qazça lajeixif-qamçakua, uayə iimbac ala aqabaa banə auayə iələirşaz aup. axa ičəasuan ari mşla, aapsara zkuəm auayps markua...

aibafra astaxi, ajərti atərası zxapaz, ipxiakəz guayarak aşə levinson işəqaxnə daxiqaz aşkua guato dşaauiuz ziuqixa dnadgəlt.

¹⁾ kedray—çlajloup.

— ari iaxizei?

— izakuei?—iñan daaqund-qundt meqik.

— da, akuader aakuxnə aquaqua sərbeif...

meqik inapkua kay-kayo amguxakua aapir̄t̄it.

— uəsoup, aai... aquaqua ɟɟioup,—iheit levinson iguə aɟ-
canə uiazɟiə bziarak iʃalaqam idəruazia.—aɸə akuɸara maca-
roup iataxəu houma uʃəqou, axələpʃra—dad?..

levinson ibɟə iɾououar itaxəməzt̄, axa aɸənkələra iɟəuada-
yən,—iara daara ɟɟia daapsan, izakia trəsuan, qara ixəiɟaz ma-
xuək ərɟiua ikən, iguançra aqənɸ.

— vzvodni! uaaif ara... uara uələkua təxəzma?.. kubrak iəla-
kua mərquəsua meqik akuader iikəz zzəikəz uayə izəmdərua
iəqaz daxuapʃuan. uəs iheit iəlaxi eikuça affəha:

— ari abzaməqu həra auiəgəuf...—uəs ʃəqaloz zdəruan!—
iñan iikəz amajɟiə nkair̄t̄. iələkua meqik iəniəxuairpʃəz xia-
lan, imyən,—uca anayxoz iaxi, aidara ɸkua urəcnəquala abri
bziouɸaanza...

— iəʃho uahauou ayəza levinson... daapatqaləeit̄ ibɟə kay-
kayo meqik, iximəzəiʃoz aɸə axiznəqumgaz akuməzt̄—aku-
dər xianta izzəikəu izəmdərua iaxikəz aup.—sa isxaram... uaas-
zəzəry sara... uaagəl... uajʃta səgura ga... uajʃta ibzianə saxələp-
ʃueit̄...

axa levinson dxiampʃzakua aɟiəi aɸaxiə dceit̄.

...dəuk mərçəkua, ara rəfəɸ anənɟa raaigua iəqaz arxaxi
imiasər qamləeit̄. ara aotriad zegiə myəbɟək aqara iguaqəua,
adɟiəl ɟɟiakua irɸəsua ulaxinɸi aʃəiaskua* irəvan ieibafua.
aiaponçja irəmgackua itajnə iəqaz axutorkua esaaira imayxon;
rəfəɸ nɟeit̄, myəla iərmgoz xumaʃakɟiə rmoua iqaləeit̄, irxəs-
xiaz aguaqrakua axaʃtxa rmoua, esaaira iɸəcxon—rguaqra az-
hauan. esaairagiə auaa dəsxo, ikiakiaxo, ɸərəmtua, iguançua
iqaləeit̄.

levinson həra ataxəmkua ixaçanə iəman, art auaa iərua
rəlzərʃoz rəpseikurxara adagiə, iəçagi iououaz, zda-ixuartaməz,
alamala uayə izguamtonə irəçasuaz daɸa instinkt̄k ʃrəmaz;
art auaa reiharaykɟiə ui ckia eilkaanə, iguatənə irəmamzargiə
qalarən, ui akuən art irxəsuz, izkuʃoz dzəryhauaz, apsraɟɟiagiə
dzərguaouaz, ui akuən zegi zərkiəioz, zegi zəriaʃaʃa aɸə ikələz-
goz; art ui rəmanzar ulaxinɸ aɟaigəɸə hapsəɸ hə xaala iaa-
uaməzt̄. uəs egia iəqazargiə, ui farda zçazkəuaz ainstinkt̄ rgue
aɸə daara inaskiaganə iʃəqazɟiə idəruan levinson. idəruan ui,
ui ʃxyaz çya zmam amay-say, esəmʃa zda ixutəməz rəla,

zəpsə tou, auaa rxata egia imayzərgiə, dəseu rəpslazaara iatəx-
kuou aizuaharakua rəla,—izban akuzar, akrəfarei ajarei ztaxəm
uay dəqam, uərt rəə auayəpəysa mʷə iəmam. apstazaara iatəx-
kuou akəly-məly qabaakua ixiantara ououuanə enrəkuxxa, rəl-
sara mayxola ianərba, eiha irguabləz, zda ixuartaməz, zəgi
zzəryhauaz azə aiyahara eiha mʷə zmaz levinsoni, baklanovi,
dubovi rəxuda iəkurçazla iqaləeit. uərt irədərçeit aotriəd rəfarei
rəjei iərtəxkuou reiha abni iəz xuəclaranə, agiərtgiə ubri rguala-
dərɪalaranə.

levinson uajə eskiəngiə aotriəd uaa drəlan—aiəbafraxi iara
ixata igon, kuabkə drəctayon, uaxənla dəjoməzt, —aqaraulja
gueiton; ui azk iakuən məkiana ayqara z xamštəckua irəlaz. başa
akə asbaxu ho auaa daxirəjəjoz „ijəmboi sargiə iara saxiləc-
guaqəua,—uajə sargiə sərɪər qaloit, amla saknə səpsər qaloit,
axa apasa eipş seibəgoup, izkuəskəua qamlərgiə zuam, izban
akuzar, art zəgiə ui aqara iuadayu rakuəm“... ha guanəla ihon.

axa iaxicalagi, aparɪzənjei iarei uayə imbonə eidəzkəloz
esəmşə akakala ipsərɸxo ialəgt, uərt zaqə imayxoz aqara, iħəpə-
ura rjəuadayxo iqaləeit; ubri aqnəp iərgiə esəaira iɸirou-
ouo, iɸiraşo, dəmʷououuanə dərɪapo daləgeit.

akrəfaraan acəi azə alaoum təjnə apsəz anərɪlo, azə xila-
loup ha atalara azgiə itəxəməzt,—aiçəbjə, eiha imʷədou mʷəla
itarcalon, eiħarak ankia ihaxiɸaz lavruşka iakuən itərçoz,—ui
iəjlagi uayə izdəruaməzt, uay iayək, ɸahəɸask, akə iəipşəmkuə
azə dajlon, dkəq-kəqua, ixə-iəlxəi sərɸua akuən apay dəsləbaa-
loz; abni iquəqua abaara, anəl-pşra zmaz, akərɪoş axəçərxəz
adgiəl eipş, ikəlgugu-məlguguza iəqaz, daxənkədpşəloz, eskiən-
giə meɸik iguə drəchanəlon ui, znə levinson igueiteit ari.

—uaəngəl...—iħeit levinson lavruşka izə.

—uara uztəmləzei?—iħən dəizçəait, iəbzara aɪ iəvçaxəzla
deicaɸiaza ərpəzbək, təykuəmla diərasua lavruşka azə dtəzca-
loz.

ui, iəla-xuəckua xəşza, dguaan iəlakua rəkşəpanə levinson
dəyiəxuapşən uəs aatirçeit:

—uara utal, izeipşrou ubap...

—sa stalom,—iħeit tənɸ levinson,—sara iəzuşə rəjoup,
axa uara utalar qalap... iuəɪx, iuəɪx uikua... iubuou azə apsəz-
kua alada iaxiəgo.

—iəgaait atəxəzar...—ərpəzba daəħən iəstəxi iiarxanə iɸənei-
xəeit pşɪlala. ua iəqaz zəgiə, ui işiuəz əup ha rguə itəkənə iəxuap-
şuan icoz ərpəs, rguala levinson ixəɸuə.

— irzəuuri abart auaa... — ihan ixarp ahəntrakua rpərtə dalagəit gonjarenko, nas iaraznak daangəlt akomandır aorey anaaxəirga:

— ugejtə abraxi uajətdia!.. — ihan iƣacaza iaagəit levinson ibjtə, mɣxara dəu zmaz.

arpəzba daagəlt, iƣəzləciƣaz auəs iƣweimz gueitan daxi-xuit, axa iyəzja dərjpxalanə ixiəmsoifanə eiteiheit:

— stalom anəsha, stalom...

levinson ašərha imauzer knə dguaanə akakala ifaƣakua neixgo, iəlakua tarxulanə ixmərpazakua aməoi eipš iəlaço, deicrafanə iƣəneixəeit. arpəs dəmccakəkua itaxəmkua iikua pirtlo dalagəeit.

— ulasə! — iheit levinson iguə eibaknə.

arpəs daajəçəpşən danəniəxuaps, iaraznak dieit, dəccaknə iikua afxra danalaga ifapə tapeit, ifapə ştapaz levinson izguamtakua difər ha dian iərccaknə daapatqaləeit:

— uajətdia, uajətdia... iaƣapeit umboi... hai amca iagaait!.. uajətdia, uajətdia...

levinson daahənə daazlapşəz, iəxuapşuan. ilanə hatər iəkuço, ui amacara akuən: iivəz azərazra əqaməzt. ui aminut azə idərt irjəmətəu mɣnə dşərxarpaz. iara uəs akuxargiə aguxiaa skəpħa iguə itəməzt; izban akuzar ui dəjəmyafo idəruan ari iəmyra şiaşaz.

ui naxəs levinson iarbanzaalagı akə işaťoməzt, afatə apşaara pşlara mşk ataxxargiə daagəloməzt. ada psəxua anəimou araxu rxəicon, anxaja rəmxkua, ruətrakua rƣə iibaz tganə igon, morozkaťqiagiəkdərt, ari riabec iuətraƣə afənka zara išeipşəməz.

...udegiəntə axukua rxəçra amya xaran, farda iəkuxəeit, ara faƣəs irəmaz aťi amcaƣə iquianə iərfoz akuəkubaai rakuən; nas ilbaait ťigrovi pad arxa, iroxezəi axalaloz yaja vers iaťəxaranə. ua rapxia inadgəlt ialganə xazla igəlaz korei ynək. daarpəlt uayə narhara dəuk, ixə xťnə, ixuə ixissə, smit ťapanya ťakcak imaqa iavčan. levinson dəidərt ari: daubixiəntə aspirť nəqugay sťirkşa iakuən.

— a-a-a, levinson!.. — iheit, iələmgaranə axita iələlaz aqnəť ibjtə txaa. ixuə iƣababaz iaalpşuan iəlakua, dpəlrɣqo. — uajəgi upşə tou? ui bzioup... araxi uara iuzəlarəco iuəstoup.

— isəftada?

— aiaponcťei kolyakaai... uaha uztaxxap zəuguaxuuada?

— izdəruada srəmbar... iahfara akər haurəuf ara?

— urpšaargiə iəudəruazei,—iheiṭ stirkša.—uərt egigazam—
uxə axuə akuəup... aizarakua rʔə irəlarheiṭ: ipsə štou, ma
dəpsnə dahpəxiəzərlo akər iahtoṭṭ ha.

— ha-a!.. iakuərçazei?...

— xuəṭ maat sibirkala.

— iagiəmariouspei!—iħan daaṭṭeiṭ levinson.—faṭək haureu
səmhēi?

— iuoura uəqoup... iara akorei-uaygiə aṭumiza macara dad-
ṭaloup. ħak rəmoup, jabaqa put qalap, ialouxəi anja ieipš
iafapḱəueiṭ,—zənraḱ izbara akuac akuup.

levinson iṭəneixəeiṭ apīma dipšaaraçə. koreik akər daašlaxia-
nə, aṭelegraf-pa ialxəz xəlpə tarṭəlak ixanə, aquara-quara deiça-
sua daaiədğəṭ; levinson aṭajara dəšnəlagaz eipš, akorei dṭap-
ḱəua dalagəeiṭ, sha iakūəmsən ħa. levinson ĩi-yənyajei jayəkqa
amla iago iəçəzgiə ibon, akoreigiə guəbləs diəman; ada psəxua
šimaməz ixairçar itaxnə iəajara dəṭən, axa akorei ui ĩiħoz
imərhaui iəħara dəṭən inapḱua iguəçapsa, abasgiə ħo:

— iṭəmīan, iṭəmīan... srəchaup...

— ĩaixs, zegi dataroup,—iħan inapə neiḱian iəłaxi aaimeir-
çceiṭ, izeixsuaz iara iakuəzi.

akorei uaygiə iəłaxi aaimeirçcan aṭəuara dalagəeiṭ,—aguapha
iṭəłəiṭḱəłaiəṭən izakia ĩtarħazo levinson iṭapə daguzua dala-
gəeiṭ, levinson dagiəṭəimxt,—diēiṭ, uəs iuər iguə dabəlnə
iṭəizəmḱazakua ipriḱaz nəiḱəlar ħa.

meṭiḱ ibon artkua zegiə,—iguə ĩnərpsaauan. dəynə dnein
ṭəçxa aṭə iṭəłaiṭ, axa araagiə iguə iṭəṭoməzt, iapxia dgəloula
dəibon akiaṭ šḱuakua ziəz atahmada-sa xuṭə, ĩəlaəiərç iṭə-
ṭəṭa iṭiṭḱəłəṭnə levinson iṭapə iaguzuaz. „iarabi, ĩabri ada psə-
xua amazami mīan“, iħan axuəçra dəṭən meṭiḱ, nasgiə aka-
kala eiṭtagəla igualəṭo dalagəeiṭ, abas zda rəmam zmərḱkuoz
amuzikja rṭiəṭḱəłəṭnə iəħakuoz.—„map, map, ari ĩgiaroup, guəm-
bəlroup, ari guəmbəlrə dəuup“, ħa—dəryagi dxuəçuan, ixgiə iaha-
giə naq iasaaira aṭə iəłairṭṭuan.

meṭiḱ ĩanakuəzaalagi akorei uayə iara as dšizəmnəquoz
idəruan, axa aħaṭə zegiə iaxiərfoz iargiə ifon, izban akuzar
dəmləṭṭuan.

ašamtazə afḱakua raxi levinson iəmya pərçeiṭ, y-saatk
eibəṭṭuan, ua yajei-jayək auaa iṭtaxəeiṭ, nas qara aṭrənt pjan,
iroxəzəi arxa danəṭ. ḱəlyak ikavaleria iəṭarxxə iəṭtan; aidara-
ṭḱua zegi ḱaiəṭ, afəbṭonra aaiuanə, ĩiulagi dakūṭeiṭ dzəṭçəlaz
agospiṭalı axi dəzgoz amyaxuasta.

aroup aarlaha aƿə dʒakuɾou idərraɾə danəqala. ari aqara daxiguaqəz iguə aistra esaaira imayxo ialagəeit, — abar-abar iaagələzoma uharara. aja dakəit akə eipšəmkua, ixə lxiəffen akuadər daxianɾalaz dzazo dalagəeit, — zegiə bašanə akgiə iapsamkua iqaləeit. iynəuɕqar akə yeiguəɕasəzia adəxha daat-rəsən daaxiapšt... azgiə izguamteit ui dʒəjaz. zegiə axiaapšuaz. rapxia irbon izəlcəlaz, xuyək iaaxuaz iəzkua; mamzar azgiə iguə iaanagozma, agiərt reipš, ari daapseit, ari aja itaxəup ha... „eei anaqalbeit... „səmy isənanargzarəuf?“ — aaiguaxuit levinson,—ui ua iɕəauaz iara iakuəmkua, dəɾaz dɕəauaziour iʂəqala. levinson ixə aairiteit, ijəməɔxaraɾ iaailbzaait ifamx-kua rɾə.

— abar ita... iərlasnə uphəsgia dəubašt,—iheit dubov, morozka ixə nəikuknə, agospitali iazaaiguaxo ianalaga.

morozka akuɾəimti. ui dzəlgaxiou uəsɔp ha ipxiazon, uəs egia iəqazargiə, varia dəibar itaxəitəi akraaɕuan. iguə dəzlaɾoz ala, morozka itaxxara anapšəy eiləikaar iitaxəu eipš ipxiazon: „irzeibourəzəl“ ha.

axa danənləxuapš,—variei, stəʂinskii xarɕenkoi abarak am-pən igəlan, iyyo, mapkua aaiɕəxəua,—dneiləia dceit. deikuəmxakua, iyəzja dəʂrəlaz aɪfər axi dneit, ua iɾə aɾə akər iɾəniərxəeit, amguərxakua rkuado.

varia ləlapš zəftaz meyik iakuən, agiərt apsia lazhoz, ui aqara lxiə rəmtakua daapəiəryuanə atak ralhon. meyik varia dənəlxuapšən, mayk daaxərxuan, dɔapɪza daaqalan ixə ləeir-quit: iara dəzɾioz, dʒəlbəlagi eipš dəynə dneipənxxəlar, zegiə ieicguartap, „art ak rəmamkua iəqam“ rhar ha akuən. lara ui ldərəzia. meyik ibara darguəronazia lɾəqaləməɕazeit.

meyik iɾə nɾəhanə iaraznak abna iɾəiteit. dəʂneiuz pika dnixagəlt. ui iɾə ampan dianə ixə dazxuəcuan.

— uɾa...—iheit, aarla, daapsənə.

meyik dləɾeit iəmpan.

— uajə, habacari?..

meyik atak imheit.

sara uajə apsəzkra akuən iəstaxəz...—iheit pika, dxuəcua. —afxaguaraɾə... apsəzkua uajə alada rxə xoup... albaaɾɾara (aguargualəei) qaɕanə isklon... uaxanə iaagala.—pətrak ɾəmtkua dəʂɾaz inaciɕeit, iguə-iəlaxi eikuɕa:—iabaqou afxaguara... iəqam! mamzar iʂpabziaɪ... ua ɾgia itənɾoup, afxagiə uajə itənɾup...

pika iməlxuəlɕ iəɕargəlanə afərha dyəɕəzzan, meyik dnikiə-sən, ibɾə ərkay-kayə, gurya-xiaala daajajəit:

— uzəryi, pavluşa... uzəryi, dad, səykuən, pavluşa!.. nas iqazami ui eipş atəp, iəqami, ə-ə?.. nas iahpstazaafaxozi, haşpaqazaaua, dad, səykuən, pavluşa?.. azəmzărâz... sənacara soup... sxatazaq... tahmadak... səpsra ibjouzei, iāaiguoup... uaha iiharəz aja anişamla, dguaqua ahaua ibaado, dxəq-xəqua inapə itajəz ala alac daxon.

meşik diəxuapşuaməzt, pika iihogia dazəzəryuaməzt, axa pika daxiənsajajoz iara iynəuçqa iguə aʔə akə icrəxoia ibon: napə pşkak neina, aguj makiana apşə tane-iazanə, ui iʔou abonə kanzakua iaxanə aʔkukuaara iaʔəula. „ari zegiə iiasit, ita. ianakuəzaalagi igiaquam“... iguaxuan meşik, ibonə kansakuagiə akə eipşəmkuə gualas iəman.

— scanə səjoit...—iheit meşik, iulagi pika ixə iʔəigaracə.—saapseit...

meşik iəçagi naq abna dnəlalan, kuəkumədrak alapanə dnai-an dguyə-guʔua dəjt... akə igutasəziə iaraznak daaʔəxəeit. iguə adəp-dəpha eisuan. apxəə iəlçəz ixarp ija iaadnaryabl. akuəkumədra anays yəqa rjajabj gon. meşik idərt rəbjala ştaşinskii levinsoni. amaxukua ipəraxaz dnarəxa-aarəxan ijajoz dnarəz-kəlpşt.

— ...zegi dararoup,—ihon, iəlahi eikuça levinson,—ari araion aʔə uaha ʔənəkələfa hamasam. imyazaqne ihamou, abraxi, ayada alxaraxi, ʔudo-vak armaxi...—itqukua ztaz aartne axsaala aatiga-eit.—abar... abra ixala haiasueit, nas halbaaeit xaunixedzei ala. xaroup, axa uaha işpouuri...

ştaşinskii axsaala daxuampşua, abnaxi qara ataiga aguaxiə akuən daxipşuaz, rapxia iəftou amya uaday dazxuəcua. nas iaraznak iəla aaiərquəs-quəsən levinson dənəxuapşəit:

— ari frolov?.. dəryagi iuxaştəueit...

— a-a—frolov...—levinson aquəəha dlaʔeit. meşik iənapşərtanə,—levinson ipşə ixəgga dneiʔapşəit.

— hara ataxəm, sara səizaagəlap...—iheit ştaşinskii, pətk anaac.—aiaşazə ui sara isualəup...

— iəuho başoup,—ihan levinson inapə neiqeit.—daara icar uajə ləbjon iaxəmgakua aiaponcja hafta ʔəc ixəlanə ara iaa-kəlsueit... uara iuualəu uərt urfərouma?

— nas işpaauri?

— səzdəruam...

meşik, ianakuəzaalagi levinson as iura izəmdərua dimbazacəzt.

— akada uaha psəxua əqoup ha səqam... ui uajadagiə sguə iəanagaxeit... levinson daəpaxan iƣə ləeixəeikt, daaimaxulan iəapəc ləeixairoruəueit.

— uəs akuu? — ihan iiharəzil ha dəizpsua daaçaait ştaşinskii.

meşik idərt ari bziara işatəmz, iapxiaqagiə dyeixəeit, iədgueirtarazə egiəgəmxo.

zda psəxua rəmamkua iəqalaz axiəz levinson ajakala ihar itaxxəeit, axa abri aja ubri aqara iaja xiantaxəeit, ahara izəmgəonit. ştaşinskii, daəio, levinson, iiharəzəl ha dəşiəxuapşuaz... ija iaalaift... idərt...

aiƣapşra rjəmonə, naq-aaq ipşua, iguaqəua, iuazərua, iak-af-tua ahara inalagəeit ryəqagi iəicərdəruaz aƣə, zəxiəz ajaknə ahara rjəuadayəz, iguəonə irhar, eraznak iəibadəruan, ui aqara-giə iəibarguaqəuaməzt.

„art ifroup izkuərk...“ — ihan meşik ipşə ixəbba daaqalt. igugie ubas iəuəruanə aisra ialagəeit, akuəkumədər inəlynə iəijajo, irahan uharəƣa.

— iara dəşpaqou, — duadayu? daara?.. — yəntə-xənt dçaait levinson. — ari akuəmzar... ita... hara uəs... ajakala, ui ialgara iarbanzaalagi guəorak amənə iəqou?

— iarbanzaalagi guəorak... ui auma auəs zlou?

— dəryagi xuyək uguə-amqəuei, — aaiamxaheit levinson; iara uəƣia dagiaapxafeit, iara ixə-axiəitəz, axa iiaşatqianə akər iguə aaikunakəit. pətraamtak ƣəmtkua dƣan, nas ibtə iəçaknə uəs iheit: — ui iaxiaqia iutəup... ahhai, azə iləmbaƣə imneitroup ari, azə iəiləimkaaroup, eiharak iara... iqamlari uəs?..

— iara izeilkəazom... uajə egimərçəkua abrom¹⁾ iharjranə iəqoup, abrom acənxuras... uatənza ixharpar qamlari? ə-ə?..

— izataxəuzei... zəgi dara roup... levinson ixsaala ƣaxnə dyagəlt. — uaha psəxua amam — işpaauri... uəs aumi?.. — ua levinson az daaiəkuşahatxar, daaiəçguar itaxxəeit, axa uajə uiala dəz-kuguəorəz ştaşinskii, iargiə iaasəçguarəda ha iguə pşaaua dgə-loup.

„uəs aup“, — şhap aaiguaxuən ştaşinskii, axa iguə ina-mərheit.

— iəşho uahuou, — ihan dnalagəeit tənq levinson, — iiaşanə isaħ, iştəumzan, iuəlşarəu? uxəiou? argama iuhar eionup...

„isəlşaru ba? — ştaşinskii daaxuəc-xuəcən. — isəlşap“.

¹⁾ abrom — xulup, uayə dartəntquelt.

levinson, uaalaha şaşinskii imaonra knə dnaxan, ryəqagi eimanə abarak-axi rʔənarxəeiʔ imccakəkua.

„işpa rguəonri, qəuftt, ui aqaçara“!.. meyiḱ aguapha ʔəçxa iʔkaiʔt, ixə-iʔə inapə apəraknə. ua daxiənsaiəz zdərxəuada, deiləlanə dəqan. nas dyagəlan, dgar-ʔarua, akuəkumədərkua dərxiəşə, axu ieips dəblaqio, levinsoni şaşinskii zlacəz ala drəftanə iʔələeixəeiʔ.

daara iaapsəz, akuədərkua zkuəxəz, apxəz zlabəz, rəxkua aštxra rjəuadaynə iəqəz aʔkua rxə yəftxnə meyiḱ iəxuapşuan. apərti-zanjə qoukə abjələşaaraʔə axər-sərha iəjan, dəʔə qoukgiə afəʔ qarçon. meyiḱ şaşinskii dəzbozar ha dnapşə-aapşən, axa danəimba dəynə abarak-axi iʔəneixəeiʔ.

meyiḱ ianaamtəz daxiʔeiʔ. şaşinskii iəftaxi ieirxanə frolov dəixagəlanə, inapkua iəkəq-kəquəz neičəxnə ajyan alaşara iad-balo iikəz amenzurka¹⁾ xulək ataʔara dəʔən.

— uaangəl!.. iəqouçozei?..—iħan ibjə narganə, meyiḱ iəlakua təcraʔa işaqi-şaqio izəmbəʔxan şaşinskii iaxi dəyt.—uaangəl! iəiħoz zəgi saħaiʔ!..

şaşinskii daazətrəsən daaxiaħt, inapkuəgiə iahəgiə irom-ouanə içəsua ialəgəeiʔ... iarəznək aşərha meyiḱ iaxi daaitəpeit, iəlahi ada dəugie ʔəlap uħarəʔa aʔəyarqəit.

— naq uca!..—iħeiʔ, ipsə eibəknə, ibjə tarxuəʔnə,—usfueit!..

meyiḱ dəynəjaaşən, ixə izəmdəruə abarak daadəlqeiʔ. şaşinskii, iarəznək egıqamləzəzi iʔəaibitan, frolov iaxi dnaxiaħt.

— zakuəzei... ari zakuəzei?..—dçaait frolov, dlanə amenzurka daxuapşua.

— ari bromup, iəj...—iħeiʔ şaşinskii, irəmyənə iədcalo.

ayəqəgiə rəlapş eikuʔeiʔ, lala iaaibadərən ayəqəgiə rguə itəz,—iakəz eidnaħaləzi işənxanə eiʔapşua iaənxəeiʔ... „açəxua pʔeiʔ“...—iguaxut frolov, izakuu zdərxəuada, iarbanzaaləgi, ma iqeimfeit, ma dəmfeit-damərzəzei, ma xiaas imkəit. zəgiə izəmariaxəeiʔ, ibəşəxəeiʔ, nasgiə sirʔa ibəʔəmi, abri aqara guaqrə abri iziəkuxəzei, əpsra dəjlanə ubri aqara əpstəzaara dzaxiənhalarəzi, əpstəzaara əguaqrə ʔəçkua inatozar, əpsra,—uərt əguaqrakua rçəxua pnaʔozar. iura izəmdəruə, akə dəftouʔa lala dşəpşəauəz iəlapş nakuʔeiʔ, iəpxia askam eikuəxiʔa iəkugəlaz dəzkiəmscəz səbʔonʔi ixuə. ui xş-kəfən, ixıʔaʔaxian, iguəztəz amçkuəgiə axəgiəʔuan. frolov daaymazəyxəeiʔte i abə-

¹⁾ amenzurka—asarkia ialxnə iəqoup, xul lagoup.

rje zaxək eips iəlakua rəpşəfala drəchaufarəpə dqamlact, iara mou şaşinskiigə. iələjakua neikuipseit, nas aftaxi ianaaxəit ixə-iyə tənusa, iquandaza iəqan.

— izdəruada, suyan uqalanə uqalozar, — iheit aarla-aarlaḥa, — isəzraḥ sara szə ui aqara imguryaait... rḡədmərguaqaait... zegigə ui atəp aḡə inanagoit... aai?... zegiə neiueit, — ari aja və-nṯ ieiteiheit, apsra auaa zegiə işəruələz ckia eilkaanə izəmdəruazia; axa ui iaja iḥanaḥo uiouṯ, iara frolov ipsra agiərt apsrakua ireipşəmkua iyədanə, ijərlaganə izlaqam, iara ipsra auaa zegiə rəpsra işeipşəm. mayk daaxuəcia uəs iheit: — ykuənək dsəmour ubra... arudnik aḡə... fedia iəxizup... ianeilgakualagi ubri dərgualafarəpə, — akə ineieəcxraait, ma... isət ita, nas!.. — iḥan ibjə aartṛəsia iaja daalgəeit.

ikiəit ixuəlpşşaz ərjiua, dəxitfua, iəla ərquəs-quəsua, şaşinskii amenzurka frolov ikiəit inəkuikəit. frolov iəynapəkigə naçaknə dnaxanə ijəit.

... meyik akdkua drəxqiaşanə dəxxə, dənjəçasua, mya imbo, dəynə aṭaiga dəlalanə dneiuan. ixəlpə ijəst, ixaxuə ijərlagaxa, abəzkatahar eips ikançlo iəla itajən; iarguçəstakua rḡə ada məcxuə eisuan, idakua rḡə afa tṛəs cəpxiaza, iataxənz ajak daaquəmczakua aḥara dəḡən, uaha iiharəz iḡamlo. dəşneiuz varia danaaiḡaha iəlakua kəlcanə dnaləxuapşən adəx ḥa itaxila dneitapeit.

— sara uara suəftouṯ... — lḥan dguəronaja dnalagan, axa ipsra jgiaxa danəneiḡapş iaraznak dḥan lḡə aaixalkt.

lnapə daamçasnə iroṯuouanə iaankələnə dccakə-ccakəua xamamkua ajajara dalagəeit:

— ibahuou... ant iara dəzgara iərtəit... frolov... ibdəruou?... ant iara...

— izakuəzei?... dəzgara iərtanəḡ?... ḡəumtən!.. — iḥan dḥaiəkuqaait, iəqaz zegiə iaraznak iəldərt. daailaguanə daalədəlxalan, lnarguəç jaak caḥ-caḥala iḡə ləeixagua ilkəit. — ḡəumtən!.. iḥaḡəm... ḥaftə.

— ḥabacoi?... souṯ naq!.. — iḥan iḡaaləmijaan dnaləgutast, ixapəckua eixarououa.

lara dəryagi imaoua daamçasən dləma ddəkult, abasgiə ḥo:

— iḥaḡəm... ḥaftə... ḥarboit... ara azə dhavageṯua dhavouṯ... ḥaftə iərlasnə!..

meyik dəryagi iḡləmqəçijaait, dləsərcgiə egiaaiəgəmxəeit.

— uabaco uara?... uaagəl!.. — lḥan naiəkuḡəltən, diəstalt.

ui aamtazə akuəkumədra daalpeit qiz,—lara ganxa dnatrə-sən, akuara dnaxəpanə alra lʔalteit.

— iəqalazei,—lʔuəlmtei?—ihan dçaait qiz, meyik dnaiedx-xəlan.—aa, izdəruada sara isənasəpzar! ahə-əl.. ihan iuaʔa dlasən, iəc xərqəga guəmxala daayqan, varia dəzlacəz ala dəyne iʔə-neixəeit...

IV. acarta-myakua

morozka danxuqəz aaxəs iguatənə iəman, abri meyik ieipş-kuou auaa dara zeipşrou izlaqəʔqrou,—ibaşənə, imaynə morozka dəzlaqou ialaqazargiə,—ixəryoit, idərpşsoit aja dəula, aja pşzala; iara ubri aloup, morozka ieipşkuou izlaqou ajala ckia izəzmərpşso, izəzməʔpeiua izlarəʔcogiə. ui iara izguatoməzt, igueitazargiə ajala izhoməzt, akumzar, ui iara uəsʔqia akuən-egışəqaz; ubart auai iarei ianagi iərbʔənə ipxiazon, iaxiənʔ-aarga uzəmdərua ieiʔagou, iəgala iərpşsou, rajakuei rəqəzʔakuei irəlxəu uay dəiazməʔua tʔamcnə.

ubas, işaadəru eipş morozkəei meyikəi rgue aneizənxa, meyik morozka izianeieʔuaz iara ipsə axeikuirxaz aqəlarazə akuzia dirbon. iguapxara laqukua, iapsasam auayə izə iaxiuhauaz, igue tʔaauan ʔhara xiaa guryala. uəs egia iəqazargiə iguanəla ixgiə dazguaauan morozkagiə dizguaauan; izəman akuzar morozka izə ʔgiamzar bziara igue itaməzt, ixala egi-iəişoməzt akumzar—akə diəʔlon, ybagiə agurya ʔhara iara izə xaraza ipşzan, igugie iaxuon.

morozka ibon, iara abri apşzara iəmamz azə şakuəz variagiə meyik dzeionəlfaz, adaxiala uaxəniəxuapşua dşəpşsou eipş iynəuçqa iəuayəfalagiə dəşpəpşzəmxari ha. iara ubri azoup morozkagiə varia dəryagi daniba—apaseipş meyikəi iarei variei itaxzamkua reidxuəclara dzaləmçua, dzalaxa.

morozka ibon, iaxiakuu zdərxəuada varia ianagi qara dəş-dəkuəz („meyik iakuxap dəzcəu!“), sasə zəgi dararoup ha egia ixə iʔʔargiə, akraamta dzəʔoməzt. akə xiarʔ argəcpxiazə affəha ixə yəçərʔhanə dʔəçəpşnə dəpşuan: yəqə iapər-hapua, ipxafa-pxaço alafcara iaaləzbaarəuf ha?

znə itəbʔkuak ddəʔəxəeit. ibaaazə akəd-ʔəpškua amca iakuəz aşşə ha rbʔə gon, amca agaga dəukua ikuaşoʔa iblaqio abna iadəubalon. abarak apənqərkuə znə iaalaşon, znə iəʔon—azə aspəyka aixiʔra daʔən. nas. xarçenko abarak daadəlçən,

alalcara ialaz azə akə nieihan amcakua axeikuəz dənkedgəlo az dipşaaua iʔəneixt.

— iəutaxəda?—ihan dçaait ibjə txaa morozka. atak anizeil-mərga, deitaçaait:—izakuəzei?

— frolov dəpsəit,—iheit xarçenko, ibjə nəçakia.

morozka işineli iəçagı ckia iaaiəkuərşanə deitajt.

...afəjza frolov anəi darteit, morozkagiə anəi daztoz drə-lanə apsəzraʔə dəqan.

aʔkua akuadərkuə anrəkuərçoz, pika dşəqamz guarteit. iara iʔ-xuyə apənça aguə rgəlanə, auəxa şaanzagiə akuadər akux-samkua, alaxı eikuffə açla açaqə igəlan. uaxınaxuapşua irəc-haufarəʔə iəqan. „aləgaj izəmyhazt, ixə igaguəfeit“,—aaigua-xuəit morozka.

— nas laquəç ita, iieştamlan,—iheit levinson, iəlahı aaimarc-canə, fəjə aaxəs iguə iəxiuaz aqnəʔ.—aʔə iʔaməştasit... map, map, aidara akuieəmçan!.. anayxoz uabaqou? iʔəiou zegiə?. iʔəjəl!..—daara daakupsəyhan, iəlahı aaimarcca, xiantara dəuk iquaqua iəkuzia, myəla dyeixan ikuadər dlanʔalt.

pika azgiə iguə daləmsit. meyik zajək iouʔ dəzpxa, igugie ialsit. uaj daazkuəlaz, meyik ari atahmada iqənʔ guryei xiaai rəda ibziaras iidəruaz egieqaməzt, axa uezgiə iguə dəbəluan, iara iua xutak neiquyrnə icazia aqara.

aotriad çəsne idəkult ayada, aqma ijdərjaxiaz axuəmyajgia iəkulane. ajyan guiaja xıfəla ahargı eipş irxagəlan. çaqə, ixaranə ulərtapşuan atahara iajakua, iələrəçqioz axah gual dəukuagiə, ikakukua italanə uaxı akuən iaxicoz.

ʔəyratagalara aamta atənyrazə aʔaigəʔ haskıən-ya xıpşpala ʔpalaknə acara iaʔən. ilent xaxa yaʔxa iəqaz, abnəj pçəş axuəj aqion. azəxıkua axı-xia ha rəbjə gon, abonənʔ yaʔ ianəubaaloz azaza ckia yaʔza, eilaarcərua xulaanza iftboməzt. fəjə inarknə igon agəg-ığ bʔə irfaganə, aqhara uadaynə; ua aʔaigəʔ xıəpş-pala kənzaraʔə, zəpsə tou, psra zkuəm miʔ dəuk, ianagi apsəp lanaga-yanagoia.

morozkəei variei iʔeim ak şrəbjəlaz rapxıaza iguaztaz aor-dinar efimka iouʔ; ui efimka fəbjonʔi apslara anaaiguo, rəftaxıqə inxajaz kubrak iaxı ddəkurçeit abas znəz aprikaz iətanə: „uçəxua aaueđkəl, azə iʔəimjaraʔə“.

efimka iyəzja daxırəvsuaz, ajərt dəlxo, iikua amor iaganə jgiala-qabaala kubrak dipşaan diajhait. kubrakgiə dguaan uəs eiheit: azə içəxua azə uara aguxıaa uʔoumərgakua,—„upə-

nça jəjja* uxiyar iaha eionəup ha. uəsqaŋ efimka igueiteit morozkəei variei eiɣəxaranə iʃaauaz, nasɣiə iacə uərt ryəqəɣiə qəɣɣiə eidəimbalt.

dɣiaɣnə danaauaz, morozka danəyaiaəvala diazçaait.

— izakuezei uara, uphəsi uarei iəinəmaalola zboit, iizəm-
şazei?

morozka daapxalan, efimka ixə-iɸə abaara dnaɸapşən, nas
dəmynə uəs iheit:

— iahzəmşozei uhou? şap hamazam. dkasəɣt ui...

— dkasəɣt!..—efimka pətrak aganaxi dəpşua, iəlaɣi eimar-
daxu dxuəcuan ɸəmtkua, aja iihaz abərjə abra ianaaluouf ha,
pasanaɣɣiə morozkəei variei xaçei phəsi reipş, iɸeina iou-
ouanə izləeimamz dazxuəcua.

— iəuurəzi,—uəsɣiə ianəqalo qaloit,—iheit açəxuɸan,—sara
ui zəşho, auay iənasəp iʃakueipş aup.. aagəu, ala urfeit!..—ihan
iqamyə rououanə iɸə dnasən iərccaknə iɸəneixəeit, morozka
ibon, efimka levinson dəniədɣələnə akə şieihakuoz, nasɣiə
diəvagələnə iɸşəneixaz.

„ex, zestianka“... n-nu!—aaiguaxuəit morozka, ipsə iəlsa-
anə, iguə casanə; akə eipşəmkua gualas iəman,—iara akə dkəd-
halanə damoula,—iɸəneiçəxnə iʃəitaxəu aotriad irxuounə eifta-
gələnə iannəquo axanəɸ açəxuanza dəlrəls-yrəlsua daxiəqamz,
iʃəitaxəuɣiə iguəla daxizimajajoz. „irəbargəuzei qoukə,—iɸəjnə
icoit iʃərtaxəu eipş,—aaiguaxuəit drəçafəcua.—xiaas irəμουzei,
aiaşa hhozar? İta abri levinsonɣiə iakuzaait?.. maçəura dəu
zmou azə ioup, zəɣi paşəu iəkuçanə iaɣajoit, iʃəitaxəu dəqoup.
iitaxəu qaiçoit... as apstazara iabargəuzei“. ui dazxuəcəməzɣ:
levinson axita iəlalanə iəvara şixiuz, levinson frolov ipsra iaça-
nakəuaz iəxuda iʃəkuz, nasɣiə ui ixə axu fanə iʃəqaz, eɣiərt
zəɣi rapxiagɣiə ixə xərɣaranə iʃəqaz,—morozka ifəcganə iguə
iazbuan: qoukə rɣuə bzia, rxə bzia, itənynə, iərtaxəu zəɣi rəla
eikułanə, kɣaf-ua ađə iʃpakuu, abri sarak iarbanzaalagɣi akə azə
işzamuzeit ha.

abart ixuəcərtakua zəɣiə, eilapatənə təp iəzəmtoz, uajada ixə
aɸə imaaicəz; akurkua mşə azə, morozka agospitalı aqnəɸ
aotriadaxi danaauaz, aɸarxja iara iɸəjlara eiɸkaa-pşza eiguər-
ouo ianaxuapşuaz,—akə eipşəmkua rɸərououazanə dəxtəzkəz
aɣiərt ixuəcərtakuagɣiə meɣikəi iarei rɣuə eizənxanə itajkuaz
amxkua rəla danaauaz, carta zmamz aquaraan zaɣə ayaqua eica-
qia ianəkuɸaz,—uərt axuəcraqua zəɣiə izeilalan uajə akə eip-
şəmkua darguaqrəɸa eilganə icralo dɣaləeit. apasaɸi ipstaza-

raƿə morozka zegiə rzə sɟoup ɦa akuən dʃəqaz, iara uajgiə iəkurʃanə iiboz amci aɟarei rakuən. ui uaha guɟarak amamkua ixaçanə dəqan, abri ipstazara ʃeibakuu, aɟara danələz inarknə, —abri zegiə ixiantaz, eɟiapsamz anəquara, auəsura, ikəeiɾaxiaz ala, apxzə, iəukunra alasra axaɟaraɟɟiagiə, —abri zegiə guərona-ram, map, laʃarak zmam kaɟorga qabaauɾ, uajraanza qɟara zmamz, ari naxəsgie izmaua.

iara izeiləmkaauaz atahmada pseibakra iəmanə dazxuəcuan, iəkura ɦta yajei bəɟba ʃəkusa rƿə iʃəqaz, ubri iaaixəçəz iiasəz aamta aqnəɾ minutkɡie ɟiaɟuam dafakala ixəigarazə, iapxia-qagiə iarbanzaalagɟ bziarak ipeipʃnə ibom; izdəruada eɟimər-çəkua xəla dɟaxargie qaloit uayə diguəbəlɟamkua, frolov uay iguə dambəlua dʃəpsəz eipʃ. morozka ipsə axənɟataz abri levinsoni, baklanovi, dubovi (iara abri efimkagiə uajə ubri amya dəkult ɦa ziguaxuuazgie) abart zkuu amya, iiaʃoup, eilkaauɾ, içabərgəuɾ ɦa iipxiaʒoz səkulanda ɦa iʃiəlʃoz eipʃ aƿəlara dafən, axa dəzusta zdəruada azə, daaiquamçzo dipər-xagaxon abri aƿə. ubri iaɟia ɦa iiboz iara iynəuçqa dəqoup ɦa ianakuəzaalagɟ iguə izlaanamgoz ala, gunkəlagas iəman, abri aɟara szərguaqəua, auaa baapskua, auaa qɟskua roup ɦa ani-guaxuua, abri meɟik ieipʃ iəqou apxia iərgəlanə.

morozka ləbɟəftaxɟ azəxɟ aƿə aƿə azə ʃeirjuaz dkəlpʃ-kəl-zərya dəniədɟəlt itanakɟɾ kruzka zɟaxiaz arpəs eilqia xaxurɦə.

— iuasho umboi, nas iumboi iuasho...—iərccaknə daapaɟqaləeit.—ɦapə pəxaa ilcraça, ɦapə, ɦapə, varka ɦapə, varka... u-uu, ui azə sara abərsaatk afyə saɦait aup!..

— izakuəzei?.. iarbanəu uzmanɦalou?—iɦan daamɟnə dçaait morozka ixə yəftxnə.

— aɦsakua rzə, uərt aɦsakua sara içanə səqoup,—iɦeit arpəs, xuɟək daapxafaɦa.—makiana eɟiəqam, eɟiəqam, sara sɟara uadayəuɾ, səuzɟom sara... axa ləlakua ʃaqɟ-ʃaqio eskiəngie iəpʃaara dafəuɾ, diəftoup.

— iara?—dqapɦza dyeicraɦan, dçaait morozka meɟik iəzba-xu ʃakuəz idərn, egizəmdərzola aƿəqaçara ʃəiualəz ixəʃtnə.

— iara uɦou? iara akəmzarak...—iɦeit arpəs, guaçamkua, iihoz zegiə daara akə iapsoup ɦa akuməzt izəihoz; ari zəihoz eiɦarak pasa morozka izəiuxiaz ianaiɟrazə akuən.

— qahanəm rɟəpəuɾ, suəss ialouzei? uara uləkuaiozargie səzdəruam,—ialzdəraarəzei,—iɦeit morozka, ipsaxə yeibaknə.

— abar asir!.. sara amala...

uspərç naq, uspərç upsjagiə ubzajagiə!..—diəkuqaait morozka iaraznak iguə yeibaknə.—izakuṛ iyəuzi iuəmanə uszaa. uca səmhei, iumahauei!..—iħan ifapə rxxa aquakha diahtast.

morozka iətrəsra iarłaz miška ganxa iaxiəneitapaz, aftaxıṛ fapkua açaqualanə išanxanə iara ua azə aṗə iaanxəeiṭ, aləmhakua rkiakıaza irəxuapşua.

— aaiṭ, a-ala-x?!—iħan iaja nagsanə imħakua, arpəs aṭaxha morozka daaizəçqeit.

aafəlkua reipş eilapanə iaaibakəit. miška ian, aşərha iaakugıajən ixiapş-xiapşua, ixəp-xəpua irəquqıanə aṗənanaxəeti.

— iusərbap sara, ufyəlarakua zeipşrou, uara ajəxaa!.. iusərbap...—iħan dxuaauan morozka, itaykumkuagiə raıanə adəkuçara daṗən, axa arpəs dipərxagan, ckıa daxızəmkşoz ipsaxəpnajon.

— iəqalçozei uara! — iħan azə ibıə lrəkuirgəeiṭ. — ubuo iəqarço...

gonıarenko dənredxxəlan ayəqagiə rəxuı ianknə iaaıməi-jaaiṭ, inapə ıuıuıa dəukua rəla. ayəqagiə iəqalaz rzəmdrəzt, dəryagi iaaizətrəst, uəsqan ryəqagiə ubas taykuəm ıuıuıakuak rouṭ,—morozka dəstqıanə dəşneiıuaz zkuala açla dladhalt, arpəsgıə dəxxə dəşlėeiıuaz adac daxqıaşan inapkua apər-pərha işəiqıoz aguəzha azə dlalahaiṭ.

— unapə sərka, səucxraap...—iħeiṭ gonıarenko, xumarra alamçakua.—izkuərکzei art!

— iıuazei, ajərłaga... dləzar akuən iəkunagoz!..—dqaauan morozka, eikuəbaaza igəlaz arpəs dəizətrəsua. ui arpəsgıə iəznapək ala gonıarenko daankəlanə iara iaxı ixə rxanə, agıəi inapala iguə dıasuan, ixgiə trəs-trəsua.

— map, uara iħeiṭ, — map, iħeiṭ uara, — abas ħo-eitaħo daṗən, dıəuarcə egiəgəmkua,—nəs, darbanzaalagı abas, darbanzaalagı: itaxxar — diahtasua, itaxxar — deitaiahtasua?.. — rəbıə zahaz zegıə rədeizalolə aniba dıaaua dalagəeiṭ:—isxarouzei, izxarada, ipħəs, ui ipħəs...

gonıarenko auəs uadayxar ħa dıan, eiharakgiə morozka iuəs jgiaxar ħa dıan, arpəs zṗəzəjjoz ua daanəınə, morozka inapə ntarsnə iknə diəmanə ddəkult.

— uaala, uaala,—iħan dənıəkuqaait, ixiəlarxxa igəlaz morozka.—ıuahtasnə ualərcar qalap, ajərłaga...

morozka, ari auayə ıuıuıa ləeiłajgia, dıtaxnə işəiħoz anidər, iəmeimkəkua iṗiəmeiriəseiṭ.

— izakuəzei, ana iəqalazei?—iħan dċaaŋt, iəynə iaarpəlaz anemec blaora, meŋelica ivzvod aqnəp.

— ami rkəit,—iħeit gonȳarenko, iŋərtənyə.

— am-ŋ ba?..—anemec iqŋanə iəlakua kəlcənə, maŋk daatgəlan, nas dawa mikə ikəşazia dətəst.

morozka, gonȳarenko iħanəp iŋanə aqənza ckia dəliəxuapşən, uajada as diəxuampşəckua, dagiaapəiəryq̄eit.

— uzaqaraxaşazi, af uəsaait,—iħeit morozka, gonȳarenko uayə narhara dəuk, ŋuŋuak axiakuez iguə iaaxuanə.

— iəmoukəuzi ani?—iħan dċaaŋt aċapjaye.

— iaba iəmounkəuei... ani ieipş aĵəŋaga!..—dəryagi iguə yeibakəit morozka.—ui iəkunagoz...

— ŋta-ŋta,—iħan, dərtənyua iaja daapəkuslēc̄eit gonȳarenko, —nas ixarazaap aup, ə-ə?..

— ŋeiza-a!..—ħa, nastxəp baklanov ibŋə ŋacaza iaayuez, auayənaza ibŋə aqənəp, aŋkuən bŋaxi iiasuan.

ui aamtazə, akuəkumədrakua rqnəp ibabaza axə aajəċnarħ-ħeit miŋka.—ui ala iaĵapf quəşkua rəla auaa inrəxuapşən iaar-maŋŋa iaak̄iərk̄iərt.

— arika, miŋka!..—aaiŋq̄eit morozka.

— zeiona əqam ŋəup...

— səpsə axtnəşċap!—iħeit, iguə tguəronaaua morozka akia-kua axuda aqiaq̄iara dnas-nasnə.

— upsə ui aqara iumq̄iajanf,—iutaxxar qalap...—iħeit gonȳarenko, izakia ekua rhə dnalaŋyan.—sara makiana sŋə ašə asməŋĵet, uara uniaaila, - iħan iŋaŋa tbaa ŋuŋuakua neixəigan iŋə axi iŋəneixəeit.

morozka dəryagi, gonȳarenko daxineiuaz ckia diəxuapşuan, abri ieipş auayə sir uajraanza ckia dgwatanə daxipasəmamz aaiguaxuua.

nas, avzvodkua angəloz, morozka iargiə izguamtajakua, gonȳarenko diəvagəlt, ubri naxəsḡiə azəmyanək xaunixezəi ineiaanza dipərəmċeit.

variei, ŋtaşinskii, xarȳenkoi kubrak ivzvod iaxəpxiazalanə, ŋtaxiŋa igəlanə iaauan axra arxuaraŋə, aotriad ŋeibakəu eic-rəxuxua,—eiŋtagəla iubarəŋa iəqan: rapxiaza iəboia ərxuanə dneiuan levinson; ui iqazŋakua qaċo (izzəqaiċo iargiə izəmdərua), iəŋtaxi dgəlanə dneiuan baklanov. varia ləŋtaxiqa meŋik dşəqou esk̄iənḡiə lguə itaxuxua itan; uajraanza ianagi ui ibzia-bara xaa-dəu iləmaz, uajə-uajə iaalpəragəlo darguamċuan iacə aguən̄xara ilziuz.

meşik agospitalı aqnəṭ dnəkuçnə danca aṕnə inarknə, minutkğiə daalxamştũa, enagi lguə dtaxuxua dtan, ṕəc dəryagi danbazbaxrif ɦa. ubri amş ilgualanarion lpsə iəçasanə iləmaz ləmaza guəorakua,—uay iqnə ilzmərsəz, uərt lguəorra-kua uayə inapə zəxızaşaz, iəlaşaz, dəuk iuadaymz rakuən. abas ala dəlboia lguə ilnaton: iſəgrən kıaṕ iſčanə, iəṕapafa bzianə, dəpşaza, dxəşza, dəpxala-pxaço aſaiga abna aṕaṕ daalçəzla; nasgıə, ipşəp ləxulaſlo, ixaxuə rɦə pška lnapə ala-kəuſa, ibſə xaala bzia dşəibo daxıalajajo lahauaia. lguə şənir-xaz lgualalərliar ltaxəməzt,—izzakuu zdərxəuada uəs dəṕaznə iluəxp ɦa lguə iaanagoməzt. ajak ala, meşikəi larei rapxıaqa izlaqalaşa ɦa dəzzxuəcuaş, ianakuəzaalagi izlaqamz, axa ubas iəqazar lara lguə izlaxuoz akuən; iqalar qalonə iəqakuaz dər-z-xuəcər ltaxzaməzt, izban akuzar uərt lguə eiçadərxon.

meşikəi larei rgue aneizənxa, lara akə zayəmsuaz azə zlala-kuəş ala, uəsqaş meşik iıua-iıɦo akə izguamto deilafanə dşə-qaz lbon, deilazərliar auəsgıə lara lgunxara açkəs iaha iəuəuaz şuəsəş. eiharak varia ara iləxi ui aṕ, meşikəi larei eikuſaanza reikuſara xaaxap, ipşşaxap ɦa dşakuguəorəuaz, mđərşaku agun-xara meşik iəla iəqalaz lguə nnarxəeiſ, dagıarleiſ.

abərjoup, varia rapxıaza lguə anazya, meşik abas dəqoup ɦa, uaxgıə ṕəngıə dəzləeizxuəcuaş akumkua, dəṕakala dəqazar-gıə qalap ɦa, ubri aqnəṭ abri agunxara iəqaiçazgıə maſərmzar-gıə qalap ɦa, axa iabaqou lara uaha uay dləmazam.

uəs akuſqıazar qalap ɦa iaraznak ui aṕə aangələra lzəm-guəorıſ: izban akuzar imariaməzt ari aqara aamta uaxəi ṕnəi xuəcərtas iləmaz,—dzərguaqəuaz, lguə qazçoş naq inkaſnə, dəzəzxuəcua ɦa ləmazamkua eraznak dətpşşaza dtajnə daaku-xar. ubri aqnəṭ lara ləxə aſſara dalagəeiſ uəs iuadayu egıqam-lazla, frolov işakuəm ipsra iaxarouſa, dəryagi ieinəfanə, ibzianə iqalaşafə; axa ialouxəi, exia ləſə inarknə iəlxuəcuaşei: meşik lguə şənirxaz, lara xuəcərtas iləmu, bzia iəlbə iara azk iakunə danəniədgəla, lguə anərxara iara işikunagam.

aṕnə-xulaanzagıə meşik ibara, iajajara darguaqəuan, axa znəkğiə sneiṕapşəndaz ɦa iara daxıəqaz dnaxıampşt, akrəfanə rəpsə anərfoşgıə iara daxıəqaz dəmneiſ. „səzərabəuſa səyua səziəſtalom“ lguaxuuan varia. iara işəiɦaz eipş, içabərgəſqıanə bzia səiboşar, apasa iara daainə daasədgəlaaiſ, sara iarbanzaa-lagi ajak iəmaskəom. iara sa şəə danəmaai, zəgi dara roup, səmacara səqazaaiſ... akəmzarakğıə qalom“.

aanφaserta dēu naxəs amyaxuasta iaha itbaan, yiz dnein varia dnaləvagəlt. iacə dzəlxiəmzakua dəijceit, axa ui uərtkua rφə izkuikəz dacrəcuaməzt ala-mala iguəoragie lassə iərsuaməzt. ifapə axiəlkiəsuz gualton, lləmha dəntaxut-xutua rpxafaga ajakuak laħara daφən, axa lara lxuəcərtakua drəlan, iihoz dazəsə-ryuaməzt.

— nas bguə iaanagozei, ə-ə?—ihon, dəlquazaauaməzt yiz.— bazərazəmi?..

„... sara zegi eiləskaaueit, uərtkua rzə akər iazhoda mian? —lhan dxuəcuan varia,—axa sa sahətər ibar qamlozi?.. izdəruada ui uajə daxixunə dəqazar,—sara səizguaait ha iguə iaanagoit. iəqalarəzei siəjajar? işpa?! dansəçaqia aftaxiəu?.. map, map, egieqamlasaait“...

— ibəxizei, səxaara, bdaguaxama? bazərazəuma ha sçaaueit?

— izakuəzei səzzərazəu?—lhan lxuəcra daalqeit varia.—naq uca, qahanəm utəpxəeit!

— abar asir... —lhan yiz iguə nxanə inapkua aairdəqeit.— ibməuzaxt uajə, uajada ibəmbazacia, ma bsabiula,—ihon dəryagi guφəonra qamçakua lləmha dtaxut-xuətua daləgəeit; ixaçanə dəqan iihoz zegie lahaueit, eiləlkaaueit, aħsakua rəgəzmalfala ləφlərkiəħueit akumzar ha.

axulara aaiguon, ataharakua rφə laləon, aφkua aapsan xur-sər dərgon, azəxikua rəqnə apstħa aφrəjpanə ilbaaffə arxa ianəlon,—meyik uajəgi varia iφəlximgzacəzt, sφəlxizəgzaphagie iguə itazaməzt. meyiķ iφaxisxigzo egieqamħa lguəonra esaaira imayxa-cpxiaza, ubri aqara pasəfi lxuəcərtakua, lguəorakuagie egilzapsamxaşaz guryanə iloua daləgəeit; iara ubri aqaragie iljəxiantan uərt axuəcraakua rəlçra.

aoφriad iəpxiaracə azəhtaxı—albaara iaφən; alaφcara lartaφə aφkuagie auaagie eiləxon.

— nas, bxaçkə ibxabmərştən ibashaz,—ihon pxafarak qamçakua dəxtaknə lajajara daφən yiz.—amca narəlganə nastxa eikuəsçoit, ui dərənə bəqaz...—pətrak aftaxı azə diəkuqaauan: „uabacoi zaxizəuzei“? uara izħo amya uzapəraxazei?

— uara aφəm vzvod axı iutaxəuzei?

— işpa rəmu? uəlakuə ckia iaaxtəil..

pətrak aftaxı (ui aamtazə ryəqagi rəlakua axtra iaφəzar akuxap) iəçaaauaz, akrəzxaraz iara şiakuez dərənə ibtə larqunə uəs iħeit:

— fu, qabanəm iceit, — iiaşanə kubakraa rakujqiazaap
ubuoŋ... nas meţelica dabaqou? aşıpka iəxiəz irʔeizla ibʔə
rdəunə ʔitueit:

— meţe-lica!

ubasqan aladaxiə azə zənsak ipsaxə eibaknə aqaara daʔən,
ihəʔə anaaqamla, ma iara iʔəilʔ, ma auaa rʔra dalagan uha-
raʔa, abas ho:—amca aag!.. iaag amca!

eraznak aht açaʔə amca axəeikuərcoz amcabz yaçqeit,
alafcara ialaxanə iəqaz aʔkua rxukua, rəbrakua rəxiŋŋə iaalçt,
iaapsaz auaapsəragiə rəqantəruaz, rʔakikua eilaarcərua.

ştaşinskii, variei xarʔenkoi aganaxi rʔənanstxanə iʔəjçəit.

— ui bzioup, ŋta hapsə hʔap, amca eikuahçap, — ihon xarʔen-
ko, azər iguə iroŋuouar itaxəuŋa. — ahə-ə, aŋaxi azə!..

— ... eskiəngiə abasoup, — ianaamtou haagəlom, nas gua-
roup ihakuu, — ihan dquənd-quəndua azazaʔ dnapərŋŋua, —
ddərguançuan ajaakərei alafcarei, ştaşinskii iəlxaxi eikunə daxiə-
qazi, nas dʔon akə-ieipşəmkua amat iəcharha. — isgualəŋoit su-
yanʔ hanaauazgiə, — haagəlar kunagəeiŋtei... uəlakua tixəuazar
ubom, hara...

— izxəihaauazei abri abart zegiə? — aalguaxuuan varia. — su-
yan... dara gara icon... ala təxra... uərt zegiə uajə iztaxəda. uərt
zegiə iiaŋt, ialgəeiŋt, ak-geŋsom. — lara amla dakəuan, ubri aqnəʔ
egriə iarbanzaalagı akala iləzxamərraauaz itajəra dakua eilaxxa,
esəaira aʔarəuouuo ialagəeiŋt. dʔəuaracə egiaaləgəmxəeiŋt.

uəs egia iəqazargiə, akranərŋa, rʔəndərpaxa rəxyəkgiə aalax-
ʔəxtxəeiŋt, — aʔəmra, alafcara, axiŋaŋara irəkurşazgiə, dara irxa-
ʔəziə, itənʔranə, iquandarənə irbo iqaləeiŋt.

— ax, şşinelı, şşinelı rəcha, uzpsamzi!.. — ihon ibʔə aarəu-
ouanə xarʔenko, izxarafan dşəqou udərraʔa, işinelı pərtənə ikar-
ŋua. — amca iabəluam, azə iagom. ai-gidi, pħəsk abra uajə abra!.. —
dlajqunə daayqeit, abas ihar itaxəziə: „izəqalo akə akuəm, axa
iqalar zaqa iguaxuəzi“. — pħəsk uləcstalarəzəuə? ayəza ahakıəm?
— iʔərgaza-ʔərgəzmalua xarʔenko ştaşinskii dizçaait.

— səftalon, — iħeiŋt ştaşinskii, xarʔenko iihaz ckia dazəm-
xuəckua.

„ubri aqara sguə zəizənxarəzei? — lguaxuuan varia, agu-
guaha ieikuəz amcei akaf iəlfazi, xarʔenko ilafkuei dəşrəzxuəcuaz
lara lguə pşkaxo, lguə razxo dalagəeiŋt. — ui aqara szərgua-
arəz egriəqazamztei? — ui uajə dʔroup, dguəryoit sa sgazarala...
syagəlan zənzaŋək iara iqnə səzneir, nas dəryagi apasa hşə-
qaz eipş hqalaxəueit“...

lara iaraznak iaxtaxxeit dzərguaqəuaz iguənyəxikua, lxxuəcrakua zegiə rəxua pəljarc; ləkuşa-məkuşa iəqaz, uəs axuəcrakua zmamz auaa drəçafəcuən; sargiə sxxuəcrakua kəspəsar, uərt reipsəsguə tənqənə sqamloi ha; ubri aqənɾ iara uajqia iləsbit, lxxuəcrakua zegiə nkəpsənə, dneinə meyiḱ diajajarcə, ui lara ləə pxa-farak-xiəmzəiək aqəup ha impxiəzakua.

„sara egistaxsam,—lhan dxuəcuə, iaraznak dəxxa-yuə daaqalt,—iara səitaxnə, bzia sibo, saaigua dəqazar, uaha egistaxəməzt... dəpşzaza, dqaʔaza, enagi saaiguara dəqazar, dsəcstəlozar, dsəjəjozar, dsəcɸəjlozar, uaha akə sahozma, sa szə jyan-guaipxiaramzi“...

meyiḱəi qizi inrəlğanə inaskiaʔa xazə amca eikuərçeit. uərt auaxxia aqəçara iəjaafən, ahaşsa, mayḱ irzənaxaz, amcaɸə irpxanə irfeit; aya ui aqara iəmfakua aşsa rɸaxiadərcaloz aqənɾ, zaa-naç rmynəʔa nʔan imlafua iʔan ayəqagie.

froləv ipsrei pika iəzrei uajəgiə iguəryon meyiḱ. aɸnənɾarak (aɸnə xulaanza), agiərt zəgi rələmkəa, azəɾei apsrei rəzxxuəcrakua eips dhanʔə dalən; iʔəmu, rəçafara zəmuə, agiərt auaa dərquəzgoz, axuəcrakua irəlxəu akat eips ixapanə axularaxi ineiua ianalaga uərt lxxuəcrakua eikuɾeit, axa darbanzaaləgi az dibar itaxəməzt, dagirəjlon zegiə.

varia aarla ilpşaait uərt rəmca eikuçarta. aht zegiə mceikuçaraləci guaḱ aʔaləci itpaan.

— iɸabaʔax ara?—lhan akuəkumədra daalçəit varia, iguə athara-thara ha eisua.—xulbziakual..

meyiḱ aʔər ha daatrəsən, dʔan dizəmdərzoʔta iɸərxiʔalənə, dyaʔapşən, nas amcaxi iɸə neirhəit.

— a-a!..—lhan iguə iaaxueit qiz.—bara bəkuən ihagəz. bɾa, bxaçkə, bɾa...

daazəhaç-haçan, işineli aaiçəxnə, iaaiiguara aɾarta ləirbeit. axa lara didəmɾalt. iças baaps,—iara iqazfanə iaraznak iədəlbalaz, izmaanəu ləzdəruaməzt, axa,—uajək akə eipsəmkuə iguə ilalcxuan iaaljəməixəit.

— saait uzbarçə, mamzar uara hauxaştzeit,—lheit ləbɾə narouʔa, daḱ-aʔtua, dʔapə-rhapua, meyiḱ lxxə iəkuknə, dəzzaaz iara meyiḱ iəmacara izə şakuu mzakua. xarqənkoḱiə xiaas iəməup, dxuəəuəuəuən dəşpaqouf, ʔta xar iəmam ha səqəup, sara sɾə azə egishom...

meyiḱ akuɸəimtzeit, başa iəjya dyaxəit.

— ihabərgəuzei, xar hamazam, zçaaras iataxəuzei!—lheit qiz, zəgi iara ixxə iadkəlo.

— baai ara bsəɖpal, bzəɾpxafozei?

— egiaurəm, sşəiasuaz saakəɖgəlt...—iheiɖ lara.—lara meɥik iʒə daanə, iara dəjyarçəsua daxɪɾaz,—lgua iasɖ daara. eginacəl-
çeiɖ:—iara egiləmiaczargiə qalap, iəɥuan ckiasa igəloup...

— iahfaxəuazei. faɾ bziakuak, hartondaz, uəɔaxuəu iəfaɾ!..
ɥiz igua xənhuaia iəlaɣi aaimairccit.—ara baasəvaɾei!—iħan
ɥiz varia lnapə dnamçasən iknə daaləxəeiɖ.—blaɾeiɖ!.. largiə
lɸlouləɣt iəmpan ašineli aɸə.

— eibahħaz bgualalaɯo?—iheiɖ ɥiz, dənlaɭəɣuən.

— izakuəzei ieibahħaz?—ħagiə nalheiɖ, axa akgiə lgualafo
ialagt; dagiaaleit. „hai smaaindaz, smaaindaz“,—aalguaxuəit
iaraznak, ieihabnə ixiaalgonə dəzzxuəcua az akə lxə intqia
iceit.

— izakuəzei bħou?—znə bɸaankələi...—ɥiz aşərħa meɥik
iaɣi iɸənxeirxuan, iɣyaxərkua aankələnə lara laxi daapşua uəs
iheiɖ: auaa rɸə amaşa aħara kunagam... axa...

— izakuəɾ mazakuouzei?...—iħan daapəɭəɣuəaɭagiə luəit, nas
ləlakua iəccaknə eixarquəs-quəsua, lnapkua kaɥ-kaɥo, izzəl-
guapxa zdərxəuada, lxaxuə arɸeira dalagəeiɖ.

— anəi agua uastaait, upəɾza uşpaɾou!—iheiɖ iaarccaknə
ɥiz, meɥik iləmħa ixə ntaknə.—ara zəɣi rzə haiɣajaxeit,—ari
akə azə eiçaxo az lakuəm,—hyəɖagiə iħaltoit... iara araɣqia...
araxi uara...

meɥik ɥiz dəniedpan, varia laxi znə dənxiapşən dɖapɭza
dyeicraɭt. variagiə „iuboma iəqakuou“? zħoz blakuak niəxua-
ləɾpşəit.

— map, map, sa scoit... map, map,—iħan daaqund-qundt
varia, ɥiz, iakuəm, irpxaɭagaz akə işakuikɣqiaz anəlba.

— map, map, sa scoit...—varia aşərħa dyaçqian, lfaɸa rssanə,
daaccaknə lxə ləkuɣnə lɸənəlxəeiɖ; iaraznak alaɭcara daɣaxɖ.

— dəryagi uara uəmşala dahɣceit... aɸraha!—iħan ixapəc
aɸɸa-əçgo, ipsaxə eibakən meɥik dənəxuapşəit ɥiz, nas
aşərħa iaraznak dyəɭtəuuaan dəynə varia dləɭtaɭt.

xara dəmɭtəkua dnəlxizan daaiədiguəalan, dləɭəxan amya
dləmyaxəigəeiɖ, abasgiə ħo:

— pɭɭala, səxaara, bɸəɾtənɥ dakuxşoup, səɖguəgu!..

— souɣ... usquaç... anɣa inəs sşəħħo!..—diəħon, esa-
aira dəmyədaxo, aɣəuara dakəua; axa igualto dalagəeiɖ dəħ-
ħaraɸa amy şləmamz, dəħħarangiə lta işakunagamz: lxə zəlxi-
ɥozei, izzəlxiɥo iəqada.

— ahə-ə, pffala, ita bʷərtənʷ!—ihon ʷiz, lʷə inapə aapəta-kəua,—iargiə lcara iədəz esaaira deicranaçon.

„iiašanə izzə? sxə zzəsxiʷoda ita?—lguaxuuan daapso. —axa iabaçou ari ʷiz ioupei... ari ʷiz məzda ioupei... dəztaxədaz, iara dabaanageei, iara ziaxuxazei? ə-ə, zegi dara roumi...” largiə iiašanə zegi lzeipşnə dɔaləeiʔ.

ʷiz iguədʔələrei igui-ħarei, daadərxiasan, aquʷəħa ləʷ-louləʔt...

V. aidara

— bzia izbom abart amuzikja, sguə rəztam,—ihon morozka daxʷəju, dzazo, iʷə, miška, aroia lapə anləkunargəlo iakurlanə iqamʷə axqio, amyaxi zxə aaxou akiaʔraj pşkakua xqiqio. sneilon sargiə səbdəu iqnə. sab iafja yəga əqoup ua,—inxoit. map, sguə rəztam! haipşəm,. haipşəm,—dapa, lak rəloup: uərt rfa kurqəup (kəup), igəzmalup, itayup rəzəntəkgiə... rəzbaxu zhoda!—morozka ixəiqiaşaz akiaʔraj anijəias, ibʔasəʔrəm ihan iqamʷə imagu ilaairxəeiʔ. izlarəzei, rʷəzdzərgəzmalrəzei, izkurqxa-rəzei?—ihan daaçaait, ixə yəstxnə. uərpşər hampalgie rəmam, aymşag əkufəup, ickioup!.. dʔəmuʔa, iʷərgasaʔa, iəyqara azrəc-haifoziə daayqeit morozka.

gonʷarenko aʷə aləmhakua dnərbʔpşnə diəxuapşua dʒə-ryuan, ui iəlaorakua iudərbon, uərt zʔəu xşəyla iouuouou, bzia izəryua, izahauagiə eionnə iazxuəcua az şiakuu.

— sara sguə iaanagoit hazəntəkgiə hmuzikjoup ħa,—iheit iaaʔərqianə gonʷarenko.—aja „hazəntəkgiə”—iheit, iaha iyalərħ-caanə, morozkagiə dneiʷapşəit.—iaħħap, aja aqnəʔ, sara, uara, abni dubov uħa uhalpşər—hazəntəkgiə amuzikra aiua halanə uboit... uboit,—eiteiheit uayə ixaiçaraʔə.—uərt adərgakua mayzam, aimaa-pa (lapʔi) hafam umħozar...

— ui arban zəzbaxu uħo?—iheit dubov, daaxiapşən.

— aimaa-pakua hafangie... zəzbaxu hħo amuzikja roup... hazəntək, sheit, amuzik dahguəlaʔoup...

— hə-ə...—iheit agura mgou dubov.

— nas işpa?... iaħħap, akətaʷə morozka diəmazar abdəu, ab iafja,—uargie...

— sara ħa uəzʷəu uay dsəmazam,—ihan iaja aaiʷəiʔeit dubov,—anja iqʔoup iaxisəmam! aiaşa uashap, istaxəm ubart rəjlaç... abar, iaħħap kubaç iʷə: kubaç ħa uzʷəu, dəşkub-

rakəz daanxəit (auaa zəgı xşəyla eiqarouma), araxı uipşer, avzvod eidikəlt. adezertirja zəgı eizəigan,—abart avzvod!—ihan dubov ixuəngalanə təuħa dənkaŋjeit.

ari eipş ajajara anrəmaz, axuəmsŋi rnəquara aŋnoup, aotriad xaunixeşei ašə axə axiəçcuaz ianlalbaa. art con, ayara iaŋəz ajxud fac quəmiəira zkuffəz ašən mya jəŋ ala. agospitali aŋə anaxoz ipomoşnik eidikəlaz amynəfa iaŋunə, Ƴaçaq iadam-xargiə faŋək darbanzaalagı ašə egiəməməzt, axa zəgiə ləxt-ŋəxtəa iəqan izzaaiguaxoz akətei apsfarei eiguəomə.

— ubuou, iəqaiço?—ihan, daalajquəit morozka.—ari hatah-mada dubovi?—ihan daayueit, dubov gonjarenko diədəmgəla-kua iara daxiəkuşabatxaz qəlanə darguərono.

-- egiourəmə,—iheit açaŋjayə, uəssgiə imkəkua, izamanoup ataxəzargiə uay duəməməzaait, auəs zlou ui akuəmə,—sargiə uajə uay dsəməsam. iahħap hrudnik aŋə... uara, iiaşoup urəşpəlan-təup, ari morozka ħa uzŋəu? ui irudnik dnaxəsənə iarbanzaalagı egimbact...

— işpa səmbac?—ihan ixiəməzotəifeit morozka.—sara aŋront aŋə...

— izamanoup, izamanoup,—ihan dubov morozka inapə neiəkuiqeit, iŋnəikəlarazə,—nas, izamanoup, egimbaczaait...

-- ħa ħ-rudnik kətoupei,—iheit tənŋ gonjarenko.—zəgı auət-rakua rəməup, bzayək ašən arudnik aŋə iaaueit, apxən icoit rəynəqa akətaxı... ħa ħŋə abnaŋkua aboura itakəuĭa rəqaabt goit!.. səqan sara ħ-rudnik aŋə.

— kətoup uħou?—iqeifeit dubov, gonjarenko dixiəmzo.

— uaha izakuəzei? ħəħsakua auətra iaatəxo itoup, inxo zəgiə kəta uaaup, ui rnəmpszo!.. irnəpsueit!—açaŋjayə iqazfala, inapsərguəç rqiəqianə iləeiqeit.

— irnəpsueit... iiaşoup...—iheit, rajak agura mgajakua dubov, „araj uaa“ zərpaxaşa akrəloumef-ħagiə dazxuəcua.

— abar uajə... iaagar akalaki, iahħap daara idəuu, iərajou ħakalakıkua? akə, yba uħan uaalgəeit... zkı vers unəquargiə, işeibakəu kətoup. iahnpşuou, sçaauelit?

— uaagələi, uaagələi,—daaŋaxəeit vzvodni,—zkı vers? işeibakəu şpakətou?..

— ubri aqənŋ, ħazənŋəkgiə amuzikra aiua ħalamkua qalom,—iheit gonjarenko, iaja danalagoz iihoz axı daakugeŋnə,—iara ui ala dubov iihakuoz zəgiə xərbgalo.

— daara zamanala uaƆeikəit!—iheit dguəronaƆa morozka; aja eimakra iannalaga naxəsgie iriaaiua dəzbandaz ha irzəzəryuaz. —uaƆairxəeit, sətahmada, dəzlaçourxo eguəmazam!

— sara ui zəşho uioup,—iheit gonƆarenko, dubov aƆgua-taxa iəmtakua,—ihakunagom hara amuzik iƆə haƆxuaranə, morozkagie iakuzaait,—izban akuzar amuzik iəda hara...—ixə aarçəsne iaja daaqueçt; ui anaysan dubov egia ihargie ak xaim-çarapə dəqan.

„dquəşəup iab ips...—aaiguaxueit morozka, dənçəçəpsne gonƆarenko diəxuapşua, esaairagie iaha paşəu iəkuicəlar itaxnə.—atahmada cartəha ak iəmtazakua dəkƆeicalt“. morozka idəruan, auaa zegi reipş, gonƆarenkogie aşıpka iəxine, akunamga iamxa-uər şəqaloz,—iara morozka ha uzƆəu, uajraanza gonƆarenko iƆadcalanə dəzlaçajoz, amuzik aidara aiua ak səloup ha dəqazaməzt,—axa egia uharie morozka zegi reiha gonƆarenko ihaƆə xaiçon, igura igon. gonƆarenko „hara dhauçqian“, ui „iəlşon adərra“, ui „eiləikaauan“, ui adagie aja psadakua zhoz, ibaşaz uayəməzt. zquarprakua dəuz inapə ououakua auəsura iazgua-qəuaz napən, izƆəu uaxiapşuaz, iccakəm uharən, axa ilasən, iaaqarço zegie ixuəcən, ilan, izan.

morozkəei gonƆarenkoi eiyəzja bziaxəeit, ieizaaiguaxəeit aparçizanja işərhəlo eipş: „uərt şinelik eicəçaioit“, kuabkə eic-təyoit“.

morozka enagi gonƆarenko-daxiəcəz, daxiƆəpşuaz, iguə iaanago dalagəeit, iara morozkagie akə zgəm partizannə dəqou-ufa: iƆə eikułanə, ikuadər akə agəmkua, ilaki cər-cərua ickianə, aibafraƆə uzkuguəoiəua rapxia dgəlanə, iyəzja zegie ui azə bzia dərbo. abas ala daxixuəcua azqənƆ iargie, izguamto, gonƆarenko dəzlaz axşəy zçaz apstazaara iaşa, iargie iƆalairxuua dalagəeit; ui apstazaara,—iataxəm, ibaşou axuəcra zmaƆou akə akuməzt...

— hai... hai amarqa... iaagəl!.. ha rəbɽə gon apxia iəqaz. ui abɽə eitaño, eistagəlaz zegie ilarəlsit, apxia ineiuaz anaan-gəlagie, ałtaxıřikua eiguanə aneira iaƆən. ieiƆkaanə reista-gəlara eilaxueit.

— ua-a... meřelica iəpxioit... ha apxia iəqaz rəłtaxı iəqou rəzƆtua ilrəlšt. minutk azə iƆərxuanə, axıf eipş iƆeidpsala dyəiaqeit meřelica. pçarak izlamħazac ala ieiƆkaanə iƆəjlafa rguə aznarhaua, iguərono aotřiad şeibakəu zegie iəxuapşuan.

— iəqou, scanə ieiləškaapi,—iñeiť dubov. pətrak aftaxi dgiəŋnə daaiť dubov, ipsaxə eibakəua, axa ui azə igueitar itaxəmkua.

— metelica pşəxura dcoiť, hara uaxa ara hpxioiť,—iñeiť iƣa-aqazo, axa ijajafala iudərraťa iəqan ak iguə azənxanə dşəqaz.

— egiəmfakuo?! uəs ubaxiou! art iərxuəcuazei?! aoiəu aail-dərgəeiť zegiə.

— hpsə hfoiť axizəup...

— iəruazei, rəpsjagiə rəbzajagiə... — nrəlaiçeiť morozkagiə. apxiaqa iəqaz aƣəjçra iaƣən.

...levinson ara aťaigafə apxiara izakuik, azəias xaunixezi arxa akalt aoiəja rnapafə iəqazəu iəqamzəu ckia izdəruaməziť. dguəoiəuan ui azgiə, apşəxuja rəla amya aaguatanə, aƣkuei ayaii rzə iaxibeiou ŋudo-vaki arxaxi səspazəiamsri ha.

almyanəkgiə ŋgiala darguaqəuan, esəmsagiə axiaa iaclon iəvara iəxiuaz; iaapsarei ifamayrei irxqianə'ionəz ari axiaa, mƣə-bŋəla tənƣ qara dŋanə bzia akrifozaŋ ada işəbziəmxoz idə-ruan levinson. ui eibagiə ixaçanə iəman, dətənƣnə dŋanə bzia akrəfəxa aakrəşkia işimouaz, almyanəkgiə zda psəxuə iəmamz, dəzkuŋaz iƣanraalo dəqan. başoup ari, isəxiueiŋtei əkərçueiť, axa ari səzƣəu, isualəu anagzaraƣə izspərxagaxom ha iguə alanəikəlon.

— sara sguə iaanago ala,—hcalar eiəuəup...—levinson iihə dazəməzəryua, uajə plənŋnə dco-daaua ahara dəƣən. kubaŋ, iara iaaitəxxoz ada aƣazə iihə imərhəzo.

— ita uara umcar amuzə uxtanəkəzar, uxata uca... uxatar-nak daanəŋnə uca. aotriad şeibakəu akunamga akurŋara qalom...

levinson ijajafa zeipsraz ala, kubaŋ hasabda dŋajon.

— ui açkəs, eiəuəup ucanə aqaraulja əkurgəl,—iñeiť levinson, kubaŋ aitamakra dazəməzəryəkua. kubaŋ dəryagi iameikərc iguə iştaz aniba, iəlaxi aaimairccən irəməŋnə diazçaaiť:—izakuəzei?..

kubaŋ aşər ha ixə dyaxan, iəlakua ərquəs-quəsua daan-xəeiť.

— hapxiaqa hamyala idəkuça ƣəla iəqou apşəxuja,—iñeiť levinson,—haftaxiqagiə vers-bzak aqara inaskianə irgəl afaqaja; zegiə ireiəuəup haazxəsəz azəxi aƣə. iuahau?

— isahaiť,—iñeiť iƣeipsxarƣnə kubaŋ, iara iitəxəz akum-kua, levinson iihəz daxiakuşahətxəz qalo. „bayƣədə zlou

uayəmdoup“, — iguaxuuan levinson izə, mxuəçşaku dizgua-
go, iara ixə rəchafo.

auəxa, açx daara ineixianə, afərha daapşən dyəkuṭeit levin-
son, daazkuəlaz iṭəxafala eipş; rapxiəza igualaṭeit kubrakəi iarei
reijajara, ui dşazxuəcuaz acigar aaqaçanə amca neirkən, dyagə-
lan aqaraulja rguatarazə iṭəneixəeit.

iəjaz rşinelikua dərəragəlar ha daɟlanə iəbluaz akuastor-
kua dnarəlsua dneiuan. anazara arəmaraxi iəqaz amca, ibzianə
eikuən, ua deihtquəqulanə amcaxi inarguəçkua rxanə irpxo
dʁan aqaraul. ui iuasɟap xəlpə eikuəja iəstaxiqa ixɟraaua iaxi-
coz izguamto, dxuəcuā, iəlakua ərtbaanə ixtnə asabi ieipş dpə-
ləryyon. „ui siərup“!.. iguaxuṭ levinson; izakuəu zdərxəuada
levinson abri ajala iheit: eilgamz, itənqəz, xuyəkɟiə ilartaz
aguərouara, abəla iəṭəz akuastorakuei, aqaraul ipələryqarei,
eilgamkua ui auəxa ipeipşzi aneidixuəcla iouz.

nas ddəkult affəha iahagiə iṭdaraknə, uayə dizguamtarazə
akuəm, aqaraul ipələryqara dapərxagaxar itaxəmkua. ui uaha
dagiəmaapşeit, amca daxulaɟyo dʁan. iqalap, ui amcei aṭkua
ahaskiən ya izəxoz aɟaigap iaayuz rəclamha astəbɟəi aqaraul
danəxuqəzɟi açx igualadərɟazar: amza zkuɟyo, azaza zkuhhez
adə, akəta xaranɟ iaayuz arbaonkua rəbɟə, znə-zənla abərkiəl-
kua rəstəbɟ aazərgoz auaxiad, axuəɟkua rəla xəzkəuaz afaxi
mcabz qbara... ui afaxi mca bəlxəit, ubri aqnəɟ aup aqaraul
dəzxəpou amca açkəs ui iaha ilaşanə ipxanə iəqazɟa izərboz.

levinson alager dşənaquəçəz eipş aṭəi-psira afyə zxəz alaf-
cara dnalagəlt, ilapkua itəɟəza akə ilalagəlon, abajəi akukubaai
rfyə gon. „zakup mbaɟuzi“! aaiguaxuən dnapşə-aapşəit. dəzlaaz
iəstaxiqa laşarak iboməzt, — alageri ipələryqoz aqarauləi iləçayrə
icazɟa. levinson iorouuanə daakupşəyhan, nas aşacaṭa abna
aguaxiə, amyaxuasta danəlanə iṭəneixəeit.

pətrak astaxi axixiaṭa azəxi abɟə iahait, pətrak daatgəlan
alafcaraṭə daazəryən, daapələryqan iṭəneixəeit iahagiə inarcca-
knə, uayə iaharazə ilapə astəbɟɟiə rəuouuanə irgo.

— uarban?.. uarban ua iəqou?.. — ipəɟɟa-pəɟɟanə alafcara
iaalqəit bɟək.

levinson, meɟik şiakuz idərən ɟəmtzakua dəşiaşaz ixə
iəkuknə iṭəneixəeit. alafcara tənɟra iaalyit aṭṭaṭa alaki
aclamha astəbɟ, işəixulaxazɟiə udərrəɟa astəbɟ aagəeit. apatron
dşastou udərrəɟə inapə astəbɟ uahauan.

— lassə-lassə axuşa axıllazaroup, — iheit daaixəyqan levinson.

— hai, uara uouma?...—iheit iguə aaipsaxən meyik.—map, sara ui axuša agsəjsom... uajə iaxi səzdəruam...—ihan dəpxa-
fanə dyeiɸapşəit akomandır, ixarsalanə işəqazgiə izguamtakua
iikəi alxua ləeirgəlt. ɸxəbɸon axənɸ raan apsaxrazə aqaraulra
iəkuieit meyik. aqaraulja zəpsaxəuaz dceiɸtei saat bzak eihagiə
ɸuaməzt, axa meyik miɸ ɸuazla ibon. iara ixuəcərtakuei iare
yəda bzia dzəmbəz drəlxəeit, zəgi axeiləsuz, pɸɸala zəɸxia-
knə ɸəm mɸarsrala zəpsə taz.

iaxizaanagazi ianizaanagazi zdərxəuada, uajə enagi xuəcərtas.
iəmaz akə akuən, dəzzxuəcuazaalagi aqnəɸ dəkugiaɸnə ui aɸə
daauan. ui uayə eimharanə dşəqaz idəruən, ui akala işɸeimz,
daara işəɸxalagaz idəruən, axa uəs egia iəqazargiə ui ita dş-
zacɸəmɸuaz idəruən,—iilakgiə, iihalakgiə ineigzar akuən ui,
izban akuzar,—ui akzəɸək akuən zda psəxua amamkua iəqai-
ɸaranə iəqaz.

iixuəcuaz iaçanakəuaz ui akuən:—uəs iuə, agiəs iuə, işalşo
eipş iərlasnə aotriad dalçnə acara akuən zhasab iəmaz.

pasəɸi akalaki aɸə ipstazaara uajraansa guəronara açamkua
igurɸəoniganə iiboz, uajə ui apstazaaraxi agiaɸra danazxuəclagi
nasəp bzianən, iqabaadanə, zda carta əqamz akunə ibo dqa-
ləeit.

meşik levinson daniba iikəi eixulaxara eiha dzərgayank
abart ixuəcɸakua dşrəlaz levinson daxiaaiədhəlaz aɸɸ.

— raja ueibagoup!—iheit levinson guərazla. aqaraul ipəiəɸɸ-
yoz daaiəvsiɸtei aguaara itaxəməzt.—uluou uaxigəlou, ə-ə?

— map... izban,—iheit meşik, akər daailaxuo,—sara ita saf-
cəlt...

— sara egia zuəndazgiə szaməɸcəlt,—iheit daayyan levin-
son.—abri aqara səmacara snəqueit lapəla, ɸəla, uaxənla ɸən-
la,—dəryagi sloit... işpaqou ara, tənɸrou?

— tənɸroup,—iheit meşik iqafanə diɸapşua akərgiə daala-
pxafo.

— egiaurəm, umian, dəuk mərçəkua iaha utənɸxap,—ina-
teikt levinson meşik iihaz aiha, iara iguə itaz axi irpşnə.—
zənzaɸək ɸudo-vak hazkəlsər, nas imarioup... atatən uaxəuou?

— map, saxom... znə-zənla amş alazgaloit,—daaccaknə ina-
pist meşik, varia iəltaz akiasa anaigualəta,—ui akiasa asbaxu
levinson izəmdəruazar qamloita.

— atatən iaməxo izə guɸəonrami?... „atatən uəsup“—ihon
uajə kanunnikov,—uəs partizan bziaɸ dəqan ha hɸə. səzdə-
ruam, akalaki aɸənza ipşə iznagarəzu...

— dēzcazi uaxi?—iħan dċaait meyiċ, igugiā ui aqara ieil-gamkua akē aataian, iccaknē aistra ialagēit.

— ui uaxi dēsfiit, hazlaqakuou huāskua zeipšrou zegi znēu aiquē iētanē, aamta iartoup, iēqalaša sēzderuam.

— dafaz duftergiā qaloit,—iheit meyiċ uaday alamċaja-kua.—uaha uay duſtranē uguē itouma?

— ui zxēuħaai?—daazϕlēmħaxēit levinson.

— amala... akēr uſtranē uēqazar,—sara izgap... sara ua ſaf-cōloup...

meyiċ dēcckajazar ħa dāaieit, levinsongiā zegi eilikaazar qalap aaiguaxuſ.

— map, sguē itam...—iheit inarounē dxuēcua levinson.—ua iuēmouzei? utēnxaja ēqouma?

— map, amala ua auēs zuan... isxaštēz, ua isēmoup atēnxaja, axa ui azē akuēm... map, ui azē sēgura ga: sara akalaki dafē auēs anēzuaz, znēkēmkuā amaza iqukuā myapazgaxian.

— auēs zcēuuadaz ua?

— sara amaksimalistja rakuēn auēs zcēzuaz, axa uēsqan sara zegi dara roup ħa sēqan...

— ui ſpa, zegi dara ſparakuu?

— auēs zcuulagi...

— uajē?

— uajē sara sējya tērqeit,—iheit aſſēħa meyiċ, iara iqēnē iērtaxēu izēmdērua.

— uēsoup...—iheit inarounē levinson, meyiċ iqnēnē iērtaxēz iara abri akuſqiaziā.—map, map, sguē itam... ak ſēſtranē,—eiteiheit dēryagi.

— map, iudēruou dēryagi ui azbaxu zēshaz?..—iħan dna-ħagēit meyiċ iguēmōnē ibjē kaſ-kaſo.—sara szē baapsēk uguē iaanamgaait, uguē iaanamgaait sara uara ak uēċaskēueit ħa, sara sguē itou zegi argama iuashoiſ...

„sara uajē zegi iashap“, ħa iguē iaanagon, iiašanē uajē zegi iashajqiar ħa dēqan, axa ui ijgiou ibziou izēmdērua.

— ubri szalaſaja dēryagi ui aup, sara sguē izlaanago ala, sara akē sapsanē, azē sitaxnē iēqou partizanēm, ubri aqēnē ieionēup, sdēkuuċar... map, uguē iaanamgaait ſloit, ma ak uēċaskēueit ħa, iiašanē akē ſeiiēm, akgiā zdērua az ſakuēm... darbanzaalagi ara azē ſiēkuſom, azgiā cxēraara ſito zbom,—ui nas sara isxarouma? sara zegiā rzē sguē artēn, axa darbanzaalagi azē iqēnē guſqiarāmar, xēuſqarāmar, mſlagarāmar ak ſmbeit, aibaſrafē zegiā ſrēceibaſuan, ōuōuālagiā ſxuēn axa,

—ui uara iudəruoup... İta sara darbanzaalagı azə igura zgom,
—izdərueit, isəlanə, amı səmanə səqazar, zəgi səxxuəclarən egi-
səjialarən; izban akuzar ara zəgiə ui aıp zahasab rkəu; ara
zəgiə ryəzja irjərsəozargiə rəmgua arɾrəup izəstou, uaha iarban-
zaalagı akə uəss irəmanə iəqam... sara znə-zənla ubas sguə
iaanagoit uərt uajə kolyak imɾəçaianə iqalar, ubri iɿgiə
abas-ala amaç rəulaşt ha, iara ubasgiə rəchafara qamçakua zəgiə
irznəqualaşt ha, sara isəzuam, sara ui səlşom!..

meıık danalanagala, ajak ihacɾɿaza, esaairagiə iguə itaz
zəgiə akakala itierilo, ajajara izəmariaxo dalagəeit, ui aqənɾ
iargiə iɿirdo, dlasxo dalagəeit. ui uajİta levinson iaxəihəarə-
zei ha dazəmxuəckua, daaqumçzakua iəçagıgiə ihalar itaxən.

„abar assir utaxəzar... izaku eilakuahauzei“!..—iguaxuəit
levinson, meıık iaaihoz ajakua irəçanakəuaz ckia drəzxuəcua.

— uɾaankələi,—iheit iməora daaxan, meııkgiə iaagueiteit
levinson iəla tbaa xuafkua iəxuapşuaz.—uara imayəmkuə iuheit,
uayə izeilmərgo!.. ua haangəlapi znə. halajajap iaha auəs
zlou... uara iuhoit, ara iəqou zəgiə rəmgua arɾrəup izəstou ha...

— map, uəs akuəm!—iheit meıık daapnəylanə: meıık iihaz
zəgi rəqənɾ, iaha auəs zlou ha iipɾiasəoz, ari akuməzt, iara
ara ipstazaara axıɿeimz, kunamgala zəgiə iguə axiəndərxəz,
abartkua zəgiə imzakua argama iaxihoz,—akuən,—sara ishəracə
istaxəz...

— map, uɾaankələi, uajİta sa isaraza,—ihan iaarpşkanə
iaja daaquixəit levinson.—uara iuheit, ara iəqou zəgiə rəmgua
arɾrəup izəstou ha, nasgiə kolyak himɾəçalar...

— map, sara uara uzə isəmheit, uara ualam!.. sara...

— ui zəgi dara rəup... uərt kolyak imɾəçaianə iqalar, ubri
iɿgiə abas ala rəchafara qamçakua, iazəmxuəczakua kolyak iuə ha
zreiho qarçar qalap ha aıp iuho? ui zənzakgiə iiaşazam!..—
levinsongiə ijajafala ui izlaiaşam meıık ixə iteigalo dalagəeit.

axa levinson djajo dəşneiuz igueito dalagəeit, egia ihargiə
iihoz zəgiə başa işəihəz, izeihəz işəizeiləmkaauaz. levinson
danjajoz meıık iaaləeiçakuoz ajakua rəla eiləikaait, zəsbaxu
haɾəz şdaɾakəz, axanaɾ fatas iamaz iarknə işhaɾəz; ubri iara
levinsongiə aamtala izəmariaməzt ailkaara, çəup ui iaxia ijei-
iɾəi ialanə eilkaanə iəməup. axa uajə uərtkua zəgiə rħara axa
uayə iəmanə ianəqou aamtaməzt,—darbanzaalagı izə uajə iza-
amtou zaa ɿeİta izbəu, ifakurgəlou eiçamərxakua aonaraħa
anagzarəup.

— nas iuzaaurəzei, — iheit açəxuṛanə levinson, daamynə dagiaarəchafo, — nas uəsəqan uara uxə iavba. carta uəmazam. gazaroup. urfueit aup, uaha agiəqam... ui açkies iuzeionəup, eiharəq sara iuashəz ckia uəz xuəcər... ui əz xuəcra uzeijaxarəm...

— sara iara ui aup səzzxuəcəzogiə, — iheit eilgəjamkua meyik, uajraanzəṛi dhaç-haço ijajarakua zegiə ləeixqianə.

— zəgı reihagiə, uyəzja uara uəçkies eijənə iumpxiazan. uərt ueijazam, map... — levinson ikiasa aatəixən əlləḥa acigar aqaçara dalagəeit.

meyikgiə iəłaxı eikuça diəxuapşuan.

— ani ulakı ixarşalougıə əlapə əlbaagara uxoumərştən, — iheit levinson; ua iaxiənəsa eijajozgiə əlakı xarşalanə işəqaz ixamştəkua dəqan. — iaamtoup ita artkua reipş iəqou urəlcəlarə, — aynə uəqam ḥa. aspəyka inaaixiəif əlascara iəalqian iubarəpa iəqan: əlaxuəc oukua zmaz, zəbzara xyaz iələjakua, ipənça çəoia, izakia apf. — ḥai, uṣan şpaqou? ui akuu uzəkuṛou uajəgiə?

— ui aup...

levinson daaxuəc.

— izakuu udəruou: uəṛə nivka uəstəp, iudəruou iara? pika dzəkuṛəz... ui ziuqixa anəuxoz iət. ibziou?

— ibzioup, — iheit meyik iguə iəłaxı eikunə.

„ari deilapatazanə dəqazaap ubuou, qoust“ — əaiguaxuit əftaxı levinson, əḥaskiən ləscara iṣguatanə dəlapalo, atatən lya əbərki ḥa uajəi-uajəi inouṛua. ari əijajara irəmāz akər deilarianə daman. meyik dərrala iəkuədareı, iəalareı, iəqazfa əkuədareı, nəsgıə guəronaras iakularəzeı ari aṛəla, əbri iəipşəu akə iamaṛəzam, iquqıou əuaa rəjaynə adə iəkuzço ḥa dxuəcua levinson iṣəṣakua əsaaira iəarccəkəua icigargıə ləssə-ləssə daxo. „əbri ḥara ḥṣə, ḥara ḥadgiəl aṣə, — iguaxuuan levinson, — millionla əuaa əxanəṛ əmra əala məccəkə rguəçərpəxo, əmamzaara iərguaqəua əḥənṛa iəxiələṛou, jəṛ ṛmaṛala iəxiəjaouo, ipərxa-gou ibzaməquəu ənṛa daxıxərchə, — iara əbri eipş əxşəy iəxiəz-rəçəu aṛəlaṣouṛ iəxiəzḥəu əbas iəəfo, zqazfa kuədu əuaa, akə iamaṛəzam ibəşəitəu“.

levinson əiləlara dəṣən, izban akuzar ui dəzzxuəcəkuoz zegiə, dəzzxuəcranə, iəqaz zəgı reiḥa akərzçəzəkəuəz, zəgı reiḥa iəmaṛəz rakuən, izban akuzar əbart arəçarakueı əquıarakueı riəaira əkuən iara iəxəṛ pəstazaara zəzəkəz, izban akuzar levinson ḥa uay dzəqaləzoməzt, dəqalon bəşə dəṣəzə, əbri levinson iqaimatəu, iououou, iḥalələu əuay ṣəc izzəşra dəu iəlamzar. iqaimatəu

auay ƿəc iəzbaxu zlaɟərəugozei, abri aqara million auaa aɟəɽɽi rəcha nxafala, uayə iʃəimbac rəcharəla iəqou rpsə axiənzatou.

„ianakuəzaalagı znə abas sanəqaz, ma saneipşəz əqazəuf“? ha aaiguaxuuan levinson meɟik danaaigualalalagı. danəxuɟəz dşəqaz igualəeiriar itaxən, axa daara iɟəuadayən: axa iaha iououuanə ixaƿə ifakugəlt, iəɟkuənra anays ixəsəz aʃəkuskua rzə dzəkuiakuaxiaz, zegı iərdəruaz levinson iakunə, ianagı apxia igəlanə ico uaynə.

iəɟkuənra aqəntɽ igualalaz ataajara znəz aɟəɽɽi patret zaɟək aup, ui apatret danən kɪaƿ eikuajak iinə, uria ɟkuənək, iəla aguə tbaanə,—dəpşuan ui iəlapş axmərpakua, abra açəs pşza tpraaranə iəqoup ha axidərbaz. ui açəs uaha iagıtəmpraait ua, igualaləon ubri axitəmpraaz guxiaaganə dɟəuarcə egıʃiəgəmxaz. ui aɽtaxı, ui eipşkuaz aguəɽtgakua zaqa atəxxazi „abas iʃəqamloz“! inagzanə ixazərçaz.

levinson iiaʃaɟɟianə ari anxəeiça, idərt akə eipşəmkua auaa iʃərzejaz açəs pşzakua rəmc basniakua,—uərt açarakua qarantɽ iytpraaranə iəqaz, ubart itpraajɟioit ha zəpsə axiənzataz başa iazəpşəz şfardayəz... map, uərtkua ita uaha itəxxarəɽa dəqaməzt! iara rəchafarak qamçazakua iynəuçqa ixaƿəit, uərt rzə iəmaz egızləmşoz azxıra xaa, açəs pşzakua rəmc basniakua rəla iaa-zaz, naɟnaɽ irguaqəz axəei-xşara irtənxaz şeibakuu zegiə!.. „iəqou şəqou abara, iəqou apsaxrazə, iəqougıə anəqugara“,—abri eipş reiha ibaşanə, reiha imariam aquəşra aƿoup levinson daxikəlnaga.

„...map, sara sarpəs ououuan, sara ui iaçkəs xaraza səououuan ha dxuəcuan levinson, azgıə izeiləmkəaşaz, azgıə iara izə iguə itamlaşaz, uay izeitamhoz aguərouara dəu iəmanə,—sara araja atəxxaramou, arajagıə səlşon,—ui aup auəs zegiə zlou“... ui ita mya eiləmxkua akkara dəçalanə dcon, azaza zkuihəz amaɟ xılaɽakua axiaaiƿasuz iƿə dərjaakəuan, məɟ ɟəda məcxuək iouzia ibo dɟaləeit, dharaknə ajyan axı dxanagalofa (dəz-zəşoz auay ƿəc iaxı akuzargıə zdəruada?)—ui itbaau, aduneitɽ, uaypsə harakəra aqəntɽ igrakuei iɟeitɽ mɟədei iʃəitəxəu ala dəriaaiuan...

...levinson alager aƿə danaai amca eikuçarakua eilabəlxian, aqaraul uaha dpəɽəɟɟoməzt,—anaysaxı qara aƿə irəckıon donap-ɟapua. levinson iara iəmcə eikuçaraxı dneitɽ; amca eix-səouixian, ampən işinelı iəkuərşanə ououualajɟia dəjan baklanov. levinson ahaskıən-yei aɽaxı rəla amca aaiƿərcaanə, dəɽho amca yeikuiçeit. amca ououuala daxiaɽhoz iblaxaç geɟeit.

baklanov apxara anaaguəçaş, daahcə-mcən dşəjaz daaƣraan-
t̄it; iƣə xtən, ikiəi apška ieipş itərkuajaan, iarguçəsta zkuə-
ououaz ixəlpə azgank neixəçən ikiakiasa ua iaanxəeit, daxiə-
neimaz zəzxara əfanə iəqou alasba guəraz dəu deipşən. „upşəif
dəşiou“, aaiguaxuit dəikuguərouo levinson, dagiaapələryqeit;
meqikəi iarei reijajara aftaxı, izakuu zdərxəuada, baklanov ıxu-
apşra akə eipşəmkua guaxuas iəman.

nas dəkiua-dorzua amca ampən dyaeit, iəlakua şənxəiyaz
eipş daaouazkən, daazazan, dkouua qara ixə xanə iƣəneixəeit,
ijeitə nəjnə, iara uəs acara daƣən, ça zmazam aţəşa eikua
iaraznak aguara ha dəltahaanza.

axpaṛi axuṭa

I. meṭelica ipṣəxura

levinson, pṣəxura meṭelica dandəkuicoz uəs ieiheit, uezgīə-uezgīə ui auəxa dgiaṭranə. axa meṭelica daxəistəz akəta, levinson abri aqara bṭaxap ha iguə iaanagoz aṕə iəqaməzt, daara farda inastxan: meṭelica aləbṭəstaxi asaət pṣba rzə amya dəkult; ikiakua dameigzakua ikəeicon, ixə larquṭa iəboia ərxuanə dkua-laaua dcon, dəzxəsxiaz axuəmṣṛi agurṕəouga mya tənṕ dara-arkəzla, ipənça çaorakua aṭəira aorə eipṣ iṕua ido,—axa iaailaṭ-ṭəanza inəmṭazo iəṭtan zlaxi eikunə iiasuaz alaṣara xilaṭei ahasṭiən ya ṭəbṭəi zmaz aṭaiga. ixulazaxianə aṭaiga aaimṭan daxiaakəlsəz igəlaz zxəbra ṭəbgaxiaz ikarəṭəiṭei akrəzxəçuaz axəbraj aṕə iṕə aorə aṕeikən daagəṭ.

iṕə nṕaḥanə axəbraj akuakit aixasara ibajxaxiaz rəxkua inquəçaxəjjo dyəxuneit, daznəmkəlakua dlalyrər abaj eilabaai ajəṭ xuapei drəlaharṕə iaxiəqaz. ifapṭua cṭia izeiçəmxkua, iṕmərçəsəkua jabaqa minut dəkugəlan, abna aaiguara iəqanaçoz alaṭcara iəla axmərpaṭua daxialapṣuaz, daxialazəryuaz iahagiə deipṣnaṭuan iəmçarsrazə zguə itou axil, daxipṣuaz iap-xiaqa ibon y-xuək iaarəbṭanəkəz arxa eiçḥa eikuaradəu, irxəz aṕaquakua əkuorə igukənz iaṭala ixqiaz ajyan iadəubalo.

meṭelica dəpan ikuadər dakuṭan amya dyanəṭ. aakṭəṣṭia uay dəzkuəmlacəz irnəz auardən ṭta jəṭṭua ahasṭiən rxapaxian aarlaḥa ianəubaaua. aça a çla paṭua eiləṣṭuakuaa igələn iərgjou aṭəmzakua reipṣ.

meṭelica axuə dyəkugəṭ: paseipṣ iarṃaraxi iyagan axuə-eikuaja, aṭarax dəu aborəipṣ iərxuanə; azəias axuxuaḥa abṭəgon. y-versṭ raqara bṭanə, azə axəkuanṭṭiour uḥaraṭa, iubon iaxi mcaṭ,—ui meṭelica igualanarṭeit axiṕa iiatəmra zaṭ psta-zaara; ui anays iəuboz akət mca eizadakua iyaṭ-yaṭza araxuəc eipṣ itxuaa-txuaza amya xərṭazla ubon, axukua arəoniaraxi iya-

gaz, ixə aganaxi inaxagejə əlafcara ialazuan; uiraxi daara ilaquəran. iqalarən ua iagazar ajəp zəftra; ui iavarinə bneikuaran.

„ua ibaaramkua iəqam“, aaiguaxuəit metelica. axita dakəua dalagəit: xəxi ixiəp iakunə iən asaldat fufaiqa, ahəntrakua amxnə, axuda xiarəpənə. afaxi mca axiboz axi pasa dđəkult. iəqamlo egieqam ha itapanya atra iaatəxnə ifufaiqa açaqa iapxia imaqa ilavceiceit, itapanya atra ipe iadhalaz axuargən iteiceit. iaki iəmazamzt. uajsta ari amxaşənə igiajnə iaaua amuzik dieipşən: agermania ieibafra aftaxi, as asoldat fufaiqa zəlcənə inəquoz rajayən.

amca axeikuəz dnazarca egieqəmkua, əlafcara iaalyəit pəkiərkjə bje. ikiakuagiə adərxha iaatrəsən, aləmhakua ləei-vəga-yeivəgo inatakənə iaakiərkjəit. ui aminut azə, amcaşə gagak aazazeit, metelica ipe apqay ha aqamşə laguəceican aoiy ha amca dladxxəit...

ui amcaşə dgəlan, dguətqia-psətqiaxa dşanxanə ykuənə abaa xəikuəjaak, aimaa pakua iəfanə, iikua kəljja, ijdəuz kixə tba-kə ipełahənə, nəj-maqak akuşahənə, iəznəpək aqamşə akən, agiəi inapə imaoira dəu axarpanə iyəstxnə ipəraknə ikən, ipe-ləeixiyar itaxəula. metelica ipe aoiura laşakşənə iaraznak iaanəikəit aykuən iapxiəjja, diaaxarce egieqəmkua dladəxxəlonə; dləeikuqaanə diajharce ilakuikəuanə danələişəps dibeit, iapxia itənə ikəq-kəqua igəlaz aykuən rəcha: imaoira kəkalə iəla ipəraknə, iikua ilamxkua kəlyrnə, ixiəp-au dəlahənə...

— uzgəlouzei? ulama?.. hai, abaoir-dou,—dabaşi bzaməquu!—iheiş metelica, aşkua rakumzar, uayps eimhacəz guəf hara giamdala. — dgəloup, dəmçəszo!.. səuoirapalar?... dabaşi bzaməquu! eiteiheiş, iapxia igəlaz aykuən, rəchak şiakuez angueita, iguə aapşkaxan. aykuən itara aarla daalçən, inapgiə louit.

— as uzsəjlazei uara, uşərxaganə?—iheiş, uayə nazaças, axa alaragiə iəman.—sieiş ha—ara aşkua..

— aşkua-a ba?—dçaait, dixəyqo, inarounə metelica.—abar assir!—iborazara aankəlanə, iəstaxiqə işənxərnaanə, aykuən dişəpşua, iəlakua aacəua, atlas pşra zmaz iəqəmkua dlarəxa-yarəxo, ubri aqara ibje haraknə iououuanə daayyeit, iargiə iqəifarəpə abas ayqabj axixəlçuaz.

aykuən, aznək azə, dlak-yakəua, dəyqarəu dəmyqarəu izəmdərua dşəqaz, uaday əqamta aniba,—guərouaroup ihan, ipənça yxarłtala xučas ibje rpanə akər-kərha ikiətei pjo dalagəit. metelicagiə ari aaizəsirxan iahagiə iououuanə aqər-qər ha ayqara dalagəit, uəs eicləbnə ayəqagiə kraamta eibaruyyeit:

azə ikuadər daxianpalaz znə iapxıaqa znə iəstaxıqa dxəltua, amca alaşara iƣapxoz ixapəckua arcərcərua; agıəi—staxıla iahja dnəkukšanə, inarguəçakua naq-aaq iəçarguanə, oıuouala daayya cəpxıaza iəstaxıqa iƣənxərnaaua.

— raja suəryueit, apıma!—iheit metelica, iškəl ifapə kələrio. —aƣadhəs dəu...—nas dəlƣəjpan, amcaƣə inapə iıpxo dalagəeit.

aykuəngıə ayqara daaquəçən, dguərouaqa, uaha hzəryqara akə ihozar ha iguə iaanagoıa diəxuapşuan.

— jgia uuayə xumaryəup uara, af-uəsaaıt, haşpaurıyei,—iheit aykuən, iəuayəla zeipsraz nagzanə eiləikaazia.

— sarou?—iħan daayueit metelica.—sara, iaşoup, suayə xumaryəup...

— səşpauriei,—iheit aykuən.—ara aƣkua səmoup. akartəş zıueit...

— akartəşəu? ui xəirəup!..—metelica aykuən dəlivəƣeit, iaouura inapə işaxarlız.—iabaaugoi uara abri akartəş?

— iabaazgoi, aban... ui ara çya amamkua iəqoup!—iħan aykuən inapə iəkuşa-məkuşa iaaxargiajıno iırbeıt.

— uonəyueit akuu?

— sonəyueit... iaag uƣə sara iskəp... ikiakuoup ha səqoup?.. uajəmıan ui sa iousejıuam... zaqa ikiakua bziouzei,—iheit aykuən, bla qazala aƣə iəlapş laxganə.—uabanzaƣıu?

— xar amam akiakua,—iheit metelica.—uara uabanzaƣıu?

— aban,—iħan ixə neırxəeit aganaxı aykuən.—xanixeza aup hara hkəta... iəi-yaja tıə xərküşanə iəqoup,—iħan dənkaıjeit.

— aai... sara axuə nxəç vorobiovkaƣəup, iuahaxıazar?

— vorobiovkou? map, ismahact,—ixarazaap...

— xaroup.

— hara haxı uabakunagaləei?

— işpa uashari... ui sho salagar, irajaxoit... ıaıƣə aƣkua aasxuapha sguə itoup, aƣkua rajanə itəmoup ha sahait... sara aƣkua jgia bzia izboıt,—iheit iƣərgəzmalnə metelica.—sara uərt saadəriıtei srəcən, səzcəz sa isƣəməzt akuəmzar.

— sara səzcəu sa isƣəu qəufuo?—azə iƣəup...

aykuən iikəz aqamıxuala axua aaimirttən, uay dreilaharƣ atıaha iaaləirııeit izəz akartəşkua...

— izdəruada, amla uakəuazar? dçaaıt aykuən.—ayagıə mayk səmoup...

— itabup, sƣnə səqoup abraanza,—iħan iəxuda inapə nadəi-kəlt, uəsqan aƣra abaqaz, amla darguaqəueit.

aykuən akartos aaiyərianə, dnərhan abza aja şaxaz iƣə
inteican, iləmha çarakuə rçəsua aƣraamrə dalagəiƣ. dƣər-
qam-iərqamua metelica diəxuapşua uəs iheĩ:

— seiboup sara, şəkusəbzak aqara çueiƣ seibaxəeiƣtei. sab
akazakja dərseĩ, sangiə amş ləlargan nas dərseĩ, safagiə uərt...

— akazakjou?—daatrest metelica.

— uaha izuəsda? auaa ndərjon. haynə, hguara rəbleiƣ, hara
hƣə amacara auma, dəƣa jaya tək ireiçamkua, esəmza iaa-
loit, uajəgiə yənyajayəkqa əqoup. hara hnays avolost kəta
rakitnoe ha əqoup, ua iƣoup ari anpxənraqgiə polkk şeiba-
kuu. aai, rləeiƣa şpaƣgiou! akartos aaxuəi...

— İara İzəbnamlazei?.. abnadəu İzaaiguoupei...—iħan daƣi-
yəçəzzeiƣ metelica.

— abna zxuartouzei? eskiəngiə abna uzəlaƣuou. nasgiə ua
uzəlmszo baaroup,—ƣgiala iəqoup...

„İşpazdəri“,—aaiguaxuəiƣ metelica, axuə dəkugəlanə dan-
pşuaz iguə iaanagakuoƣ anigualala.

— iuahou iəşho?—iheĩ dyağəlo,—uara abri uaaxəlapş,
sara İkəta aqənza İapəla scap. izlazbo ala, ara İa iƣə akə
aaxuaramou, iuəmougiə uƣərgap...

— iəqalazei, uzərccakəuei? uƣa!..—iħan iguə iaalsən daƣiə-
yagəlt.—ara azə imacara iguə ƣəonueiƣ,—iheĩ daarəchaufaraƣa,
İəlaorərz aaxəzzəlo metelica dəiƣapşua.

— iqalom, scaroup, İafcaunaçə eiləşkaaroup... sara İlasnə
sgiəƣueiƣ, akiakua İfahap... uərt reihabəƣqia dabatou?

aeskadron anaƣalnik dzəynaz aynə şəipşaaşaz ƣeiƣa eiheĩ,
aftaxiala dneirgiə şeionəz.

— İara iƣə alakua rajou?

— imayəm, axa iƣgiou egieqam.

— metelica, ikiakua İahanə iaanəƣnə, azə İavalanə igaz amya-
xuasta dlanəlt. aykuən iguə-İəlaxı eikuça, daxıcoz dipşuan, ala-
İcara diƣagaanza. saat-bzak aftaxı metelica akəta amçanƣqia
dəqan. amya arəoniaraxı ixagiəƣuan, axa aykuən izlaeiħaz ala,
arxəsta dəkulanə dcon, auətrakua irəkuərşaz aguara dnadgəlaa-
nza,—ui naxəs aynkua rəİtaxı ala dcon. akəta zegiə əjan;
İaşara qargiə iəqaməzt; aiaƣakua rəlaşara aarla iudərbon aynkua
rƣaz xəbkua itajəu abahƣa tənƣkua rƣə; auətrakua rƣənƣ İa-
auƣallon, ƣəç izəu anəİfyə.

metelicia aguarabƣarakua yba dnarxəsənə axpəİ dnəbƣalt.
alakuagiə rəbƣkua xar-varza rƣadəmcalaƣakua ineİİtaşuan, axa
darbanzaalagı azə daadəlcənə uərbanəu ha ibƣə iəkuimərgəeiƣ.

iudərrəpə iəqan, ara aṛəm uaa amyakua inərnahalo, iərtaxəu qarço iguaraz işrəscəlxiaz. enaḡi, aapən uajaanə uaxənla akə-takua rṣə ayarakua rəmanə, ykuənəkəi phəzbəkəi eidṛalanə iḡajo işəqalaloz eipş qara akə uboməzt: sənṛəṛi aapənrazə ykuənəkəi phəzbəkəi qara ineidṛalanə abzia barəpə ialamja-jacəzt.

metelica, enaḡi aḡḡiaraan iqazfala, akə aguxiaa mkəkua, zegigie rzə dəxəianə danəqalaloz eipş,—ipsaxə eibaknə ikiəi dachaua arməz tajkua drəkupşuan dəzzguaaz uayə izəmdərua dguaanə.

aykuən ieiḡaz adərgakua rəla akər guarbṭara dər xəst auxua-ma ampən, açəxuṛan dnadḡəlt apap iaanda iləz. (aeskadron anayaliniḡ apap iynakun ṛartas iəmaz). metelica aanda daaxəpşnə dnapşə-aapşnə uay daniimba, aṣərḡa aanda dən xəpan dəntəlt.

abahyaṣə açlakua rajanə itaḡəlan, rəmaxugie jpan, axa rəbonə kapsaxian. metelica iguə eisra mydəu qazo, ipşə zanə dcaqu-çaquua aguta dazneiuan. akuəkumədrkua aaimṭan amya ialḡaz dnangəlt, iarmaraxi yajaqa sazen reiḡa bṭamkua dnaxuapşt alaṣara aazəynyūoz apenḡər. ui arṭən. ua auaa ṛan. alaṣara apenḡər iaakəlpəxoz abonə ikapsazi aṭa-çla itaḡəlazi irəkuyyon...

„abar“!—aaiguaxuəit metelica, adəxḡa iḡeiṭə yeixpan, ixuə-iṭə yaḡəlan, ṣənḡəlara zmam, iara zkuəm aguaouira iana-kuzaalagı iəmaz, igutasua dalagəeiṭ: apenḡər iəlaşoz aqnə dneinə, ubra iṛou auaa iərḡo dazəzəryər aṣər ilaxxarəma, akər iməṛaxuxarəma ḡa danazxucuaz, iara idəruan ui muəkua uezgie ara dşəkumçuaz. minutkuak anaaias, apenḡər apxia-ṭṭia igəlaz aṭa davaglanə iərḡoz iləmḡa azkədčanə dazəzəryuan, iərualaz zegigie gueiton.

ua pṛyək auada agutanə aştol iakuşanə iṛanə amaca iasuan. arəouaraxı papə-asa tahmada-xuyək, ixaxuə iəkufəxaa ipxia-ḡanə, uaxiəniəxuapşua çarzak—inapə abaa xuykua rəla irccaknə amaca rzişon, irəito amaca açapşra dazxiua, ubri aqnəṛ metelica iaxı zəzkua rxanə iṛaz amaca şəioulagı iaaguatanə apap ibar ḡa dlanə aştol iəçaknə ikəuan. metelica iaxı-iṣə rxanə dṛan uay guərazəuṛi uḡarəṛa ficar pşzak, uay ṛək, aafak, tatənṭḡak iṣəçaknə — ari daxıuayṛəz azə metelica aeskadron anayaliniḡ ari iakuzar qalap ḡa akuən dşəqaz. izakuəu zdərxəuada, metelica iaha dalkaanə yədala dguatanə diəxuapşuan ixumarualaz rḡənṛ apṣbaṛi,—ui ixə-iṣə ui aqara ipşzaməzt, dəpşṛədan,

iəla axuckua mčəso, xəlpəry ekuajak ixan, auapa iħən, pəgon iəmaməzt, macak ləkuəil cəpxiaza iuapa iƣaaleihon.

metelica isahap ha dzəkuguəonə dəzzəzəryuaz aiua akə rhonə iahuaməzt, baša iġajon: iərħoz abzak amaca aƣakuən.

— pħənyaja ha səxumarueit, — iħeit metelica iaxi zəzkua rxanə iƣaz.

— imayəup, „vəše blagorodie“, imayəup, — neiħeit axəlpəry ekuaja zxaz. — sara, smaca saxuampškua, iķə ha səxumarueit, — naciċeit, patəu akumċajakua.

auay-ƣə pšza, iəlakua ċərkıfənə, imacakua aaguatanə, ita- tənġga aaiƣəixən ixəigalt iəi xuba rƣənza.

— sa isəvsəġueit, — iħeit apxiatı, aaxuat zķəz apap iaxi dnaxiahən.

— sargiə sguə iaanəgoz ui akuən... — iħan daqyeit axəlpəry ekuaja zxaz.

— amaca maaiuazar, sa isxarouzei? — iħeit apxiatı ixə rkıəiua, apap dnaixuapənə.

xuƣə-xuƣla, xuƣə-xuƣla, ha alaf iħon apap, xuƣə-xuƣla iƣxəryuə, ui ala iajajoz iəxumarra egıə-işapsam alaiirdəruafə. — yə-iəi yba ouķa axəzaait... iaadərueit izakuəu!... — iħan ixəsga najala iƣərgəzmalnə, dəxumarua dneikumakarť.

„dabaıı gurgagou“, — aaiguaxut metelica.

— ho, uargiə iuəvəġma? — diazċaait apap aficar aafa. — iuədkəl aaxuat, — iħeit apap, axəlpəry ekuaja zxaz izə, ama- cagiə xəmtķua iniədikəit.

minutķ aqara, aııtaħa rƣadcalanə amacakua akupsara iaƣən. axəlpəry ekuaja zxaz dəċaxaanza. „uƣxuonei apsəz bla dəu“, — aaiguaxuəit, iguə ixiənə metelica, dcarəu, iċagi daagəlanə dzərylarəu izəmdərua. axa dəzdəkumləeit, izban akuzar, ui aamtazə iaċaxaz daahən apenqər daadgəlt, metelicagiə iguei- teit, ui iəlapş ċarə ixmərpazakua iara metelica iaxi işpsuaz.

ui aamtazə apenqər axi zəzkua rxanə iƣaz, amaca ailrəxra dalagəeit. ui dəmccakəkua tənı iġaiċon, daarak iajəm atakuajja şəlapķua eipş.

— neıııtaila dəqam, — iħeit dƣərhasua aafa. — dmanıalaxa- zaap. sargiə siccandaz...

— iıyədagiəu? — dċaait apenqər aqənƣ daakugıəııə axəlpəry zxaz. — ui iləlazon! — naciċeit iguampxakua iƣaiireiqnə.

— vasilisou? — dċaait apap. — ui anġa, iləlaiċeit!.. ara ħara ħƣə dikuan dəuk dəqan — ui iashaxeit ha səqoup... axa, sergei ivan-ipa ianakuəzaalagi uəs zua uayəm... ijdəruou ui iacə ma-

zaia iseiñaz? „sara,—iheit ui saxico dözgoit, sara, phəss daas-xuargiə sɪom, sara,—iheit“...—hai!—ihan dəynəqaait, iʔə inapə apəraknə, iəla quş gəzmalkua ərşaqı-şaqıo. —aai sxə məzda! ishar staxəməzt, axa isəmxəheit! dīaz ia qaçanə inapkua iqıo dalagəeit. metelica ieipş agiərtgiə iguarteit. guəybala dəşjajoz, dəşmaza guñhayəz; axa ui azbaxuə darbanzaalagı azə egieim-heit, zegiə aayqeit.

metelica iʔərxuanə, ganxa-ganxa iʔəzo apəngər dadçnə ddəkult. abahya ialgaz amya axagiərtəta aʔə dneiuanə axəp ha daaiʔahait, azə kazak şinelik izjyaxərk itarpanə,—ixaram-kua ui istanə iaaiuan daʔa yəqa.

— uara ara iəqouçozei?—iheit iaaqafanə ipəlaz auay, meţelice iarei anaaiʔaha ijjyaxər ikuəyrracə iakuəzkəz işineli kamərkua iaankəlanə.

metelica dəuuaza dnapan dəyt akukmədrakua şəqaz.

— uaangəll dəikə! dəikəl araxı!.. ei...—rhan eibarqaaua rbjə gon jpayək. aququahagiə ileiəstarçeit.

metelica daxıcara-izəmdərua dgiərtua akuəkmədrakua dəş-rəlaz ixəlpagiə ijəzt, ikuua-ıozua iapxiaqagiə abərkua gon, amyakua rçənt əlaşbərkuaagiə aayuan.

— abar daxıəqou, dəikə!—ihan inapə rçadaza azə daaizəyt, iləmhagiə xək aʔəv ha ilavqeit, metelicagiə dxəst. znapə rçadənə dəskueit ha iaaiuaz dfaixəsən dəstqianə dcan dkahait.

— amc uhoit, səuzkəuam...—iheit dgurouaja metelica, dhən-yanə daanərkläanza sərkep ha zguə iaanamgoz.

axa, ıstaxı ala uayə xıant dəuk iʔəleikuəitən dıaiçairquʔeit. —metelica inapə aaçgara dşəʔəz, ixə aaxa ououua iaiuz, iʔəizəmdərua daaqanaçeit...

nas imeigzakua iəsra ialagəeit, iʔəizəmdərua danəqala aftaxıgiə iəsra iaʔən...

aotriad axıəjaz ataharaʔə akər ilaşcaran, ijaakəran, axa xaunixezei axıʔ abjələşara japı iaabjpxoz amra, xkaarqan bon baafyə zəlfluaz ataiga iaalapxon.

aʔkua rəmpən zıaja ntaaz aqarauəl pxəzrəla lahua dalagə-eit apulemiot xəs bjə ieipşla,—dətrəsən, ılakı aastpaa dyaç-qeit. axa ui ačlarkuku akuən, azə axəku axı bajk iasuan. aqarauəl daaonən axılałara deiçanarxxa, işineliəj ckıa iaaiəkurşa adə dnəkult. darbanzaalagı azə dʔəxaməzt iara iəda: iəjan auaa rʔəryfnə, rʔərdaguanə, guəorak rəmazamkua,—imlaşəu, igua-qəu, agıəi amş iaaiuagiə bziara zzaanamgoa reipş.

„avzvod akomandir dauaax... ui uajə iƣeioraça ynək aƣə axər-xərha dəjoup, uara ara egimfazakua uƣaz“,—aaiguaxueit aqarauəl. abjaapnə agiəri reiha mețelica ikuguronoz, ilaƣ-xuoz driupn ari aqarauəl, axa uajə mețelica uay baapsəuia ibo dɔaləeit, avzvod komandirragiə iətaƣəmkuə iərteit ha ipxiazə dalagt. aqarauəl ațaigafə aguəqra ixaixəuaz eraznak iaaijəməiaxt, daƣa foukə, mețelica ieips iəqou, adunei aguər-onarakua zegiə ianrəlaxuu, axa dara iiaşou akə dərənə dəzla-qamz ala, levinson irƣəxara izəmgumonəzt, baklanov dər-ƣəxəeit.

— iəqouzei?.. dmaaci?..—daajarəiziť baklanov, iəlakua ixəitəz ɣamxianə, iərbo rzeiləmkaaua.—dəşba maa?—iħan dəynəqaait uajəgi aja ckia daləmçəckua, axa izlajajoz auəs ckia ʹdanaz-xuəc dlarəƣa iban uəs iħeit: map, iəuuazei uara, uxəuƣəu! uəs azəqalom... hai, nas levinson dərƣəxa. baklanov aşərha dyaç-qian, iərłasnə imaqa aaieməiaican, iɣamxiaz iqəmkuə aaimair-daxuən, deilaomouuaca daaqalan ija dəltalt.

levinson iououuanə dəjan, axa iəxi3 anaaiaha, daapsən aşərha dyəkuƣeit. aqarauəlei baklanovi danənrexuaps idərt mețelica dşəmaacəz, adəkuləra aamtagiə şaxəpaxiaz. aznək azə ubri aqara daapsanə deilaxxaa ixə ibon, mețelicagiə ixiaa-kuagiə aaixarştə, işinelı ixə ləlahənə seitajandaz iħo. axa ubri aminut azə dəfamxnəşgəlanə iəmarakua eilairhuan, baklanov dguryanə azçaarakua iitoz, rtək iməruadaykuə iaarkiaƣnə iħo.

— ui uamala izbaƣəuzei? sargiə ui sguə iaanagon. ģara ataxəm, ui amyaxı dahpəloiť.

— dahpəmlar?

— dahpəmlar?.. uara şala mcxuək uəmazar, ari zlaƣaşhara?

— ugəl, ugəl, hampal! akəta gəƣup!—aqarauəl iəjou ifapala drəgutasua irƣəxo drəlan. afac attaħa iələibaħa agəlara iaƣən, fapəla izəƣəxoz aqarauəlgie — ian, iab rəxuta rəto. — atənɣra aamtazə dubov as fəɣəmtan aɣhara „fəɣxiə“ ģa daftan.

— zegi guançəup,—iħeit dxuəcua baklanov.—imlafueit...

— uara?—iħan dçaait levinson.

— sara, zakuəxəi?.. sa sƣə zhoda.—iħan iguə lxiəffəit baklanov.—uara uşəqajqıou eips aup sargiə sşəqou—izumdəruei?..

— map, izdərueit,—iħeit levinson, ubasqak iərpşkanə, irtən-ɣnə, baklanov iguə aqənza inein daaħən, ckia levinson dələei-ƣapşəit.

— uara ɣgia iuəgxəeit, ubuou,—iħeit daarəchafanə.—uza-kiə zaɣək aup iutənxa. uaku sakuzar...

— ui açkəs, uəla abraxı, hıə həzzap,—ihan iaja daapə-kusəlt levinson, iəlaı eikurfsə daapəterıyan.

ayəqagıə azəias iləwpəngəlt.—baklanov ixarpkua aybagıə aailəixən, isara yaxəs azə ixırşo dalagəeit. iqazla zeipsraz ala ui azəxıləla dajioməzt. ijeit oruəuan, ija dıaqaca dərtoula dəqan, dekuan, ixə kumpələn, axuyə ieips dəxbaquza, ianəi-
wəşuagıə xuyças akuən işəiwəşuaz,—iəznəpək ala azə akuro, agıəi iəznəpək ala iwəşua.

„irajanə akə salajajon iaxa, akgıə dakusərguəoit, uajə ipe-imia izboit“, ha aaiguaxuəit iaraznak levinson, eilgamkua egi-taxzamkua iaaigualəeit meıikəi iarei iaxə eibərħaz, nasgıə ui ajajara açəxuala iara ixuəcraquagıə. uərt ajakua iiaşamkua iguə itaqıazgıə udmərbonə akuəm,—map, ui ibon ixuəcraquə işiaşaz, işquəşəz, işsiərəz, ialouxəi uərt uajə ianəigualəla adə-ryagi ckia iguə rzənazoməzt. „hou, dəpa wək dakusərguəoit... axa, nas ui kunamgaras ialouzei? map, iaxia akuzargıə iara ubasıqia akuən işəzuaz, uəs anakuxa, zegıə eikuəoup... nas izakuxarəzei?... izakuəu ui aup“...

— uıə zəumzızei?—ihan diazçaaıt baklanov, azxıərşara daalgan ijeit qapıxaansa aıaxıfə mckia şaxıfuaz. azə xıləıoup. zeipsəqam aup!

„...izakuəu ui aup, sa şumazayəup, esəmşagıə seıjəxo, esaairagıə sxə, səmı akumxo sqaloit“, ha aaiguaxuəit levinson azaxıə dəlbaaua.

iıə zızanə, imaqa anaaimorəeiça, dəzfələz imauzer axianta-ragıə igan ianadər, ixəsəz açəx azə akər ipsə ilazla ibo dıqaləeit.

„iəxırəzei meıelica“? ha ari uaj xuəcərtə ıgias izəqalt.

levinson iguə iazxaçoməzt, meıelica dzeitamçua, ipsə tamkua dıqalap ha. levinson ubri auay ianagi guıəda iədkəlanə diəman: dıwəjnə diəvagəlanə danco akuzaait, iajajara akuzaait, amala iəxuapşra macaraıqıagıə akuzaait—akə eipsəmkuə guaxuas dəi-man. meıelica iguə dzaxuoz ılar irzeiorəu uəs dəukuak drə-maroup ha akuməzt, uərtkuə rzə iəlou rajaməzt, uərtkuə iaha irajanə izlaz iara levinson iakuən; meıelica ui iguə dzaxuoz uayə işəimbac ala eibagarei, iəlasrei, iəguəorrei, çəxuapıara zmaməz iguamııəi, ui açəxuıanııi aqazla levinsongıə iımaıən meıelica deibaganə dşənatrəsra dəxəianə daxıəniəxuapşuaz, ma iaaiguara dəqanə anəidərıa,—iara iəlmşara, ikuadara ixaştə meıelica ieips aapsara iəkumkuə dəorıuəaxofa ibon. iguanəla daləıxuon, abri ieips iəqou auayə inapəıə daaganə daxıəmaz.

metelica aoraja drəmpəçəfəit ha darbanzaalagı azə iguə iaanagoməzt, levinson zəjək ubri esaafragiə guyaras ioua dala-gəeit. iguaqxiaz apartizanja darbanzaalagı azə ari iguə iaata-iarigiə dajlanə iaraznak naq iquicon, izban akuzar ui iacən arəcharakuei aguaqrakuei, ui aqənɾ ari iazalmşo akoup. me-telica dlasnə, dhar nagzaynə dəzlaqaz ala, ubas iurəmha egia iəqazargiə—„ui uajə iƣeioraça ynək aƣə axər-xərha dəjoup“ ha aqarauəl iihoz axı apartizanja rəbzayək iianagon. aparti-zanja fardayə metelica izə iaouua, ijgia rho argama iəkugəlt; levinsongiə aguxiaa dadərgon—hdəkular, haipəlap ha. levin-son, iəqaçarƣkuaz zəgiə drəlgan, meyik iƣgiə anipsax—İdə-kul ha aprikaz irəitaz, aotriad şeibakuəz akə eipsəmkua iarguər-oeit, ui rguaqrakua şeibakuu zəgiə rçəxua pnaɟozla.

saatk inəqueit, y-saatkgiə inəqueit, axa metelica ixabar əqaməzt. dəryagı ui aqara inəqueit, axa ixabar auəqaxəz. nas levinson mou, metelica reiha iəçafəcuaz, iəjgia zhozgiə ara bziara şəqaməz rja ialafo ialagəeit.

qət psət rəmamkua eikupsə iəqan, aotriad şeibakuu ataiga bna aanɟo aƣaj aƣə ianaaiuaz.

II. x - p s r a k

metelica iəlafcaz nanər dəuk aƣə dəynarkəit; ixə idərua danaaqala adgiəl azəƣə dəşkaɟəz ibeit,—rapxiasa igueita adgiəl ajaakəra, ijeitɟ ialcxuoz aup. iaraznak iaaigualalt iəxiəz şeibakuu zəgiə. iaaxakuaz rəqnəɾ ixə uajəgi atəp iəkuməzt, auuə ha abɟə gon, ala ixaxuə ialafən; alafə iəlaxi izamyei rƣə iƣapan.

zəgi rapxia acaroup zahasab ikə. ipstazaarazə abri aqara dəz-kułaxiou, inəzkuiklagı rƣə xiəmzoı mgakua, xiəzdəula ineigzo, auaa zəgiə ilaƣxuə, zəxiɟ rƣakəu, xiəz zgaxiou, abri aqara xaçara zəuxiou metelica uajə açəxuɾan, abart agiərt auaa reips, dəpsəɾ, dbaar ha ui zənzak ixaxiə izaagazoməzt.

dnapərssua ananər şeibakəu zəgiə aaimideit, akəlaarakua zəgiə gueiteit, af səzɾƣəuazarhagi dalagəeit, axa zəgi başan!.. iaxiabalagı dənzədgəlo mƣəououan, akəlaarakua mayən, urkəl-pşrəɟgiə iəqaməzt, anşo aarla alaşara aakəlpşuan.

daaquəmçzakua dnapərssua dəynan, egia iuərgiə uajɾi ala dəşzəmcoz ckia ieiləikaanza. ui uaha işaləmşoz inagzanə ianəi-dər, ipsrei ibzareı rəzxuəcragiə daquəçt, iguə rəzkairlt. ixgiə igugriə atanə abra uajə xucərtas iik ubri aup,—iara ipsrei ibza-

rei rzə izpsou akə əqan akuəm, axa uajə iara daara ari meipək.
eipş ipxiazə dɔaləit,—abri meţelica uajraansa abri aqara xaça-
rala xiəz qazçaxiaz, dahfueit ha ialago auaa şşerjəmio, işəpa-
zəmbo zladşərbarəzei ha.

ui ckia dazəmxuəckua dşəqaz, aī adaxiala itəbʲkuak aagəit,
asakı aalərxən, aī aartnə aləʔpi alaşara myəda iacnə iləynaşəlt.
iara ubas imyədənə iəqaz, abqarla eikuianə yəqa akazakja
alampas¹⁾ zmaz. meţelica ifapkuə neimtxaanə dɔələnə iəla çər-
xuə dərzpşuan.

ianəniəxuapş, iərura rzəmdərui aī iaxiaaxəçəz pətrak iaaiku-
xəit,—astaxı igələz akər daahcəmcən ipənçagı abʲə akər iaa-
irgəit.

— uaala, dad,—iheit pətk ançə apxia igələz jgiara açam-
çakua tənq, akə zxarou azə ieipş.

meţelica ixə iəkuəʔnə dəydəlçt.

pətrak astaxı meţelica, apap ibahyaʔə dankəlpşuaz dzəy-
napşuaz auadaʔə, iara uəsqan ua iibaz axəlpəry eikuəja ixanə
auapa zləz—iapxia dɔələn. iara ua iʔeidpsalanə dʔənə iqalo.
meţelica diəxuapşuan aficer uay-ʔə pşza guərazk, iaxa meţe-
lica dankəlpşuaz, aeskadron anayalnik abri iakuxap zzeigua-
xuaz. uajə ayəqagiə danələrəxuapş idərt inayalnikəz aficer
guəraz iakumkuə, agiəi—auapa zləz şiakuez.

— iə təndəlç,—iheit auapa zləz, aī iəlagələz akazakja raxı.
ixə narxanə.

uərt znə iaagazʔazən, nas azəi-azəi neiguəçasua indəlçt.

— uara iaxa abahyaʔə iəqouçozi?—iħan iaarccaknə diaz-
çaait, meţelica daaiʔagəlanə iəlakua eixmərsəonizakua dəiʔapşua.

meţelica ʔəmtzakua, itarak aiua iəmazamkuə, yqarxuəs dəp-
xiazanə iəla dxəpşəlo diʔagəlan, iaʔlasʔ qəmfkuə dlarəxa-
yarəxo, ipşəfa, iqazəfa rəla idəirbon—iagia kaamet izaar-
gargiə, iarbanzaalagı izizçaaua akə azə iʔeiu iərtaxəu atakk.
şreimħoz.

— urquaç uzʔkuou,—iheit anayalnik guaara alamçakua,
amala meţelica iixuəckuoz zegiə şeiləikaaz udərraʔə.

— izəpsouzei başa ajajara?—iħan daazrəchafala daapələry-
yeit meţelica.

anayalnik, ajarpşza təp zʔaz, ala zʔafələz meţelica, akra-
amta iəlapş ixmərpakua dəiʔapşua iguatara daʔən.

¹⁾ akazak iikua agan lagza-yagza, xmaʲ itbaanə aqapf ibʲapsou iaxizəup-
alampas.

— ajarpsza uxiziŋtei akər çuou?—ihan daalqianə dizçaait.

— izakuəzei?—iihara izəmdərua dqaləeit meŋelica. ui iihaz axə axirxara izəmdərua dqazça ui aup, anayalnik azçaara iəqaiçaz aŋə dəixəyqonə imbeit, amala ajarpsza təp iŋaz ieiləi-kaar itaxxəeit. meŋelica ui aneilaikaa ixəyqozar aihagiə iguə ialst.

— uara uabaŋiu,—araaŋəiu, mamzargiə qarəŋŋ uauu?

— ustəh, „vase blagorodie“!—iheit meŋelica iaaxjanə, daa-icraŋanə; itaykuəm raŋanə, dqapŋza deicraŋanə, diguədlar itaxnə, marla iŋəqazo. iəçagi ajakuak naciçar itaxxan, axa abri auayə-ŋəiie, guxəryaga—təny pŋraŋgia, ixuə-iŋə xaxxala iara abraŋgia ixulanila aapŋanə dŋəzar akuən ha iaaiquaxuəz, daaŋnaŋzan iihoz aja naməgzakua, inapkua yatəsən pxiəla laŋak dneita-peit, agurkihagiə apxəzə aaikunaŋeit.

— hou!—ihan rapxiəza iqalanə ibŋə rdəunə dəynəŋaait ari auay, laŋakgiə iəstaxiqa deitamçkua, iəlapŋgiə meŋelica ixmərpo.

meŋelica izəmguaonkua iŋaaniklt, iəlakua yŋərkŋapanə. nas agiəi itapanya atra iytpaanə meŋelica ipənça apxiə iaaiərkəq-kəqt. meŋelica iŋaaiqazan, apəŋqər axi iŋə naŋhəŋə ŋəmtkua daagəlt iguxiaagiə mkəkua. ui aŋtaxi izaarəmgaz ak qamləeit: aŋapanya iŋarkt, dəşdərguaqŋaz iarheit, nas iərguəbzəonra iala-gəeit,—uxə uakuitahŋueit, uouhaŋtueit ha iarheit, aiaŋa reiharazə, axa iarbanzaalagi qəŋ ha ajakgiə reimheit, iazçaauaz daahəŋgiə drəxuəmpŋeit.

abas ianiazçaauaz aamtazə aŋ xuyə-xuyə iaəçraanə azə ixə bəŋza, dŋapər-hapua, iəlakua kəlzza daavçəpŋən daaynapŋeit.

— ahə-ə,—iheit aeskadron anayalnik,—eizama zegiə? ibzi-oup—ua irah arigiə uaxi dərgarŋ.

daazgaz akazakja ayəqagiə eitaain meŋelica dəndələrgan iartəz aguəŋ xuyə neidərban, iəstaxi igəlanə rŋənarxəeit. meŋelica iəstaxiqa dxiapŋuaməzt, axa idəruan aficərja ayəqagiə iəŋtanə iŋaaiuaz. auxuama adə inəkugəlt. ua, auxuama aŋarostə iyneixasa apxiə, ajlar eizərgaz, akazak-ŋja rəkuŋanə igəlan.“

meŋelica, esəŋŋaŋi apstazaara iaçanakəua kəly-məlyla iŋəu auaa zegi bzia imboŋa, iguə rəxtouŋa ibon. auaa iara izə irha-lagi, iara dŋərbalagi, iara izə zegi akə akunə ibon, ianakuə-zaalagi uei-kuləei iəmaməzt, isəmandahagiə daŋtaməzt. uəsqan ipŋə axiənzataz akər iapsanə uəs dəunə iiuxiaz, iara izguato-məzt, axa izzəiuaz dara auaa rzakuən,—uərt iara iŋəpŋlarazə, iəlaŋxualarazə, eiguəronalarazə, ibziazbaxuə rhalazarazə. uajə ixə aŋyəŋtix lapŋəla macara akumkua, iguəi ipŋəi rəlagiə dlarəlapŋt art eiləonraa, təny izazo eilagəlou amuzikja, aykuənja, ilaz

aḥsa, aḥsa xuykua rkasəş-orakua rxaça, aḥja — eilqakua axjkukuənkuə rəma, asaxia ianəuḥa ipşəza, eidbaqayala, ickiaza.

„abasoup iṣataxəu“! — iḥan dəynəjaaracə egiaaiəgəmxəeiṭ, iaraznakgiə daallan deixəkka daaqalt, — dreiguəroieiṭ art zegiə: zəpsə tou, iǰərgou, iorəu, iḥəsua, zəpsə lazga-yazgo, iəkuşa iəlaşoz, iynəuḥqa ipat-patoz. iargiə iərccaknə iḥnouṭnə iḥənei-xəeiṭ iapxiaqa, iaraxças dlasza, adunei iaməhoz laḥala, deixə-tartarua; ua aizaraḥə iəqaz zegiə iara iaaixuapşṭ iaraznak, rəpsə alaga-yagara aarmaynə, izaku iarax mṯə las psəmṭuzi iəlou abri auay eixətarṭar ḥa aarguaxuua.

auaa dərḥəpşua dənəlsnə dnein ayneixasa asof dnaçagəlt, auaa zegiə qəṭḥa ḥəmtzakua izxuapşuaz iara iakuən. aficerja neiyəsən asof iyxalt.

— araxı, araxı, — iḥeiṭ aeskadron anaqalınık, iaaivaknə daxı-gəlaşa atəp irbo. meṭelica amarduan dəyxalan daarəvagəlt.

ui uajṭa zəgi ckia dərbon — delaqaca, iəqapala eiḥkaaza, ixuə iaaılçəz ekuanə, abənḥa ja-ləx pşka laçaḥə iəlanə, ickiaḥ aḥənṭra pərtlanə, ibarṭən şala maqa ayəxu iajakua ifuḥaika ila-çəḥḥo, — xaraza ipəruaz ixıf-bla cərcərkua pşuan, afəṭṭ ptaşkua irguələfəz axra hrakkua raxı.

— ari auay dəzdərua azər iəqouma? — iḥan dçaaiṭ axələpşyə, ajlar igəlaz iəla çarkua rəla drələpşnə, azazala dərḥapşua.

iələpş nazkułoz zegiə iaaḥcə-mcnə rəlakua aarques-quəsne ḥəcxa ipşua ialagon, — aḥsakua iələpş rxərpara zjəuadayxaz rəlakua tərzza, gazaças ḥəmtzakua, ilapər-hapua iəqalarəzif ḥa iəxuapşuan.

— azgiə dəlzəmdərzoı? — iḥan deitarəzçaaiṭ anaqalınık, daa-yuḥa, aja „azgiə“ iəçagi iyṭərḥicaanə, ari zegiə dərduanə idəruazla — ui uajəṭqia eilhargan... neyṭailo! ḥa ibṭə neirgəeiṭ, akazak şinelı zṭnə aḥeikua dəu dḥərpa-ḥərkuəşo iakuḥaz aficer-hrak iaxı inapə narxanə.

ajlar aailazəzeiṭ, apxia igəlazgiə rəstaxıqa inaxıapşṭ, — azə azilet ekuaṭa iṭnə, auaa drəgutasua, mṯəla daaiuan, ixəlpai pxa dəu aku aarla unəkupşua, ixə rquənə.

souṭəst, souṭəst! ḥa irccaknə djajo, iəznəpək ala auaa dənərgua-aarəguo, egıəi inapala azə iəjya knə diəxo daaigon.

uəs dnərlən asof dnadgəlt — ykuəna xəikuajaa abaakə, kıaḥ dəuk iṭnə; ui aykuən dlanə dxıəlarxxa, iəlakua kəlcanə znə meṭelica dəiḥapşuan, znə aeskadron anaqalınık. ajlar auuə aaildərgəeiṭ, aḥsagiə aakupşəḥan iəçajajo ialagəeiṭ, meṭelica

çaqa danəlapş, dibeit iaxa iƣə zzəniəɟəz aykuən xəikuajaa ƣəxiya—dgutqia-psətiqiaxa zəxuda paza igəlaz.

aykuən dəzkəz amuzik, aqəka eipşnə iakupsaməzia, ineilək-aailəkne iəşlaz ixə-eidqiaqiala aaxtnə anayalini k dəneixərxuan, dnalagəeit:

— abra xiya ykuənək sa cƣə...

axa ua daanƣast, iihə iazəmzəryər, ixarəmçar ha dlan, aykuən iaxi ixə larqunə metelica inaja niəkukne uəs dçaait.

— ari ioumi?

akraamta aykuəni metelice ieiƣapşua igəlan; metelica zegiə izeipşuia iƣəqaçanə dəpşuan, aykuən—alara iəma, dəzxuapşua drəchafuo, iguə dabəlua; nas aykuən aeskadron anayalini k iaxi iəlapş neiteirpan, akəraamta dşanxanə diəxuapşua dgəlan, nas dəzkəz, zxə larqunə iiharəzəl ha ipşuaz dəyiəçapşt,—daara iroiuəuanə daakupsəuəhan map ha ixə aaiqeit... igəlaz şeiba-kuu ubas rƣərpsnə igəlan, rnays auxuama aştərosta ihəs zta-kəz iaxtagiaɟuaz aštəbɟ uahuan, ajlar igəlaz znə auuə arəlgan, nas ieitalxənpəlanə iaanxəxt.

— umlan uara, bzaməqu, umlan,—ihən, iərpşkanə iguə iroiuəuan amuzik, uəsqaŋ iara dlanə inajə ərxay-xayua metelica ikukəua ihən:—ari iakuəmkua uaha darban?..—ari ioup ha umla-kua, iha... agur-ga-ag!..—ihən ipsaxə eibakne aykuən inapə ajərha iaairtəst.—hara ataxəm iara ioup „vəşe blagorodie“, uaha dəzuəsdxarəda,—iheit ibɟə yardəunə. amala aykuən dlanə izhəm aup,—uaha dəzuəsda, iƣə akuadər akunə, itapanɟatra iartmaq ita... iaxa amca axəibaz daain, sƣə abra znə uaaxə-lapş, sara akətaxi sneiueit, aykuəngiə daap, daap ha dəp-şən, anşa aƣə iəmanə araxi daait, aƣə akuadər akuup, aɟapan-ɟatra artmaq itoup—uaha dəzuəstxarəda?..

— darban iaaz? iabaɟi ɟapanɟatrou?—dçaait anayalini k, iihə zakuu eilikaar itaxnə. amuzik iahagiə iihə iƣamlo, daƣaxo, deilaxuo, dalagaxt dəryagi aħara, iəxiya sətəmtan azə iƣə akuadər zkuəz şaaicaz, artmaq aɟapanɟatra ztaɟ ua işamaz.

ahə-ə, uəs auma?..—iheit aotriad anayalini k inarounə.—ialouxəi, ari map ikəitei?—iheit aykuən iaxi dnaxiapşnə.—mam-zargiə, daagf iara araxi—ui irħafa hara iaadərp...

aykuən işiguəçasuaz asof dnadgəlt, axa axunara izəmgua-onit. aficer aşərha amarduan dəlbəaqian, aykuən iyyaxər ɟabaa-kua, ikəq-kəquaz, aankəlanə dətrəsnə daaiədəixalan iəlakua tcanə, iəɟərlagnə diƣapşua dalagəeit.

— a-a-uau!.. dəynəɟaan aykuən, iəlakua kşanə daanxəeit.

— uənan, izərouşazei aykuən rəcha?—İhan daaynəozt, ilzəm-
qhakua phəsk.

aləei-psi rəbɣara asof aɸənɸ azə abɣas eipş iɸzanə dəu-
uasa dəpan dəşləeiuaz aquakha aeskadron anayalnik dəliəsən
dəstəuuaa dcanə aqeyha dəlkahait. ajlar İan agurkiha itrəst.

— İeixs, İeixs!.. hai, ari zaküəzei qauft!—İhan dynəɣaait
aficer pşza, inapə rxaxasa İknə dşanxanə İiura izəmdərua, axə-
sra İara işəidəruaz İxaştnə.

pətyək aɸɣa, ɸhɣəla ajlar eiməcɣiaaua rɸaarxəeit. metelica
anayalnik iɸiəkuɣnə İxulamİa İkracə daftan, axa İpəxİaİoməzt,
egİəİ amat eipş dəİçəɣeİua inapə kəɣ-kəɣua İtapanyə atəxra
daftan. nas İiulagı atra aapərɣlanə İtapanyə aatİpaan, meteli-
cagİə İxulamİa aaİpəxİaİamtazə—eİkurccaknə daxİçəɣəz İyei-
guədiçeit...

İrxıaz akəzakɣa, metelica İlapə danknə dəİxhanə dander-
həzozɣİə ahaskİən inapxə alarpara dəɸən, İxapəc aɸɸa əçɣo,
İxə İtəİxər İtaxən, axa esaaİra İxİssua İhəzo aɸənanaxəeit.

neɣİtailo! ha dqaauan aficer pşza.—aeskadron eizga!.. uargİə
ucoma?—İhan anayalnik diazçaaİt, İəla axpşəlara dəɣpxalo.

— aai.

— akoməndir İɸə İaaxa!..

saat-bzak aİfaxı, akəzak eskadron aİbaİrazə rɸeİkurİanə
akəta İyalçnə agurkiha rɸəyarxəeit ayada, İaxa metelica dəz-
İaaz amyala.

baklanov, egİərt zegı reipş akə eipşəmkuə İxİaazgoz, açə-
xuɣan izəmɣhait.

— İəşho uahuou, sa scan apxİaqə,—İeİñeit levinson. İəqala
İudəruazei...

İɸə amahməz aaİrban dİasnə abna açkar aɸə dənkelən,
ajərt zɣapaz aynəj dnədgəlt. aynəj akularagİə ataxəmxəeit—
danənəpş, vers bzak aqara nabɣanə, axuə albaara İaɸən yənyə-
jei jayək raqara aɸɣa. rəleİfei İrtəz rəməɸa aformaləei İdərɣ
İşregulİarnİkɣaz. aşərha daagİaɣnə levinson adərra İİtar İtax-
xəeit aİara İəqaz azə (levinson, uajəmzar uajə daajərçər qalon),
axa rəİtaxıqə uaha azər daauazar zbap ha, baklanov akuəkü-
mədər İɸaavaknə daagəlt. uaha azɣİə İxabar əqamzt; aeskad-
ron rɸeİɸəmkaakua tənɣ nəquafala İaaİuan; İɸəjəz rɸərtəaİsanə
rɸəkuɣafəİ, işəz aɸkuə rəxkuə rɣİafaləei İudərraɸə İəqan, ari
aeskadron uajraanza İxəp-xəpnə İşaaauaz.

baklanov daakugiajnə iəstaxıqə dəyt; dşaaıuaz, abna aƣaı
aƣə zıə ykəlzgoz levinson diaaxarcə egiaaıəgəmxəeıt. napəla
adərıa rəiteıt iaangelarcə.

ırajayəu?—ıhan dşaaıt levinson, daaizəzəryne.

— yənyajeı jayək rənsa əqour.

— ıaqajouma?

— map, ƣjoup...

— kubrak, dubov, ıƣəjç!—ıhan ıbjə nəçaknə akomanda rəi-
teıt levinson.—kubrak—arəmaraxıpi aflagaxı, dubov—arəma-
raxı... ıusərbap saral!—ıhan ıxapəc eıxarəıuəıua dlaıkuqeıt,
zəzəıə ƣaıaz partizank, ıyəzıagıə ıxıərpşnə aganaxı amyaxəçra
zgəə itaz.—utəpaxı!—ıqamıgıə ııəkuırxxəeıt.

metelica ıvzvod baklanov ıniətəne ua ıƣaanıkelərazə nıa-
hanə, ıara dəlƣəjçən acep apııa dgəlanə ıƣəneıxəeıt, ımauzer
ərkalə.

akuəkumədərkuə ırelmgakuə acep qaiçeit, ıara partizank
daaftxnə abard zıapaz aynəj aƣə dneıt. aeskadron aaıguasa
ıaaıxıan. rxəlpakuə ırəkursaz ayaıkuəı alampaskueı rəla levin-
son ıdərı art şkazakıaz. auapa ekuaıa zıəz akomandır şıakuə-
zgıə ıdərı.

— ırah, ıhazanə araxı ıaaiııa, xut-xutla apartizan ıneıeiııeit,
—ahıai, ımgəlaaıt, mamzar... nas, ızpşəuzeı? ııasə!—ıəqəmı
aaimarqaxunə dneıgutast.

akazakıa maııyən, axa levinson ıaraznak ıguə aatrəst, ankıa
znə rapıııaza aıbaıra napə aneırkəuaz dşəqaləloz eıpş.

ıeıbaıra pıstazaraƣə aıbaıra danaləgəlou, ızləeıpşəm rajam-
kuə, amala ıara ızə eıpşəmkuə ybarəla dıalon.

rapıııaza, aıbaıra danazəqaçaməz, ƣeıııaıııa danzəmxəsıaz,
amassa akomanda rəımtar amuanə danəqaz, ııaşanə akomanda
rəıtaııııos dəqaməzt, ıqalakuogıə ıara ıbzoura alamkuə, ıguap-
xara alamkuə ıqaləıa ıbon. ıədəz auəs guək ala ıqaiçom ııa
akuəməzt, map, ıı ıəlşoz akə deıgzonə dəqaməzt; amassa axıa-
lou ıəqalə azə zaıək ıbzoura agıaçanakuəaməzt ııa ıguə ıaana-
gonə akuməzt,—map, uəs ıxuəcıa ıreııazou uay ƣxərıajayəs,
zıə aıra zıaxəıua, auəs apıagara zzəmgıuaonəıua uayra ıəloup ııa
ıpıııazoməzt;—ıı aqııəı rapıııaza aıbaıra danazəqaçaməz, ıpsə
aıııara ıouaz auaa rıəıaxrı, aııara ıouaz aıaıreı rakuən eıııarak
zıasab ıəmaz.

uəs egıa ıəqazargıə dara ıərlasnə ıəqaz daləıçəlan, qouk
rəıpsə anak-aakra xəs ıanıəmou, ua ıara ıpsə aıııara pərxagas
ııəmamkuə aƣə dıaləeit. ubrı aybaııı ıaamta azə ıəqalakuə

rənak-aakra iəlšo dǫalǫeit; auəskua rcafa zaqa eilganə, iiašanə izeilkaauaz, nasgǫ iataxəu amǫi auaapsərei reidhasablara zaqa dakułoz aqara, ubri aqara dəzψəu auəsgǫ imanlalaxon, inag saxon.

uajə iara dəryagǫ irψəcnə agutrəsra ioua dalagǫeit, ui ibon ari uajə agutrəsra iouz ψəc dəzlaqakuou—iara ixəi mełelica ipsrei rzə ixuəcrakua irədhalanə.

aotriad hāzua ineinə akuəkumədərkua rψə rəψšanə iiaanza, levinson iguə aaipsaxən, iiuşaz, iihāşaz zegǫ hasabnə, apasa eipş, aşıpkā zməxıso ha işiəxuapşuaz ui işalçəlaz ala daa-kugəlt.

aeskadron aaiguazeit, aψəstəbǫi aǫajabǫi uahaua,—auaygǫ deiləukaarəpa. rxə-rψkua eilikaarəpa ibon levinson—iaiharak rapxiaqa iyrelçəz, atatənəjga zψakəz, zψxiərffnə iψəjəz, aficer pşsa-ψə.

„ari iakuzaap, aħaj,—iguaxut levinson, akər iəlapş aaiqun-xalt, auay ijəmǫiəu dşibo eipş, aficer pşsa ygıaras iəqou zegǫ drəlaqoufa.—axa sguə şpeisuei!.. hxəsrəu fta?.. hxəsrəu?.. map, abni ačaa čla zja zxəxəu aψə... axa abni ψeifā dzakuřamzi?.. zaqa dψeimkua“...

— vzvo-o-d!..—akəi ha ibǫə rpaza, iaatirqeit (iara ubri aamtazə aeskadrongǫ zja zxəxəz ačaa čla iaamariaşaxt).—pli! (ixəs)!

levinson ibǫə iləmha ianaatas, aficer pşsa iqalanə aşərħa ixə iyaxamtazə ixəlpā atəqha ineixqeit, iura izəmdərūa dşan-xanə dquzkza daanxəeit.

— pli! (ixəs!).. ha dəryagǫ arĵaa aatirgan levinson, iargǫ aficer pşsa darbanə aψəneirxəeit.

aeskadron aailayyēit; fardaygǫ—aficer pşsa dnazlou ψəj-qianə ikahait. zxə tqianə eilaxaz auaapsərei eibarpo eilaz aψkuei eikuaxənħua iara qarək akəraamta iaailaxəeit, bǫkuakgǫ gon, axa axəsbǫə iunarhauaməzt. nas, xəlpərψə ekuarək ixanə, auarā iħnə ψəuayək daarəlqian, iaħa qıo, iψə iəçamgəlo rapxia dgəlanə ak reiħon. dzajajoz iħařə ruər rtaxəzaarəməzt,—loukgǫ irqu-qianə işrəlşoz rəψkua irəsua iynə acara iaψən; nas aeskadron şeibakəzɡǫ agurkiħa iəynə uərt irəstalt. apartizanjagǫ yaçəi-baħeit,—iaha iəqbarakuazɡǫ iəynə irəstalt, işəyua ireixsua..

— aψkua!..—iħan dəynəĵaait levinson. baklanov, araxı!.. iψəjəl!..

baklanov deibaknə, iwtixuaanə, iaħa tpaa, iərçərcərua levin-son dənivqeit,—metelica ivzvodgiə rabqar tpaa, arjaaha eibar-ħho axəkulaa eipş ifteibaça ineiuan.

egimərçəkua aotriad şeibakuəu iəynə uərt inrəstalt.

meşikgiə rəguta dalanə dəynə dcon. ui uajə aīaramou, apasa iəmaz axuəcraquagiə dərquac̣t, ui uajə iidəruaz zkuakə dkədpşəlon, ui ibon nivkagiə aƆaxikso işcoz, aoiagiə dərjiane dəynə dəşcoz; ubri aqənƆ guək ala itaxən aoiaja drəxizar, iapxia igəlaz diçamxar.

akazak eskadron abna akkara rƆarteit. pətrak astaxi uaxinƆ eikurccaknə aqu-quaha aīakikua aadəkurçeit, axa aotriad aƆənkəlara uaquəç, axəsbj̣kua idərxaganə iahagiə rƆəraapknə axaxa ineiuan.

meşik iapxia ineiuaz akiakua xumsəs, aīaxha akiəf injəçast, iaadəruaz azkuagiə axə kamfəfəl zxagəlaz, apxiaqa inaxqeit ana-pə rxaxaza. ekuajaza ibaləbato ikaɣəz akə, egiərt drəlanə dav-qianə iƆəneixəeit meşikgiə.

iidəruaz azku uaha ianəimba, axə eipş dzəzneiuaz akkar iəlapş adxalt... aƆikua iakuƆaz auay kīaƆ zakīa dəu iaħa qio akə şeihoz meşik iəlapş naikuleit... ivagəlan iaauaz Ɔjakuak-giə eraznak armaraxi inəkugiaɣt, axa meşik izeiləmkaait iza-kuəz,—ixə şxaz dəynə dəşləeiuz axaxa akkara dləçanagalan, açlakua draaxanə dəcqiə dagaracə egīaaiəgəmxəeit; amajkua iƆasuzaz iƆə jəxxaa iqarçeit. aƆraapknə iəyuaz nivka aarla ħa iqazon.

meşik iəmacara axi pşƆə zmaz, aboiəi ahackiəni zçalfəz akkar tənq daaçaxəeit...

uəsqaŋ akkara şeibakuu kazakla iƆəuīa ibo dqaləeit,—dagıynəqaait, nas iƆəizəmdərua daahən amaj açarrakua iƆa-sufazgiə rəguxīaa mkəkua itaxila dəyt...

daxəykəlsəz adəƆə aotriad əqaməzt. yəlqa sazen rnays ipsnə ikaɣən Ɔək, akuadər akuyrnə. ampan, ifamxkua iguədərəruuəuəla iƆmərcəsua dƆan azə. ui morozka iakuən.

meşik dīa-pxafo aīləħa dəniedgəlt.

miška ganla ikaɣən, axapəc xərqaqa, isarkīaƆxaz alakua tcanə, apxiaƆ lapkua, lapxəc çarəla ieikuīaz, ərxuanə, işpsu-giə ayra aƆaznakuaīa. morozka naq aganaxi dəpşuan, iəla akə ambo.

— morozka...—iħan ibjə rmaynə niəkuƆəitit meşik, iap-xia daagəlan, iguərazrəla iəlaoiərs aaxəzzəlo, akə ieipşəmkuə iəqalaz iguə ialsnə, aƆə ipsəzgiə ui aqara guabləs iknə.

morozka iƿəimərçəsīt. pətraamtak ryəqagı ƿəmtkua, rəƿ-
mərçəsəkua uəs iəqan. nas morozka dykupsəuħan, inapkoa
sauiəftən, dləfamxəstən, pasa eipş, meuik diəxuəmpşua, akuad-
ər akuixəua dalagəeit. meuik iaajara izəmguaəuua, dəpşua
dgəlan.

morozka amguxakua aapəirtləeit,—rəuak pjan,—apjaxa
aaxəxnə diəxuapşəzar, ala axitəta iəqan, ineirhə-sairhən naq
inkairīt. nas, dkiua dəuizua, akuadər iquaqu iyəkuijən, iəboia
ərxuənə, ifap kiahkua neixgo akkaraxı iƿəneixəeit.

— iaag, sa izgar, ma, iutaxəzar uara uƿəjəl, sa lapəla
scap!—iħan ibjə niəkuirgəeit meuik.

morozka dagixəmpşt, akuadər axiantəra aqnəp iahagiə
iƿlarxuənə iƿəneixt.

meuik morozka ipəlaragi itaxəmkua, dkuaraçanə xara, arə-
maraxı ala akkara danaaxəkuşa, ibeit ixaramkua arxan iəqaz
akəta. arxa dəu eiçha iəftaz arəmaraxı inarknə alxaƿənzagı,
agiəi aganaxigıə uəlapş axiəmzo igəlan abna. amş ləjnat ickiaz,
uajə ixualən, iguronəməzt, amra aarla ialpşuan.

yənyajeijabaqa laƿa amya nəmyaxəç ifnə ikaçən kazakjak,
rəuaz dəmpşəcəzt, inapkoa iəçarsua aarla dyeixon, dəryagi
aguap ħa dəlkahuan, akıra, dnalagon. meuik ui ixaranə
diəvst, iəzəbɿ imaharacə. akətaƿənƿ iƿəjlanə iaauaz partizanjak
aaipəlt.

— morozka iƿə rfiť...—iheit meuik, ant anaaiəvala.

azgiə atak ieimheit. rəuaz daahən akər dələiəxuapşt „uara
uabaqaz, hara ara haneibafuaz“ ħa diazçaar itaxəzla. meuik
ixə ləikuɿnə iƿəneixəeit—iapxiaqagi peipş bzia şimamz xaçanə
dəqan.

meuik akəta dannalaloz, aotriad aƿənƿ azəry əynkua raxı
rəƿərşaxian, egiərt xu-tzamck zmaz yn-dəuk apxia ieilagəlan.
levinson ixəlpə eilajja, dəpxzaşaxa asaba iəkuɿtəta aprikazkua
criton. meuik aand aƿə aƿkua axgəlaz dəlƿəjçiť.

— uabanzaauei?—iħan dəixəyqo dçaait partizank. — kuku-
baa qułara ucazma?

— map, sərxqeit aup,—iheit meuik. ui ita izərħialagi akə
aguxiaa ikəməzt, axa dşalsəlaz eipş ixə irkion aup.—tərt arə-
maraxı ħanəkugiaɿuaz sara akkara səçanagalt.

— arəmaraxı, ħiaşoup, arəmaraxı! — dguaəronaɿa dnakuşa-
ħatxəeit partizan xəş xuyək, arbaou-yəf eipş dsakıaza.—uəsqan
sara uzƿəstiť, axa uara iumahazaap...—nas iguə tɿyaaaua meuik

dniƿapſeit, uəsƿan iſəqalakuaz axəigualaſoz iguə iaaxuo. me-
yik iƿə nkədƿahalane, raaguara dlat̃eit.

— amuzikja rajayne iəcnə amya arxuara daavsiť kubrak.
uert yəqa rəſtaxi rnapə ƿahane ibaandayr̃nə iaargon. rəuaz
azilet (ailaki) ikuaja ilən, ixə siria ieidqiaqialasa, ieipſəmkuə
iſlane.—ui daara dkaſkayon, dñon, dſap̃kəuan. agiəi—pap rəcha-
xu xuyək, ičkə kukunə. ui unkəlpſnə iubon imarkanikua izxa-
iəſazgiə aləubaaua. meyik daxiənapſuaz ibon, kubrak imaqa
iaxiənhalez arazən day,—aqar iamixzaar.

— ari iakuu, ə-ə?—iñeit levinson, ipſtə psaxəua, iaargoz
asof ianazaaguaxə, inaja ailaki ekuaja z̃təz iniəkukəua.

— ui ioũr... ui ixata ioũr!..—aotəu aaildərgəeit amuzikja.

— hai, alaxša, iiguəot̃əzei,—iñan levinson, iəvat̃əz ſtaſin-
skii dniƿapſnə,—metelica ſta dəuzərgəlom... — iñan iəlakua
aaquəs-quəsən naq iƿə neirñən axara dəpſuan, ƿəmtzakua,
metelica iəzbaxu znə iaaxairſtər itaxnə.

— ayəzja! ixačkə!—iñan aťəuara daƿən abaandayə, ala eipſ
dgəubzəot̃ua, znə amuzikja drəxuapſua, znə levinson.—sara
istaxnə aup ña iəqouma?... ia anja... ayəzja ixačkə...

darbanzaalagi azə dizəzəryuaməzt. amuzikja abnaqa rƿə
dərñuan:

— iəuñaxəuazei! ajlar zegiə irbonei axiqa myəla isərhoiť ña
uanapəz,—iñeit, ipſə eibakəua, amuzikja azə, iguxiaa mkəkua
dləeiəxuapſnə.

— uxata uaup izxarou...—dnakuſahatxəeit daƿazgiə daxigə-
laz, daapxalan iapxia igəlaz ixə niəveikt.

— ñeixsnə dəñə,—iñan, ačaa eipſ ixilaſasa iaatəirqeiť levin-
son.—amala akər dnaskiaganə.

— apar iſpeizaauei?—iñan dčaaiť kubrak.—uigiə dlapsəup...
aficerja nəquəigon.

— doũləť,—ipsjagiə ibzaťagiə!.. gupyək auaa aparťizanja-
giə pətyək rəlane, ailaki ekuaja z̃təz dərñazo dəzgoz kubrak
iəſtane rƿənərxəeit. iərgoz iƿiərxxon, iſap̃kua əčairpon, dťəuan,
iclamñakua eixagəloməzt.

qiz, ixəlpə baapsək axiťata, iƿərxačane, meyik dəniədğəłť.

— uara ara uəqazaar!—raja uarpſzeiť! uaala, křəfara qara
hcar... ui uajſta itəp dəkurçaſť...—iñan dagiaaľłeit.

akřəfara azə iaxineiz aynə aguam ynaťən, iqukəran, aya
ťəťə fyəi akapusta fyəi ynñon. azkuakitak, auaqaq iazaaiguaz
añənja zəxiťatəz kapusta xəla ikƿərpaan. qiz axp-xpəña dəxu-
ťərxxo akřaxiəifoz ƿaaixak imuəkua axačarakua iiuxiaz rəzba-

xu ahara dawən, nasgıə uajə-uajə iəla jəçərpşnə dləxuapşuan
apñəzba-pa xjdəu. largıə dəpxafa-pxaço dguəronon. meyik
dzərylar itaxən, axa qara bɣək aagacpxıasa dətəsuan.

— ...iaraznak daaxıahən danaasguədla... sara iyxərsənə iguə-
jɣıa iləçaknə açəkı!..—iheit ɣız, dəɸxuə, iɸaça iəxulaxo.

ui aamtazə asarkıakua akəi aarəxgəeit, naskıanɣgıə azalp
abɣə aayt. meyik adərx ha daatrəst, imhaɣgıə imquəçian akara
ha inkəleit, dəjshabiza daaqalt.

— abri zegıə açəxua anbapɣoi!..—ihən dəynəoizit duazərua,
inapkua rəla iɸə xyənə dəydəlçt...

„...ani ailakı ekuaɣa zıəz dərfeit uərt,—ha aaiguaxuəit, işi-
neli axuda ixə itarpanə, qara kukumədrak dxuəçalənə dian—
ua dnazgaz, neilas iəqaiçaz iargıə igualəloməzt.—znəmzar znə
uərt sargıə uəs sərfranə səqoup... sara uəsgıə ipsəu azə siyə-
zoup: sara uaha izbaranə səqam stənxaja, zpatret pəzjjaz azoiab
xaxuərñə bzıaxugıə ita dəzbaranə səqam... ui ailakı ekuaɣa
zıəz dɣəuazar qalarən rəcha? ita uaha dəzbarəuf ui azoiab?
səşba nasəpdou, sara xuaşa“!..

axularaxı ineixian iəlaotərskua banə, dmeida-gueidaxa akuə-
kumədra danaalç. iaaiguənə qara ayə zjəz rəlañabɣə gon, amər-
zakangıə adərñon. aguai aɸə daaipəlt, azaxua eips lɸərɣuanə,
azə aazgoz azoiab pa xj-dəu.

— hai, uamoup iəqaiço iyəzja azə hahɣkua drəlanə daxıə-
xumarua—ayə axıəijua,—ihən ləqəmɣkua dyarəxan daapəfəɣ-
ɣeit.—uzəryəif... iuahou?—ałañabɣə iaayuaz atakı iakurıanə
ixə pşsaxuə aalərçəsit, lvedrakuagıə aqıaş-qıaşan azgıə kər
nkəpəit, azoiab daapxalan, aguai dəntakıua dceit.

„hara hxata hkətorzanjoup, iara ui akuən hazzəpşəz“...

abas hua, meyik iidəruaz azə ibɣə, akay ha igon. meyik
arxuara dannavpş, dibeit morozka amarzakan şeirñoz, ixaxuə
eilajja, iəla itahua, ixə-iɸə qapıza eicralənə iəqaz apxəzə zlə-
çuaz iadyablo.

morozka amarzakan daxanə eiçho aualica aguta dəkulənə
dgıalə-malə daauan, ui iəltan iara ieips iarnəgnə iəqaz, xəlpə
rxamkua, maqa rəmoıamkua. naq-aaq iəyua, asaba stərbbə,
rɣapkua xərɣıaqıa, auama rəɸxak irəvan aqıantər.

— a-a... syəza bzıa!..—iheit, ayə iijəz dargurono morozka,
meyik daniba. uabacoi uara? uabacoi? umıan—uahpqom... iha-
cəj... aai, upşə tərıatəup—uezgıə haıtaxoit!..

uərt zegi meyik iaaiəkušan, dgudərkəlon, aye iaganə iəqaz
rxə-rpə razkua iƣaguənə aoniyə ixuladərquən, azgiə batləkakəi
izəchaxiaz naşakəi imquəçeiguon.

— map, map, sa izjsom,—ihan meyik iƣrəmquəçjaaua,—
sara ajra staxəm...

iəj, mamzar upsə uxəsxueit! dqaauan morozka, dgurəna-
janə aƣəuara dakua.—iumjuei?.. azya adəukəlaait... uuaipsxiou...
uezgiə haictaxaranə!..

— amala siəhoit, mayzak, mayzak, sa izjsom,—iheit meyik,
dazərazxo.

ybaqa-xpaqa ƣamyə dyaxanə ijəit. morozka, imarzakan eiç-
ho ibtə tərxaə ałak dnalagəeit, iyəzjagiə aoiəu ha iaadər-
oizəit.

— uaala, uhacca,—iheit azə, meyik ijya inapə nkəlxnə.
„...sara ar-a-a sən-xo-oit“...—iheit ajak ieiunə iaaiƣaıaz aja-
kuak, nas isamz izoiə meyik ineiƣeikəit.

uərt aualica aguə iəkulanə rƣəlarxəeit, ixumarua, izazua
ifajxnəsəlo, alakua pxaço, jgia baapsıa irteiuən; dara rxə,
izxəlçəz, rəuaja iguragam, imzdou abri adgiəlgıə.

III. abaara

— iaxeibaləƣqioz (aıak aƣə) irəlamz varia (ui uəsqaŋ aot-
riad iacəz, afaƣ azaargza axiəqaz abnaƣə dəqaŋ) akətaƣə danaai,
zegiə eimpə aynkua raxı rƣərşaxian. igualteit apləmara rcara
eiƣkaanə işəqamz,—avzvodkua eilaxuon dasəu axəqakuou eiba-
dərua iəqamzt, ikomandirja ui aqra irzəzəryuaməzt,—aotriad
xutala aƣaşazıa iqaləit, ieimadamkua.

— amyaxı daxıaauaz ilbeit ifnə iaxıkaƣəz morozka iƣə; axa
azgiə ieilganə izlamheit iara morozka dəzkuıaz. qoukə—dərsit
rhuan, rəlala irbaƣqıazıa; egiərt—dxuəup aup; daƣa qoukəx-
giə, morozka daxiəqou hazdəruam, hara hapsə axiənxaz haiguər-
oiəit ha larhon. art şeibakuu zegiə anəlzeicəla, meyikəi larei
reinaalara anazəqamla aaxəs guəorıa zmamz aguərya iləmaz eiha-
giə azdərhuan.

çəxuapƣara amamkua arparja aguxıaa daxıadərgozi, amləei,
ıxaƣ xuəcıakuei rəqnəƣ dguaqnə, duazərnə dşəqaz, akuadər
ıƣəlzakuəmkuəa, uaha ləlamkua dşəqaz açəxuƣan aarlıha dəlp-
şaaıı dubov; ubri azk iaup lguaqrakua zegi dərnə iiaşanə ilə-
kuguəronanə iyyo, ixumarua ilpəla.

dubov danəniəxuapş ixə-iƿə eiha iajuə ieiŋacca, ipaça eikuajakua ilpanə ixillə, nas egiərt iəckuazgiə danənrexuapş ildərkuoz, ilguəbləz, zxəzƿə pškamz, uərtgiə iaajəşlaxiaz, zəpsə axənzataugie araj saba zəqunəmzaaoz — lguə iaaxueit agurya aša xaai, dara rzə abziabara iləmazi lxə arəchafarei rəqnəƿ. uərt ilgualadərfeit danəykuənazƿi aamta: dəpşzaza, dəj-rəşkuaza, ləxjdəu ləkussə, lələipa guryakua tərxxa, arajəç-xərtə aştək ləscakua, alaotərzkua zəlkuəuaz rƿə dxuəçalənə avagonkua anlərkuuaz, ayarakua rƿə danəkuəşuaz, — abart ubasqangie abas iləkuşənə iəqan iquua, ixumarua, dərtaxnə.

morozkai larei rguə aneizənxa aaxəs, art lƿərqueknə dəqan; uəsqan art rakuən ašaxt uaa gutləxkua, apasa ašaxt aƿə iləc-qaz, auəs ləcəzuaz, iləeiƿərboz,—art auaa rakuən zegi reiha ilzaaiguaz. „uəx, syəzja səzkuəxşou, isəmbəiitəi ičzozei! isxasərštseit“,—aalguaxuəit, iaxrəgləjəz daxixunə dreilahua,—ləgu-gie ubri aqara iaapškaxəit—djuaracə egiaaləgəmx̄t.

dubov zaɣək iouƿ uajə zəvzvod eiƿkaanə apləmara ieizaai-guaz aynkua rƿə izša. iuaa akəta axiɣara rəkuən, afəƿ azapas arxəiarazə levinson iəcxraauan. iaxia iaraznak uayə ibarəƿa iqa-ləeit, ojraansa ui aqra uayə izguamtoz, iɣaxəz, aotriad şeiba-kəu laqas iaçagələz dubov iəzvod şakuəz.

varia ilarh̄t morozka ipsə ştaz dagışxuəməz. ildərbeit iƿə ipsəz acənɣura irtaz, akəzakja ircrərɣiaz: kiakua harakək, afap-kua panə, abra ikuknə irqudnə, axuda panə,—uaxaxuapşua agura ugarəƿa iəqaməzt, ui aqnəƿ axiəşgie arteit „iuda“ ha.

— uəs akuzar ipsə tazaap,—lguaxuuan varia, akiakua daxu-apşua.—ibziouƿ, sguə iaxuueit...

akranəlia altaxi aƿa axəynaɣəz dnein ləpsə lfarazə ləmacara aƿa fyəxaa dalaieit. aja iləmanakua dzəryuan arparja azər sguatan, „hjəƿ uəskua“ igualafənə dəszaauouf ha. morozka ipsə toup ha ilarh̄az iquandaza lguə iştaz, dşazxuəcuaz, ixaaza dən-taxuxua dəjt.

...daapşit eraznak iaalərɣianə—daara daarahanə lnapkua açaə eipş iinə. ixulaxian, uaxəlan. apşa xiləla aƿa iaɣəçasuan, amaxukua einnaɣion, abahɣaƿə aboukua eixinafuan.

„uənan, sara məzda morozka dabaqau? iabaqau egiərt zegiə? —aalguaxuəit dguryuo varia.—adəryagi sara səmacara sən-xaxma ara aɣəşa ekuajəƿə“? daaccakjanə lnapə ləmorra iakuəmto, lşinelı aaləlçan dlasnə dəlbaait.

aguaiaƿə dzazua dleiyeiuan aqarauəl.

— aqarauēlra zua uarban?—lhan dčaaīt varia dēnidgēlan,—
kōstia uouma?.. morozka daaxianē udēruama?

— sēif, aṛaṇē dējan ha sēqoup,—iḥēit kōstia, dara iguē
ialērsnē.—ui szēmdērtēi, sara, nasēp zmam! morozka bēizēm-
pšēn—arējt dageit: iṇē apsxuē iuoit... axita bakēma? aspiyka
sētēi...

aspiyka pšaane iēlteit,—aspiyka iairkēz apša iarjaremhā iuap-
šaj ilteikēn atatēn amca nairkēit, nas amca aaxtnē lara iyēl-
ṇēirpxēit:

— bara bṇaxēit, sēpsēnda...—iḥan daapēlērūyēit.

— uaxi uara iuēmaz...—lšineli axuta yēstēlxēn aguai dēytēčt.

— babacoi?

— dēspšaaroup!

— morozkau?.. abar asir!.. icēnxuras sa sēqami?

— map, iuēlšarēm...

— uēs banbaqala?

lara atak lēmḥēit. „ui ha dāḥṇēup“, aaiguaxuēit aqarauēl.

dara ičxē lafcan, varia amya aarla ilbon. akua laṇlōn.
aand ampan axita iakēz lasbē pškak aṇuabj gon. varia dna-
pērflua iaalpšaan lšineli ačaqa lēkua intalēčt—axita iaknē ikaṇ-
kaṇuan, apēl lṇēčanačon. ynēk aṇē diēkuīt kubraka iqarauēl,—
morozka daxēqou udēruama ha diazčaaīt. aqarauēl auxuamaxi
dēkuičēit. varia akēta abza eimēldeit, axa dauēlbaxuaz, nas
lguē anpja, lēpsaxē-eibākua lēstaxiqa dxēnhēit.

daxafcēlamēz akētan ui aqra danalagija, egizlauaxēlaz ala,
gubōian zlālēutarēzei, lēstra amya dakuēmīua dqalēit; lēkua
itaṇaz alasba lguēdērorōuōūala ilkēn. saatk ačkīēs iēihaxazar
qalap dkuaračo dšēkuēz aynē amya dakuāanza. amya aqnēṇ
aynaxiē daakugijaṇ ilafcan azē aguara lnapē itajēz ala ikua
dēšyeiuaz, morozka diēkupalarazē egiaalēgēmxeit.

morozka aandaxi iṇē rhnē, ixē inapē ačača ṇēcxa dkaṇ
dkīua, dēōizua,—dēzēistei egicūazaarēmēzt. varia aznēk azē
dēlzēmdērt morozka, axa igura lzēmgēit, izban akūzar as uaja-
dagī akēr iēxikuaxianē ildēruan.

— vania!—lhan nikuṇēlteit, dēniēdquēqulan, lnapē-pška ṭata
ijyaxēr inēkuēlčēit.—uara ara uziouzei? uguē ṇēimi, ē-ē?

ixē yēstixt—ixē-iṇē babaza, ipšṇē ixēbba drēchaxuēxa dni-
ṇapšit. daarēchallēit, dēičalan, dēmyēdan dēqan. danēidēr ipēl
azgank ala daapēlērūyēit—iējnē sšēqou lzēmdērēndaz ha iṇēlō
dyāṇēit, izkua aanda inadčanē, ifapkua iapxiaqa inēičēxnē.

— a-a... ari bara bouma? mş-ş... xula-a-bzia, — aaiπαtqa-læit morozka, iəjnə iəqou iɟajafa axıɾ izjəm iɟajafaxı aiasra iɟanəiua.—b-bəşbaqou, b-bguəbziou, ayəza mo-o-rozova?..

— ugəl, uaala sara saxı, vania!—lhan inapə knə dəyiəxəit. —uzəmgəluazar qalap... uaagəl, hasabk aaup, ana sneinə aı saspi...—maysan iəqaz aynə axı ləxə narxanə aşərha lɟənalxəit. saxazəmdərua qara uaxa ɟxabɟouən aı sasua isəɾɟəxar kuna-gaxarəm zguaxuuaz lakuzaməzt, ma ɟxabɟouən iəjnə iəqou xaçak dləman dnəynahar lara ləzə irharəzı ha. uərtkua reips iəqou akə uəss iləmaməzt.

morozka eraznak dıan, iəxə aaiqian uəs iheıt:

— map, map, map... aı akuəm bxə sabmərsni!.. cəc!..—iħan itaykuəm aailəeikən iaairmakart. morozka danla, iijəz eraznak ixpsaazıa dəlbo dalagt. —ua gonɟarenko dşəynou bzəmdər-zoi?.. işbaqalo...

— iəqalarəzei gonɟarenko iakuzar? dabatı ahxaz?..

— m-map, ba ibəzdəruam,—iəlakua traə dəyləçapşən iəxə aanikəlt, ba ibəzdəruam,—izban?.. ui sara uay eibgas sşipxıazo, araxı sara... nas işpa... işpaqalo...

— iupaɟqaleiko zakuəzei, səxaara,—lhan dnein iəmpan dleihtquəqult.—iubuou akua iləeiua, ijaakəroup, axıta uəlalar ha sloit, uajə eibafra hđəkuəloit,—ugəl, uaala səzkuəxşou...

— map, sa staxəit!.. — iheıt daallan, iguə-iəlaxı eikuça. —ıta səzpsaxəuzei, sabaqou, səiastei,—lazxuəcəi?..—iħan drəc-haxuxa iəxə yəstixən dnapş-aapşit, iquəz iəlakua alaotərs rxəzzəla.

uəsqaŋ varia lnapə itajəz ala daaguədəlkəlan lkiəı iəlaxuəc-kua inadkəlanə asabi ieips dəɟɟo, iərpşkanə diaguiħua dənıa-xuətxuətt:

— uzərguəryuazei? ɟɟıaras uzkuɟar zuguaxuuazei?.. uɟouma uguə ialou, hə? ui açkəs ieioıəu aɟə zamana uərtəit... umguə-ryan, səzkuəxşou, s-vania, umɟəuan,—iubuou, ari alasba xuyə amyan ikarıŋə iəzbaz, umboi, itajza işəqoul lşinelı napxıalərıən lasba xuyək aləmhakua xıərıfə iniəmçalkt. lara ubri aqara dguəb-zəotxəit, ləbɟə akuəm, dşəibakəugıə dguıħayən, lərazra aqnəɾ.

— ui, uxuɟaxə nəmɟaait, ti—bska!—iheıt morozka, iəjnə dəz-laqaz agubzəotrala inapɟıə axə ilakuəitɟ.—iababou?.. egiəcha-ueıteı aguərgag...

— ubuou nas!.. hcap ıta səzkuəxşou...

iələulagı isapə dyəkulərgəlan iguıə ho, aɟɟıa azxuəcxa iələm-to, aynəqa dəlgəit,—iargıə uaha akə ləmeikuaməzt, lħapə iuan.

almyanəkgiə meyik iəzbaxu ma iara ijerimgəeiť, ma lara,—
meyik ha ieimarkəuaz azə drəbjasamzia. nas morozka dleikuf-
tən dquazkza Ƴəmtua dlatēiť: iguotarəpa ixə idərua dqaləeiť.
uəs dubov daxəqaz aynaƳənsa ineiť.

morozka amarduan inapə aƳarpanə aƳaƳə sxunueiť ha
dalagan, axa ilapkua iməxueiť.

— suəcxraarəma?—lhan dčaaĩť varia.

— map, sa sxunueiť, gasa!—iñeiť, dguaanə, ixiəmzorfanə.

— nas uəcx aabziaxt uəs akuzar...

amarduan aauiťən iqalanə dəlƳapşua dalagəeiť.

— „uəcx aabziaxt“ şba?

— nas işbaaurei?—lhan lgu-ləlaxi eikunə daapələrıyeiť.

morozka aşərha dənłədgəlan, dnalahaťa daaiədiguəlan
isəiə agan lƳə inadiguəlt. dəiguzər şəitaxxaz aqra eiləlkaaiť,—
iara itaxxəťqeiť dəiguzər, axa dəpxafeiť, izban akuzar, arudnik
aƳə arparja ui aqra aħsa xuųkua rəguťa rhoməzt, amala rƳei-
kudərion; morozkai variei aaidibagaləeiťtei znəzaťək ada
dəinguzəcəzt—uigiə, danaaiga aƳnə, aƳaraan, dafnə danəqaz,
aguəlaťa „gorko“ ha¹⁾ ianeibarqaauaz aup.

„... abar ačəxua pťeiť, pasa lşəqaz eipş haaqalxt, akəmza-
rak əqazamzia, ha lgaxuuan varia, lguə-ləlaxi eikunə dguryo,
morozka iitaxəz iƳaqurpaanə, ləjyaxər ixə nadčanə danəja.—
dəryagi ajəť myaxuasta hnəkult, iaauc eipş ala—zegiə iara
təpk axı... e-e-hauei, anja, ui zaqa iguronara mayüzəi“!

nas varia dnañən ləzkua morozka iarxanə, ləlakua xyanə,
etəmčas llapkua reignə dnaieiť, axa egia luəndazgiə dəzməjeiť...
akəta anays naskia, xaunixezi avolostť mya dəu axə axkədəz,
akarauəlja axgəlaz aƳəť iaayť adərga lakibťkua xpanə... varia
morozka dlərƳəxəeiť,—ix-baba ayəšťxxa imoukua, akəta ampən
igəlaz aqarauəlja rbardan bťkua gəeiť, uəťt inrəłtarxxnə Ƴaaixak
qamčakua atťaħa inaunaťt apulemioťgiə...

morozka daazguaanə inapə neiqian varia dləłtanə dəlbaaiť
aƳa aƳəntť. akua aquəcxian, apşa aƳarəiəuəeiť, qara apenqər
aťkua kədnaqion, əbon yaj baazakua alaścara ialanargiaťuan.
aynkua rƳə amcakua eikuərčon. aqarauəl dəyua akəta dalan,
dəñħo, apenqərkuə drəsua.

minutkuak rynəučqa, aƳtraƳə dneinə iƳə „iuda“ aatigaanza
iacə ixasəz şeibakuu akakala zegiə aaigualaťt: iguə ačaa eipş

1) gorko—aurəskua rƳə atacaagara aƳaraƳə amahi atacei ayə aneicəddərjua,
əua igəlou „gorko“ rhacpxiaza amahi atacei ieibaguzlaroup.

ixilalaza iaaqalt ablakua sarkiatxa mifka axikaɣez anaagualala,
ecti iəuqarxura nəquarakua ʃeibakuu zegiə anaagualala iɣaiɣ
yeixpeit: arəjɣ dafnə dənkedhala-aakədhalo, apartizan qapf
dəuqarxuxa aualəica daxanəz zegiə dərbon, akəta zegiə
iəqaabɣ rahua ala kunamga — rpxalagakua axəihoz. ua meɣik
diəcxəup iaɔia, uərt eiyəzɣaxan arəjɣ eicərjueit—iara morozka
toubə iuəxoit dʃitaxəu ha, satoumɕan ha diɤəup—izban? izzə?..
idərt uajə art iiuəz ʃeibakuu zegiə ʃiygarraz, axa iaag. iihəzi
ari azə levinson? art zegi unə dəpxamlakua gonɣarenko iɤə
dəzlaneirəzi?

iɤəzɣa reiharayək rɤkua kuadərnə aguaf atəgara iəɤən,
iara zegiə rzə deikuɫazaməzt—mgurxa iəmamzt, ilaki gonɣarenko
iɤə iəqoup.

— timofei, uʃeibgou səpsəit, sɤəuxroup!..—dəmɣua diəftalt
dubov aguarɣ dəyua dəkunə daniba.—mgurxa ɣədak umoup
zdərueit, iseomaumfan...

— iarban iara?!!—ihan diəkuqaaɫ dubov,—uajraanza uaba-
qaz?! — daɔiua aɤkua dənɣəgua-aarəguo iɤaxiə amguxazə
iɤəneixɣ. amguxa iəmanə daagɣaɣən, morozka danəniedgəla
iʃiəməɣəz irounə amguxa iquaqu ilkədəiɕan—uəst ʃta,—ihan
inəiirkəit.

„uəsoup, ui uajə dəzsəszei axiəzzam, isəkunagoup“ aaigua-
xuəit morozka, qət ha ikuɤəmtkua,—iaaxagiə xiaaməzt. axa
adunei iara izə eihagiə ilafcanə ibo dɣaləeit. alafcarazə aqu-
quaha eilarɕuaz, ari aɕx laɫ, akəta anays izpʃəu, ipeipʃəu zegiə
kunaganə ipxiəzon ari aɣra iuxiəu rzə.

avzvod aɤeizganə ikugəlaanza, akəta abzarak iakurʃanə
azəias aɤənza ilagzanə axəsbɣkua go ialagəeit, abomba-
kuagi auəsura ialagəeit, apsəz mcapf dəukuagi azəj-səjha ajyan
ialanə rɤaarxt. baklanov iʃinelɫ rɦnə iɣyaxər ixlnə, iɫapanɣa
təxnə iknə aguaf daadxxəlan ibɣə aairgəeit:

— iɤəjɕ!.. ʃerengaknə iɣəl!.. yaja-yəkqa aɤkua rɤə inəɣ,—
ieiɦeit dubov.

— sa ʃsəftal! ʃəyl!..—ihan baklanov dəynəɣaan alafcara dna-
laba dceit; iʃnəquo rʃinelɫkua eidərkəlo, rɣantəruazkua pdər-
təlo iəynə iniftalt.

— amyaxɫ irpəlt aɣarauəɫra kəɣnə iynə iaauaz:

uərt ɕya rəmam ha ʃlanə rnapə qio iaauan.

aguər ha iaatəyrit abzarbzangiə,—axə akəta agutanə ikahan
ipjeit, aznəkazə iaarɫəseit ajyan aiua, inaaz azarkɫal təp, apar-
ibahɣa, azaza iarcərcəruaz. ui aftaxɫ ajyan iaɦagiə ilafceit.

abzarbzan xkua ui anaxəs izanə, xrəṭ-xrəṭ apjara iaṣən. akəta ačkarakı gara paquouma, yneuma akə amca akəit.

baklanov uəss iədəz, levinson, akəta ieimjxətraa ialou aotri-ad šeibakuu ieidikəlaanza, haotaja rəqazara, rənkelara akuən, axa baklanov ivzvod araxuhərtə aṣənsagi ineigarəpa dzəqam-ləeit: abomba apjamtazə alašara iaəqalaz inarbeit aotaja rajay-zanə iəynə iara iəkuknə išaauaz. axəsbṭkua zlagoz ala, axkua zlaauaz ala baklanov idərt, aotə arməṭi aflang azəias şəqaz ala dšapəkuşaz, abar-abar agiəi ačkər ala akəta daalalašt.

avzvod itaxila iəkugiaṭṭ, ixiapşnə ixəsua, arəonaraxı inar-niaaua, rəṣşanə pəty-pəty inatresua, aualicakua, abahqakua, auətrakua rəla ikuaraço. baklanov azəias axıṭ iaayuz axəsbṭ dazəsəryuan, — ui esaaira akəta agutaxiə ieixon, — uiraxıṭi agan rgaxiazaap. eraznak amyadəu zlaqaz əla ijpaşanə aotə iṣja ieibarṭaan aguərki ha rṣaarxt, — iubon amya bṭəṭpaanə irajazanə axə eipş iiayrə iaxiləeiuəz rəṣkuei, darei.

Ita uaha aotaja rənkelara xəs imkəkua, baklanov jayəkqa anijtaxa, iaanxaz iəmanə dətrəst itajəz aḥstala, abna şəqaz iəkuknə. axəkuan, akəta ačkər aṣə igəlou aynkua rṣə ilrəd-halt levinson xəs dəzmanə irzpşəz aotriad. aotriad akər iaotian.

— abar iaxiaaua, — iheit levinson, iguə aarahatxanə, — iṣəjəl əlasnə!

iəyṣəjlan rṣkua işrəlşoz eipş iəyiṭ çaqa abna ekuara iaku-knə. aotaja iguartazaap art—apulemiot appə ha ilrəstanapseit, avvə ha iaarxalt uaxələṭi apsta jəmčkua. amcaṭ psəz dəukua ajyan iaaxalt; uərt azzə ha rəmcabz çəxuakua kaxuxua ilarḥnə aṣkua rəmpan anəl iəčasuan. aṣkua irzaa rzəmdərkua, aquada zṣəyruaz rsaskua eixḥanə phəs bṭčas iṭaauan, — aotriad rṣei-dərkəlon, ihazo ikaṭu aanəṭua.

levinson iəstaxıqa danxiapş ibeit akəta agutanə amcabz dəu amat eipş išaṗio ajyan ialaz, — kvartalk šeibakuu abəṭra iaṣən, — ui amca iadubalon auaa, azəzala, guəp-guəpla inəiaṗia-aaiə-ṗioz. şaşinskii drəvagəlanə dəynə dšaauaz, aṣə dlaləyrən, aškəl iṣəpə lkəṭaxan, dərhazo damanə iləkult, nas iara iṣəpə kəṭlan dacrəyrit, aṣə əynə iceit, — iəstaxı iaaiuz apsə iəkuaḥara rta-xəmxakua iəvsnə iceit.

— levinson, anaxı upşəi! — iheit baklanov, arəonaraxı inapə nakuknə.

aotriad arxa iəṭbaanə abna ampan ineixian, xəxiənṭ rəṣ-əənça aotriad amya pərṭarazə aotaja rkavaleria ləeiuan. aṣkua

rəxuda txuaa, iakurou rəboia ərxua axuə ixəçnə iaxəltalo qara-qara ajyan inadəubalon.

ilasə!.. ilasə hə drəkuqaauan, daaqumçsakua dxiapşua iƣə mahməzla aguəç dəçasua.

iərulagi abna açkar rƣarteit, egıƣəjçt. baklanov dubov ivzvod iəmanə dəryagi aftaxıqə iƣaanikəlt, aoiəja raankəlarazə, agiərt lapəla, rƣkua raourakua knə, agurki hə ieixəeit abna aguaxiə.

abnaƣə iaha itənıran ipxiakran: apulemiot, alaki, abzarbzan bjkua rəstaxıqə inxəeit, dara rzakuəmİa, abna — tənıra iala-kıəmssozia rbo iqaləeit. amala, znə-zənla bzarbzan xkuak amaxukua pəxaaua axuara aalnargon. qara-qara imcapıxa ixalanə iaaua alaoum, abna aguə ianaalahaua, açla qianıazkua iana-arəkupxalagi, abya pşra rnaton, irədşəlo axianşua açkarkua jikuaraxo, aşəclami zkuəu açla iananpxo ifaanıərəouİa unarbo.

levinson iƣə efimka iirkəit, dəzlacaşaz amya dakurpşnə apxiəqə dauıftı kubrak (uəs myakə iəkuirpşranə iualən azoup), iara dnəmyaxəçnə daagəlan iəvsuaz auaa ipxiəso, zaqay izən-xaz gueitarazə.

iaysuaz auaa zeipşrou hə iəuħaxozei: rguə kaha, rxə kaha, ieimguabaa, ihənıə macaraxa, rguə eibaknə iguamçxa, rİamxə inanamgo, irəçaquəlo, alafcaraƣə ilaquzanə amya abaara iapşua, qəlt-səlt hə, aƣkuei auai idəryəntəz aħənıa İamxaxiə iəlagəla. daara ibaara baapsən. qara-qara aƣkua rəmguəja aƣənza iləlayrə icon. akə ieipşəmkua qaməouajgia zboz aƣkua knə iaauaz dubov ivzvod akuən,—uərt azə x-ƣək ikən, varia İakuən y-ba zkəz,—İa İrı morozka İrı. abri aqara uaa guağ ieicərxuxua iaxəiasəz abna iəldan afyə-alla igo, ikuarəço rəİta, abri abra gulfapəu uamak əlahəzanə icama uħarəƣa.

levinson iəylapək rəla dcərkiua zəgi rəstaxı dgəlanə dnei-uan. aotriad İaraznak İaangəlt...

— iəqalazei?—İhan dçaait levinson.

— səzdəruam,—İheit levinson İapxiə igəlaz apartızan. uə meıik İakuən.

— urəİsnə ucanə ieilkaa...

pətrak aftaxı atakgiə aakəlqeit,—jayək ireiçamkua İİanə ixulpşşə, ikəq-kəqua irheit:

— ...uaha hapxiəqə haİtuam, baaraııgioup...

levinson İaraznak İİamxkua aaxəq-xəqt, axa İaaııhanə, dəyt kubrak İaxı. alafcara dşajaxəz eipş, amassa şeibakuəz agurki hə uafstaxıpəla İaaııxan, İaxcalagi, eimıxəııraa akuzargı, icar jgia İrəmbo, anaxı-araxı İİas-yast, axa İaxabalagi uay dəzmaııaməz

abaarajgia iastuaməzt. mya zaɣək akuən iamaz uay dələzgoz,—
ui dara zlaaz akuən, uaqə rəpsə akuənə aibafra iaɸən aɣax-
tior vzvod. abna aɣkar aɸənɸ iaayuaz axəsɸɣkua hara hzakuəm,
ha iahpərxagam uzəmharəɸa araxi iahzaaima uharəɸa aɪakɪ-
ɸɣkua aaiguaxo ialagəeit.

auaa hpsə nxap ha imguəɔɪua iqaləeit, nas rəpsə eibakən
ari rtaxara zxarou dərpsaaɪua ialagəeit,—uaha izxaradaz levinson
iəda!.. uajə uərt rəzənɸək ui iaraznak deicərbə, rɪara ɣeibakuu
iara ixtarxa iəqan,—iaxtaxaɣaz rəlagalara aniəɣa, rəlgaragɪ iəlir-
ɣaaɪt ha dərkra iəqan!..

ui ɣərɬoz levinson auaapsəra rmassa agutaɣɣia daalagəlt,
—akətran laɣərbag yəɣtɣnə ikən; alaɣara iaaiɸapɣoz —apɣə
ieipɣ ipɣɸə ixəbba, izakɪa iɸababa, ixapəc eixarəuəɪua, iəlakua
quazza itcanə, aɣə dəɣiəxuapɣua iəlapɣ ui inixərpan agɪəi dənɪə
xuapɣua. zegɪ zəryrazə enaatənɣxa, uəsɣan ɣtəɸɣəs iaayuaz,
naxixiə abnaɣkarəɸə ieibarpsuaz rəɣtəɸɣ akuən,—iɣarəxuɣaza
aɸacaɬa iaagəeit zegɪə iraharəɸa levinson ibɣə:

—darbanəu hailagara iastou? uɸənɣəl!.. azəiabɣa rəup zguə
kəhua... ɸəumtən! —iɬan arɣaa aatirgəeit iaraznak, akuə-
qma eipɣɣiə iəc ieixaikɣeit, imauzergɪə ytipaaɪt,—zəɸɣə zɣə-
kuɣa auuɬa ieilaz, iaraznak ɣət rəxuləmɪə rɸə ləeixarkɪ.—sko-
manda ɪazəzəry! abaara xɣɪua (aɪaɣa əkuɣua) hcarəup, uaha
cartak hamənə haqam... borisov (ari 3-ɣi avzvod komandir
ɸəcs iartaz iəup), aɸkua zkəu urquacənə ucanə baklanov uicx-
raa! apriɣaz iəuaanza dəkumɣkua iɸnəikəlaaɪt... kubrak! xyək
alx, baklanovi harei ihabɣazaɣa... ɪzəryə zegɪə! iɸkua ɸaɪɬa!
y-oɣdeleniak-amaxukua raagarazə! aɬakua ɪərmeigzan!.. agɪərt
zegɪə kubrak inapəɸə ɪəqəup. iɪhaz akə ɪnaxəpan qalom. kub-
rak! sa usəɣtal!..—daaɬən, iəɣtaxɪ rarxanə, iəboɪa xuaza, akətran
laɣərbag iikəz xagalanə abaarajɣiaxi iɸəneixɪ.

zəpsə eibaknə, iguaanə auayɣra aɸənza ineiua, aɣəuara
iakəua iəqaz auaa uajə itənɣxan, uayə iɣəimbac ala iccaknə
auəsura ialagəeit. iaraznak aɸkua nɸarɬeit, aixakua auəsura
ialagɪt, aɬakua rəla alɸar eilaraa eilarəɣua ialagəeit, borisov
ivzvod rabɣar aaidkɣalo, rmagukua aqəlp-səlp dərɣo rɸənərxt,
uərt iaarpərgəlt rapɣiaɣi azaxua baaza eidarakua... aɣla əiaəia
dəukua aɸɸaɬa ilxjanə, azzəɬa iɣləeiua ɣatərak ilələhueit, akə-
tran laɣərbag iunarboɪt aɣəiaɣara aɪakua akuffə iaxiəqəu ian-
lələhalagɪ naq-aaq iyəɣəzzoit amɣən ɣkuərpa tənɣ eipɣ.

ɬənɣa, zə-ɬa akə aguxiaa mkəkua, amaxukua irxiənhalanə,
aləɣara ialubaaua zsaxia zpsaxəz axaɸkua, rəboɪakua ərxuanə,

amaxukua ixaqqala ieilaŋu—azə aƣə, ahənŋaƣə akə innam-
kəlazo rƣərguaqne auəsura iaƣən auaa. rşinelikua riəxnə akuən
auəs şəruaz, rəikuakua axipjaz iaapşuan, zƣərxxa, apxə zlə-
cuaz, afa zəlxuxua iŋəkukuez rəŋkua. uərt irhasabuazma aamta,
iguartoizma rjeiŋ, apxalara, aguxiaa rkəzma rxiaai raapsarei.
zəfyə-aile igoz aŋtabaa rxəlpə lŋnə akuən azə şərjuaz, iəxuu
aŋarax eipş...

axəsəbŋə esaaŋa iaaiguaxon, eiha iəuəuəuəuə iuahuan.
baklanov akətaŋa auaa raalŋa daƣən, dcaauan, .makiana ial-
guou ŋa“... iəmaz auaa rəbzayək nŋeit, dubovŋə dərfit, afa
kəŋşə xuŋə-xuŋla daaitaŋa akuən dşaaauaz baklanov. ačəxu-
ŋanza ipərŋoz azaxuara aƣənza daait, uaha uafaxiŋəla aarta
auamaxəz. aŋaŋa rəxkua aƣəv-səv ŋa abaara iaxalo ialagəeit.
auəs zuaz qoukŋə rxuəit,—varia lakuən axuŋa ƣazŋoz. aƣkua
axəsəbŋ iarahaz iŋiərŋiəruan, iŋiakiaza igəlon,—qoukŋə zaŋura
pŋanə akkəŋ iəçalaz, ahənŋa ianaklagi akŋiərŋiərə iaƣən, ihacx-
zaa ŋa rŋozia.

nas azaxuaraƣə ipaz apartizanja abaara amya ələrgəeit,
ialgəeit ŋa anraha, rəp kəŋnə iəyt. baklanov izəŋkua tahananə,
iəlakua qapŋa axuible iƣaŋaz dəikuəŋaŋa, axagara izaanə aŋə-
uara daƣən, itajəz iŋolit ərmakarua.

iərəkəz alaşarbagakuei rabqarkuei qio, eibarqaaua, irəcəm-
nəquo, ixiəŋarxxao aƣkua irəxo aotriad şeibakuu abaara
ikurŋapaz amya iarahaz iəicəkularacə egiaarəgəmxəeit. irahaz
aƣkua axagara rzaanə izkəz irəxoan; aŋtaxi iəqaz aapŋnə
apxia icoz irguədlon. amya ikurŋaz aƣŋaŋa abŋə gon iəiləy-
rauma uŋaraŋa. naŋŋiraxi axaƣə iaxiaaŋŋoz, meŋik iƣə amya
iəkurŋapaz ilavŋian ahənŋa iəlahait—şaxala atəgara iaƣən, ani
abi nərməŋua. ihənŋamacaraxa iŋərŋərua iəqaz aşaxa iƣalarpsnə
iŋnə axara, aŋtaxara daƣən meŋik, aŋacaraƣə aşaxa iŋapə ala-
xo. ačəxuŋanza aarla aƣə antərga, apxiaŋ ŋapŋa irəkuşanə
iaxəilaŋaŋaz izpmərtua dqaləeit, ipsaxə eibakən ixapəc alair-
peit,—uxapəc zlaurpozei—ui aikuŋalarsta aşaqaqraza azaya-
fyə axŋa, iŋərŋərua...

rəŋtaxi inəkust levinsoni gonŋarenkoi.

ačapjəyə adinamiŋŋə laŋuəm ačeiŋt, aŋa ua iaadgəlamtazə
aguakŋa ipjan iqarŋaz aŋa aŋyan ialalt...

pətrak aŋtaxi auaa rəŋguarto iqaləeit, iŋo iŋalagazŋə
rbeit. aŋaiga şeibakəz azaza cərcəŋ ŋapŋ akuŋan. aŋlakua uaxa-
yrbŋəpşua aŋyan iaŋa aiuakua ubon—abna anaysaxi amra aŋə-
lara iŋaƣəu udərraŋa iəqan.

auaa akuastorakua şaşaza, izzərkəz rzəmdərua uajəgi iərkəz
maq ikarpseit—iguarteit rnapkua, iqaplsa ijəkukua iəqaz,
iguarteit ieikubaaza, ihənjarşferaxa iguaqnə iəqaz alyaq zxəz-
zuaz rpkua—iagıqarfeit ui auəxa irəlşaz.

IV. zeijyək

ıudo-vakqa igaz aulica mya dəu aƣə, ui abaarra (azmax)
acha iəkuəz xu-versk iyaxəknoup levinson iotriad iəmanə abaarra
daxiər. auəxa levinson akətaƣə pxıara dmaangelakua dcar ha
ilan, iacə xulpazə aaxəsgıə akazakja levinson amya izərk-
xian, aabaqa vers acha inaquəganə.

amya zkəz auəxa şaanza ua iƣan, levinson imyasra iaz-
pşnə, auəxanƣarak iaayuz abzarbzən bəjkuagiə rahuan. amya
zkəz ləjəmtan ajabı rzaait ıaxıƣou ləmçəsən—aota abaarra
dəlsnə ıara ıaxıƣou dneircə dəqoup ha. akazakja ajabı rzaaz-
gaz, dara uajə inarəvqıaz, adərri qaiçazəiƣtei jabaqa minut
reiha çuaməzt, amya şkəz zzəmdəruaz levinson iotriad ıido-
vafpi aulica mya ıanəlt.

amra yxaşlaxian. mayk içaaz asazagiə iaazətxian. ajyan
kkaza iaaxtit açarmakeips iiaqaza. açlakua azaza rəkuhhə,
ixizərkəuıa rəmaxukua rxıəllə amay iazəlaquuan. amş pxan.

levinson lala iaaiməideit iəkuşa iəqaz abri adunei axaara,
apşzara, axa ui iguə iazəmdərzeit. daaxiahən dlarəlapşəit iot-
riad iguaqəz, ləi yənyajei jayək raxıƣ ayənyajei jayək iaanxaz,
zguə kahanə eicərxuounə iəstaxı amya iannə iaaiuz; idərt iar-
giə uaha iləmşo dəşguaqəz-dəşkaraxaz, rguə canə iəstaxı iaai-
uaz rzgiə egışiələmşoz. uərt iguaqnə iəqaz auaa, ıara izə rguə
aknə, izguakıan, izban akuzar enagi iguə itan uərt rzə bziarak
qaiçaranə işəiualəz, axa uərt rzə ak səlşap lta ha iguə iaanago-
məzt; uərt lta işataxəu ala anapxgara izrətoməzt, ui dara makıana
irzdəruaməzt akuəmzar, amala araxu izlcalaxıou apəza iaxıpsnə
ianco eips, ixıpsnə icon akumzar. iacə ləjəmtan metelica ipsra
danazxuəcuazgiə ıara ubri akuən akə eipşəmkua dəzjtoz...

iƣəqazanə, iƣeikuknə dəzlagəlou aamtazə ixuartou akə
dazxuəcər itaxən, axa ixşəy eilapson, iələjakua eikuahuan, ixəs-
kuaxıou rqənƣ cəpıaxakuakəi, dəzlagəlou aƣi, akəi-akəi eif-
taxxnə eilapatənə—ddərxuəcuanməzt... „sadəzcalazei uajə ismə-
xuaşa: pıara zkuəm amyei, abonə baazei, ipsəuıa iəqou ajya-
nəi?... sara uajə iqasçaranə isualəuzei?... aai, sara isualəup ıido-
vakƣi akarıra sazəlsranə... vak...ƣi akarıra-zaqa iqafatəuzei—

vak...pi akarira... axa zaqa skaraxazei, zaqa ajara staxəuzi! sasqənt iərtaxxarəzei art auaa, abri aqara aja sanarguaqəua?... apşəxuyə,—ihei...—aai, aai, apşəxuyə (apəpsyə)... ui ixə kumpələup, egikiəioup səykuən ixə eipş, hara ataxəuma, apşəxuəy dəltəup, nasoup ajara... səykuən ixgə ieipşəm, a-a... işpa?!!

— işpauhei?—iħan diazçaaıt, ixə yəftxnə. baklanov levinson divagəlanə dneiuan.

— apşəxuəy dəltəpən ħoup iəshaz.

— aai, aai, dəltəup, dəltə amarqa...

aminut ala dazəxəpxəpia azə levinson dyeivqei...—levinson dəidərt zəbora ərxuanə icoz meyik. meyik pşəxura iəstra iguə iaməxueit, axa ui iəstra zxuartamz ixşəy izazəmftkua iaraznak iaaixaştı, nas daƣazgə dyaivqei.

— morozka!—iħan baklanov ibtə neikuirgəit icoz.—lara iyəqagə iƣeijximərqıalan amarqa...

„ani ipsə tanə dənxima ianaqalbei?...—aaiguaxut levinson. —dubov dtaxəit... eigedi, dubov rəcha... ari morozka ixizi, mian?... aai, aiei—ui iaxa axulpazoup ianiəxi. uəsqa sara səla dşambaz aup“.

larda inaskıaxiaz meyik daaxiapşt: morozkəi iarei yənyajei jabaqa sazen rəbtanə iəftaxı dneiuan, aotriadgə makıana ibon. nas arxuara dannavala, aotriadgə, morozkagə iboməzt. nivka daara jgia ijeməən ixəpxəpnə acara, axa meyik mɣəla akacara daƣən: ui apxiaqa dəzdəkurçaz ckıa ixşəy azcoməzt, uxəpxəpnə ucala ħa axiərħaz aqənt—acara daƣən.

amya iərkuaraçanə axukua irƣganə, makıana zəbonə kamp-sacəz, abnarıərə iəlganə igan. nivka irha-ıhaua aƣənkədnakəlon. ayadaraƣə nəquafala iykədəlt. işƣəjəz ixarqusuaz meyikgə uaha nivka daçaqıoməzt. znə-zənla iəlajakua, anaaxəitlagı, iibac abnarıərə akuən iiboz iəkuşa-məkuşa. ui abna nıara akuməzt, lara dquəzgaza aja dəzlaz nıara şakuəməz eipş...

iaraznak nivka irhanə xər-argan iəuuaza ganxa abna inəlapalt, meyikgə maxuə tarrkuak dırdərdərouıualanə... aşərħa ixə yeiçəixt, aja laixqıan uayə işəimbac ala izgutqıaraxəit: izaaguazanə amya iangəlan akazakja.

— uƣəjç!..—ihei ruazk, ibtə nəçaknə, axa irəmunə. nivka aouragə azə daamçast. meyik iləçakıa dəynətaıt, ikuadər dlaxəpan dkauua alaonara dəltəlt. dəşleiuz kədbaj baazak napəla dləaxan, dyaçqıan, axa deitəstəst, nas napəlafala dpat-xaleiua mayzak daaixulaxan, aftaxı dətəsnə dkulaaua azəht dəynə dəytəlt, ipəxiafəlagı drəmçasua, uayə işəimbac ala

dəpo, dəxxə djəçasua. iəstian auaa: ɪstaxɪqa aʔʔaha amaɟkua
rəbɟə gon, azgɪə ɪpsə ɪxulaɣnə aomra daʔən...

morozkagɪə sapɪaɟa daʔa pʂəxuyək dəqoup ha dguəomnə,
ui aqara ɪguɪʔanəmkuə dneiuan. morozka ubas dguəqnə, dka-
raxanə dəqan, apsfara ada ɪarbanzaalagɪ akə ɪxə ɪtaloməzt,
xucərtasgɪə ɪmaməzt. ui uaha dazxuəcuaməzt: ma ɪara ɪpstazaara,
ma varia lɾə, ma gonɣarenko uəstian ɪseihaɾəzi ha zegɪ reiha
ɪzguakɪaz dubov ɪpsɾaɟɟagɪə aguərya ɪəmaməzt—sxə axɪnəkus-
çara, auaa axɪəqou kətək, sanbanalalarəɪf anaqalbeɪt ha akuən
ui dəzzxuəcuaz. ui akəta ubas ala dazxuəcuən: ɪtəɣnə, ɪdəunə,
amra alayɣo, ajkua rajanə eibarzaɲo, auaa bziakua rajanə,
araxu rəɟyəɪ aɾa aɟyəɪ uʔaɪɪo ɪaxɪəqou. zaanaç ɪguə ɪaboɪa
ɪbon; ɪʔə ʂʔeɪhaʂa, zəɟyə go ɣa ʔətkəɪ, axʂəɪ eɪdkələnə ɪʂəɪ-
faʂa, nas aɾaʂtaçarta aʔə dneinə ɪxə aɾa ɪlarʂɪnə, ɪlapkua
ɪʂɪnelɪ ɪaalahaɲə omuouala dʂəjaʂa...

ɪaraznak akəzakɟa anaaiʔagəla, dəzkuɾaz aʔə ɪuda ɪtaxɪla
ɪneixan azaz eɪpʂ ɪçarəz akuəcra dnəlanagueɪt—uajraanza dəzz-
xuəcuaz amra zlayɣoz akəteɪ, ara uajə daxɪgəlou, ɪapɪa ɪaai-
uaz aɣarɲara (ateira) ɪqaiçaz aɾɪ aailazyeɪt ɪaraznak...

— ɪpsə ɪgəeɪt, ala...—ɪhan morozka, ɪaraznak ɪeiləkka ɪxʂəɪ
ɪaataɪeɪt: ɪɟəmoɪəz meɟɪk ɪəla cərcərkueɪ, nasgɪə ɪəstaxɪ ɪaaiuaz
auaai ɪara ɪxateɪ aarəçhaɪfeɪt.

ɪara uaj dəpsranə daxɪəqou ui aqara xɪaas ɪəmaməzt—ɪana-
kuəzaalagɪ, ɪpsə tanə, deibganə dʂəqou, abas ala dakulap ha
ɪguə ɪaanagoməzt—axa dəɟəmyafakua ɪiaʂanə ɪdərt, ɪzguakɪaz
akər ɪzapsəz, bzia ɪiboz ɪəstaxɪ ɪaaiuaz auaai uajraanza dəzz-
xuəcuaz akəta pʂzeɪ uaha ɪbaranə dʂəqamz. uərt ɪkaraxa, ɪara
ɪəkuguəomnə, ɪəstaxɪ ɪaaiuaz auaa danrəz xuəc—ɪara uaj dəzta-
gəlou ɪanadixuəcla—ɪyəzɟa aɪara ɪəqou aɾə adərra zlaritaʂaz
ada, ɪarbanzaalagɪ ɪxə zlanɪrxaʂaz akə hasabs ɪguəgɪə ɪtamɪeɪt...
aʂərɲa ɪtapanyə aatipaən, ɪzleɪɟajaxɪaz ala ɪyəzɟa abɟə raharɾə,
ɪnapə yeiçəxnə eikurccaknə xənɾ apqay-apqay aatirgəeɪt.

ui ɪnakurxxnə akə ɪaacərcəɾən, aguərki ha abɟə aagəeɪt,
aʔayɲagɪə adunei aaiqupazɪa ɪbeɪt, ɪʔgɪə ɪargɪə ʂeimaz
ɪəxuda ɪəkuəɟeinə axəu ha akuəcra dlələhaiɪt...

morozka ɪxəsbəɟkua levinson ɪaniaha ui aqara ɪguə ɪzəim-
ɪtəɪt, ɪzban akuzar ɪguə ɪʔanəməzt, nasgɪə ɪara dəztagəlou aam-
tazə ɪzaləmʂaʂaz akə akuən ui axəsrə. morozka ɪʔəɪ ɪarei zalpla
ɪanɾieɪxs, ɪaraznak aʔkua zegɪə rləmɲakua kɪaɟ-kɪaɟza, ɪarsəuɪa
ɪqəx-qəxza ɪanaatgəloup—axəsrə zmaanaz levinson ɪanəɪdəɾ.

rapxiazā, iguē canē acxəraara dakuguəomē daaxiahnē iyə-
zja danəlarɸapɸ—zəpɸtə zxəgga, zguē tqianē ipɸuaz aparti-
zanja rxə-rɸgiə ianaheit alarei, agucarei... „abar—sara səzj-
loz“, ha daaxucən inapə aaiqeit akə damčasər itaxnə, axa
dzəmčasəşaz imbəzia...

iaraznak iəlapɸ iaəcafeit, iapxia igəlaz baklanov ykuənčas
ixə-iyə aapsaxnə, alaki lya iareikuajane iəqaz. baklanov izna-
pək ala itapanya knə, agiei inapə ykuənčas iyə abra (apɸəj)
ialarpsnə—axəsbɸə axigaz dəpɸuan. aotriad aɸə ireionəz auaa
zegi tazərxaz axačaraɸə, amca ašoura icranaço, ixə-iyə eiba-
kəua. aprikaz anbasitarif ha iɸeiçəxnə dəşnaçqiarəz dgəlan
baklanov.

levinson daatrəsən iɸəyeiçəixt, aomaraħa iguē aaipsaxt...
aşərħa iaħa aatoməjaanə, iəlakua cər-cərua iargiə iɸərxəianə
daagəlt, dəşnaçqiarəz.

— hrəjlanə, ipjanə hcaroup, ami?—ihan ibɸə xar-varza bak-
lanov diazčan, iguē itazamkua aşərħa iaħa cərcərua ixə iyav-
ganə danaagəla, ui zbaz apartizanja zegiə iaraznak iaatrəsən,
rəlkəlkua irəngəlanə rɸəyeiçəxnə iaagəlt.

baklanov, iəlakua çərxunə aħa dnaxuapɸən, aşərħa ifxua
daakuɸeinə aotriad axi iyə rxanə dəynəjaan akəi aatirgəeit,
ibɸə ičarnə, iɸgianə, ui iihaz levinson iaharaɸə dəqaməzt,
izban akuzar ui aminut azə—iaħa iftərxəz, baklanov icralaz
ayəza amca icralanə, dkulaaua amya danəlanə dneiuan, aotriad
şəibakuu agurkiħa isəftagəla iaaiueit ha iguē inato...

pətrak aftaxi levinson danaaxiapɸ, iiaşaqqianə aotriad zegiə
işrəlşoz ikulaaua, rəlkəlkua irəngəlanə, rəboiakua ərxuanə iftei-
baça iaaiuan, zegiə baklanov ieipɸ, rguē eichaua, xapəcla icha-
raɸa azk ieipɸ eicneiuan.

ui açəxurpanza mayk eidkəlaħa, levinson ixamştərtə iguala-
loz ubriak zaɸək akuən, izban akuzar, iara ubasqanɸqia iəlakua
xnakraɸə—aguəzħa akə liəkuhan, daaikuanargiəɸt, deimlana-
gueit, ui naxəs iɸəizəmdərua dnəqalt, axa məkiana ipɸə ştou
iguē iadərua dşəqaz dkauua dnaxqeit ieilaşuaz, təşa qapɸək...

...meyik dxiapɸuaməzt, iftazgiə rəftəbɸ iahauaməzt, axa idə-
ruan işiəftaz, xənɸ axəsbɸə anga, nasgiə azalp abɸə aniaħa
izeixsuaz iara iakuəz qəfa iahagiə iromuouanə dbajgualəinə dəyɸ.
dəşyeiuaz azəht tlaranə, bnaranə dazneit. meyiک dşaqio znə
arəmaraxi dətrəsuan, znə arəomiaraxi, uəs dəşneiuan dkaaua
dbəlgianə xlançək dəltalt. ui aamtazə azalp ɸəc abɸə aagəeit,

iaha abtə ououanə iagiejpanə, nas dəryagı, dəryagiəx, ubas
iaapəmɟasakua—abna zegiə apsə axačanə ilnarjajaauan...

„aai, alah, alah... aai,—aai... alah... alah“... ha znə dquənd-
quənduan, znə ibtə irdəuuan meyiḱ, azalp abtə aaycəpxiasa
dactrəsua, iḟə amor ignakukuəz reicaqianə, axuḱkua casha haḟ-
harɟəueit ha ianaḟəu eips. axa iəla mahagia pxamlakua icər-
cərua iəqan, baazarak rəmamkua. iara işəilşoz dəynə dcon.

axəsbtəḱkua eixsəonua ialagəeit, aḟaqara axərhanə icozla.
nas iaaikuḟazeit.

meyiḱ akərkuə daaxiapşəit iəstaxıqə, axa uay diəstaməzt.
ikuşa-məkuşa tənıran. rapxiasa daazəkuləz akukmədra iḟla-
veiḱt dhakı-psəkiua. iguə atharaḟa eisuan. deiyərḟaxua, imaf-
xuəlçkua iclamḟa iəçərguanə, akraamta iapxıaqə dəpşuan, ḟər-
çəsraḱ iəmazamkua. jabaqə laḟa ineiquəganə, amra zkuḱḱo
açla-afapə iadḟaləz aiaş-xuḱə alakua kələrḟḟa iəxuapşuan.

meyiḱ aşərḟa daakuḟan, ixə knə daaorəzəit. aiaş ian, ḱəḱ
argan ahaskıən inəlaikua iceit. meyiḱ, aj eips, iəlakua tərzza
sirkuəla dəpşuan. ixajkukuən inajakua alapsnə, dxuaaua, dbə-
lgio anəi dəkun... „iəqasçazei... a-a-i... iəqasçazei,—ihon,
eiteihon, daaquəmçzakuaḱ abəlgiara dəḟən, iasaairagiə—ibna-
lara iəçanakuəzi, xənḟ axəsbtə igaz zakuezi, ui ałtaxı igaz
azalpkuə zmaanazi—zegı eiləikaaua dalagəeit.—iəqasçazei, sara
abas şpazuəi—sara, abri aqara skıəian, səbzian, aḟə izə ɟgia-
rak sguə itamıacəzt,—a-a-ai... sara abas şpazuəi“!

meyiḱ abərjə iəqaiçaz auəs qaiçaanza—abaapsrakua, agməg-
rakua inəquigoz zaqə ibaapsəu, ubri aqara—iiuaz auəs bzianə,
ixə ckianə, dkiəianə ixə ibon.

iara iəkuguorəz auaa, iara iəmşala iaxıtaxaz macara aku-
məzt meyiḱ dzərguaqəuaz, eiharakgiə ui dzərguaqəuaz ubri
akuən: sara uayras isəlou abziarakua, apşzarakua abart roupḟa
iguə iaanagoz zegiə, abərjə iiuəz nazazagiə iḟaastanə, ərzla
amamkua iaxıərtqunxalaz akuən.

iḱapanıya aatəixən akraamta iqafanə, mbaḟla ibanə daxuap-
şuan. axa idərt ianakuəzaalagı iḟşəizəmıuaz, izban akuzar—
egia umḟan—adunei aḟə zegı reiha iara ixə eiorıfon—nasgiə
inapəşkuakua mıəda qıəskua, iorəzuaz ibtə, iguaqrakua, iqai-
çakuoz—ireijazou akuzargiə. abqar zet macara daɟlan, iqaiça-
kuoz egıəizəmdərzoła, aşərḟa iḱapanıya iqaba ilteičeit.

meyiḱ ita dagıəorızuaməzt, dagıḱəuaməzt. ixə-iḟə inapkuə
rəla ixyanə, imafxuəlçkua əçarsnə, mguajxa diane axuəcra
dəḟən, akalakı dnalçnə dancəz inarknə, iaxia uajraanza ixəs-

kuaz zegiə akakala eistagəla, igueiçarxaganə igualalon: pasari iəsabi xuəcərtakua uajə dəzjpxafoz, apxiasa dzəkuiakuaz rxiaai, ixurei, morozkəei, agospitaləi, atahmada xaxuəz pikəei, frolov rəchai, varia ləlakuei larei, nas zegiə uxazərštəz iaxari aba-
arra alsra.

„uərtkua fta isəlšom“.—aaiguaxuəit meyik guək-psək ala, iara ixgiə daara iaarəchaifeit. „ari eipš dəvaznə isəzgom, ari eipš apstazaara laquə, uayəpəysa ipstazaara eipšəm axərzaman sara isəlšom“,—ha dxuəcuan adəryagi, ui ala igrakua—imaha-
giara alaxəiyarcə.

meşik dəryagi dəvən, axixura, ixə guboran atara, axa egia iuərgiə iapxiaqa ixazə dzəkuguəoiəuaz, iguronarakua izəmɯaxkua iaajərçəit—fta ixə dšakuitez danazxuəc, ui eipš apstazaara baa-
psə axiəqam, nasgiə iiuz uayə iaxiəizəmdəruiə qara acara dša-
kuitez anidər, sara fta akalaki aşqa scaroup, uaha carta səmanə
səqam ha dxuəcuan, itaxənzargiə uaxi dəmcar psəxua iəmam-
kua dəqouia, uaxi akalaki axi icara qamlar ha ilarei, ipxalarei
ɯaxəua.

...amra xəçnə iəltalaxian. meşik itapanya iqəba iaatəxnə
iəruuaza iəriən abna iəlaiɯt. nas zəxik ipšaən iɯə aazzanə ua
dnəpəit. makiana amya dəu axi akəlsra dəɯlon. izdəruada ua
aşkuakuakua əqazar ha iguə tɯəzaauan. azəxi xuyə axixiaha
abɯə gon ahasxiən aɯə...

„zegi akə akuzami“? ha iguə iaataleit meşik, guək-psək ala.
iəruoiuanə daakupseuəhan, ixiəɯ ahenɯra aaibarknə aalləha
ɯudo-vakɯi amyaxi ixə rxanə iɯəneixəeit.

levinson ckiə iɯəizəmdəruiə dšəykə dəqaziɯtei içuaz aamta
izdəruaməzɯt—iara iguə iaanagon daara, akərçueit ha, aiaşa-
ɯqia, minutk aiha bɯəmst, axa dəzlaşəykəz danaalqia, iɯə apasa
eipš dšakuɯəz ibeit, qafəɯəs ibeit, amala iaəha ikzəməzɯt. iɯə
abra eikuəɯa axə danləkupš aləmha afa axişə igueiteit.

uajoup rapxiasa axəsbɯə aniaha, izeixsuazgiə iara šiakuəz
anidər; axkua ijpanə, iaaguazənə rəbɯə iahauan, axa idərt iaxi-
xəsuaz iəstaxiqa şakuəz, ireijazaz akaamet axiənxazgiə iəstaxiqa
şakuəz. ui asekund azə rɯəaiqararɯit yəqa aɯja. idərt uərt
variei gonɯarenkoi şrakuəz. gonɯarenko afa iɯəfə dəqan. levin-
son aotɯiad igualalan daaxiaheit, axa aotɯiad abaqaxəz: amya
danəlanpşəla iquaquasa ifəz auəai aɯkuei rəla ixqian; ɯjakuak
kubrak rapxia dgəlanə levinson hazixizəndəz ha iguaqəua iaai-
uan; uərt rəyəsgiə iubon guəp-xuəykuak, axa uərt iərlasnə
aztra iaɯən. azə, iəcərkiuaz ɯək dakuɯənə, rəstaxiə dənxan,

inapə qio ahhara daʔən. ui akazakja aaikušan iaki lxuala iəsuan—nas daagaz-ʔazən axəpha dənkahait. levinson ijəmə-
oixan, iəlaɣi eimarcca daaxiaht.

ui aminut azə, levinsoni variei gonqarenkoi amya arxuara aʔə inazeit, axəragiə maɣk ileixsəoit; uləmha aaiguara xə-
stəbɣə uahuaməzt̚ uaha. levinson ikiakua aotura aaʔeikəua dala-
gəeit. zəpsə nxaz apartizanja azazala rʔəixiərgson. zeijyək
auaapsəra ipxiazeit gonqarenko, levinsongiə iargiə nalaknə.
uərt zəgiə ʔəmtzakua, akaamet izlapşəz rguə itarpsnə—işrəl-
şoz ala rəʔkua itəsən əladara rʔatanə iynə axəkulaa eipş acara
iaʔən.

uəs işneiuz aʔkua axəp-xəpraxi iiašt, aɣlaləpkuei, akua-
kumədərkiei, averst̚ laqakuei, abna uaxəpsnə iubo ajyani—
izakukuou ckia uayə iəla eilnakəaua iqaləeit. nas aʔkua nəqua-
lala iceit.

levinson dxuəcua, ixə iəkuɣnə, inarəlgaia rapxia dneiuan.
znə-zənla daaxiapşnə, akə dazɣaar itaxəula, dzəzɣaasaz ixaş-
təzia, səirli, guaɣ blala drəxuapşuan zəgiə akəraamta iəla traa,
axa uəsɣan iəla uay dābazoməzt̚. iaraznak iʔə aakuərgeɣnə
daaxiahtən, rapxiasa iəla iaɣa quəs ɣoula dəukua rəla dlarələp-
şeit. ajaayək zəgiə azk̚ ieipş iaatgəlt. qət bɣək əqamkua tənɣran.

— baklanov dabaqou?—ihan dɣaait levinson.

ajayəkgiə iərɣara rzəmdərɣa, ʔəmtzakua iʔapşuan.

— dərʔeit baklanov...—iheit aɣəxuʔan gonqarenko, daara
ijəxiantanə, inapdəu aotura zkəz daxuapşua.

iʔəjənə ivagələz varia, axəpha iʔə axuda dnəkuhan, əhə-hə ha
ləbɣə oiuouanə dkiəzkiəzua aɣəuara dnalagəeit,—eilapatənə
iəqaz ləxɣ dəukua ixiəxuxua adgiəl aqənza ilazo iaxiknahaz,
uajə-uajə itəsuan, daxiək̚iəzkiəzua. aʔə aapsa, aləmhakua iya-
rəxafa auən, akiəlt̚ ixiənhalazgiə iyaxəeit. ɣiz, varia iləxuap-
şuazgiə iʔəizəmɣazazt̚, dyeixulasən dkiəzkiəzua iʔə neirhəit.

levinson iəlakua pətraamtak̚ auaa irəxuapşuan. nas sirkuaia
iʔaaiaɣairoiuouan, iʔəireiqəit, zəgiə iaraznak̚ iguarteit ɣgia
dşəleixulahaz, dagişajəz. axa ui ita iguəpşkara dajpxafoməzt̚,
iagizoməzt̚; daxiʔəjəz, ixə rɣunə, aləikuara iʔaʔanə, iəlaɣuc-
dəukua irxiəzzuaz iəlaotərzkua izakia iakuht̚ə ikaʔon... igələz
zəgiə rguə pşaanə iamxaɣəuar ha ilan abnaqa ipşua ialagəeit.

levinson iʔə aakuirgeɣən əlləha iʔəneixəeit pxiaqa. aotria-
dgiə ɣəsənə ineiftalt.

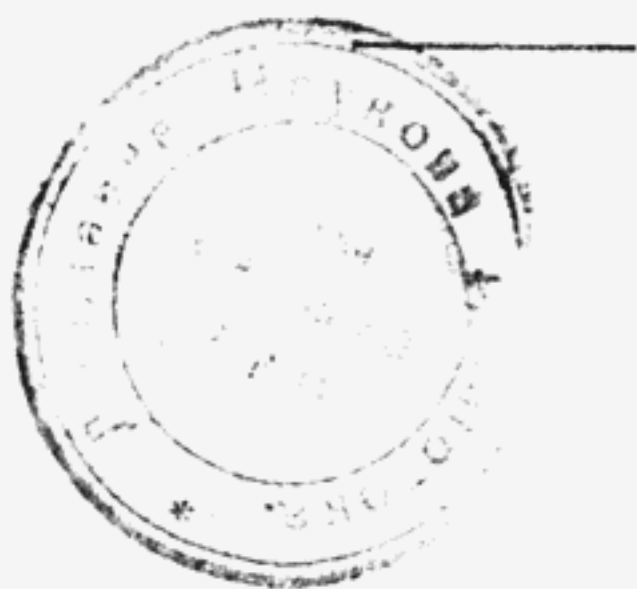
— bəmɣəuan, ita...—iheit gonqarenko, varia ləjya danknə
dyaləxan.

levinson mayk iguə anaaixaştlagı, enagi uajə-uajə lala akə
ipşaauala, iura izəmdərua, axiapşra dalagon, axa baklanov
dşəqaməz anaaigualalalagı adəryagi aṭəura dnalagon.

ubas macara, işzeijyəkəz abna iyəlsəit.

rguərwanzamkua abna aarəmṭan, naq-aaqgiə ulapş axiənza-
nəsoz iaşaranə, ʔarxəstanə iyaṭqqaraza amra əkuyyəo inəku-
gəlt. naqṭiraxı azəias dəu axileiuaz, aṭaqua dəukuei ayeiku-
çara yaṭ dəukuei ieipxəoioa amra rəkuyyəo iaxiəkubaaauaz.
iubon aya rçaga mafəna. ua iguəronaṭa auuə rəxga auəsura
iaṭən. uaxiənapşuaz iubon: auaa aparpaləkikua reipş ixuyyəo
iaxeilageṭuaz, aya nəmykua ixauuala iaxidərioʔ, amafəna
auəs axiaauaz abṭə uahuan, apstheipş asaba ixaṭlaz ialəynə
iuhuan işnə iəqaz auaa rəbṭəi, azoıabṭa rəyṭabṭəi. əznəṭ, naxı-
xi ajyan ialarsəula iubuan axra dəukua icərcərua uzṭapşuaz;
uərt rkaṭara çarkua, alasa alaskuəgu ianaṭərfueipş, aṭaarəxiʔnə
ibəbəşsa aṭaxşəipş ahtakua iərtaxuxua ileiuan; uərt aptakua
irəman amşən itərgaz əzə çaa, axşceipş ieilaşua iaxayṭəla.

levinson, ʔəmtzakua, iəlaəoərs iṭatata lala iaaimideit ari
ajyan tbaai, adgiələi—afəṭi apsfarei iakuzərguəoıuaz; nasgiə-
ant naxixi amafəna aṭə auəs zua auaa, dəuk mərcəkua,
iəstaxı igəlou ajaayək reipş izaaiguanə—izguakıanə iqaiçaranə
işəiualəz anaaigualala — aṭəuara daaquəçṭ: iqaiçaranə iualəu.
anagzarazə, iataxən apstazaara.

akɾi axuta

adaqiakua.

I. morozka	5
II. meɟik	10
III. fyəla	16
IV. iazəu	21
V. amuzikja	25
VI. araj uaa	28
VII. levinson	33
VIII. aɔɔaja	41
IX. akɾi anəquara	47

aybaɾi axuta

I. meɟik aotriad aɸə	57
II. alagarta	65
III. aguaqra	74
IV. acarta-myakua	84
V. aidara	95

axpaɾi axuta

I. meɟelica ipşəxura	106
II. x-psrak	115
III. abaara	127
IV. zeijyək	137

ахш 2 т. 50 к.

202

35-394

А. Фадеев

Аукбара

Эштаргейт Н. Каблечкин И.
Азымбен

А. ФАДЕЕВ
РАЗГРОМ.